ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ "ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ"

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

19 ЛИСТОПАДА 2018 Р.
М.УЖГОРОД

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Кафедра фінансів і банківської справи
Департамент фінансів Закарпатської обласної державної адміністрації
Кафедра фінансів і банківської справи
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка
Кафедра фінансів Національного університету "Львівська політехніка"

Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти

Збірник матеріалів
ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
19 листопада 2018 року
м. Ужгород

Ужгород – 2018

УДК 336 (477) (063)
Ф59

Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №11 від 19.11.2018 року.

Відповідальний за випуск:
Варцаба Віра Іванівна – завідувач кафедри фінансів і банківської справи економічного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.е.н., доцент

Редакційна колегія:
Пойда-Носик Ніна Никифорівна – професор кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., професор
Чубарь Оксана Геннадіївна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент
Кампо Георгіна Михайлівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент
Чакій Ольга Іванівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н.
Загоруйко Світлана Володимирівна – старший викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»
Мицька Тетяна Василівна – старший лаборант кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ».

Ф59 Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 19 листопада 2018 р.) – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 420 с.
Збірник укладено за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції « Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти», яка відбулася 19 листопада 2018 р. у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Матеріали авторів містять різні точки зору з теоретичних та прикладних засад розвитку фінансової системи держави та регіонів, які охоплюють: проблематику бюджетно-фінансової автономії в умовах децентралізації; діяльності суб'єктів грошово-кредитного ринку; удосконалення механізмів фінансового менеджменту підприємництва; фінансів підприємств; актуальні проблеми реалізації митної політики держави; методичні та практичні засади оціночної діяльності, що в сукупності виступають ключовими факторами процесу перебудови національної та глобальної моделі фінансово-кредитних відносин.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакція не завжди поділяє думку та погляди авторів. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

УДК 336 (477) (063)

© Автори тез, 2018
© ДВНЗ «УжНУ», 2018

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Аксенюк О.Ю.
Сутність платіжного балансу та окремі інструменти його регулювання 12

Базильчук К.В.
Фінансовий ринок України: стан та тенденції розвитку 15

Бідзіля М.І.
Вплив зовнішнього державного боргу на активність економіки України 18

Бубнівська Д.І.
Сучасний стан боргової безпеки України 21

Варцаба В.І., Мостіпака О.
Державний борг як загроза трансформації національної економіки в умовах глобалізаційних процесів 24

Гера С.С.
Страхування життя: проблеми та перспективи розвитку 28

Данещук В.В.
Платіжний баланс країни та його вплив на валютний курс національних грошей 31

Дойонко А.М.
Основні проблеми сучасної глобалістики та шляхи їх вирішення 33

Жолоб А.О.
Конвертованість валюти як чинник економічної безпеки держави 36

Заворотько-Букай А.О.
Лібералізація та глобалізація економічної системи як паралельні процеси її формування 38

Золотар А.К.
Проблеми екологічного оподаткування в Україні та шляхи їх вирішення 41

Кісіль Ю.В.
Особливості розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації 44

Кобзар І.А.
Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки 47

Ковач Ю.Е.
Проблеми непрямого оподаткування та шляхи їх вирішення 50

Костя М.
Недержавне пенсійне страхування в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку 52

Курочкіна І.Г. 55

Аналіз світової банківської системи в умовах глобалізації
Мартинова Н.О. 59
Чинники впливу на обсяг та структуру грошової маси в Україні
Миркун Б.А. 61
Особливості валютного регулювання в Україні в сучасних умовах
Пантьо В.А. 63
Сутність і класифікація фінансових інструментів
Проценко О.Л.
Необхідність економічних заходів з адаптації сфери охорони громадського здоров'я України до глобальних кліматичних змін за європейським зразком 67
Пужакова А.С. 70
Вплив фінансової глобалізації на економічну систему України
Рибалка Т.І.
Фінансово-кредитні інститути як складові політики сприяння експорту на національному рівні 72
Росоха С.
Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та проблеми реформування 74
Рудик В.К.
Особливості сучасного етапу реформування національної пенсійної системи 78
Саламаха Ю.В.
Значення фінансової безпеки для економіки України в сучасних умовах господарювання 81
Сіренко Н.М., Мікуляк К.А. 83
Розвиток аграрного сектору в умовах глобалізації
Соболева-Терещенко О.А, Кислицька І.І.
Фінансова складова розвитку трудового потенціалу в умовах глобалізаційних процесів 87
Староста В.Ю. 90
Основні учасники міжнародного валютного ринку
Терновська К.Є. 95
Податкова безпека України, актуальні виклики та загрози
Тимчак М.В., Шетеля В.В. 98
Шляхи реформування медичного страхування в Україні на сучасному етапі
Тітор В.С. 102
Стратегії інтеграції України у світовий фінансовий ринок
Тороні Г.П. 104
Вплив зовнішнього державного боргу на фінансову безпеку держави
Хамула А.В. 107

Оцінка зміни ставок оподаткування акцизним податком в Україні
Ханалієва І.С. 110
Розвиток фінансового ринку України в умовах глобалізації
Чакій О.І., Носика О.С. 112
Проблеми системи оподаткування в Україні
Чепелюк Г., Александров В.Ю.
Інвестиційний потенціал України як передумова для розвитку індустріальних парків 114
Чубарь О.Г., Легеза Н.Е.
Інструментарій фінансового забезпечення в державних концепціях інноваційного розвитку 118
Шкодіна І.В. 121
Глобальні трансформації фінансового ринку

СЕКЦІЯ 2
БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Грига Х.І. 124
Проблеми формування доходів державного бюджету України
Жмайлова О.Г., Гученко П.
Управління фінансовими ресурсами об'єднаних територіальних громад як умова забезпечення їх фінансової спроможності 127
Крайнянська М.І.
Стратегічні напрями вдосконалення бюджетної децентралізації як фактору забезпечення фінансової автономії регіонів і формування самодостатніх громад 129
Куруц Г.Ю. 132
Основні етапи процесу бюджетної децентралізації в Україні
Лазар А.П. 136
Недоліки сучасної системи міжбюджетних відносин в Україні
Лазар П.Д., Траньович Ю.П. 139
Аналіз результатів впровадження бюджетної децентралізації в Україні
Мінкович В.Т. 143
Теоретичні засади децентралізації
Міняйло О., Хижняк А.
Видатки бюджету та державні запозичення як інструмент державної фінансової політики 146
Мулеса Е.В. 148
Термінологічний апарат регіонального саморозвитку
Ошкодер А.А. 152
Державно-приватне партнерство як механізм стимулювання соціально-

економічного розвитку регіонів
Пітюлич М.М., Загоруйко С.В.
Формування об'єднаних територіальних громад в регіоні в умовах здійснення адміністративно-територіальної реформи 154
Сочка К.А.
Місцеві бюджети: інструменти регіонального споживання чи розвитку 158
Шимон М.В.
Шляхи зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації 162

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Безноско К.О., Солодка С.Є.
Проблематика сьогоднення: малий бізнес в Україні 165
Глеба Р.Я.
Аналіз інвестиційної діяльності в Україні 167
Грибанич М.М.
Аспекти формування механізму банкрутства підприємств в Україні 171
Данкович К.В.
Акціонерні товариства в Україні 174
Дуфинець В.В.
Розробка ефективної політики управління оборотними активами компанії 178
Зіновська С.І.
Доцільність використання методів мотивації персоналу на промислових підприємствах 181
Кобзар І.А.
Ефективний ризик-менеджмент – запорука фінансової стабільності банку 185
Куруц Г.Ю.
Функціонування спрощеної системи оподаткування в Україні 187
Лозиченко О.М.
Особливості використання інформаційного забезпечення при здійсненні фінансового аналізу діяльності промислових підприємств 190
Лукачина С.С.
Недоліки спрощеної системи оподаткування в Україні 194
Паламаренко Я., Лесько Л.
Організаційно-економічний механізм в ефективному управлінні процесами на підприємстві 196
Саенко Г.
Управление процессами финансового менеджмента предпринимательства по согласованным компонентам логистических коммуникаций 200

Соколова Е.
Застосування збалансованої системи показників при розробці стратегії компанії 202
Терновська К.Є.
Менеджмент страхових компаній України: проблеми та перспективи розвитку 204
Ходзицька В.В.
Оптимізація антикризового фінансового управління корпорацій 208

СЕКЦІЯ 4
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Бабій О.М., Тиченко А.В.
Шляхи та резерви збільшення прибутку виробничого підприємства 211
Бабіч Ю.Ю.
Прогнозування фінансової кризи на підприємстві 214
Баришевська І.В., Шишпанова Н.О.
Страхування як інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств 216
Волуйчик О.В.
Оцінка ліквідності підприємства в контексті аналізу його фінансового стану 219
Головій Т.В.
Проблеми управління витратами та шляхи їх вирішення 223
Горпинич В.В.
Власний капітал підприємства та джерела його формування 226
Десятун О.В.
Теоретичні основи оптимізації структури оборотних активів підприємства 229
Дмитров О.М.
Аграрні розписки як джерело залучення фінансових ресурсів у розвиток сільськогосподарських підприємств 231
Дубочинський М.
Актуальні проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств 234
Зуєва А.В.
Підвищення продуктивності праці сільськогосподарських підприємств за рахунок впровадження техніко-технологічної механізації виробництва 236
Кампо Г.М., Рибак В.І.
Процедура аналізу фінансової стійкості підприємств 239
Кивенко В.І.
Особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств 242
Кравченко О.О. 244

Оцінка ризику неплатоспроможності підприємств в умовах нестабільної економіки
Маньківська І., Гвоздь О., Пилипенко А. 248
Господарська операція та первинний документ як важливі елементи обліку
Михайленко В.В. 250
Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні
Святогор В.В.
Проблеми та напрями покращення державного регулювання інноваційної діяльності в України підприємств промисловості у сфері їх фінансового забезпечення 253
Скочилов Р.Ю.
Особливості оцінки фінансового потенціалу підприємства (на прикладі державного підприємства «45 Експериментальний механічний завод» м. Вінниця) 258
Соболєва-Терещенко О., Ванієва М.
Вплив обліку та мотивації оплати праці на ефективність використання фінансів підприємства 262
Соболєва-Терещенко О., Іванців Н.І. 264
Financing of small business in Ukraine: sources and problems
Ткаченко С.А. 268
Вагомість методики експертних оцінок для планування
Шалигіна І.В., Воловик В.А.
Фінансовий потенціал та ефективне управління ним на підприємствах переробної галузі АПК 270
Яловець В. 273
Джерела фінансування оборотних активів аграрних підприємств

СЕКЦІЯ 5
ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Авакян Г.Ю. 276
Фінансово-економічна характеристика діяльності ПАТ «Кредобанк»
Бойко О.О. 280
Зарубіжний досвід споживчого кредитування
Васильченко С.
Діджиталізація: впровадження в діяльність ПАТ «Креді Агріколь Банк» в сучасних умовах 283
Гогунська К.К. 286
Оцінка кредитного ризику фізичної особи
Гуцаленко О., Стефанишин Д. 289
Аналіз розвитку банківських інновацій та нових каналів продажу банківських послуг

Зелінська В.С.
Аналіз ринку іпотечного кредитування в Україні 292
Кікало Я.
Фінансова стійкість банків як необхідна умова їх стабільного розвитку 295
Клішина М.С.
Забезпечення стійкості банківської системи в умовах економічної нестабільності 298
Клюско Л.А., Матвійчук В.В., Гринюк О.І.
Діяльність банківських установ на грошово-кредитному ринку в сучасних умовах 301
Ковач Н.І.
Аналіз структури кредитного портфелю ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" та оцінка його розвитку 304
Коновалюк К.Р.
Аналіз стану депозитного ринку України 307
Кравченко М.О.
Особливості лізингу в сучасному світі 311
Кузьменко Н.В.
Стан та перспективи розвитку банківських установ - учасників грошово-кредитного ринку 313
Ленкевич О.В.
Банківське регулювання в Україні: сучасний стан 316
Мушинський Б.М.
Методи розрахунку фінансових ризиків у банку 319
Онопко О.
Проблемні аспекти розвитку небанківських фінансових установ в Україні 321
Паньків Н.І.
Взаємодія банків та небанківських кредитних установ: причини та мотиви 323
Полторак А.С., Боднар О.А., Іваненко Г.Ю.
Розвиток банківської системи України як напрям зміцнення її фінансової безпеки 326
Попфалуші Я.І.
Тенденції розвитку споживчого кредитування в Україні 328
Синиця О.О.
Сутність та чинники впливу на забезпечення фінансової безпеки фондового ринку України 332
Скрипка Н.О.
Порівняльна характеристика діяльності банківських установ 334
Твардовська К.
Місце аутсорсингу в системі управління діяльністю комерційного банку 338

Уваров А.
Світовий досвід інновацій роздрібного банківського бізнесу 342
Хамаріто О.Д.
Формування кредитного портфеля комерційного банку (на прикладі АТ «Ощадбанк») 345
Хімій Б.І.
Стан розвитку банківської системи в умовах сучасної економіки 347
Хоренженко В.В.
Здійснення кредитних операцій банківськими установами України 350
Черв'як А.В.
Захист інформації фінансових установ 353
Шпаковська О.М.
Діяльність фінансових посередників на ринку банківських послуг 356

СЕКЦІЯ 6
РЕАЛІЗАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

Ваш Г.І.
Механізм здійснення митних процедур на Закарпатській митниці та його вдосконалення 359
Істоміна А.І.
Сучасні умови реалізації митної політики в Україні 361
Йолич С.
Сучасні проблеми при митному оформленні товарів та можливі шляхи їх подолання в Україні 365
Кирпань К., Лисенко Я.
Аналіз стану та проблем зовнішньоекономічної діяльності в Україні 368
Крицька М.І.
Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України в контексті реалізації митної політики 370
Кулик-Куліченко Л.В.
Економічні базиси необхідності використання нетарифного регулювання ЗЕД 373
Медвідь О.В.
Проблемні аспекти адміністрування митних платежів в Україні 375
Микулянець В.І.
Динаміка і структура митних платежів та їх роль у формуванні державного бюджету України 378
Повханич Н.
Удосконалення діючого процесу митного контролю товарів в Україні 380
Синьоока Д.В. 383

Український митний аудит - наближення до європейських норм та стандартів
Соболєва-Терещенко О., Криковлюк З.
Принцип «єдиного вікна» в реалізації митної політики України 385
Фурик І.І.
Досвід управління митною діяльністю в зарубіжних країнах 388
Шпонько К.А.
Митна політика: проблеми та шляхи вдосконалення 390

СЕКЦІЯ 7
ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ

Глушач Ю.С.
Інститут рейтингування в оціночній діяльності трансформаційних процесів 393
Домнін О.
Проблеми вартісної оцінки нерухомості 396
Заславська О.І., Біланин М.С.
Оцінка вартості ПАТ «Ощадбанк» на основі моделі Блека-Шоулза 399
Ковач О.
Аналіз ситуації на ринку комерційної нерухомості України та Закарпатської області 402
Огородник В.О., Богнат С.
Проблеми оцінки вартості підприємства в Україні 405
Огородник В.О., Кам'янка С.
Регулювання оціночної діяльності 407
Огородник В.О., Тоні М.
Тенденції і особливості первинного ринку житла 409
Саенко В.
Проблемы органической перестройки мышления в области оценочной деятельности 411
Самош О.В.
Шляхи вдосконалення та підвищення рівня ефективності оціночної діяльності в Україні 415
Телепанич К.
Чинники, що впливають на вартість користування об’єктами нерухомості 418

СЕКЦІЯ 1
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Оксана Аксенюк, *студентка 2- го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чубарь О.Г. к. е. н., доцент

СУТНІСТЬ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ ТА ОКРЕМІ ІНСТРУМЕНТИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах інтернаціоналізації господарських зв'язків підвищилося значення платіжного балансу в системі державного регулювання економіки. Зрівноваження платіжного балансу є першочерговим завданням економічної політики держави поряд із забезпеченням високих темпів економічного розвитку, стримуванням інфляції та безробіття. Наявність стійкої незбалансованості зовнішніх платежів є ознакою прояву кризових явищ в економіці країни, усунення яких вимагає коригування платіжного балансу шляхом проведення відповідної грошово-кредитної, валютної та бюджетно-податкової політики.

Проблемі рівноважного стану української економіки в глобальному контексті присвячені теоретичні та прикладні розробки широкого кола вітчизняних учених. Зокрема, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Литвицький, О. Осауленко, А. Філіпенко, А. Чухно, В. Юрчишин розглядають загальні проблеми макроекономічної стабілізації; І. Бураковський, Ю. Василенко, Т. Вахненко, А. Кияк, І. Крючкова, В. Лисицький – проблеми розвитку зовнішньої торгівлі та міжнародних валютно-фінансових відносин. Оцінюванню впливу макроекономічних факторів на зовнішню рівновагу в перехідних економіках присвячені роботи О. Береславської, І. Копича, Є. Корнієнко, Ю. Макогона, М. Меламеда, В. Шевчука, С. Шумської.

Платіжний баланс є вартісним вираженням масштабів, структури та характеру зовнішньоекономічних операцій країни, її участі у світовому господарстві; співвідношенням між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, та сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду. До платіжного балансу входять розрахунки за зовнішньою торгівлею, послугами, неторговими операціями, доходи від капіталовкладень за кордоном, торгівлі ліцензіями, від обслуговування туризму, утримання дипломатичних і торговельних представництв за кордоном, грошові перекази окремих осіб, виплати іншим країнам за позиками тощо. Платіжний баланс також включає рух капіталів, інвестиції та кредити [1].

Стан платіжного балансу взаємопов'язаний з іншими макроекономічними процесами і є важливим джерелом визначення зовнішньоекономічної позиції

країни та рівня її фінансової безпеки. Важливою умовою забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країни є оцінювання стану платіжного балансу у взаємозв'язку з темпами економічного розвитку, бюджетним дефіцитом, борговим навантаженням економіки і платоспроможністю країни. Для України в контексті її європейського вибору оцінювання зовнішньої рівноваги та її забезпечення має особливо важливе значення [2].

Макроекономічна сутність платіжного балансу полягає у відображенні стану міжнародних економічних відносин даної країни з її закордонними партнерами. Функціонально платіжний баланс відіграє роль макроекономічної моделі, яка систематично відображає економічні операції, здійснені між національною економікою й економіками інших країн світу; така модель складається з метою розробки та впровадження обґрунтованої зовнішньоекономічної політики держави, аналізу стану товарного й фінансового ринків, двосторонніх і багатосторонніх зіставлень, наукових досліджень тощо.

Складання платіжного балансу держави, створення методологічної та методичної баз для його аналізу і прогнозування, також проведення відповідних розробок покладено на Національний банк України. На основі фактичних даних про стан платіжного балансу міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Міжнародним валютним фондом, приймаються рішення щодо надання конкретним країнам фінансової допомоги для стабілізації платіжного балансу та подолання його дефіциту. Розробка й складання платіжного балансу є обов'язковою умовою для всіх країн – членів Міжнародного валютного фонду, базується на єдиній методології відповідно до стандартної класифікації компонентів і структури зведеної інформації.

Платіжний баланс є одним з об'єктів державного регулювання. Регулювання балансу міжнародних розрахунків є важливим завданням економічної політики держави поряд із забезпеченням високих темпів економічного зростання, боротьбою з інфляцією та безробіттям. Державне регулювання платіжного балансу – це сукупність економічних заходів, зокрема валютних, фінансових, грошово-кредитних, спрямованих на формування основних статей платіжного балансу. Виокремлюють такі основні методи ліквідації надлишку або дефіциту платіжного балансу: зупинення потоків торгівлі та капіталу; коригування внутрішніх економічних диспропорцій; досягнення зміни курсу національної валюти. До міжнародних заходів регулювання платіжних балансів належать такі: узгодження умов експортних кредитів; двосторонні урядові кредити, короткострокові взаємні кредити центральних банків у національних валютах за своп-угодами; кредити міжнародних валютно-кредитних та фінансових організацій [4].

Важливою проблемою стану платіжного балансу є його дефіцит (від'ємне сальдо) з поточних операцій в багатьох країнах світу, в тому числі в Україні. Для

ліквідації або зниження рівня незбалансованості платіжного балансу здійснюються певні заходи.

Традиційно для погашення дефіциту платіжного балансу використовують іноземні кредити та ввезення капіталу. Проте це метод тимчасового балансування, оскільки згодом необхідно виплачувати як відсотки і дивіденди, так і суму боргу. Методом урівноваження платіжного балансу слугує використання офіційних золотовалютних резервів країни, якщо вона їх має в необхідному обсязі. Надзвичайним джерелом погашення пасивного сальдо платіжного балансу може бути в окремих випадках зовнішня допомога у формі субсидій, пільгових кредитів [3].

Однак стратегічно для ліквідації дефіцитного платіжного балансу країна повинна вжити усіх необхідних заходів, спрямованих на стійкий, збалансований, урівноважений розвиток національної економіки. Це досягається через стимулювання експорту, а головне - через загальне зростання національної економіки на конкурентоспроможній, пропорційній, інноваційній основі.

Щодо України, то її поточний платіжний баланс переважну більшість років є дефіцитним. Від'ємне сальдо поточного рахунку обумовлене значним дефіцитом торговельного балансу, який утворюється в основному за рахунок імпорту енергоносіїв. Становище дещо пом'якшується за рахунок позитивного сальдо балансу послуг та торговельного балансу з багатьма країнами, звідки не ввозяться енергоносії.

Для підтримки рівноваги платіжного балансу та недопущення виникнення дефіциту необхідно здійснювати комплекс заходів, зокрема, підвищення показників українського експорту за рахунок інвестування коштів у високопродуктивне обладнання, розвиток сучасних технологій для забезпечення активного сальдо за поточними операціями; залучення реальних інвестицій. Оптимізація платіжного балансу країни має велике значення для поліпшення умов функціонування економіки в цілому, оптимізації міжнародної економічної діяльності загалом та її окремих компонентів.

Список використаних джерел:

1. Бочі А. К. Платіжний баланс як макроекономічна модель національної економіки : [Текст] / А. К. Бочі // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : [зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр.]. – Сер. : Економіка, вип. 282. – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XV. – С. 288–300.
2. Жаліло А. Я. Тенденції формування зовнішніх платіжних дисбалансів: глобальні чинники та ризики для України : [Текст] / А. Я. Жаліло, О. М. Шаров. – К. : НІСД, 2013. – 62 с.
3. Мулякова-Бочі А. К. Тенденції формування платіжного балансу в умовах кризових явищ : [Текст] / А. К. Мулякова-Бочі // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 6 (132). – С. 255–261.
4. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. пос.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.info-library.com.ua/books-text-6008.html

***Базильчук Катерина**, студентка 5 курсу*
Університет державної фіскальної служби України, м.Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Добре функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві. Акумулюючи значні обсяги грошових коштів, фінансові установи є потужним джерелом інвестицій в економіку країни, що розвивається досить динамічно. Оптимальна структура фінансового ринку, з точки зору належного рівня розвитку відповідних типів фінансових посередників, є необхідною умовою успішного розвитку ринкової економіки та ефективної взаємодії її фінансового та реального секторів.

Фінансовий ринок – це складова фінансової системи держави, яка може успішно розвиватися і функціонувати лише в ринкових умовах. Розвиток фінансового ринку значною мірою відображає гнучкість фінансової системи та швидкість, з якою вона може пристосовуватися до змін в економічному та політичному житті країни, а також різноманітних процесів, які відбуваються за її межами. Розвинуті фінансові ринки стимулюють і посилюють фінансові потоки в економіці та зменшують суспільні витрати, зокрема й кожного учасника ринку [1.с.183].

Найактивнішими інституційними учасниками ринку фінансових послуг України є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, так як вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів та прямо впливають на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення.

Домінуючу роль на фінансовому ринку України відіграє банківська система. Так співвідношення активів банківських і небанківських фінансових установ в Україні складає приблизно 90-93%, проти 7-10% на користь банків. Але періодичні кризи і Україні приводять до неможливості зберегти і примножити свої заощадження, як в банківському секторі, так і інших сегментах фінансового ринку. Динаміку кількості банків України наведено на рисунку 1.

Сьогодні фінансова система України переживає одну з наймасштабніших криз за часи незалежності, що відображається на діяльності фінансового ринку країни. Кількість банківських установ має тенденцію до зменшення.

Рис.1. Динаміка кількості банків України за 2013-2018 роки (станом на 1 січня відповідного року)

Джерело складено автором за даними [2].

За останні шість років кількість банків скоротилася більше ніж вдвічі, на 53,4%. Однією з вагомих причин скорочення кількості банків є їх визнання неплатоспроможними — крім порушення законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, був недостатній рівень їх капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки. Кількість банків з іноземним капіталом також значно скоротилася — на 26,4%.

Не менш важливим сегментом ринку фінансових послуг в Україні є ринок страхування, повноцінне існування якого є важливою умовою не лише для підвищення добробуту населення, але й для сталого економічного розвитку країни. Темпи зростання основних показників, що характеризують сучасний стан розвитку ринку страхових послуг, обумовлені насамперед збільшенням обсягів добровільного страхування майна, що становить 80- 85% від усіх страхових премій [4. с. 15].

Основні показники діяльності страхового ринку за 2015-2017 роки згруповано у табл. 1.

Ступінь розвитку ринку фінансових послуг обумовлюється кількістю та якістю фінансових установ, а також різноманітністю фінансових послуг, які вони можуть запропонувати. Станом на 2017 рік у Державному реєстрі фінансових установ налічувалася 1993 фінансова установа, з них: 294 страхових компаній, 64 недержавних пенсійних фонди, 378 кредитних установ, 415 ломбарди, 818 фінансових компаній та ін.

Таблиця 1

Кількість небанківських фінансово-кредитних установ України за 2015-2017 роки

Фінансові установи	31.12.2015		31.12.2016		31.12.2017	
	Кількість	Активи, млн.грн.	Кількість	Активи, млн.грн.	Кількість	Активи, млн.грн.
Страхові компанії	361	63558,8	310	54722,2	294	55173,3
Кредитні установи	588	2232,3	462	2143,1	378	2154
Фінансові компанії	491	67465,3	809	80623,5	818	105418,7
Ломбарди	476	2215	456	2987,6	415	3467,3
Недержавні пенсійні фонди	55	2157,1	64	2000,3	64	2248,6

Джерело складено автором за даними [3].

Страховий ринок в Україні виступає важливим сегментом ринку фінансових послуг в нашій державі, рівень розвитку якого є одним із основних показників ефективності функціонування бізнес-середовища. На сьогодні страховий ринок України знаходиться на етапі розвитку та має певні переваги та значну кількість недоліків: темпи росту страхового ринку відстають від темпів росту економіки, а його частка в ВВП країни незначна. Але український страховий ринок має потужний потенціал для розвитку.

Третім потужним сегментом ринку фінансових послуг в Україні є ринок цінних паперів — фондовий ринок. На фондовому ринку відбувається утворення відносин щодо купівлі та продажів цінних паперів. У свою чергу, цінні папери мають певну вартість та затверджують певні відносини між емітентами та інвесторами з приводу володіння цінними паперами. Загалом, ринок цінних паперів переміщує капітал від інвестора до виробництва.

На сучасному етапі розвитку ринок цінних паперів України має низьку капіталізацію та ліквідність, недостатній захист прав інвесторів та відсутню прозорість. У період останніх років спостерігається різна динаміка випусків цінних паперів. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні — грудні 2017 року, становив 353,68 млрд грн, що більше на 132 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2016 року (221,17 млрд грн). Протягом січня — грудня 2017 року Комісією зареєстровано 118 випусків акцій на суму 324,8 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2016 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 125,5 млрд грн. Необхідною умовою розвитку ринку цінних паперів є визначення стратегії подальшого розвитку, яка буде забезпечувати та збалансовувати бюджет, стабілізувати економіку та фінансову систему [4. с.16].

Отже, в сучасних умовах розвитку надзвичайно важливим завданням для кожної країни є забезпечення функціонування конкурентоспроможного ринку фінансових послуг. Сучасні процеси, які відбуваються на фінансовому ринку, мають негативні тенденції та вказують на необхідність негайної розробки та впровадження заходів щодо стабілізації та покращення стану фінансового ринку. Однак саме такий період є найбільш сприятливим для впровадження інноваційних, а часом і радикальних заходів щодо реформування всього фінансового ринку. В Україні банківська система є домінуючою серед інших сегментів фінансового сектора і будь-які нестабільні явища в економіці в першу чергу відображаються на ній. Фінансовий ринок повинен стати одним з основних механізмів мобілізації вільних ресурсів для розвитку економіки і формування надійних інструментів заощадження для населення. Цього можна досягти шляхом стабілізації валютного ринку, зниження та утримання рівня інфляції на прийнятному для розвитку економіки рівні, стабілізації роботи фінансового сектора, відновлення довіри населення до інститутів фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Каноніна М. Сучасний стан фінансового ринку України та шляхи його вдосконалення / К. Реха, В.Янковський // Економічний дискурс. Міжнародний науковий журнал. – 2016. – №2. – С.183-192.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua
4. Селіверстова Л. С. Особливості роозвитку фінансового ринку України / Л. С. Селіверстова, І. П. Адаменко // Журнал «Інвестиції: практика та досвід». – 2018. – №9. – С.13-17.

***Маріанна Бідзіля**, студентка 3 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Загоруйко С.В., ст. викладач

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА АКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України особливо гостро відчувається проблема дефіциту грошових коштів. Цей процес є важливим фактором впливу на функціонування економіки нашої держави. Зовнішній борг є складовою частиною економічної системи, справляючи як пряму, так і опосередковану дію на державний бюджет, грошово–кредитну і валютні системи, рівень інфляції, внутрішні і зовнішні заощадження, іноземні інвестиції тощо.

Зовнішній державний борг являє собою заборгованість держави за залученими з–за кордону коштами у вигляді позик і кредитів іноземних банків та

міжнародних фінансових установ, відсоткам, що сплачуються по них, а також коштами, отриманими шляхом розміщення на міжнародних ринках державних цінних паперів. Він виступає у вигляді зовнішніх фінансових зобов'язань держави перед нерезидентами. Тобто держава виконує роль позичальника або гаранта погашення цих кредитів (позик) іншими позичальниками [3].

Однією з головних характеристик становища боргової залежності є показник співвідношення зовнішнього боргу до номінального валового внутрішнього продукту (ВВП), вираженого у доларах [2].

За 2007–2017 роки, тобто за останні десять років, цей показник зріс з 8,7% до 46,9% (див. рис. 1).

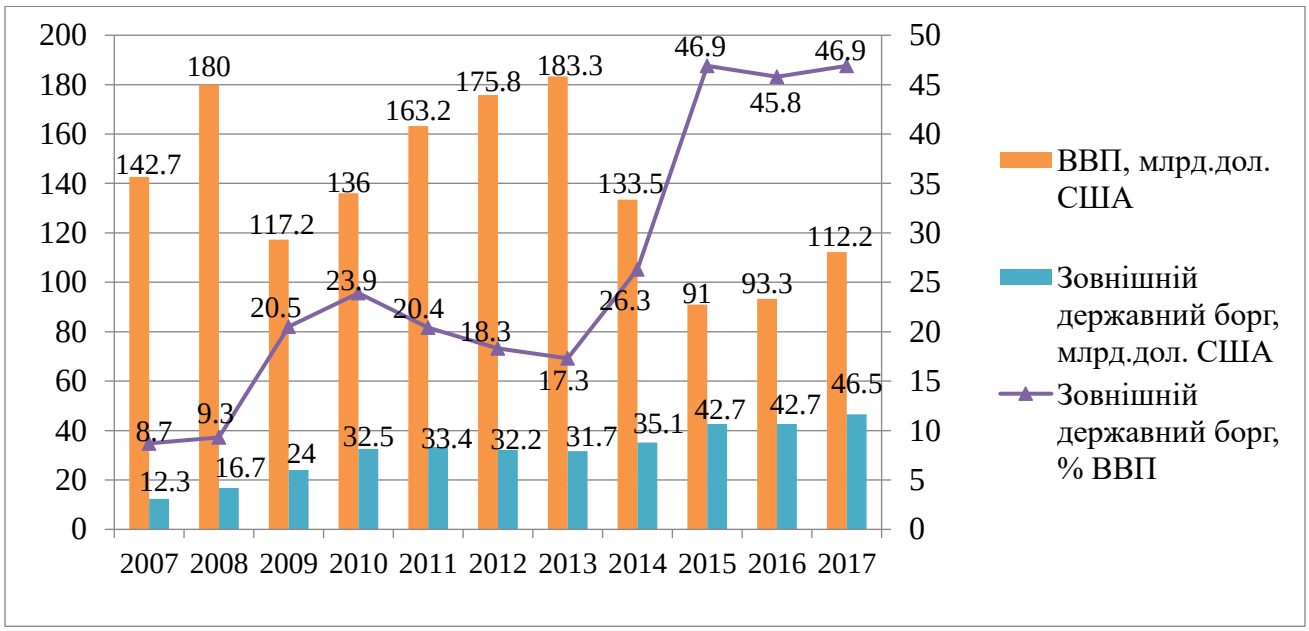

Рис. 1. Номінальний ВВП і зовнішній борг України за 2007–2017 роки, млрд. дол. *

*Розраховано за джерелом: [1], [3].

Особливо інтенсивно це відбувалося у 2014–2016 роках. За період 2012–2016 рр. динаміка зростання зовнішнього державного боргу характеризується стабільними швидкими темпами зростання. 2014–2016 рр. – період найбільшого приросту боргу, адже, це роки найсильніших фінансових, економічних та політичних кризових загострень в Україні. Таке зростання пояснюється тим, що від початку 2014 р. Україна перебувала у стані важкої політичної кризи, відбувався та відбувається і сьогодні військовий конфлікт на сході країни – це потребувало залучення додаткових фінансових ресурсів з метою забезпечення обороноздатності країни. Наступною причиною такого зростання є різке зниження виробництва, що пов'язане із окупацією АР Крим, частин Луганської та Донецької областей, які мали суттєвий вплив на дохідність держави, тому що це одні з

найбільш промислово–розвинутих регіонів України. Здійснювались значні державні запозичення тому, що необхідно було фінансувати дефіцит бюджету, який зріс через значні видатки на підтримку ЗСУ та на обслуговування боргу.

Якщо економіка України зростатиме в середньому на 5% у 2021–2040 роках, це становитиме сумарно 21,51 млрд. дол. Україні з її величезним відставанням необхідні мінімум 7% щорічного зростання протягом 15 і більше років. У такому разі в 2021–2040 роках Україні за погодженими інструментами відновлення вартості – Value recovery instrument – доведеться виплатити 64,62 млрд. дол. [4].

Отже, потрібна термінова зміна підходів до економічної стратегії. Потрібен загальний план економічного розвитку, захищений від популізму і короткострокових інтересів політиків. Потрібно, щоб місце зовнішньої допомоги випливало з власного плану, а не вимоги зовнішньої допомоги диктували внутрішні економічні рішення.

Програму співпраці з МВФ та іншими зовнішніми донорами необхідно переглянути, виходячи з національного стратегічного плану розвитку. Україна може легко відмовитися від постійних зовнішніх запозичень. Для цього потрібно раціонально акумулювати ресурс, який генерує національна економіка, і спрямовувати його в економічний розвиток, найперше виробничий. В жодному разі не можна допустити стану, коли зовнішній борг вже не дозволятиме ні ухвалювати рішення, ні діяти подібним чином.

Хоча Україна не вважається світовим лідером із зовнішнього державного боргу, проте її заборгованість є значною і такою, що має тенденцію до зростання. Тому актуальними видаються завдання щодо ефективного управління зовнішньою державною заборгованістю, адже таке управління передбачає розв’язання проблеми зниження боргового навантаження та ризику невиконання боргових зобов’язань держави, насамперед, через зміну політики щодо внутрішнього запозичення фінансових ресурсів, удосконалення законодавчого забезпечення регулювання витрат з обслуговування і погашення зовнішнього боргу. Також залучені зовнішні позики повинні призводити до збільшення виробничих потужностей, головним чином тих підприємств, продукція яких йде на експорт. Збільшення експорту продукції призведе до збільшення валютних надходжень до держави, які необхідні для обслуговування та погашення зовнішнього боргу.

Список використаних джерел:

1. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс] / Фінансовий портал Міністерства фінансів України. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/
2. Д’яконова І.І. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / І.І. Д’яконова, М.І. Макаренко, Ф.О. Журавка та ін. – Київ: «Центр учбової літератури», 2012. – 548 с.
3. Зовнішній державний борг України [Електронний ресурс] / Фінансовий портал Міністерства фінансів України. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/
4. Як зовнішній борг підточує економіку України [Електронний ресурс] / Економічна правда. – Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/18/633149/

***Діана Бубнівська**, студентка 4 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Суханова А. В., к.е.н., доцент

СУЧАСНИЙ СТАН БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасні реалії фінансової політики України демонструють, що одним із домінуючих факторів, який неоднозначно впливає на розвиток країни, формуючи тенденції до гальмування соціально-економічного прогресу, є зростання до загрозливих меж боргового навантаження. Значна боргова залежність, з одного боку, призводить до відволікання вагомої частини бюджетних коштів і, відповідно, звуження можливостей підтримки економічної активності, з іншого боку, надмірна боргова активність уряду витісняє приватні інвестиції внаслідок збільшення державних запозичень на недостатньо вигідних умовах, що поряд із неефективним управлінням запозиченими ресурсами негативно впливає на макроекономічну стабільність та збалансованість розвитку публічних фінансів. Інтернаціоналізація господарських процесів, посилення відкритості національних економік поряд із перманентним збільшенням боргових зобов'язань потребує вдосконалення системи управління державним боргом, актуалізуючи дослідження теоретичних підходів, у контексті побудови системи індикаторів боргової безпеки та критеріїв їх відбору як базового елемента в системі управління суверенним боргом.

Інструментарієм оцінки рівня боргової стійкості як специфічного стану, в якому держава-позичальник спроможна виконувати взяті на себе боргові зобов'язання, є система індикаторів боргової безпеки, параметри яких слугують "межами відсікання" в процесі моніторингу чутливості фінансово-економічної системи до чинників екзо- та ендогенного середовища.

Таблиця 1

Основні індикатори боргової безпеки України (2013-2017 рр.)

Індекс	XR (критерій)	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	60	36,7	39,9	65,4	79,4	78,55
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП,%	70	21,2	19,75	38,57	52,67	53,1
Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку, %	11	12,37	12,98	13,12	12,45	9,12
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	≥20	18,2	14,4	6	11,2	13,29

Джерело: складено автором на основі [2-4]

Боргова безпека виступає важливою складовою в забезпеченні макрофінансової стійкості, ваговий коефіцієнт якої поступається лише бюджетній та грошово-кредитній компонентам в оцінці фінансової безпеки, говорячи про її значний вплив на рівень останньої [1].

Більшість індикаторів протягом досліджуваного періоду знаходяться поза допустимими межами, ситуація ускладнюється й існуванням негативного тренду в тенденціях боргових індикаторів.

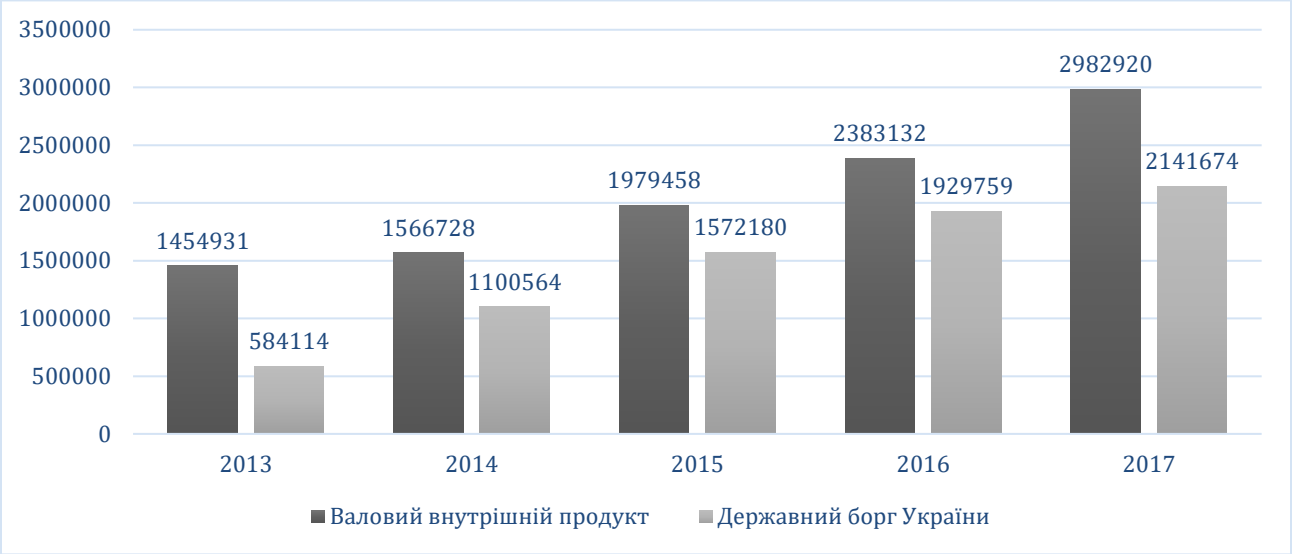

Рис. 1. Динаміка індикатора співвідношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП

Джерело: складено автором за [2,3].

Як бачимо з рис. 1, динаміка всіх показників є позитивною. Зі зміною обсягів боргу зростає обсяг валового внутрішнього продукту. Загалом, це є закономірним та нормальним явищем. Вітчизняним законодавством встановлено критичний рівень відношення боргу до ВВП на рівні 60 % (як і в міжнародній практиці). Тому негативну тенденцію перевищення порогових значень спостерігаємо з 2014 року, коли відношення боргу до ВВП склало 70,3 % (на 10,3 % вище за критичний), 79,4 % в 2015 році (на 19,4 % вище критичного рівня), 81 % у 2016 році (на 21 % вище критичного), і за 9 місяців 2017 року склало 79 % (на 19 % вище критичного рівня). Оптимальне значення на рівні 20 % перевищено за весь аналізований період, а критичне значення 60 % з 2014 р., що є свідченням проблем в частині боргової безпеки.

Виходячи з даних табл. 2, бачимо, що інтегральний показник рівня боргової безпеки України в аналізованому періоді має тенденцію до зменшення, а отже, стан боргової безпеки наразі потребує негайних заходів щодо її нарощування.

Таблиця 2

Інтегральний показник боргової безпеки України (2012-2017 рр.)

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ваговий коефіцієнт
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	0,359	0,327	0,187	0,165	0,162	0,172	0,219
Відношення обсягу державного зовнішнього боргу до ВВП, %	0,706	0,747	0,524	0,322	0,316	0,301	0,221
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	0,163	0,155	0,153	0,162	0,221	0,193	0,183
Індекс ЕМВІ + Україна	0,233	0,261	-	-	-	-	0,178
Відношення обсягу офіц. міжнар. резервів до обсягу валового зовнішнього боргу	0,217	-0,276	-0,664	-0,354	-0,289	-0,233	0,198
Інтегральний показник боргової безпеки	1,678	1,214	0,2	0,295	0,413	0,44	0,999

Джерело: складено автором за [2,3].

Інтегральний показник рівня боргової безпеки у 2012 році був найвищим і склав 167,8 % при нормальному значенні у 100 %. У 2013 році рівень боргової безпеки знизився на 46,4 в. п. і склав 121,4 %. Надалі інтегральний показник знаходиться поза оптимальних меж. Особливо це спостерігається у 2014-2015 рр. Величина показника становить 20 % та 29,5 % відповідно від обґрунтованих 100 %. Це пояснюється загостренням політичної та економічної кризи в Україні, зменшенням обсягів відношення міжнародних резервів до валового боргу в Україні, перевищення критичних меж співвідношення боргу до валового внутрішнього продукту (спостерігається з 2014 року), зменшенням обсягу золотовалютних резервів у країні (що підтверджується зменшенням обсягу міжнародних резервів у динаміці), відсутністю даних для розрахунку індексу ЕМВІ + Україна. Хоча у 2016 році та у 2017 році рівень боргової безпеки поступово підвищується, однак залишається поза межами нормальних значень.

Оцінювання боргової безпеки протягом останніх років в умовах фінансово-економічної стагнації України показує надмірне зростання боргового навантаження, індикатори якого перевищили гранично допустимі параметри, першочергово за рахунок зовнішньої компоненти під впливом загострення бюджетно-валютних ризиків.

Отже, для вдосконалення системи управління державним боргом, у контексті оцінки рівня боргової безпеки можемо запропонувати наступні шляхи покращення:

- розширити та законодавчо регламентувати індикатори боргової безпеки з коригування нормативних значень відповідно до міжнародної практики.
- розробити єдину методологію оцінки боргових ризиків;
- використовувати індикатори еластичності в розрахунку рівня боргової безпеки, боргових ризиків;
- ефективно управляти умовними зобов'язаннями, основними джерелами фіскальних ризиків для підвищення стабільності та передбачуваності державних фінансів з урахуванням позитивної світової практики.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http:// cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
2. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/.
4. Офіційний веб-сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/.

***Віра Варцаба**, д.е.н., доцент*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
***Олена Мостіпака**, здобувач наукового ступеня к.е.н.*
ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ЗАГРОЗА ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Макроекономічна та інституціональна дисгармонійність у монетизації економіки спричиняють перманентний дефіцит бюджету та зростання державного боргу, що дестабілізує соціально-економічний розвиток. Формування боргу відбувається під впливом потреб фінансування поточних бюджетних видатків, що зумовлює його зростаючий обсяг.

В Україні щороку переглядається граничний обсяг державного боргу. Відповідно до ст. 18.2 Бюджетного Кодексу «загальний обсяг державного боргу та гарантованого державного боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 % річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту». Відомо, що норма в 60 % була запозичена з практики ЄС [2]. Граничний рівень державного боргу до ВВП становить 60 %, а оптимальне значення – 20 %. На рис. 1 спостерігаємо негативну тенденцію перевищення критичного значення з 2014 р., коли відношення боргу до ВВП склало майже 70 %.

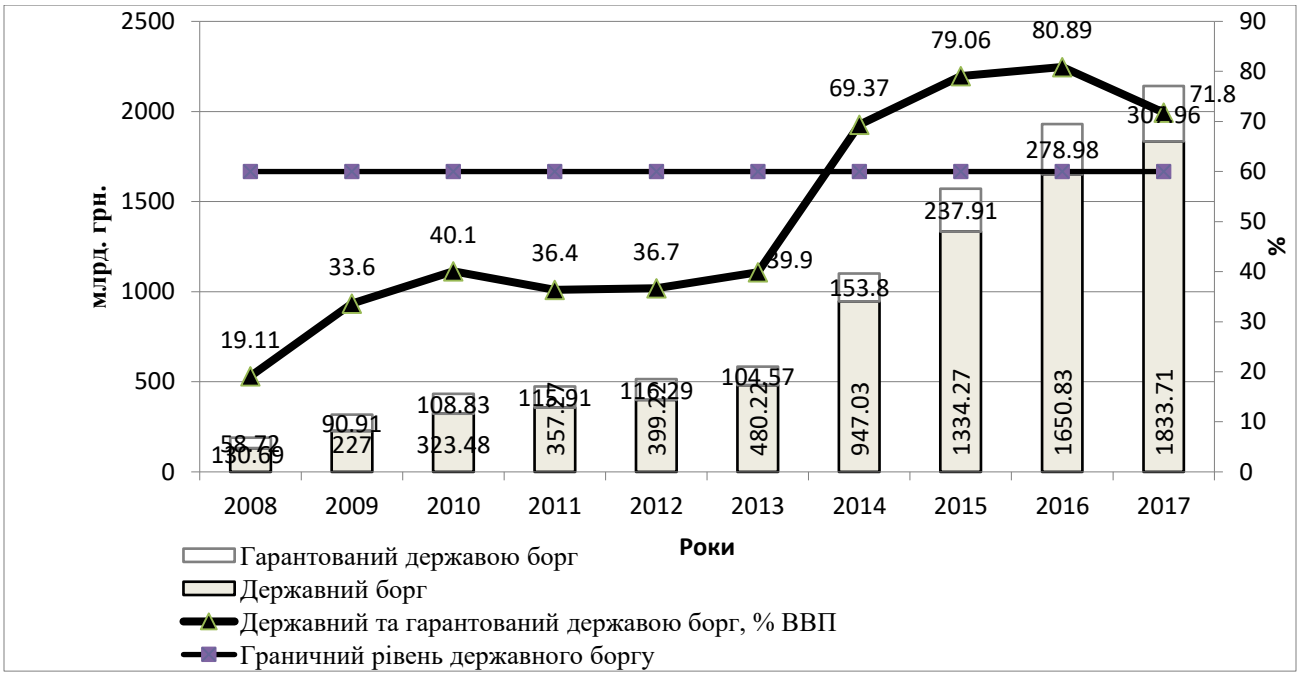

Рис. 1. Динаміка державного боргу за період 2008-2017 рр.

(побудовано авторами на основі даних [1])

За 2008-2017 рр. даний показник зріс на 52,69 % – із 19,11 % до 71,80 %. Зростання частки державного боргу по відношенню до ВВП обумовлено як скороченням ВВП, так і зростанням рівня запозичень. Збільшення ризиків боргового портфеля загрожує дефолтом, який передбачає закриття зовнішніх кредитних ринків, арешт закордонних активів, скорочення інвестицій, «заморожування» соціальних виплат, економічний спад тощо. Країна перебуває у ситуації «боргової пастки».

Зростання зовнішнього державного боргу відбувається як за рахунок прямого державного боргу (позичальником є держава), так і гарантованого (кредити, що залучаються іншими позичальниками під державні гарантії).

У структурі сукупного державного боргу переважає зовнішній борг. Значна акумуляція зовнішнього боргу посилює негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Впродовж 2008-2017 рр. зовнішній державний борг збільшився на 1232,27 млрд. грн., тобто в 9,6 рази, що зумовлює вразливість фінансової системи до впливу зовнішніх шоків та посилює макроекономічну нестабільність в країні.

Валовий зовнішній борг, що включає як державний, так і корпоративні борги зріс із 101,74 млрд. дол. США у 2008 р. до 115,45 млрд. дол. США. Динаміка показника співвідношення обсягу офіційних міжнародних резервів і валового зовнішнього боргу демонструє загрозливі тенденції для національної економіки України.

Обсяг офіційних резервних активів країни в 2008 р. становив 31 % від загальної суми зовнішньої заборгованості, а в 2017 р. даний показник становить 16,29 %, що є нижче критичного значення 20 %. Даний показник нижче критичного із 2012 р. (рис. 2.) Це означає, що рівень платоспроможності держави вкрай низький.

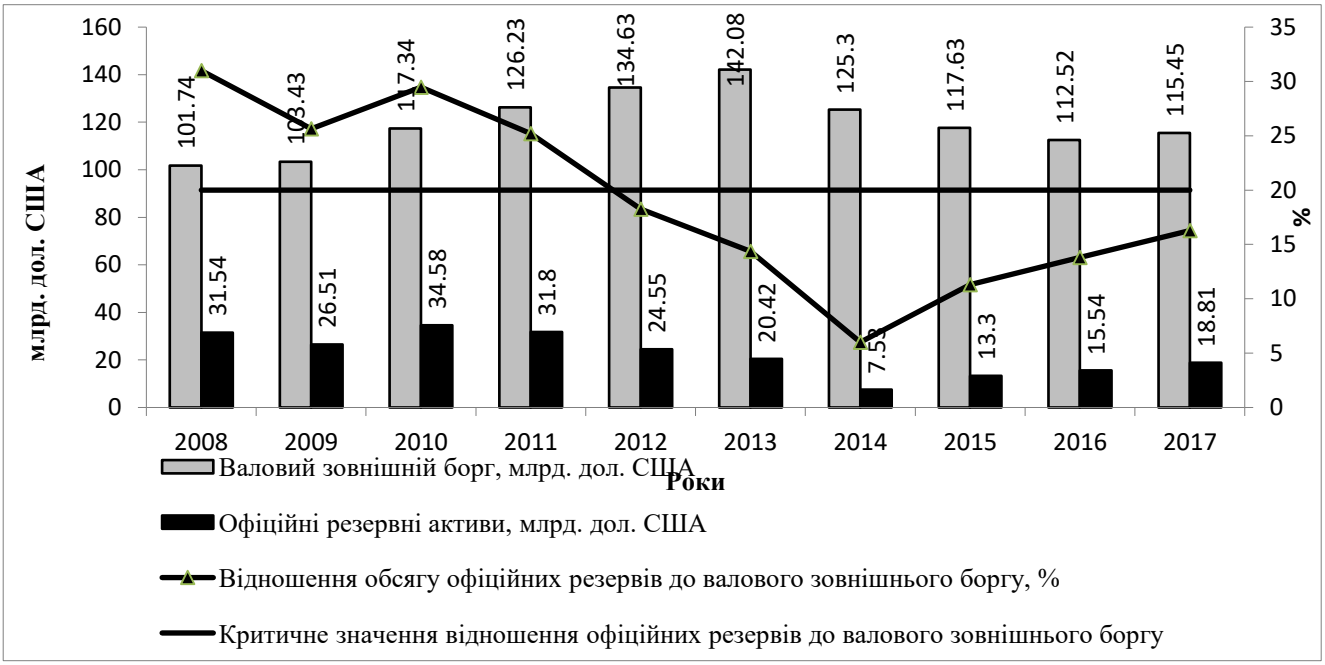

Рис. 2. Динаміка валового зовнішнього боргу та міжнародних офіційних резервів за період 2008-2017 рр.

(побудовано авторами на основі даних [1])

У серпні 2015 р. після багатосторонніх переговорів представників Уряду та кредиторів України було досягнуто згоди про реструктуризацію державного боргу, яка передбачає списання 20 % боргу (близько 3,6$ млрд.), підвищення середньозваженої відсоткової ставки по боргах з 7,22 % до 7,75 %, відтермінування погашення українських єврооблігацій на 4 роки – з 2015-2023 на 2019-2027 рр. Поряд з цим Україна зобов'язалася випустити нові цінні папери, прив'язані до показників зростання ВВП, мотивуючи такий крок зацікавленістю кредиторів та необхідністю залучення іноземних інвестицій. Це означає, що платежі по кредитах залежатимуть від темпів зростання національної економіки. Зокрема, при зростанні ВВП від 3 % до 4 % на рік кредитори отримають 15 % виключно на суму перевищення 3 % ВВП; більше 4 % на рік – кредитори отримають 40 % вартості від кожного відсотка, який перевищує таке зростання. Такий механізм відповідно до домовленостей почне діяти з 2021 р. протягом двадцяти років [3].

Зовнішні запозичення збільшують можливості для економічного зростання, що проявлятиметься через зростання доходів бюджету, зменшення витрат на обслуговування державного боргу. Однак переваги спостерігаються лише на етапі залучення позик, оскільки запозичені фінансові ресурси обумовлюються втратою частини ВВП на обслуговування боргу в майбутніх періодах. Валовий зовнішній борг ускладнює завдання НБУ щодо забезпечення стабільності зовнішніх та внутрішніх цін, в умовах девальвації гривні збільшується боргове навантаження на державний бюджет, погіршується стан платіжного балансу та інвестиційний клімат в країні, виникає залежність від зовнішньої політики та кон'юнктури світового ринку. Тобто, фактично створюються передумови для майбутньої кризи в національній економіці.

У довгостроковій перспективі зовнішні кредити (борги) посилюють екзогенний вплив валютних ресурсів для обслуговування зобов'язань щодо зовнішнього боргу, а згодом його повернення, що негативно впливатиме на платіжний баланс та валютний курс. Через девальвацію збільшується сума зовнішнього державного боргу та дорожчає його обслуговування при перерахуванні в гривні. Зовнішні запозичення створюють колапс для розвитку та управління національною економікою. Адже вилучені фіскальними засобами для обслуговування та повернення боргу гроші не функціонують на внутрішньому ринку, що є негативним чинником для реальної національної економіки.

Зовнішній державний борг став інструментом іноземних кредиторів для контролю та управління національною економікою, тому зростання державного боргу загрожує економічній та національній безпеці України та ускладнює завдання з розвитку та трансформації національної економіки. Алогізмом є те, що на сучасному етапі управління національною економікою державний борг розглядають як об'єктивно існуюче джерело покриття бюджетного дефіциту.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НБУ – Режим доступу - https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=44502&cat_id=44446.
2. Рекомендації Ради НБУ Кабінету Міністрів України та Правлінню Національного банку України щодо впливу політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України. [Електронний ресурс] – 31.10.2017. – Київ. – Режим доступу - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr049500-17.
3. Угода про реструктуризацію боргів України: аналіз від Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу - http://finbalance.com.ua/news/Uhoda-pro-restrukturizatsiyu-borhiv-Ukrani-osnovni-parametri-ta-analiz-Minfinu.

Сюзанна Гера, *студентка 3 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: Тимчак М.В, к.е.н, доцент

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити виплату відповідно до договору страхування за настання смерті в період дії договору або дожиття застрахованої особи до закінчення договору, а також за настання нещасного випадку або захворювання [1].

На сучасному етапі страхування життя є одним із впливових інструментів, за допомогою якого можна реалізувати соціальні і економічні потреби суспільства, який допомагає в пошуку недостатніх внутрішніх інвестиційних ресурсів. Тому надзвичайно важливим є його подальший розвиток в Україні. В розвинутих країнах за допомогою страхування життя задовольняються багато суспільних проблем, а саме: фінансовий захист від несподіваних подій, вести звичайний спосіб життя після виходу на пенсію, накопичення коштів для отримання освіти, створення соціальних пакетів у компаніях для мотивації співробітників, можливість отримання кредитів та інше.

Аналізуючи стан розвитку ринку страхування життя в Україні, можна побачити зростання загального обсягу страхових премій, зростання капіталізації та платоспроможності страхових компаній, підвищення рівня прозорості страхових компаній, збільшення обсягу страхових виплат, що безперечно є позитивною тенденцією.

Необхідно відмітити, що за останні декілька років кількість страхових компаній дещо зменшилась. Так, станом на 30.12.2015р їх кількість 361, що на 70 більше ніж у 2018р.. Компаній зі страхування життя налічувалося 49 і за аналізований період їх кількість зменшилась на 18 компаній. Але на ринку залишаються страхові компанії, які мають достатні резерви та активи, які дозволяють їм вести рентабельну фінансову діяльність.

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні [2,4]

Кількість страхових компаній	**Станом на 30.12.2015р.**	**Станом на 30.09.2016р.**	**Станом на 30.06.2017р.**	**Станом на 30.06.2018р.**
Загальна кількість	361	323	300	291
у тому числі СК "life"	49	43	36	31
% співвдношення СК «Life» до загальної кількості	13,58%	13,32%	12%	10,65%

Аналізуючи статистику по провідних компаніях зі страхування життя, можемо спостерігати позитивну динаміку розвитку, та збільшення страхових премій на 35% порівняно з 2016 роком.

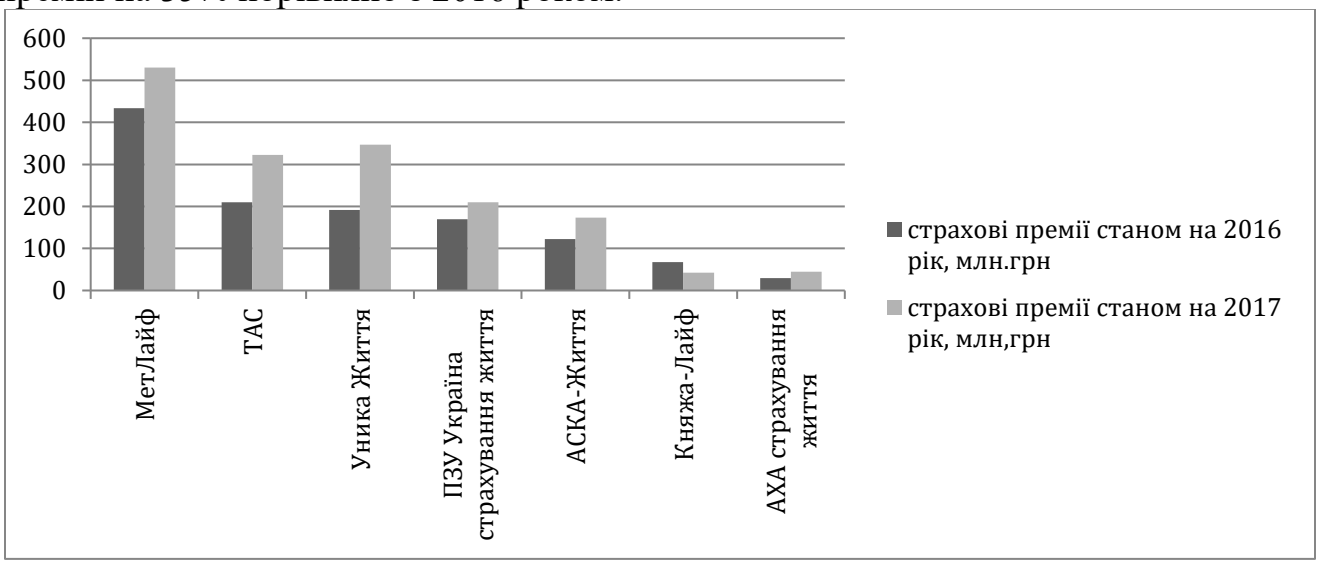

Рис.1. Страхові премії провідних компаній зі страхування життя

*джерело побудовано за даними джерела Огляд економіки України[3]

За І півріччя 2018 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 21 692,5 млн. грн. а зі страхування життя – 1 732,8 млн. грн. (7,4% від загальної суми страхових премій)[3].

Результати діяльності страховиків, що надають послуги зі страхування життя, вказують на цілковиту залежність ситуації у цій сфері від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності в країні. Ефективна діяльність страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя, унеможливлюється в умовах нестабільного стану національної та світової економіки, а низький рівень розвитку фінансового ринку та його нестабільність не тільки зменшує ефективність страхування, а й навіть спричинює недоцільність його застосування.

До основних проблем, які гальмують розвиток страхування життя в Україні, відноситься:

- нестабільність політичної ситуації;
- відсутність законодавчої бази яка б гарантувала збереження вкладених коштів та прозорість інвестиційних інструментів;
- відсутність відповідних традицій страхування життя;
- неспроможність населення та підприємств купувати страхові послуги через відсутність вільних грошових коштів;

- велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації, а також слабкий розвиток національного перестрахового ринку;
- суперечливе страхове законодавство;
- несприятливе податкове законодавство;
- недостатня ємкість страхового ринку [1].

Прогноз ситуації на українському ринку страхування життя залежить від тенденцій зміни в економіці України в цілому. За умови поліпшення бізнес-клімату в країні, а також старту необхідних законодавчих ініціатив почнеться зростання ринку.

Проте, незважаючи на дестабілізаційні процеси, найбільші компанії продовжують свою діяльність в цьому напрямі і мають позитивні результати. Загалом, західні експерти позитивно оцінюють перспективи вітчизняного страхового ринку, вважають, що український ринок страхування життя – один з найпривабливіших в Європі, оскільки має великий потенціал розвитку. Але, для розвитку цієї галузі страхування в Україні необхідно:

- підвищити добробут громадян;
- освоїти нові види страхування життя та поліпшити якість послуг;
- підвищити рівень капіталізації страхових компаній, їх фінансову стійкість та інвестиційну привабливість;
- розвивати сучасну інфраструктуру ринку страхування життя;
- впроваджувати в практику роботи страхових компаній новітні Інтернет-технології;
- підвищити страхову культуру населення і його довіру до страхових компаній.
- вдосконалити методику формування резервів зі страхування життя;
- запровадити податкові пільги для страховиків, що пропонують програми пенсійного страхування, тобто вони повинні бути в таких же умовах, як і Державний Пенсійний Фонд.

Отже, ринок страхування життя потребує належного державного реформування, та напряму залежить від законодавчої бази та створення сприятливої системи оподаткування. Проте, незважаючи на всі перепони, страхування життя в Україні має великі перспективи, а також спостерігається позитивна тенденція розвитку провідних компаній, які зайняті в цій галузі страхування.

Список використаних джерел

1. Золотарьова О.В Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні/ О.В. Золотарьова// економіка і суспільство. – 2017. - № 10. – с. 598-597
2. Лобова О.М Тенденції страхування життя в Україні / О.М.Любава, М.Г. Кундря// Науково-практичний збірник. – 2017.- №2. – с. 27-33
3. Огляд економіки України [Електонний ресурс]. – Режим доступу : http://www.chamber.ua/Content/Documents/1217100985ACC_CountryProfile2018_UKR.pdf

4. Підсумки діяльності страхових компаній за І півріччя 2018 року [Електронний ресурс].– Режим доступу https://forinsurer.com/files/file00642.pdf
5. Смірнова Т.О . Стан та проблеми розвитку ринку страхування життя в Україні / Т. О. Смірнова, І. І. Топій, З. З. Талама // Інноваційна економіка. - 2013. - № 7. - С. 246-249. 5

***Всеволод Данещук**, студент 2курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сембер С.В., к.е.н., доцент

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ВАЛЮТНИЙ КУРС НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОШЕЙ

В даний час для України є необхідним визначити свою позицію та напрям оптимізації платіжного балансу країни для того, щоб поліпшити умови функціонування економіки в цілому, оптимізувати міжнародну економічну діяльність загалом та її окремих компонентів. Український уряд проводячи економічну політику повинен враховувати ті обмеження та вимоги, які висувають завдання формування платіжних балансів, а також аналізувати та застосовувати шляхи та засоби подолання негативних явищ та процесів, що виникли у результаті різних збурень на світовому ринку.

Зовнішньоторговельна діяльність країни виражається у вигляді платіжного балансу, він складається у формі бухгалтерських рахунків, що містять статистичну інформацію із зовнішньоторговельних операцій господарських суб'єктів країни і закордону за певний період (як правило, за рік). Вартісне вираження платіжного балансу відбиває співвідношення між вартістю, отриманою країною, і вартістю, вивезеною за її межі.

Макроекономічне призначення платіжного балансу полягає в тому, щоб у лаконічній формі відбивати стан міжнародних економічних відносин даної країни з її закордонними партнерами, являючись індикатором для вибору кредитно-грошової, валютної, бюджетно-податкової, зовнішньоторговельної політики і управління державною заборгованістю [2, с. 417].

Покращення платіжного балансу тісно пов'язане з інноваційним розвитком, оскільки зменшення його дисбалансу можливе на даному етапі розвитку не за допомогою короткострокових заходів, а за допомогою глобальних реформ, в основі яких – інноваційний розвиток.

На сучасний стан руху капіталу, товарів і послуг в Україну і з України, що безпосередньо пов'язано з платіжним балансом, впливають такі негативні чинники:

1) посткризовий розвиток економіки, що характеризується зниженням активності іноземних інвесторів, промислового виробництва та зменшенням витрат на науково-технічний розвиток;

2) зменшення попиту на українську продукцію металургійної та хімічної промисловостей (основних експортних галузей) і стабілізація позицій інших гравців на світовому ринку;

3) зростання цін на газ та енергоносії;

4) відтік банківського капіталу в посткризовий період економіки, що негативно позначилося на кредитуванні малого та середнього бізнесу;

5) довготривалі бюрократичні процедури, значний податковий тиск, привілеї від зменшення податків для підприємств, що впроваджують інноваційні розробки;

6) відставання України від інших країн за ступенем розвитку інноваційної сфери та конкурентоспроможності експортної продукції;

7) зниження інвестиційної привабливості багатьох галузей, що пов'язано з необхідністю значних вливань коштів для інтенсифікації виробництва;

8) міграція представників наукової еліти, що негативно впливає на формування інтелектуального потенціалу України;

9) велика різниця у розвитку регіонів, що вказує на недосконалу адміністративну політику державної влади;

10) відсутність стратегії розвитку та програм підтримки експортного потенціалу України, що пов'язано з науково-технічним розвитком, а також проведенням непослідовної внутрішньо- і зовнішньоторговельної політик;

11) низький індекс конкурентоспроможності України за даними Всесвітнього економічного форуму[1,с 82];

12) нецільове використання кредитів МВФ, які могли бути спрямовані на покращення розвитку національного господарства, технічне переоснащення виробництва й покращення інфраструктури перспективних галузей;

13) торговельні обмеження, пов'язані з нетарифними заходами регулювання торгівлі, що зменшує конкурентоспроможність вітчизняної продукції та погіршує імідж України як перспективного партнера;

14) неефективна робота органів митної служби, що пов'язано з великою кількістю митних зборів і тривалими митними процедурам оформлення документів.;

15) відсутність чітко визначених органами державної влади напрямків інтеграції та співпраці;

Отже, з огляду на негативні чинники можна стверджувати, що експорт української продукції та інвестиційний клімат тісно пов'язані з конкуренто-спроможністю та інноваційним розвитком. Тому для покращення платіжного балансу потрібно усунути всі ці негативні тенденції [1, с. 83].

Таким чином, ми можемо підсумувати, що платіжний баланс безпосередньо впливає на величину валютного курсу. Так, активний платіжний баланс сприяє підвищенню курсу національної валюти, оскільки збільшується попит на неї з боку іноземних дебіторів. Пасивний платіжний баланс породжує тенденцію до

зниження курсу національної валюти, так як вітчизняні боржники намагаються продати се за іноземну валюту для погашення своїх зовнішніх зобов'язань. Розміри впливу платіжного балансу на валютний курс визначаються ступенем відкритості економіки країни. Так, чим вище частка експорту у валовому національному продукті (чим вище відкритість економіки), тим вище еластичність валютного курсу по зміні платіжного балансу [3, с 24].

Список використаних джерел:

1. Мулякова-Бочі А. К. Концепція удосконалення платіжного балансу в умовах економічного розвитку / А. К. Мулякова-Бочі. // Економіка та управління національним господарством. – 2012. – №7 (133) . – С. 82–83.
2. Небава М. І. Теорія макроекономіки: навчальний посібник / М. І. Небава. – Київ: Слово, 2005. – С. 417
3. Основи міжнародних валютно-фінансових і кредитних відношенні: Підручник / Наук. ред. д-р. економ. наук, професор В.В. Круглов. - М .: ИНФРА-М, 1998. С. 24-25

***Анастасія Дойонко**, студентка 5 курсу*
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Назаров М. І., к.е.н., доцент

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІСТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогоднішній день глобалізаційні процеси у світовій економіці сприймаються та оцінюються по-різному. Диференційовано до них відносяться не тільки окремі вчені, фахівці й експерти, але й мешканці різних країн. Процеси глобалізації частіше сприймаються у розвинених країнах і викликають серйозні побоювання у країнах, що розвиваються. Це спричинено тим, що переваги глобалізації мають нерівномірний розподіл. Сучасні глобалізаційні процеси розгортаються, насамперед, між промислово-розвиненими країнами і лише в другу чергу охоплюють країни, що розвиваються. Глобалізація зміцнює позиції першої групи країн, надає їм додаткові переваги. Для країн, що розвиваються, глобалізація у рамках сучасного міжнародного поділу праці може заморозити їх нинішнє положення, саме тому вони що стають скоріше об’єктами, ніж суб’єктами глобалізації.

Дослідженням глобальних проблем та способів їх вирішення займалися чимало вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: К. Лоренц, В. Вернадський, О. Білорус, С. Сіденко, Ю. Пахомов, Д. Лук’яненко, Я. Столярчук та ін.

Виходячи з нерівномірності розподілу переваг глобалізації, безумовно, негативні наслідки глобалізаційних процесів у конкретній країні істотно будуть залежати від місця, яке займає ця країна у світовій економіці. В умовах глобалізації можливий прояв руйнівного впливу відцентрових сил, пов’язаних з цим процесом, що може привести до розриву традиційних зв’язків всередині

країни, деградації неконкурентоспроможних виробництв, загостренню соціальних проблем, агресивному проникненню далеких даному суспільству ідей, цінностей, моделей поведінки [2, с. 8-9].

Можна виділити такі основні проблеми, які потенційно здатні викликати негативні наслідки від глобалізаційних процесів в усіх країнах [2, с. 9]:

– нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в розрізі окремих галузей національної економіки;

– можливість деіндустріалізації національних економік;

– можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до більш сильних держав, ТНК чи міжнародних організацій;

– можливість дестабілізації фінансової сфери, потенційна регіональна чи глобальна нестабільність через взаємозалежність національних економік на світовому рівні.

Будь-які економічні коливання та кризи в одній країні можуть мати регіональні чи навіть глобальні наслідки. Найбільш негативні наслідки глобалізації можуть відчути на собі менш розвинені країни, що відносяться до так званої «світової периферії» [1, с. 41].

Кожна глобальна проблема породжується специфічними причинами, зумовленими, з одного боку, специфікою розвитку продуктивних сил, географічним середовищем, рівнем прогресу техніки, природно-кліматичними умовами, тобто речовим змістом суспільного способу виробництва, а з іншого боку – специфічною суспільною формою, особливістю розвитку відносин власності.

Враховуючи всю різноманітність причин глобальних проблем, існують спільні для них причинно-наслідкові зв’язки, що властиві розвитку технологічного способу виробництва. Тому традиційно виділяють таку класифікацію глобальних проблем сучасності [4, с. 61]:

– проблеми, що виникають у сфері взаємодії природи і суспільства, серед них слід виділити надійне забезпечення людства сировиною, енергією, продовольством тощо, раціональне природокористування і збереження природного навколишнього середовища, раціональне використання ресурсів Світового океану, мирне освоєння космічного простору.

– глобальні проблеми у сфері суспільних взаємовідносин, які пов’язані із роззброєнням, конверсією військового виробництва і збереженням миру, відверненням світової термоядерної війни, недопущенням локальних, регіональних і міжнародних криз та забезпечення стабільного миру, подолання економічної відсталості частини регіонів і країн світу.

– глобальні проблеми розвитку людської цивілізації, пов’язані із забезпеченням життєвих потреб народів усіх країн незалежно від їх соціального

ладу, рівня соціально-економічного розвитку, географічного місце розташування і можуть бути вирішені шляхом співробітництва та взаємодії всіх держав, їх невирішеність породжує загрозу для майбутнього нашої цивілізації.

Віднайти шляхи та засоби вирішення глобальних проблем – це означає забезпечити умови виживання всіх народів та подальший соціально-економічний розвиток людської цивілізації. Для їх вирішення необхідні достатні науково-технічні і матеріальні досягнення.

Можна виділити такі основні джерела ресурсів та засоби розв'язання глобальних проблем в сучасних умовах [3, с. 46]:

– офіційна допомога з боку економічно розвинених країн країнам, що розвиваються;

– іноземні приватні інвестиції;

– застосування економічних важелів управління якістю довкілля, зокрема субсидій і дотацій за виготовлення екологічно чистої продукції, за виконання державних екологічних проектів, екологічні платежі за всі види забруднення довкілля, виплати на охорону природи і поліпшення екологічних результатів, пільгове або дискримінуюче кредитування, оподаткування і ціноутворення, екологічне страхування тощо;

– об'єднання зусиль усіх країн світу для розв'язання глобальних проблем;

– збільшення витрат держав світового співтовариства на подолання насамперед екологічної кризи;

– створення за рахунок країн, які заподіяли найбільшої шкоди планеті, своєрідного фонду екологічної безпеки з метою ліквідації найзагрозливіших для довкілля джерел небезпеки;

– посилення відповідальності країн світового співтовариства за збереження природи;

–стимулювання виробництва таких зразків транспортних засобів, техніки, які б не завдавали шкоди довкіллю, забезпечували економію всіх паливно-енергетичних ресурсів.

Складність розв'язання глобальних проблем сучасності не означає, що світова спільнота не усвідомлює згубної небезпеки їх ігнорування, потреби комплексного міждержавного підходу до їх вирішення.

Таким чином можемо зробити висновок про те, що глобалізація представляє об'єктивне і зовсім неминуче явище сучасності, яке можна пригальмувати засобами економічної політики, але її не можна зупинити або «скасувати», тому що це імперативна вимога сучасного суспільства і науково-технічного прогресу. Перед людством сьогодні стоять глобальні цілі, від реалізації яких залежить його виживання. До таких цілей слід віднести: зменшення та ліквідацію військових конфліктів; розвиток і запровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій; підвищення рівня життя населення; перебудова масової свідомості відповідно до

реалій сьогодення. Лише від нашого свідомого вибору і загальних зусиль залежить майбутнє людства.

Список використаних джерел:

1. Безрукова Н. В. Сучасні проблеми глобальної економіки / Н. В. Безрукова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – №6(51). – С. 39-42.
2. Кулішов В. В. Сучасні проблеми глобальної економіки / В. В. Кулішов // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2015. – №41. – С. 8-11.
3. Савельєва А. О. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення / А. О. Савельєва // Економічні науки. – 2018. – №3. – С. 44-47.
4. Старостіна А., Каніщенко О. Суперечливі шляхи економічної глобалізації / А. Старостіна // Економіка України. – 2013. – №5. – С.58-65.

***Анастасія Жолоб**, студентка*
Національний університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Діденко Л.В. к.е.н., доцент

КОНВЕРТОВАНІСТЬ ВАЛЮТИ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Актуальність дослідження економічної безпеки держави через показник конвертованості валюти полягає у тому, що на сьогоднішньому етапі розвитку світової економіки Україна має справу не тільки з позитивними явищами, але й з негативними чинниками. До наступних можна віднести зростання фінансової та валютної небезпеки. Стабільність національної валюти є невід'ємною частиною національної безпеки кожної держави, її громадян та господарюючих суб'єктів. Україно відносно молода держава, а гривня – досить молода валюта, оскільки до 1996 року національної валюти в державі не було. Звичайно це істотно вплинуло на валютну політику.

Свій внесок у дослідження різноманітних аспектів забезпечення валютної безпеки держави зробили такі українські науковці як О.І. Барановський, І.Ф. Бінько, А.О. Клименко, Л.М. Кравченко, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, С.М. Половко, О.Є. Северин, В.Т. Шлемко та інші. Але при всій значущості розробок зазначених авторів і певному рівні опрацювання проблеми, поки що відсутні комплексні дослідження, які б повністю розкривали роль валютної політики в забезпеченні валютної безпеки країни.

Україна самостійно організовує банківську справу і грошовий обіг, за допомогою Національного банку України нагромаджує валютні запаси для валютного забезпечення та повної зовнішньої конвертованості національної грошової одиниці [2].

Для досягнення конвертованості та стабільності національної валюти потрібні такі чинники:

1) дієве валютне законодавство;
2) науково обґрунтована валютна політика;
3) чітко визначена валютна система;
4) працюючий валютний ринок.

Загалом саме валютну безпеку України можна розглядати як комплексне явище, оскільки валютна безпека являє собою стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, широкомасштабного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України у світову економічну систему і максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках.

Валютна безпека, відповідно до Наказу Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» – це такий стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках [3].

З огляду на це основними загрозами для валютної безпеки України є:
1) зростання зовнішнього боргу;
2) відплив коштів за кордон;
3) високий рівень доларизації економіки;
4) неефективна структура золотовалютних резервів;
5) недосконалість валютно-курсової політики;
6) наявність валютних ризиків;
7) проведення незаконних валютних операцій;
8) втручання міжнародних фінансових організацій у валютну політику України [1].

Крім того, варто зазначити, що на сьогоднішній день існує величезна проблема відпливу капіталу. За даними Міністерства економіки, з часу проголошення незалежності з України виведено близько 30 млрд. дол. США, причому щорічний обсяг відпливу капіталу з України становить близько 1,5-2 млрд. доларів. Капітал виводиться з України різними шляхами, в тому числі й нелегальними. Основними причинами відпливу капіталів є недоліки у системі державного регулювання руху капіталу та зовнішньоекономічної діяльності, які створюють сприятливу основу для поширення різноманітних схем виведення капіталу з України з метою ухилення від сплати податків та легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

Рівень доларизації економіки України складає близько 34%. За методикою Національного банку України порогове значення цього показника повинне складати не більше 25%.

Стратегією національної безпеки чітко підкреслюється, що належне фінансове і матеріально-технічне забезпечення виконання передбачених нею заходів має спиратися на сталий і динамічний розвиток національної економіки та розширення фінансових можливостей держави [5].

Таким чином, для забезпечення конвертованості національної валюти необхідне фундаментальне оновлення валютного законодавства. Проте і цього недостатньо, оскільки необхідно також адаптувати його до прогресивного стану. Також досить важливим є чітко сформульована фінансова політика, діючий валютний ринок тощо. Тобто необхідна розробка комплексних реформ правової бази економічної безпеки України та зважений підхід до валютної політики.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=219.
2. Про економічну самостійність Української РСР : Закон України від 03.08.1990 № 142-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 34. – Ст. 499.
3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www/bank.gou.ua.
5. Мірошниченко О.В. Вплив іллегалізаційних процесів на економічну безпеку України / О.В. Мірошниченко // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2 (16). – С. 99.

Анна Заворотько-Букай, *студентка 2 с.т. курсу*
Сумський національний аграрний університет, м.Суми
Науковий керівник: Шалигіна І.В., к.е.н., доцент

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК ПАРАЛЕЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Термін «глобалізація» активно став використовуватися з кінця 1980-х рр. і трактується як втілення «лібералізації» в глобальних масштабах. Глобалізацію можна розглядати з різних сторін, але в основному сенсі - глобалізація є фактом взаємодії виробничих сил в планетарному масштабі, обговорення суспільних екологічних, політичних та культурних програм на таких форумах Землі як ООН і є необхідною вимогою сучасного рівня розвитку цивілізації нашої планети.

На сьогодні більшість країн не мають замкнутої системи – спостерігається вільна торгівля, зниження податків, рух капіталу. На цьому базисі формується єдина мережева ринкова економіка, яка рушить суверенітет націй. В результаті виникає світова інтеграція країн з об'єднанням політичної, економічної та

соціальної сфер. Поняття глобалізації зв'язано з поступовою руйнацією кордонів та границь щодо створення єдиного суспільства.

Процес глобалізації зайняв всі сторони життя людини. До ознак глобалізації належать такі процеси як: виникнення різних організацій, таких як НАТО, ООН і підвищення ролі їх влади; формування вільної торгівлі, перерозподіл капіталу, зниження податків; розвиток реклами; збільшення рівня імпорту та експорту; злиття підприємств, які знаходяться на різних контингентах; збільшення обороту фондових бірж; злиття релігій, культур та мови і т. д.

Розберемо деякі нюанси визначених глобалізаційних ознак. По-перше, основною для нас економістів-фінансистів є формування вільної торгівлі та переміщення капіталу. Це і є сама ринкова економіка, яка на сто відсотків вступила в права у так званих країнах «розвиненої економіки». Населення, зазвичай, віддає перевагу імпортним товарам, мотивуючи тим, що вони більш високої якості ніж вітчизняні, при чому українські виробники отримують великі збитки та втрачають свій вплив на внутрішньому ринку. Як наслідок наші підприємства змушенні скорочувати своє виробництво та звільняти працівників. В результаті це приведе до зниження податкових надходжень до державного бюджету України. Також зростає пряма залежність держави від імпортних товарів, оскільки ціни на них піднімуться та більша частина населення не буде здатна їх купувати. Найкраща ліберальна політика в економіці - це стимулювання вітчизняних виробників на покращення своєї продукції з одночасним зменшенням витрат. Цей метод економічної політики приведе до зниження цін на готову продукцію.

По-друге, є такий фактор як переміщення та вливання капіталу. Зазвичай, більшість професійних економістів та фінансистів стверджують, що це є панацеєю для більш бідних економік, тому що йде в більшості лише стимулювання щодо споживання, що в кінцевому результаті гальмує економічне зростання. Значною мірою надії на вільне переміщення капіталу як в світі так і в нашій країні не виправдались. По більшому рахунку, притік капіталу привів тільки до росту споживання, а не інвестицій в країнах-отримувачах. В результаті економічна нестабільність загострилася, а хворобливі фінансові кризи стали відбуватися ще з меншим інтервалом одна між одною. Замість забезпечення стриманості та збалансованості все це підвищило лише доступність кредиту на світових фінансових ринках, послабило бюджетні кордони для марнотратних урядів та ще більше роздуло їх баланси [1].

Нажаль, наша країна також належить до тих держав, що мають залежність від вливань іноземного капіталу. Так, у квітні 2017 року на рахунки Держказначейства України надійшла чергова сума від Міжнародного валютного фонду - четвертий транш за програмою розширеного фінансування. Історія відносин України і МВФ триває вже 25 років та за цей період вже перераховані

десятки мільярдів доларів кредитних коштів. Зараз наша країна має віддати борг своєму головному кредитору - Міжнародному валютному фонду (МВФ) - в сумі понад 12 млрд. доларів, при цьому дані зобов'язання розділені між Нацбанком і Мінфіном [2].

Ліберальна модель світової торгівлі визначається тим рівнем проникнення фінансових інструментів та технологій, які ми маємо на сьогодні. Але ліберальна економіка, створюючи більші можливості вже не в окремій країні, а на глобальному рівні, формує свої досить жорсткі правила гри: або конкуренція, або банкрутство. Тільки це вже є не банкрутство лише на мікрорівні, а банкрутство цілих держав, які повільно, але нестримно, регресують – їх залишають громадяни, які емігрують в інші країни світу, де намагаються знайти кращі умови для життєдіяльності.

Нажаль нашу Україну не минає і ця проблема. За інформацією суспільно-політичного тижневика DT.UA протягом 2017 року більше 1 мільйона українських громадян вже покинули Україну, а близько 100 тисяч осіб виїжджають за межі країни щомісяця [3]. Визначимо реалії даної ситуації: по-перше, при дефіциті кадрів затримується реформування економіки та збільшуються її витрати, що в свою чергу призводить до зростання собівартості товарів та послуг, а також робить їх менш конкурентоздатними на світовому ринку. По-друге, виникає процес «витікання розумового потенціалу», що може привести до деградації як самого людського капіталу так і економіки країни. Як наслідок, в країні знижується виробництво та падає ініціативність стосовно залучення нових технологій. По-третє, країна не отримує віддачі від вкладень в своїх громадян, так як навчаючись в національних освітніх закладах молодь, яка не бачить перспектив стосовно її працевлаштування, емігрує в країни, де вона може розвиватися далі та застосувати свої навички та знання.

Отже, на сьогодні глобальна фінансова криза постійно коливає економіку України: країна виходить в світові лідери за падінням промислового виробництва, знеціненням національної валюти і падінням фондового індексу, а також зростанням інфляції тощо. Вважаємо, що потрібно якомога швидше розв’язати фундаментальні проблеми, внаслідок яких перманентно вступають в свої права такі категорії як криза та неврегульований фіскальний баланс. Необхідно підвищити ділову активність в країні, незалежність від іноземних кредитів, збільшити виробництво, рівень зайнятості населення, встановити більший контроль та підтримку приватного сектору економіки, оскільки в умовах тотальної глобалізації він є домінантою. Також першочерговим є проведення реформ покращання соціальної сфери країни, в результаті чого кожний громадянин буде прагнути залишитися в Україні та піднімати власну економіку, а не інших країн.

Список використаних джерел:

1. Амеліна І В. Міжнародні економічні відносини [текст] : навч. посіб. / Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. - К. : «Центр учбової літератури», 2013. - 256 с.

2. «Сьогодні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/skolko-ukraina-zadolzhala-mvf-v-nacbanke-ozvuchili-summu-1107464.html
3. Суспільно-політичний тижневик DT.UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/all-news

***Анастасія Золотар**, студентка 4 курсу*
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м.Вінниця
Науковий керівник: Юрчишена Л. В., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Останніми роками природокористування та охорона навколишнього середовища набувають досить важливого значення для багатьох країн світу задля забезпечення життєдіяльності і здоров'я людей. Одним із методів розв'язання проблеми забруднення навколишнього середовища є регулювання процесів природокористування шляхом використання важелів та інструментів податкового механізму. Саме екологічний податок є державним інструментом реалізації економіки природокористування і це питання є досить актуальним для держави, яка розвивається.

Проблемам екологічного оподаткування приділяли увагу такі науковців**,** як О.Є. Груздєв, І.В. Драган, О.А. Многодєтна, Л.Д. Тулуш. Д. Серебрянський відзначаючи, що «досвід країн із розвинутою ринковою економікою переконує, що основною метою екологічних податків (зборів) є не поповнення державного бюджету, а стимулювання платника до позитивного та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Отримані при цьому кошти можуть спрямовуватися на стимулювання охорони навколишнього середовища споживачами, розроблення та впровадження безвідходних технологій, утилізацію відходів тощо» [1].

Метою даної роботи є дослідження наявних проблем у сфері екологічного оподаткування України та розроблення шляхів їх вирішення**.**

Одним із головних інструментів охорони навколишнього середовища є екологічний податок**.** Екологічний податок (далі -ЕП) – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 р. (згідно зі ст. 14.1.57 ПКУ) [2].

Платниками є суб'єкти господарювання (далі - СГ), які викидають забруднюючі речовини (далі - ЗР) в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення; скидають ЗР у водні об'єкти; розміщують відходи; утворюють радіоактивні відходи; зберігають радіоактивні відходи понад установлений ліцензією строк [2].

Екологія є, напевно, однією зі сфер, якій в Україні не приділяється достатньо уваги, хоча наслідки Чорнобильської катастрофи повинні були б навчити країну тому, що екологічне питання має стати одним із пріоритетних і тому дане питання є досить актуальним для його дослідження.

На відміну від України екологічні проблеми є першочерговим питанням країн ЄС, оскільки забруднення навколишнього середовища є причиною збільшення смертності. Фундаментом природоохоронної політики в економічно розвинених країнах є максимальне забезпечення дотримання екологічних стандартів на всіх стадіях діяльності природокористувачів. Так, у 27 країнах ЄС екологічні податки становили 2,4 % від ВВП. До країн-членів з найбільшою часткою цих податків у ВВП належать Данія (5,7 %), Нідерланди (3,9 %), Болгарія і Мальта (по 3,5 %). В Україні екологічний податок є далеко не бюджетоформуючим податком і становить приблизно 0,2 % ВВП.

Протягом 2016-2017 років ставки екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об’єкти збільшувалися (на 26,7 та 12%). При щорічному збільшенні обсягу викидів надходження податку у 2016 році збільшилися в 2,5 раза, а у 2017 році – зменшилися на 17,3%. Ставки екоподатку підвищилися на 11,2 % в 2018 р. порівняно з попереднім періодом.

Проте ці зміни не вплинули на величину надходжень до бюджету країни. Загальна сума екологічного податку, сплаченого в січні-травні 2018 року до Зведеного бюджету, становила 2,6 млрд грн (план на 2018 рік – 5 млрд грн). Відповідно до функцій екологічного податку надходження від його сплати повинні бути джерелом фінансування природоохоронних заходів, а його обсяги мають бути достатніми для реалізації заходів з компенсації шкоди, яку нанесли навколишньому природному середовищу забруднювачі, проте аналіз даних свідчить про недостатність коштів для проведення відповідних заходів.

Планування надходжень екологічного податку здійснювалося за відсутності розробленої Мінфіном методики прогнозування, що призвело до необґрунтованих розрахунків планових надходжень податку та, відповідно, низького рівня виконання показника у 2015 році (49%), у 2017 (52%) та значного перевиконання у 2016 році (майже у 2 рази).

З 2010 року діють Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року. Відповідно до цілей цього документу плануються наступні зміни у екологічному оподаткуванні:

- удосконалити нормативно-правову базу з питань оподаткування забруднення навколишнього природного середовища, зокрема виробництва, зберігання, транспортування та споживання екологічно небезпечної продукції, яка негативно впливає на навколишнє природне середовище та здоров'я населення;

- збільшити податкове навантаження на ті види діяльності та форми споживання, що є екологічно шкідливими для суспільства, насамперед на шкідливу для здоров’я людей продукцію, ресурсні та екологічні платежі .

Позитивним наслідком таких заходів повинно бути реформування податкової системи з метою посилення значущості екологічного оподаткування як стимулятора зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, розроблення дієвого економічного механізму природокористування, негативним:

- зменшення ділової активності через втрату дозволів, ліцензій або надто високих ставок екологічного податку, що зменшують рентабельність виробництва;

- збільшення цін на товари та послуги через прагнення виробників зберегти рівень прибутковості при збільшенні екологічного податку;

- збільшення рівня безробіття у результаті припинення або скорочення діяльності суб’єктів господарювання;

- загрози енергетичній та промисловій безпеці через припинення або скорочення діяльності суб’єктів господарювання.

Для досягнення поставлених орієнтирів у екологічній сфері необхідним є також забезпечення цільового і ефективного використання коштів від екологічного податку та стимулювання модернізації підприємств-забруднювачів.

У сучасних умовах екологічне оподаткування виступає одним із найважливіших інструментом регулювання стану навколишнього природного середовища. Однак діюча система екологічного оподаткування в Україні є не ефективною, про що свідчать незначні податкові надходження до державного бюджету, а також нераціональний розподіл і використання сум екологічного податку.

Аналізуючи зарубіжний країни, існують такі види екологічного податку, які дійсно стимулюють суб’єктів господарювання до зменшення викидів забруднюючих речовин, проте в Україні їх не використовують. На підставі зарубіжного досвіду, можна виділити основні інструменти впливу на суб’єктів господарювання, для вирішення проблеми екологічного оподаткування в Україні:

- встановлення високих штрафів за понадлімітне забруднення навколишнього природного середовища за порушення правил поводження з відходами;
- надання субсидій приватним фірмам на забезпечення екологічно безпечного виробництва;

- надання низьковідсоткових кредитів на впровадження екологічно чистого процесу виробництва;
- впровадження пільгових ставок або загалом звільнення від ПДВ операцій із продажу екологічної техніки;
- впровадження пільгового режиму оподаткування нерухомості для природозахисних споруд.

Наведені напрями вдосконалення екологічного податку мають дати змогу вирішити наявні проблеми щодо неефективності екологічного оподаткування, що, своєю чергою, сприятиме покращенню екологічної ситуації та економічному становищу країни.

Список використаних джерел:

1. Серебрянський Д.М. Європейський досвід запровадження та функціонування системи екологічного оподаткування: уроки для України / Д.М. Серебрянський, Ю.В. Ющенко // Вісник податкової служби України. - 2009. – № 41. – С. 41–45.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
3. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», Прийняття від 21.12.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17.

Юлія Кісіль, *студентка 4 курсу,*
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Суханова А.В., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Підґрунтям для ефективного функціонування будь-якої ринкової економіки є розвинутий фінансовий ринок, який виступає важливим постачальником ресурсів у реальний сектор економіки. При цьому фінансові посередники виконують основні його функції, а саме: акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів, їх трансформацію та надання кредитів суб'єктам господарювання. Нині відбувається випереджальний розвиток глобалізаційних процесів у фінансовій сфері порівняно з темпами зростання світового виробництва та експорто-імпортної діяльності. Фінансовий глобалізм є ключовим механізмом взаємопроникнення і взаємопереплетення економічних, інвестиційних, фінансово-кредитних, виробничо-технічних, інформаційних та інших зв'язків між суб'єктами господарювання різної національної належності. Міжнародний фінансовий ринок є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах конкуренції. Він набув величезних масштабів та перетворився на одне з найважливіших джерел фінансових ресурсів,

став ключовим фактором господарського життя всіх без винятку країн світу [1, с. 127].

Нині глобалізація формує нові умови розвитку світової економіки. Її основою є інтернаціоналізація виробництва та формування глобальних за масштабами роботи та операцій ринків, зокрема фінансового. Саме глобальний фінансовий ринок забезпечує рух капіталів та інших фінансових об'єктів у світовому масштабі і є важливою умовою функціонування світової економіки.

Глобальний фінансовий ринок є багатовимірним. Характерними рисами сучасного глобального світового фінансового ринку є:

- великий обсяг фінансових ресурсів та операцій;
- відсутність територіальних обмежень;
- цілодобовий режим операцій;
- залучення до операцій суб'єктів із високою репутацією;
- високий рівень використання інформаційних технологій;
- уніфікація правил і стандартів операцій;
- широкий діапазон фінансових інструментів [2].

Світовий фінансовий ринок в умовах глобалізації перебуває в стані постійного оновлення, має надзвичайно рухливу структуру та визначає подальший розвиток ринків товарів і послуг. Структура фінансових інструментів змінюється на користь інструментів реального сектору – корпоративних цінних паперів та їх похідних, а також значно посилюється роль фондових ринків [3, с. 143].

Однозначним позитивним результатом від глобалізаційних процесів є економічне зростання країни (зростання рівня ВВП) або за рахунок залучення іноземного капіталу, або за рахунок запровадження нових технологій та підвищення продуктивності факторів виробництва. Країни-інвестори через глобалізацію фінансових ринків переміщують свій капітал у більш прибуткові сфери та об'єкти інвестування.

Необхідно також відмітити наступні недоліки фінансової глобалізації:

1) асиметричність результатів для різних груп країн (переваги отримують лише розвинуті країни або індивіди), що призводить до виникнення конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях;

2) нестабільність світової фінансової системи, що спричиняє регіональну та глобальну нестабільність через взаємозалежність національних фінансових систем на світовому рівні;

3) зниження регуляторної ролі національних держав, що підсилює значення наднаціональних утворень та впливу ТНК;

4) дестабілізація економіки через масовий відтік капіталу, що призводить до підриву стабільності курсу національної грошової одиниці та зниження золотовалютного резерву;

5) зростання світової заборгованості країн за зовнішніми запозиченнями, що призводить до боргової залежності країн-боржників від країн-кредиторів;

6) поширення використання офшорних зон у міжнародному бізнесі, що призводить до приховування неоподатковуваних коштів від національного та міжнародного контролю[4].

Виключна важливість фінансового ринку в економічній системі суспільства обумовлена тим, що на ньому формується позичковий процент, курси валют і цінних паперів. Крім того, він забезпечує економічне зростання, а також відбиває співвідношення між основними світогосподарськими пропорціями: виробництвом і споживанням, заощадженнями капіталу й інвестиціями, фондами споживання і фондами нагромадження, національними доходами країн і фондами заміщення, між глобальним попитом і глобальною пропозицією та ін. [5].

Отже, можна зробити висновки, що фінансова глобалізація стала головною рушійною силою розвитку світової економіки та призвела до зростання рівня фінансової взаємозалежності. Відтак урахування світових тенденцій розвитку фінансових ринків та становлення глобального фінансового ринку надасть змогу в найбільш ефективний спосіб інтегруватися до світового економічного простору та забезпечити відповідний рівень конкурентоспроможності країни. Поглиблення фінансової глобалізації залежить від розвитку економіки країни. Звісно, Україна не локомотив глобалізаційних процесів, але повинна шукати шляхи співпраці з новими ринками, новими інструментами, які будуть актуальними на даній стадії економічного розвитку. На сьогодні України бере активну участь у процесах фінансової глобалізації банківського та страхового сегментів, а інтеграції вітчизняного фондового ринку у світовий.

Зробивши певні висновки при дослідженні даного питання, можна відмітити той факт, що вагоме місце у глобалізації займає держава. Держава повинна вчасно реагувати на всі чинники можливого економічного зростання через вдало сформовану та реалізовану податкову, грошово-кредитну, соціально-економічну та інші політики. Також доцільно поглибити напрями державної підтримки (державних реформ) в розвитку вітчизняного суб'єкта господарювання на світових ринках в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Голуб С. М. Тенденції та особливості розвитку фінансових ринків світу та України / С. М. Голуб // Наукові праці НДФІ. – 2016. – Вип. 1. – С. 126–136.
2. Куцик П.О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія / П.О.Куцик, О.І.Ковтун, Г. І.Башнянин. – Львів: Ви-во ЛКА, 2015. − 594 с.
3. Кужелев М.А. Современный взгляд на проблему мировой финансовой глобализации / М.А. Кужелев, А. В. Варлаханов // Менеджмент XXI століття: еволюційне та революційне: зб. матеріалів IX міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених 23 травня 2013 року ДонГУУ. – Донецьк: ООО «Цифровая типография», 2013. – С. 142–144.

4. Довгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку [Електронний ресурс] / В. В. Довгалюк // Ефективна економіка. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081.
5. Шлапак А.В. Світовий фінансовий ринок в умовах глобалізації економіки [Електронний ресурс] / А.В. Шлапак // Світова економіка та міжнародні відносини. – 2017. – Режим доступу: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_2/7.pdf.

Інна Кобзар, *студентка 5-го курсу*
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь,
Науковий керівник: Новицький В. А. к.е.н., доцент

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ НА СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Глобалізація здійснює вагомий вплив на сучасний розвиток світового простору. Сьогодні глобалізаційними процесами охоплено майже всі сфери суспільного буття. Глобалізація світових фінансових ринків забезпечує фінансово-економічну стабільність країни за рахунок результативного застосування реальних інвестиційних потоків, наслідком чого є взаємозв'язок країн, що призводить до трансформації функціонування фінансових ринків.

Значний внесок у дослідження світових фінансових ринків в умовах глобалізації зробили такі вітчизняні вчені, як: О. Барановський, В. Будкін, А. Дронєва, З. Луцишин, Ю. Макогон, Д. Мамотенко, В. Міщенко, Н. Стукало. Також цьому питанню присвячено наукові праці зарубіжних учених: С. Гофмана, Г. Марковіца, Я. Крегеля, Д. Тобіна та ін.

Сучасні реалії розвитку світового господарства демонструють очевидність того факту, що фінанси, як і загалом економіка, стають все дедалі глобалізованішими, але вимірювання цього процесу є складним та суперечливим. На сьогоднішній день глобалізація формує нові жорсткі умови розвитку світової економіки, впливає на інтернаціоналізацію виробництва, транснаціоналізацію господарської діяльності, а також формує глобальні фінансові ринки. Саме фінансові ринки в умовах глобалізації є головною умовою функціонування світової економіки, оскільки даний процес забезпечує свободу руху капіталів та інших фінансових об'єктів у світовому масштабі. Глобалізація фінансових ринків – це природний економічний процес у світовій економіці, який сприяє перетворенню світового господарства в єдиний ринок товарів, послуг, економічних ресурсів, робочої сили та знань [2, с. 229].

Дослідивши світову практику регулювання фінансових ринків в умовах глобалізації, можна виділити три основні моделі регулювання:

– пряме урядове контролювання: полягає в тому, що держава безпосередньо регулює процеси функціонування та розвитку фондового ринку (Ірландія, Нідерланди, Португалія);

– державне регулювання здійснюється фінансово-банківськими установами: розвиток фондового ринку підконтрольний банківському сектору, оскільки комерційні банки є головними учасниками ринку цінних паперів (Німеччина, Бельгія, Данія);

– спеціально створені заклади здійснюють управління: спеціальний орган, який має широке коло повноважень, об'єднує представників різних міністерств і відомств (США, Велика Британія, Франція, Італія, Іспанія) [3, с. 54].

Особливість фінансового ринку як одного із сегментів глобального ринку полягає у тому, що на ньому проводяться операції купівлі-продажу не стандартних видів товарів та послуг, а фінансових послуг. Окрім того, об'єктом товарного обміну на цьому ринку виступають різноманітні фінансові активи (гроші, облігації, векселі, депозитарні розписки та інші цінні папери).

Глобальний фінансовий ринок виступає нешаблонним «барометром», який дає змогу визначити ринкове благополуччя, оскільки на даному ринку формується позичковий відсоток як загальний еталон ефективності інвестицій у будь-який сектор виробництва чи галузь економіки, а також курси валют та цінних паперів.

До загальносвітових тенденцій розвитку міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації відносяться:

1. Інтеграція міжнародних ринків капіталу, яка зумовлена ліквідацією низки перешкод під час входу на вітчизняні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників, зниження трансакційних витрат, розвиток інформаційних систем.

2. Злиття фінансових установ. Ця тенденція зумовлює появу міжнародних фінансових холдингів, який об'єднує пенсійні та взаємні фонди, страхові компанії, комерційні та інвестиційні банки.

3. Тенденція до збільшення спекулятивних операцій на фінансових ринках спричинена зростанням сектору торгівлі інструментами хеджування ризиків, а саме інструментами ринку вторинних фінансових інструментів (ф'ючерсів, опціонів, варрантів, свопів), які здебільшого не мають жодного інструменту для їх забезпечення, таким чином, використовуються виключно як інструмент спекуляції.

4. Фінансові кризи, які спричинені некерованістю та розбалансованістю світових потоків капіталів. Наслідком такої тенденції є зниження заробітної плати, звідси – зменшення доходів населення та спад виробництва у реальному секторі економіки.

5. За рішенням Міжнародного валютного фонду, прийнятого 30.11.2015, китайський юань став п'ятою офіційною резервною валютою поряд із доларом США, євро, японською єною і британським фунтом стерлінгів [1, с. 43].

Вищеперераховані тенденції розвитку фінансового сектору світової економіки дають можливість визначити позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації світових фінансових ринків на світовий економічний розвиток.

До позитивних наслідків впливу глобалізації на фінансові ринки науковці відносять [4]:

– збільшення кількості надходження в країни інвестиційного і кредитного капіталів на вигідних умовах та за низькими відсотковими ставками;

– реалізацію Світовим банком кредитної програми з реабілітації фінансового сектору;

– зниження трансакційних витрат та підвищенні ефективності конкуренції між суб'єктами фінансового ринку;

– підвищення рівня прибутковості фінансових ринків для їхніх агентів.

Також важливим фактором є те, що завдяки глобалізації фінансових ринків вітчизняні фінансові інститути одержують безперешкодний доступ на міжнародний ринок капіталу та дешевих фінансових ресурсів, через які кредитують вітчизняні домогосподарства та суб'єкти господарювання.

До негативних наслідків впливу глобалізації на міжнародні фінансові ринки належать:

– вплив фінансових ринків на політичні та економічні події в країнах світу, що впливає на загальну ситуацію на планеті;

– ризики нецільового використання фінансових інструментів, фінансових махінації з боку глобальних учасників;

– зниження рейтинговим агентством Moody's рейтингу вітчизняних банків та фінансових компаній [4].

Отже, глобалізація світових фінансових ринків є важливою умовою розвитку світової економіки, результатом якої є зростання рівня фінансової взаємозалежності. Ураховуючи основні тенденції розвитку глобалізації світових фінансових ринків, здійсниться інтегрування до світового фінансово-економічного простору, що забезпечить відповідний рівень конкурентоспроможності країни, збільшить обсяг міжнародного державного фінансування й офіційної допомоги у цілях розвитку, зміцнення міжнародного співробітництва у сфері оподаткування та боротьби з незаконними фінансовими потоками, забезпечення глобальної мережі фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Любохинець Л.С., Лабунець О.О. Світові фінансові ринки в умовах глобалізації/Л.С. Любохинець, О.О. Лабунець// Економіка і суспільство. - 2018. - №15. - С. 40-45.
2. Мамотенко Д.Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків/Д.Ю. Мамотенко// Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – Вип. 39. – С. 229–237.
3. Онищенко С.В. Фінансова глобалізація як чинник впливу на бюджетну безпеку держави/С. В. Онищенко//Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2017. - Вип.12. - С. 50- 55.

4. Шлапак А.В. Світовий ринок в умовах глобалізації економіки/А.В. Шлапак// Інтелект XXI. - 2017. - №2. - [Елетронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_2/7.pdf.

***Юрій Ковач**, студент 4-го курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чакій О. І., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Непрямі податки відіграють важливу роль у податковій системі будь-якої країни, адже вони складають значну частку у доходах бюджету та використовуються державою в якості регулятора цін. Держава здійснює вплив на реальні доходи споживачів саме через рівень цін. Непрямі податки дають змогу регулювати платоспроможний попит як невід'ємну складову ринкової рівноваги [2].

Непрямі податки – це податки на товари і послуги, що встановлюються як надбавка до цін на товари або тарифи на послуги і не залежать від доходів платників податків, включаються виробниками (продавцями) в ціну товару і потім надходять державі.

За економічною сутністю головними видами непрямих податків є податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок і мито, що становлять важливу частину централізованих грошових фондів і використовуються для здійснення видатків держави [3].

На сьогоднішній день система непрямого оподаткування в Україні є недосконалою та потребує подальшого реформування з урахуванням досвіду країн ЄС.

На жаль, як показує вітчизняна практика, численні щорічні реформи у сфері оподаткування не вирішують основні проблеми справляння податків, такі як великі масштаби тіньової економіки, ухилення від сплати податків, обтяжливі податкові процедури, нестабільність податкового законодавства та ін., а це, в свою чергу, знижує економічну активність суб’єктів господарювання та негативно позначається на фіскальній достатності держави [5].

Найважливішими завданнями щодо вдосконалення цієї системи і її адаптації відповідно до європейських стандартів мають бути:

1. Вдосконалення ефективності податкового законодавства, його адаптація до вимог ЄС.

2. Зниження загального рівня оподаткування.

3. Оптимальне поєднання прямих і непрямих податків для стимулювання економічного розвитку.

4. Спрощення процедур адміністрування та справляння податків.

5. Розширення повноважень податкових органів, які стосуються перевірок достовірності сум ПДВ, заявлених до відшкодування та підвищення відповідальності працівників податкової служби за їх результати.

6. Запровадження диференційованих ставок податків, зокрема ПДВ, в залежності від поділу продукції на товари першої необхідності і товари розкоші.

7. Зменшення кількості пільг з податку на додану вартість.

8. Більш чітка координація дій податкової та митної служб України, для недопущення фіктивного експорту, а також імпорту товарів за заниженими цінами.

9. Забезпечення своєчасного відшкодування ПДВ і створення умов для недопущення нових боргів.

10. Розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування з урахуванням вимог Директиви Ради ЄС.

12. Поширення щорічної індексації ставок акцизного податку і рівня мінімального податкового зобов'язання щодо спати податку до бюджету на всі підакцизні товари.

12. Уніфікацію порядку справляння мита.

13. Посилення контролю органів державної влади над наданням митних пільг.

Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу наблизитись до моделі, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні явища [2].

На даний момент існує багато перспективних ідей і проектів, які стосуються покращення системи оподаткування в цілому, але багато з них ніколи не зможуть пройти через всю бюрократію і закріпитися на законодавчому рівні. Також нові ідеї важко сприймаються суб'єктами господарювання, які недовіряють діям уряду і бояться нових складнощів, які можуть виникнути при реформуванні системи оподаткування. Крім того деякі суб'єкти, користуючись недосконалістю законодавства і заробляючи на цьому, докладають багато зусиль для недопущення реформ в цій системі, здатних зробити справляння податків більш прозорим [5].

Але все ж протягом останніх років відбуваються певні позитивні зміни в системі оподаткування. Більшість з них прийняті відповідно до вимог Європейського Союзу, який надає підтримку в розробці відповідних законопроектів. Якщо уряд України прийме допомогу від ЄС і сам почне рішучі дії стосовно вдосконалення оподаткування відповідно до потреб населення і вітчизняного бізнесу, податки не будуть занадто сильно обтяжувати суб'єктів господарювання, зможуть наповнювати бюджет на достатньому рівні і сприятимуть економічному зростанню України, розширенню обсягів виробництва і споживання та припливу іноземних інвестицій в нашу державу.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Баранова В.Г.,. Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін. Податкова система: Навчальний посібник – Одеса: ВМВ,. 2014. – 344 с.
3. Єдинак С. Особливості непрямого оподаткування в Україні/ Сергій Єдинак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://naub.oa.edu.ua/2014/osoblyvosti-nepryamoho-opodatkuvannya-v-ukrajini-6/#comment-1148
4. Литвин Я.А. Непряме оподаткування в Україні : Сучасний стан та напрями вдосконалення / Я.А. Литвин // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 728–733.
5. Притула Ю. // Управління соціально-економічним розвитком в умовах глобалізації : зб. тез наук.-практ. конф. [м. Івано-Франківськ, 31 трав. 2016 р.] / редкол. : Г. І. Ляхович, Л. І. Михайлишин, І. В. Пилипів [та ін.] : відп. за вип. Г. І. Ляхович. - Івано-Франківськ : ІФНІМ ТНЕУ, 2016. - С. 69-71.

***Мартін Костя**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Бутурлакіна Т.О., к.е.н., доцент

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Недержавне пенсійне забезпечення є одним із важливих елементів соціального рівня населення, важливим завданням для України, на сьогоднішній день, існує радикальна зміна пенсійної системи за допомогою якої можна буде підвищити соціальний рівень пенсіонерів. Пенсійне забезпечення є однією з складних та соціально важливих проблем для України.

Проведення пенсійної реформи в Україні пов'язане цілою низкою проблем, до яких можна віднести :

- стрімке просування страхових пенсійних продуктів без відповідного нормативно-правового регулювання;
- суперечливі положення в нормативно-правових актах, які регулюють сферу недержавного пенсійного забезпечення;
- непрозора конкуренція в системі недержавною пенсійного забезпечення та інші.

Наявні проблеми й суперечності розвитку добровільної накопичувальної пенсійної системи України наштовхнули на пошуки науково обґрунтованих шляхів їх розв'язання. Зокрема, постає потреба у визначенні проблем і перспектив діяльності вітчизняних страхових компаній та розвитку у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного страхування пенсійних виплат [3, с.159].

Однією із важливих вирішених проблем та покращень України для населення протягом останніх років є реформування пенсійної системи із підняттям рівня соціального захисту населення. Необхідність реформування є прогнозованою через неспроможність традиційної системи забезпечити необхідні фінансові ресурси для виплати збільшених розмірів пенсій, порівняно з минулими роками та соціальну несправедливість діючої пенсійної системи.

Суттєвим покращенням для населення України є розвиток добровільного страхування життя та пенсійне страхування, так як діюча система державного пенсійного забезпечення не є досконалою та достатньою. Разом із шляхами покращення пенсійного забезпечення виникає велика кількість проблем, так що страхування життя може набувати значення та ставати більш пріоритетним тільки поступово, однією із проблем є недостатня кількість вільних ресурсів, які є необхідними, крім того економічне, політичне та суспільне середовище характеризується масовою невпевненістю на початкових етапах реформування.

На сьогодні більше 70% ринку страхування життя контролюють компанії з іноземним капіталом. Така ситуація на ринку цілком зрозуміла. Страхування життя в інших країнах, представники яких працюють в Україні, США, Німеччина, Австрія, Польща та інші, має вже на сьогодні реалізований інвестиційний потенціал [2].

Реформи відносяться більше до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, перекладаючи недержавне пенсійне страхування на задній план, оскільки існуючі проблеми в Україні призупиняють розвиток пенсійної реформи, на відміну від інших країн, в який відчутно всі переваги пенсійної реформи.

Недержавні пенсійні фонди в середньому заробили для своїх вкладників 17%, тоді як компанії по страхуванню життя - 16% (по десятирічним продуктах). Це вище інфляції, однак на фоні ставок по банківським рахункам для пенсіонерів (в середньому 20% річних) така прибутковість виглядає скромно [1].

Рівень довіри суспільства до недержавних пенсійних фондів та страхових компаніям складає 9% та 15 % відповідно, а 45 % населення у цілому знайомі з програмами пенсійного страхування.

Однією із основних проблем у структурній залежності є відсутність стабільного та надійного джерела пенсійних коштів і структурної основи недержавного пенсійного страхування, яка веде до проблеми недовіри населення, низької обізнаності на інформативності в питаннях недержавного пенсійного

забезпечення, нерівні конкурентні умови між недержавними пенсійними фондами, компаніями зі страхування життя, банками у сфері недержавного пенсійного забезпечення, недостатня розвиненість фондового ринку України для надання широкого вибору інструментів для забезпечення отримання інвестиційного доходу та відсутність гарантованої доходності та доступу до ліквідних ринків.

Вирішення проблеми недостатньої розвиненості фондового ринку України для надання широкого вибору інструментів для забезпечення інвестиційного доходу дозволить створити умови отримання гарантованої доходності та отримання доступу до ліквідних ринків, що в свою чергу повинно позитивно відобразитись на збільшенню розміру додаткової пенсії та отримання стабільного джерела пенсійних коштів та створити структурні основи недержавного пенсійного страхування. Реформування системи повинно позитивно відобразитись на усуненні існуючих проблем, особливо на створенні рівних конкурентних умов між недержавними пенсійними фондами, компаніями зі страхування життя, банками.

Таким чином, недержавне пенсійне забезпечення в Україні розвивається досить повільно, що пов'язано як із загальними тенденціями розвитку економіки, так і низькою платоспроможністю населення, низьким ступенем суспільної довіри до фінансових інститутів, нерозвиненістю фондового ринку, низьким рівнем державного стимулювання. Тому розвиток та функціонування НПФ є перспективним напрямом у процесі формування потужного та стабільного інвестиційного ринку в Україні як на мікро-, так і на макрорівнях.

Для розвитку НПФ необхідне залучення коштів широких верств населення. Тому перспективним напрямом є активне зацікавлення громадян у індивідуальній участі в НПФ та забезпечення надійності отримання учасниками пенсійних фондів додаткових виплат. Для цього необхідно регулярно інформувати громадян про переваги НПФ в порівнянні з іншими інструментами довгострокового накопичення. Крім цього, необхідно надавати гарантії щодо здійснення фондами пенсійних виплат, а також створювати додаткові механізми захисту пенсійних накопичень.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про затвердження Положення про провадження діяльності з адміністрування недержавного пенсійного фонду: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 20.07.2004р. № 1660 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua.
2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/
3. Кропельницька С. О. Соціальне страхування[текст] : навч. посіб. С. О. Кропельницька, Т. В. Солоджук [Вид. 2-ге, перероб. та доп.] . – К., «Центр навчальної літератури». – 2013. – С. 159

Ірина Курочкіна, *к.е.н., доцент*
Університет імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

АНАЛІЗ СВІТОВОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день процеси глобалізації охопили усі сфери життєдіяльності країн. Глобалізація – це багатогранний процес, який істотно впливає на розвиток національних економік, посилюючи їх взаємодію та взаємозалежність в межах внутрішніх політичних і соціальних систем, національних культур, а також сприяючи процесам міжнародної інтеграції фінансових ринків.

Банківський сектор є кровоносною складовою всієї фінансової системи будь-якої країни. Практичну значущість національної банківської системи неможливо переоцінити. Тому питання аналізу основних тенденцій розвитку світової банківської системи в існуючих процесах глобалізації є вельми актуальними.

Глобалізація завжди супроводжується дерегулюванням банківської діяльності та лібералізацією фінансових ринків. Слід відмітити, що в при цьому стираються інституційні розмежування між різними видами банківської і фінансової діяльності: комерційної, інвестиційної, страхової тощо. В результаті істотно змінюється характер і форми конкуренції на фінансових ринках. Лібералізація, з одного боку, створює умови для розвитку закордонної мережі філій банків та формує міжнародний банківський бізнес, що, звісно, також посилює конкурентну боротьбу, але, з іншого боку, водночас активізує консолідацію банківського капіталу. Це призводить до збільшення кількості злиттів і поглинань у банківській сфері, розширенню та збільшенню різноманітності форм кооперації банків між собою і небанківськими кредитно-фінансовими організаціями, до зростання банківських альянсів різного роду.

Розглянемо найбільші банківські структури світу, які представлені в рейтингу Forbes, за такими показниками, як обсяг продажу, прибуток, активи і ринкова вартість за 2017 р. (табл. 1).

Слід зазначити, що журнал Forbes щорічно публікує рейтинг 2000 найбільших компаній в світі. Можна стверджувати, що в даному рейтингу, знаходяться ті транснаціональні та регіональні банки, які глобально формують світову банківську систему. У рейтингу «2000 найбільших у світі компаній», представленим журналом Forbes, світова банківська система в 2017 р. представлена 315 установами, що становить 15,75% від загальної кількості компаній.

Таблиця 1

Перша десятка найбільших банківських установ в світі за 2017 р.

№	Місце в рейтингу	Компанія	Країна	Об'єм продажів (млрд. дол.)	Прибуток (млрд. дол.)	Активи (млрд. дол.)	Ринкова вартість (млрд. дол.)
1	1	ICBC	Китай	165,3	43,7	4210,9	311
2	2	China Construction Bank	Китай	143,2	37,2	3631,6	261,2
3	3	JPMorgan Chase	США	118,2	26,5	2609,8	387,7
4	5	Agricultural Bank of China	Китай	129,3	29,6	3439,3	184,1
5	6	Bank of America	США	103	20,3	2328,5	313,5
6	7	Wells Fargo	США	102,1	21,7	1915,4	265,3
7	9	Bank of China	Китай	118,2	26,4	3204,2	158,6
8	17	HSBC Holdings	Великобританія	63,2	10,8	2652,1	200,3
9	19	BNP Paribas	Франція	56,1	8	1769,1	106,3
10	31	Banco Santander	Іспанія	56,1	8	1769,1	106,3

*розроблено автором на підставі [2]

У 2016 р. світова банківська система була представлена 323 банківськими установами або 16,5% від загальної кількості компаній. Кількість банківських установ в рейтингу в 2017 р. скоротилась порівняно з 2016 р. на 8 компаній або на 0,75%.

Найчисленніше в 2017 р. представлена Японія – 44 банківські установи або 13,97% від загальної кількості представлених банківських установ, на другому місці Китай – 37 банківських установ або 11,75%, на третьому місці – США – 35 банківських установ або 11,11% [2]. Слід відзначити, що Україна в рейтингу «2000 найбільших у світі компаній» не представлена жодною компанією.

Не зважаючи на те, що Японія представлена найбільшої кількістю компаній, сумарні активи банківських установ даної країни не найвищі. На першому місці за показником сумарних активів знаходиться Китай – 26 711,7 млрд. дол. або 27,73% від загальної суми активів всіх компаній, що формують найбільші компанії в банківській сфері. На другому місці США – 12 289,6 млрд. дол. або 12,76%. На третьому місці – Японія – 10 339,9 млрд. дол. або 10,74%.

Така ж ситуація спостерігається і за сумарним показником обсягу продажів – на першому місці Китай – 1 106,5 млрд. дол. або 27,74%, на другому – США – 616,8 млрд. дол. або 15,46% і на третьому місці Японія – 192,01 млрд. дол. або 4,81%.

Однак, за такими показниками як сумарний прибуток і сумарна ринкова вартість ситуація дещо інша (рис. 1.) [2].

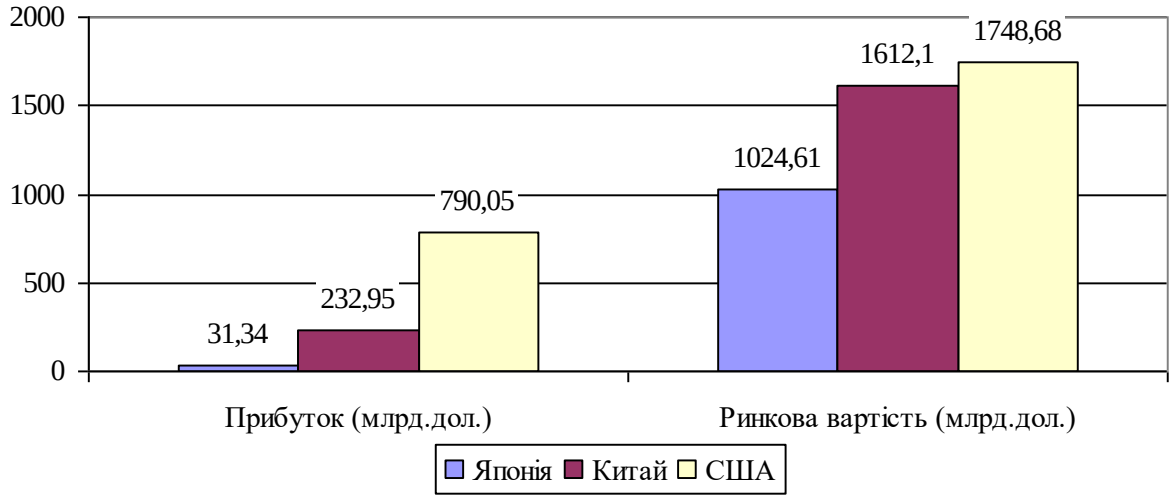

Рис. 1. Показники сумарного прибутку та ринкової капіталізації по країнах лідерах

Виходячи з рис. 2. можна зробити висновок, що лідером за вищевказаними двома показниками є США, не дивлячись на меншу кількість компаній, ніж у Японії та Китаю.

Як видно з табл. 1, лідером у рейтингу «2000 найбільших у світі компаній» серед банківських структур є китайський банк ICBC. Слід зазначити, що цей банк є лідером протягом останніх 6 років не тільки серед банківських установ, але і в цілому серед всіх найбільших компаній в світі (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинг банку ICBC за період 2006-2017 рр.

Рік	Місце в рейтингу	Об'єм продажу млрд. дол.)	Прибуток (млрд. дол.)	Активи (млрд. дол.)	Ринкова вартість (млрд. дол.)
2006	53	32,0	4,7	800,0	176,0
2007	42	37,5	6,3	961,7	289,6
2008	12	53,6	11,2	1 188,1	170,8
2009	9	71,9	16,3	1 428,5	242,2
2010	7	69,2	18,8	1 723,5	239,5
2011	5	82,6	25,1	2 039,1	237,4
2012	1	134,8	37,8	2 813,5	237,3
2013	1	148,7	42,7	3 124,9	215,6
2014	1	166,8	44,8	3 322,0	278,3
2015	1	171,1	44,2	3 420,3	198,0
2016	1	151,4	42,0	3 473,2	229,8
2017	1	165,3	43,7	4 210,9	311,0

До 2012 р. лідером на світовому банківському ринку був американський банк JPMorgan Chase.

Як видно з табл. 2, в 2017 р. банк ICBC порівняно 2016 р. зміцнив свої позиції по всім розглянутим показникам, однак, в 2016 р. спостерігається

зниження показника обсяг продажу і прибуток, в той час, як активи і ринкова вартість збільшилася.

Таким чином, можна зробити наступні висновки.

– світова банківська система в існуючих умовах розвитку глобалізації та фінансових дисбалансів зазнає структурних змін. Лідирувати на ринку починають китайські і азіатські банківські установи, витісняючи на задній план європейські та американські банки. В першу чергу, це пов'язано безпосередньо зі структурними коливаннями, регіоналізацією, фінансовими дисбалансами та турбулентним станом світових валют, а саме долара і євро в умовах кризи світової фінансової системи;

– на сьогоднішній день роль долара як резервної валюти номер 1 в світі зберігається, незважаючи на існуючі недовіри з боку більшості країн. Крім цього, поки немає альтернативи долару США [3]. Якщо говорити про європейську валюту (євро), то слід зазначити, наявність принципово інших факторів, які сприяють нестабільному стану і фінансовим дисбалансам всієї єврозони. В умовах сучасної світової фінансової кризи спад економіки, загострення боргових проблем і заборгованостей показали зони ризику в слабких ланках європейського Економічного і валютного союзу. І як наслідок – посилення нестабільності, дисбалансу і турбулентності євро у світовій валютно-фінансовій системі. Водночас з цим, китайська валюта – юань зберігає швидке економічне зростання. І при посиленні процесів інтернаціоналізації Китаю в глобальну фінансову систему юань може набути статус та відповідні функції регіональної валюти і в майбутньому стати однією з найважливіших ключових міжнародних валют [3];

– проблеми та складнощі, з якими зіткнулася вся світова економіка в умовах глобалізації, а саме: структурна криза світової валютно-банківської системи досі не вирішене. Міжнародні інституції прикладають певні зусилля і прагнуть стабілізувати існуючу ситуацію, однак їх дії носять швидше хаотичний і частіше суперечливий характер.

Список використаних джерел:

1. Кравчук М.Ю. Вплив фінансово-економічної глобалізації на діяльність банківської системи України / М.Ю. Кавчук // Зб. мат-лів Всеукраїнської науково-практичної конференції: Фінансово-економічна система України в умовах сучасних глобальних викликів. / За редакцією професора В.М.Фурмана. – Київський інститут банківської справи, 2018. – С. 91 – 94
2. Forbes. «2000 World’s Largest Public Companies» [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.forbes.com/global2000/list/#industry:Regional%20Banks
3. Муршудли Ф.Ф. Современные тренды развития глобальных банков в контексте финансовой глобализации / Ф.Ф. Муршудли // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2016. – № 1 (154). – С. 61 – 68.

***Наталія Мартинова**, студентка 2 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Чкан І.О., к.е.н., доцент

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ОБСЯГ ТА СТРУКТУРУ ГРОШОВОЇ МАСИ В УКРАЇНІ

Перехід економіки на ринкові відносини різко підвищив значення грошей. Основними стають проблеми грошового господарства і в практичних заходах і в теоретичних дослідженнях. Тому, актуальність їх не зменшується. Ускладнюють вироблення правильної грошової політики велика кількість діючих чинників, висока вартість аналізу інфляційних процесів тощо.

Для того, щоб розуміти які фактори впливають на обсяг та структуру грошової маси в Україні, треба зазначити, що таке грошова маса та який набір основних грошових агрегатів для визначення грошової маси використовують у нашій країні. Поняття грошової маси досить складне, тому що складна сама категорія грошей, велика різноманітність їх форм та функцій.

Під грошовою масою слід розуміти всю сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент. Таким суб'єктами є приватні особи, підприємства, громадські організації, господарські об'єднання, державні установи тощо, які мають у своєму розпорядженні готівкові гроші чи вклади на різних рахунках у комерційних банках [3].

Грошова маса має певний кількісний вираз (обсяг у мільярдах чи мільйонах грошових одиниць), дуже складну структуру та динаміку руху. З точки зору якісної характеристики грошової маси важливе значення має її структура, а з погляду практики її регулювання – динаміка руху обсягу та структури [1].

Дослідивши структуру грошової маси в Україні, ми виділили основні чинники, що її визначають:

– валютна інтервенція;

– кредитна політика;

– операції на відкритому ринку.

Особливості проведення валютних інтервенцій в умовах режиму інфляційного таргетування визначені Стратегією валютних інтервенцій Національного банку України на 2016-2020 роки. Національний банк здійснює валютні інтервенції шляхом купівлі або продажу іноземної валюти на міжбанківського валютному ринку. При купівлі валюти Національний банк випускає в обіг гривню, при продажі валюти – вилучає з нього гривню. Валютні інтервенції можуть здійснюватися у таких формах: валютний аукціон, інтервенція за єдиним курсом, запит щодо найкращого курсу, адресна інтервенція. Роль,

масштаби та частота валютних інтервенцій будуть зменшуватися в міру розвитку фінансових ринків та лібералізації валютного законодавства [1].

Загалом з початку 2017 року обсяг продажу Національним банком валюти через інтервенції у формі запиту найкращого курсу становить 154 млн. дол. США, обсяг купівлі – 1039 млн. дол. США [4].

Валютна інтервенція напряму впливає на резерви країни, а отже, і на обсяг грошової маси. Щоб виключити цей вплив одночасно з інтервенцією проводиться стерилізація – продаж або купівля валюти на відкритому ринку.

Зростання емісії кредитних грошей і платоспроможного попиту є наслідком розширення масштабів кредитування. У цьому полягає активна роль кредитної системи в інфляційному процесі.

Згідно зі статистикою Національного банку України, у вересні 2018 року фінансовим корпораціям було надано кредитів у різних валютах на суму 10 757 млн. грн. Щодо домашніх господарств, то станом на вересень 2018 року, їм було надано кредитів на суму 203 688 млн. грн, у тому числі споживчих кредитів на суму 148 729 млн грн., на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості – 50 018 млн грн., інші кредити склали 4 941 млн. грн. [4].

Операції на відкритому ринку – це найбільш застосований інструмент грошово-кредитної політики в країнах з високорозвинутими економіками. Сутність операцій на відкритому ринку полягає в тому, що, купуючи цінні папери на ринку, НБУ додатково спрямовує в оборот відповідну суму грошей і цим збільшує банківські резерви, внаслідок чого потім збільшується і загальна маса грошей в обороті.

Продаючи цінні папери зі свого портфеля, він вилучає на відповідну суму банківські резерви, а згодом зменшується і загальна маса грошей в обороті. У результаті цих операцій відповідно збільшується чи зменшується пропозиція грошей, що впливає в кінцевому підсумку на кон’юнктуру товарних ринків. Так, станом на 02.11.18 було продано Центральним банком цінних паперів, зокрема облігацій внутрішньої державної позики, на суму 745920,08 грн. [4].

Список використаних джерел:

1. Гроші та кредит: Підручник / За ред. М. І. Савлука. К., 2006. – 614 с.
2. Груй А., Лепушинський В. Застосування валютних інтервенцій як додаткового інструменту за режиму таргетування інфляції: приклад України. Вісник Національно банку України. – № 238. – С. 41-59.
3. Коваленко Д.І., Венгер В.В. Фінанси, гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. – 2013. – 578 с.
4. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/index

Богдана Миркун, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Валютне регулювання є невід'ємним та дуже вагомим фактором в умовах ринкової економіки. Розвинена валютна система – це ключовий важіль економіки, який зумовлює створення та розвиток зовнішньоекономічних відносин, адже іноземних інвесторів приваблюють країни, в яких є гнучким валютне регулювання, стабільний курс валют та можливість співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Дослідженням проблем валютного регулювання України присвячено багато праць українських вчених, зокрема: О. Береславської, В. Стельмаха, С. Боринця, А. Мороза, З. Васильченко, О. Сохацької, А. Вожжова, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, С. Михайличенка, Л. Дмитриченко, С. Корабліна, В. Лисицького, О. Лупіна, М. Макаренка, О. Петрика, Л. Примостки, М. Савлука, О. Васюренка, І. Сала, С. Циганова, А. Шаповалова, С. Яременка, А. Гриценка, та інших.

Проблема валютного регулювання є досить актуальною для України. Зараз, коли країна розвивається, необхідно зробити важіль валютного регулювання стабільним, ефективним та добре розвиненим, адже саме він впливає на всі фінансові й монетарні процеси на валютному й фондовому ринках.

Економіка України знаходиться під великим впливом глобальної світової економіки, а національні виробники орієнтуються на міжнародні стандарти та ціни, тому необхідно створити таку систему валютного регулювання, яка б забезпечила конкурентоздатність України на світовому ринку, а також економічну та фінансову безпеку.

В Україні, органами валютного регулювання є: Національний банк України, уповноважені банки, Міністерство доходів і зборів, уряд, Державна фіскальна служба. Вони здійснюють контроль за валютними операціями, як на території України, так і за переказами, пересиланнями та переміщеннями валютних цінностей за кордон резидентами та нерезидентами.

Національний банк України було визначено головним валютним органом країни та покладено на нього виконання функцій щодо формування на підставі загальної економічної політики держави принципів і стратегії валютного регулювання, ліцензування діяльності з валютними цінностями, розробки і впровадження системи курсоутворення та здійснення контролю за виконанням правил валютних операцій [4].

З середини 2016 року НБУ почав лібералізувати адміністративні обмеження, що були запроваджені в 2014-2015 рр. Такими діями центральний банк намагається стабілізувати ситуацію на валютному та грошово-кредитному ринках. З цією метою Правління Національного банку затвердило постанову № 342 від 07.06.2016 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» [3]. Постанова має суттєві позитивні наслідки такі, як збільшення валютних операцій банку, збільшення кредитного портфелю, збільшення капіталу банку, зростання довіри до банків тощо. При більш стабільній економічній ситуації в країні цю Постанову варто було б прийняти на більш тривалий термін. Це могло стати ще одним кроком для виходу з кризи. Але при нинішній ситуації в країні кількість негативних моментів при продовженні дії Постанови переважає над позитивними. Відповідно коротко тривалість цієї постанови виправдана.

Оскільки паперова тяганина є сильним гальмівним фактором в українській економіці, збитки від якої щороку становлять мільярди гривень, і яка дуже часто переростає в корупційні схеми, клієнтів уповноважених банків вже позбавлено необхідності подавати документи, які без того є у вільному доступі, а також здійснювати переклад SWIFT повідомлень та релевантних двомовних документів. Зрештою, НБУ спростив процедури валютних операцій за кредитними договорами, укладеними резидентами з міжнародними фінансовими установами. Важливим доробком в рамках програми з дебюрократизації стало запровадження інвойсу, що вже сьогодні спрощує процедуру укладання зовнішньоекономічних договорів та суттєво полегшує процедуру проходження валютного контролю [2].

Національним банком скорочено обсяг обов'язкового продажу валютної виручки з 75% до 65%; підвищено максимальну суму продажу готівкової іноземної валюти та банківських металів в еквіваленті з 6 тис. грн до 12 тис. грн; клієнтам банків дозволено знімати готівку в іноземній валюті в еквіваленті 100 тис грн, що вдвічі вище за попередні нормативи.

Вагомим нововведенням є спрощення проведення валютно-обмінних операцій, адже тепер банкам та фінансовим установам дозволено змінювати курси купівлі та продажу іноземної валюти протягом операційного дня [1]; встановлювати різні курси купівлі та продажу іноземної валюти у касі банку, відокремлених підрозділах, пунктах обміну валюти, які розташовані за різними адресами; використовувати власний комерційний курс; збільшено кількість іноземних валют, що можуть конвертуватися банками; спрощено документообіг при обміні валюти.

Центральний банк зняв обмеження щодо зняття національної валюти, а іноземної валюти клієнт може зняти 100 тис. грн. на добу (замість 50 тис.грн).

Таким чином, ми спостерігаємо, що система валютного регулювання є далеко не досконалою, вона повинна бути максимально простою, але в той же час дієвою, щоб здійснювати результативний вплив на суб'єктів господарювання,

виводити економіку з тіні та забезпечити її стабільність та конкурентоздатність. Національний банк проводить активну політику щодо удосконалення валютного регулювання, зокрема в проекті нової структури валютного регулювання відкриті питання про структуру валютного ринку, правила торгівлі іноземною валютою та банківськими металами, транскордонне переміщення валютних цінностей, інструментарій забезпечення стабілізації грошово-кредитного ринку. Важливими діями НБУ у сфері валютного регулювання є розгляд питання переходу валютних цінностей у власність держави, правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці тощо. Його дії спрямовані на детінізацію готівкового ринку в Україні, відновлення довіри до банківського сектору, тобто сприяння стабілізації стану грошово-кредитного та валютного ринків, української економіки.

Список використаних джерел:

1. Береславська О. І. Незалежність і відкритість НБУ як умова ефективного валютного регулювання / О. І. Береславська, Н. І.Ковда // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 25 березня 2016 р. / Національний університет ДПС України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – С. 318-321
2. Гайдай М. Валютне регулювання URL: http://www.epravda. com.ua/columns/2016/07/18/599447/
3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank. gov.ua /control/ uk/publish/article?art_id=32236335
4. Особливості валютного регулювання в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mybibl ioteka.su/tom2/1-47647.html

Вікторія Пантьо, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., доц.

СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Тривалий та динамічний процес розвитку фінансового ринку призвів до формування достатньо складного та структурованого механізму, що забезпечує переміщення грошових потоків від власників заощаджень до позичальників з метою отримання прибутку. Інструментарій цього ринку характеризується різноманітністю та специфічними властивостями залежно від його секторів, видів контрактів, активів чи пасивів, фінансових документів тощо.

Найбільш узагальнено під фінансовим інструментом (ФІ) мається на увазі будь-який контракт, результатом якого є створення фінансового активу одного суб’єкта господарювання і фінансового зобов’язання або інструменту власного

капіталу іншого суб'єкта господарювання; ФІ – це фінансові активи чи пасиви, які можна купувати та продавати на ринку та за допомогою яких здійснюється розподіл і перерозподіл створеного капіталу [5]. З юридичного погляду ФІ - це юридичний документ, що відображає певні договірні взаємовідносини, або який надає певні права.

ФІ як товар фінансового та інвестиційного ринку володіють певними ознаками, що беруться до уваги емітентами при проектуванні емісії та інвесторами при укладанні угод їх купівлі-продажу. Такими характерними властивостями (інвестиційними якостями) є:

– строк обігу – відрізок часу до кінцевого платежу або вимоги ліквідації (погашення) фінансового інструменту;

– ліквідність – можливість швидкого перетворення на готівку без значних втрат для власника. Поняття ліквідності насамперед пов'язують з фактом обігу активу на ринку незалежно від того, чи це облігація або акція;

– дохід визначається очікуваними процентними, дивідендними виплатами, а також сумами, отриманими від погашення чи перепродажу фінансового активу іншим учасникам ринку (курсової різниці). Номінальна ставка доходу відображає в грошовому вираженні дохід, отриманий від інвестування коштів у фінансовий актив, абсолютну плату за використання коштів. Реальна ставка доходу дорівнює номінальній ставці доходу за вирахуванням темпів інфляції;

– ризиковість фінансового інструменту відображає невизначеність, пов'язану з величиною та строками отримання доходів у майбутньому;

– подільність характеризується мінімальним його обсягом, який можна купити або продати на ринку;

– конвертованість – це можливість обміну фінансового інструменту на інші фінансові активи;

– механізм оподаткування визначає, в який спосіб та за якими ставками оподатковуються доходи від володіння та перепродажу фінансового інструменту;

– валюта платежу – це валюта, в якій здійснюється виплата за фінансовим інструментом [1, 6].

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» ФІ - це цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), інструменти грошового обігу, відсоткові строкові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у т.ч. тих, що передбачають грошову форму оплати (курсові та відсоткові опціони) [4].

Стандарти бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» всі ФІ поділяють на фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу та похідні ФІ [3].

За окремими сегментами фінансового ринку розрізняють такі інструменти, що їх обслуговують:

- інструменти грошового ринку та ринку позикових капіталів, до яких належать гроші, грошові сурогати, розрахункові документи, цінні папери;
- інструменти ринку цінних паперів - різноманітні цінні папери, що обертаються на цьому ринку (склад цінних паперів за їх видами, особливостями емісії й обігу затверджується у відповідних нормативно-правових актах);
- інструменти валютного ринку, серед яких вирізняють іноземну валюту, розрахункові валютні документи, а також окремі види цінних паперів, що обслуговують цей ринок;
- інструменти страхового ринку - страхові послуги, котрі пропонуються на продаж (страхові продукти), а також розрахункові документи й окремі види цінних паперів, що обслуговують цей ринок;
- інструменти ринку золота (срібла, платини) та дорогоцінного каміння. До них належать зазначені види цінних металів та каменів, які купують з метою формування фінансових резервів і тезаврації, а також розрахункові документи й цінні папери, що обслуговують цей ринок;
- інструменти ринку нерухомості — цінні папери та документи, що засвідчують право власності на той чи інший вид нерухомості.

За термінами обігу вирізняють:

1) короткострокові фінансові інструменти (з періодом обігу до одного року). Цей вид фінансових інструментів багаточисельний і обслуговує операції на ринку грошей;

2) довгострокові фінансові інструменти (з періодом обігу понад один рік). До них належать так звані "безстрокові фінансові інструменти", кінцевий термін погашення яких не встановлено (наприклад, акції). Вони обслуговують операції на ринку капіталу.

Попри велику кількість підходів щодо класифікації ФІ існує ще поділ їх на дві такі групи: основні та похідні ФІ. Особливістю основних ФІ є те, що вони пов'язані з майновими правами на будь-який актив (зазвичай на товар, гроші, капітал, майно тощо). Похідні ФІ – це бездокументарні форми вираження майнового права (зобов'язання), яке виникає у зв'язку зі зміною ціни базового активу, тобто активу, який становить основу даного ФІ.

У групі основних також виділяються дві категорії, які суттєво відрізняються надійністю та стабільністю отримання доходу – інструменти позики (облігації, векселі, казначейські зобов'язання) та інструменти власності (акції) (рис.1).

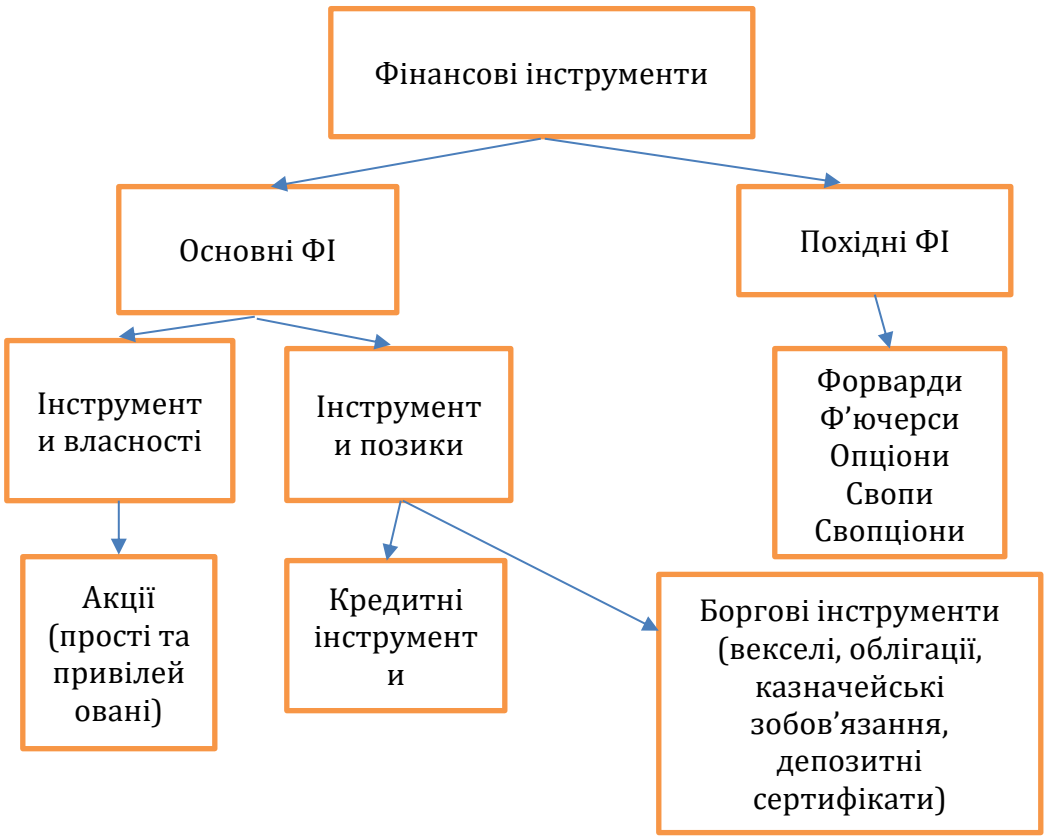

Рис. 1. Класифікація фінансових інструментів*

*Складено за джерелами [1, 2, 6]

За рівнем ризику виокремлюють:

– безризикові фінансові інструменти, до яких належать державні короткострокові цінні папери, короткострокові депозитні сертифікати найнадійніших банків, "тверда" іноземна валюта, золото й інші цінні метали та каміння, придбані на короткий період. Термін безризикові певною мірою умовний, оскільки вплив потенційного фінансового ризику властивий для будь-якого із перерахованих видів фінансових інструментів;

– фінансові інструменти з низьким рівнем ризику, — короткострокові боргові фінансові інструменти, що обслуговують ринок грошей, виконання зобов'язань за якими гарантовано стійким фінансовим станом і надійною репутацією "першокласного позичальника";

– фінансові інструменти з помірним рівнем ризику, за якими ризик майже дорівнює середньоринковому;

– фінансові інструменти з високим рівнем ризику, рівень ризику за якими суттєво перевищує середньоринковий;

– фінансові інструменти з дуже високим рівнем ризику ("спекулятивні"). Для них властивий найвищий рівень ризику, і вони використовуються з метою здійснення найризикованіших спекулятивних операцій на фінансовому ринку

(акції венчурних підприємств; облігації з високим рівнем відсотка, емітовані підприємством із кризовим фінансовим станом; опціонні та ф'ючерсні контракти тощо) [2].

Розвиток фінансових ринків та їх подальша сегментація призводять до появи нових сучасних фінансових інструментів, здатних забезпечити як всезростаючі потреби в залученні необхідних обсягів грошових ресурсів, так і проводити операції з хеджування ризиків, отримання курсових різниць і поточних доходів, реалізації права власності.

Список використаних джерел:

1. Загальна характеристика фінансових інструментів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://studentam.net.ua/content/view/4556/132/].
2. Класифікація та характеристика основних інструментів фінансового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://pidruchniki.com/12090613/finansi/klasifikatsiya_harakteristika_osnovnih_instrumentiv_finansovogo_rinku.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» // Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01.
4. Про цінні папери та фондовий ринок // Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15?find=1&text=%F4%B3%ED%E0%ED%F1%EE%E2%E8%E9+%B3%ED%F1%F2%F0%F3%EC%E5%ED%F2#w22
5. Фінансові інструменти. Офіційний сайт НБУ. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123708&cat_id=123324.
6. Цінні папери: Підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2011. – 1094 с. – (Серія “Класичний університетський підручник”, ISBN 978-966-346-878-5).

***Олександр Проценко**, к.б.н., доцент*
Черкаський державний бізнес-коледж, Черкаси

НЕОБХІДНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАХОДІВ З АДАПТАЦІЇ СФЕРИ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ’Я УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЗРАЗКОМ

Глобальні кліматичні зміни стають все більш явними та інтенсивними. Зміна клімату планети прямо і безпосередньо впливає практично на всі сторони життєдіяльності людського суспільства як на локальному, так і на регіональному рівнях, а також у і у глобальному масштабі [1].

Поряд з іншим глобальні кліматичні зміни прямо та опосередковано впливають на сферу забезпечення громадського здоров’я та на стан здоров’я громадян. Всесвітня організація охорони здоров’я вважає, що нині не менше 23 %

випадків смертей у світі пов’язано саме із змінами в довкіллі, одним з основних драйверів яких є саме кліматичні зміни. [2].

Ураховуючи, що принаймі впродовж найближчих 100 років очікується подальше швидке наростання кліматичних змін, цілком логічним буде припущення щодо необхідність забезпечення відповідних витрат для адаптації цієї сфери до глобальних кліматичних змін.

Згідно з [3] до комплексу дій у сфері охорони громадського здоров’я у зв’язку з кліматичними змінами відносяться:

- посилення епідемічного нагляду за інфекційними захворюваннями;
- зміцнення санітарно-епідеміологічних служб;
- посилення заходів з охорони здоров'я та впровадження Міжнародних медико-санітарних прави;
- удосконалення систем раннього попередження та реагування на катастрофи;
- врахування змін клімату у політиці охорони громадського здоров'я;
- покращення послуг первинної медичної допомоги;
- розробка заходів з комплексного кліматичного, екологічного та медичного нагляду за здоров’ям населення;
- створення кліматично-стійкої інфраструктури.

Зазначені заходи за своєю природою не можуть бути превентивними, вони мають адаптивний характер та вимагатимуть значних витрат.

Саме тому, а також у зв’язку із високими темпами кліматичних змін визначення обсягів короткострокових та стратегічних витрат є критично важливим для планування дій з адаптації сфери охорони громадського здоров'я до глобальних кліматичних змін.

На жаль, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 р. № 878-р план заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року в частині забезпечення охорони здоров’я населення передбачає лише міжнародні переговори, моніторинг стану довкілля, розробку пропозицій й плану заходів щодо адаптації медичної інфраструктури та населення до змін клімату [4].

Для порівняння ще у 2006 році урядова економічна служба Великої Британії оприлюднила аналітичні матеріали щодо економічного впливу змін клімату, в тому числі і на сферу охорони здоров'я. [5].

Одним з центральних висновків цієї доповіді був висновок про те, що витрати і зусилля з ліквідації наслідків та адаптації до змін клімату будуть значно меншими, якщо їх вжити невідкладно. Дослідження за цією тематикою активно публікуються у ряді європейських країн, США та Канаді.

Зміна клімату та пов'язані з нею ризики для здоров'я населення - це величезний виклик для будь-якої національної економіки, у тому числі і для сфери охорони громадського здоров'я.

На жаль, Україна відстає від європейських країн, США та Канади, як мінімум на кілька десятків років навіть у питаннях оцінки можливих економічних потреб системи охорони громадського здоров'я та економічних наслідків від впливу на здоров'я громадян глобальних кліматичних змін, не говорячи вже про початок фінансування заходів з адаптації до глобальних кліматичних змін.

У зв'язку з цим, необхідно максимально форсувати діяльність у сфері визначення обсягів короткострокового і довгострокового фінансування національної системи охорони громадського здоров'я з метою її адаптації до глобальних кліматичних змін.

Для пришвидшення планування та здійснення заходів з протидії глобальним кліматичним змінам у сфері охорони громадського здоров'я в Україні, пропонується вивчити досвід інших країн у цій сфері, зокрема європейських з подібними до України природно-кліматичними умовами, та, базуючись на їх досвіді, почати фінансування заходів для забезпечення швидкої цілеспрямованої адаптації сфери охорони громадського здоров'я до глобальних змін клімату.

В іншому випадку і так вельми недосконала вітчизняна система охорони громадського здоров'я ризикує не справитися з новим потужним викликом.

Список використаних джерел:

1. Законодавство України [Електронний ресурс] // Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80 – Назва з екрана. – Дата публікації : не зазначена. – Дата перегляду : 01.11.2018.
2. GOV.UK [Електронний ресурс] // Stern N.The Economics of Climate Change: The Stern Review. London, England: HM Treasury and Cambridge University Press; 2006. Available– Режим доступу: http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/stern_review_report.cfm. – Назва з екрана. – Дата публікації : 12.07.2007. – Дата перегляду : 01.11.2018.
3. NASA. Global Climate Change [Електронний ресурс] // How climate is changing – Режим доступу: https://climate.nasa.gov/effects/ – Назва з екрана. – Дата публікації : не зазначена. – Дата перегляду : 01.11.2018.
4. WHO [Електронний ресурс] // Preventing disease through healthy environments: a global assessment of the burden of disease from environmental risks – Режим доступу: http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/preventing-disease/en/ – Назва з екрана. – Дата публікації : не зазначена. – Дата перегляду : 01.11.2018.
5. WHO. Regional office for Europe [Електронний ресурс] // Implementation the European Regional Framework for action to protect health from climate change – Режим доступу: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0018/276102/Improving-environment-health-europe-en.pdf?ua=1 – Назва з екрана. – Дата публікації : не зазначена. – Дата перегляду : 01.11.2018.

***Анастасія Пужакова**, студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Гордей О. Д., д.е.н., професор

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Фінансова глобалізація стала двигуном розвитку світової економіки, рівень якої досяг певної насиченості, про що свідчать валютно-фінансові кризи, які підтверджують високий рівень фінансової взаємозалежності. Глобалізація фінансових систем стає однією з головних тенденцій розвитку сучасного світу. Особливість її виникнення пов'язана з тим, що в основі формування взаємопов'язаного, взаємозалежного та інтегрованого фінансового ринку – глобалізація в галузі реальної економіки, зокрема в галузі товаропотоків, тому дана тема є актуальною для дослідження.

Фінансова глобалізація зумовила:

– виникнення й функціонування глобального фінансового ринку;

– реалізацію глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків;

– вільне та ефективне переміщення капіталів між країнами і регіонами світу;

– формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів» [3].

Фінансова глобалізація стимулюється нерівномірністю економічного розвитку та розподілу фінансових ресурсів, недостатністю в більшості країн власних ресурсів для покриття бюджетних дефіцитів, проведення соціально-економічних перетворень, здійснення процесів злиття та поглинання суб'єктів підприємництва, виконання боргових зобов'язань за внутрішніми та зовнішніми запозиченнями.

За рівнем глобалізації фінансова сфера нині випереджає усі сфери національної економіки. Найважливіші чинники фінансової глобалізації впливають на учасників ринку – банки, фінансові компанії, біржі, уряди, банківські установи, центральні банки, вчених, засоби масової інформації (ЗМІ), позичальників, інвесторів, а також тих, хто виробляє, та обслуговує засоби інформаційних технологій [1].

Проте, більш важливою і дієвою організаційною складовою фінансової глобалізації є потужні фінансові корпоративні структури: банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, аудиторські фірми, фондові біржі, валютні біржі, світові фінансові центри, міста-мегаполіси. Останніми роками відбуваються суттєве зниження ролі банків і відповідне посилення ролі ринкових інститутів.

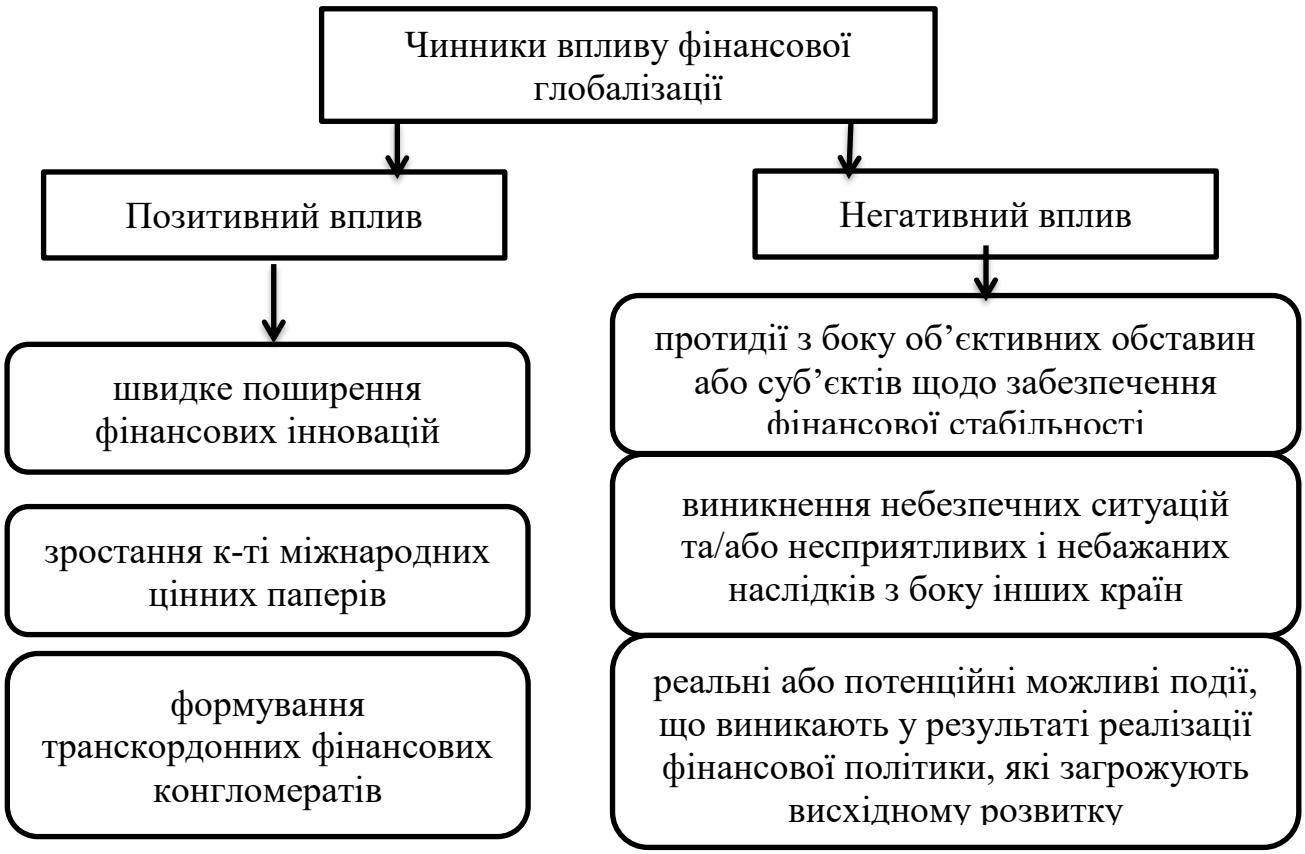

Рис. 1 Чинники впливу фінансової глобалізації [2]

Ризики фінансової глобалізації економічної системи України:

– економічні (міжнародна конкуренція, перерозподіл конкурентних переваг та зміна принципів торгівлі);

– політичні (політична нестабільність, рівень демократизації, політичні конфлікти, воєнні дії);

– фінансові (зміна фінансових ринків, ріст цін на кредитні ресурси, концентрація та рух капіталу, фінансова нестабільність, фіскальні дисбаланси);

– правові (зміна бюджетного та податкового законодавства, нормативно-правових актів).

Отже, фінансова глобалізація як полісистемний інтегрований об'єктивний процес є результатом поглиблених фінансових зв'язків країн, лібералізації цін та інвестиційних потоків, створення глобальних транснаціональних фінансових груп і здійснює подвійний вплив на розвиток світової фінансової системи. Фінансова глобалізація дедалі більше впливає на економічні системи країн світу, зокрема економічну систему України, що підтверджується зростанням інтегративного індексу фінансової глобалізації протягом останніх років. Показники експорту та імпорту фінансових послуг є порівняно невеликими в усіх країнах, проте саме ця складова містить прихований резерв для розвитку і поглиблення фінансової глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : [монографія] / [П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин]. – Львів : ЛКА, 2015. – с. 594.
2. Онищенко С.В. Фінансова глобалізація як чинник впливу на бюджетну безпеку держави / С. В. Онищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – вип. 12. – С. 51.
3. Пономаренко О. Еволюція поглядів наукової спільноти на поняття «глобалізація» / О. Пономаренко // Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – 2016. – Вип. 44. – С. 103–107.

Тетяна Рибалка, *магістрант*
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
Науковий керівник: Ситников М.М., доктор філософії, доцент

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ІНСТИТУТИ ЯК СКЛАДОВІ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ ЕКСПОРТУ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Державна експортна політика є важливим напрямом зовнішньоекономічної політики, зокрема проведення ефективної фінансової підтримки експорту, що дозволяє підтримувати рівновагу торговельного балансу та зменшувати боргове навантаження. Членство України в СОТ і створення зони вільної торгівлі з ЄС обумовило зміну арсеналу інструментів державної підтримки, зміщення акценту на стимулювання експорту, розвиток інституційних умов. Важливим заходом у розвитку інституційного середовища України стало створення у лютому 2018 року Кабінетом Міністрів України за ініціативи Мінекономрозвитку Експортно-кредитного агентства у формі приватного акціонерного товариства [1]. Тому дослідження інституційної структури підтримки українського експорту є актуальним завданням, що потребує більш детального вивчення теоретичних та нормативно-правових аспектів.

Взагалі політика сприяння експорту включає будь-які заходи, що спрямовані на забезпечення стабільного розвитку та реалізації експортного потенціалу країни. Політика сприяння експорту здійснюється через: 1) фінансову підтримку (надання кредитів, гарантій, пряме фінансування, субсидії, гранти, відкриття спеціальних економічних зон, зон розвитку експорту, експортні кластери тощо); 2) інформаційну підтримку (консультації, проведення тренінгів, пошуку партнерів, налагодження зв’язків із новими експортерами, вихід на нові ринки); 3) торгівельна політика (зниження торгових бар’єрів та спрощення торговельних процедур), яка реалізується завдяки членству в СОТ, членству в різного роду регіональних торговельних угрупуваннях (зонах вільної торгівлі, митних союзах тощо), а також підписанню двосторонніх домовленостей щодо надання привілейованого режиму торгівлі (режиму нації найбільшого сприяння, інших

привілеїв) [2].

Різні аспекти політики сприяння експорту реалізуються різними типами інституцій, до яких на національному рівні відносяться експортні кредитні агентства (ЕКА) та організації із сприяння експорту. Експортно-кредитні агентства – це окремі страхові агентства, банки або департаменти міністерств, які реалізують державну політику підтримки експорту шляхом здійснення страхування експортних політичних і комерційних ризиків та надання гарантій з метою забезпечення конкурентоспроможних умов просування продукції/послуг своїх фірм на міжнародні ринки та стимулюють і забезпечують гарантії інвестицій за кордон [3].

ЕКА, в основному, створюють через ризикованість торгівлі та інвестицій. Відповідно, ЕКА мають підтримувати та сприяти експорту та зовнішнім інвестиціям шляхом надання фінансової підтримки: страхування, гарантування міжнародних трансакцій, а також надання кредитів та грантів [4].

Всі країни – члени Організації економічного співробітництва і розвитку та майже всі європейські країни у державній політиці використовують ЕКА як найбільш ефективний інструмент підтримки та стимулювання експорту. Враховуючи міжнародний досвід та тенденції у світовій торгівлі, 20 грудня 2016 року українські парламентарі ухвалили рішення про створення кредитно-експортного агентства в Україні та прийняли Закон України «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» (№ 1792-VIII, далі - Закон), яким визначено засади державної підтримки експортної діяльності шляхом страхування, перестрахування, гарантування, часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами [5].

Проте закон має певні недоліки, які на наш погляд, необхідно усунути.

1. Невідповідність зобов'язанням СОТ. Існують суперечності між різними нормами закону. Закон забороняє порушувати норми СОТ, зокрема угоди про субсидії і компенсаційні заходи та угоди про офіційно підтримувані експортні кредити. У той же час він пропонує "створення механізму часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами", що вважається експортною субсидією.

2. Вибірковість сфери дії закону. Принцип вибору товарів, на які поширюватиметься підтримка ЕКА, дискримінаційний. Закон встановлює перелік товарів, а не критерії, за якими товари можуть обиратися, наприклад, тривалий виробничий цикл, hi-tech-продукція.

3. Відсутність чітких критеріїв надання підтримки. Необхідно додати критерії для визначення сфери підтримки експорту залежно від обсягів, вартості, напрямів поставок.

Слід зазначити, що в Україні тривалий час державна фінансова підтримка

експорту була неефективною та оптимальною, оскільки вона не забезпечила умови, за яких зростає конкурентоспроможність вітчизняних товарів та послуг на світових ринках, забезпечується розбудова ринкової інфраструктури, відбувається досить повільно розвиток та впровадження у виробництво технологічних та інноваційних досягнень. Проте заходи, що здійснюються наразі, не дивлячись на недоліки, створюють нові правила гри для підприємств-експотерів та стимулюють їх експортну діяльність

Список використаних джерел:

1. Уряд створив Експортно-кредитне агентство. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=59227974-c5c3-4462-99a9-69cd037b596a&title=UriadStvorivEksportnokreditneAgentstvo (дата звернення: 15.11.2018).
2. Політика сприяння експорту. 2014. № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http:// /www.ier.com.ua/files//publications/Books/2.Export_promotion_policy.pdf (дата звернення: 15.11.2018).
3. Сидяченко В. Впровадження фінансових інструментів розвитку експорту в Україні із врахуванням досвіду діяльності Корпорації Страхування Експортного Кредитування Польщі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukraine-poland.com/u/publicystyka /publicystyka.php?id=939 (дата звернення: 15.11.2018).
4. Diana Smallridge The Role of State-Backed Export Credit in Export Promotion. World Bank's Seminar on Policies to promote export growth and diversification. 2006.
5. Закон України «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту». № 1792-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19 (дата звернення: 15.11.2018).

Світлана Росоха, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Бутурлакіна Т.О., к.е.н., доцент

СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ

Основним завданням на шляху до становлення та розвитку демократичного суспільства в нашій державі є управління його життям на основі становлення ринкових відносин, встановлення принципів правової, соціально-орієнтованої держави, де свобода і права громадян були б найбільшою соціальною цінністю. Та реформування більшості проблем, що мають соціальне спрямування в Україні, супроводжується низкою суперечностей. Особливо гостро ці суперечності простежуються в системі пенсійного забезпечення, яка становить основу матеріального стану громадян. На даному етапі свого розвитку пенсійне забезпечення в нашій державі можна охарактеризувати відсутністю соціальної справедливості, пенсійної культури, надійних та дієвих фінансових механізмів, які б надавали можливість забезпечити її громадян необхідними коштами. Отже,

сучасна вітчизняна пенсійна система не спроможна захистити пенсіонерів від бідності, тому неминучим стає проведення пенсійних реформ, які сприяли б вирішенню як теперішніх, так і майбутніх проблемних питань у цій сфері [5, с. 79].

Пенсійна система України – сукупність створених в Україні правових, економічних і організаційних інститутів і норм, метою яких є надання громадянам матеріального забезпечення у вигляді пенсії. Станом на теперішній час, пенсійна система України знаходиться у кризовому стані, який характеризується такими основними проявами [1, с. 63]:

- значний дефіцит коштів вітчизняного Пенсійного фонду, що призводить до посилення його залежності від державного бюджету;
- тінізація заробітної плати громадян;
- демографічна криза – значне перевищення кількості пенсіонерів над кількістю громадян, які працюють.

Тобто, необхідно зазначити, що сучасна пенсійна система України перебуває в надзвичайно складному фінансовому становищі і не забезпечує пенсіонерів необхідним обсягом доходу (пенсії) для підтримання прийнятного рівня життєдіяльності. У майбутньому проблема старіння населення може призвести до ще більшого загострення кризи в системі пенсійного забезпечення. Ефективними шляхами виходу з цієї ситуації є підвищення пенсійного віку та запровадження накопичувальних пенсійних систем життєдіяльності. Серед найважливіших завдань слід виділити необхідність забезпечити динамічний розвиток сфери зайнятості як основи формування Пенсійного фонду України та гарантії його стабільного функціонування. Оскільки, недостатня кількість високооплачуваних робочих місць, безробіття, особливо серед молоді, низькі розміри заробітної плати, які не відповідають професійному рівню високоосвічених фахівців – усе це спричиняє відплив робочої сили за кордон і підриває основи пенсійного страхування [1; 2; 4; 5].

У всьому світі реформування пенсійних систем викликано необхідністю збалансувати витрати на соціальну підтримку людей, що зростають, з фінансовими можливостями країни. Україна, як і решта країн Європи, стоїть перед кризою системи державного пенсійного забезпечення. Одна із причин – швидке старіння населення. Досвід низки країн доводить, що збільшення ставок відрахувань негативно впливає на рівень зайнятості, призводить до значного збільшення державного боргу, а тому є неприйнятним. Ряд економістів вважає, що повний перехід на накопичувальні пенсійні схеми – це вирішення проблеми. Однак це створить додаткове навантаження на державні фінансові системи й нинішнє покоління платників податків [6].

Таким чином, можемо окреслити наступні важливі проблеми вітчизняної пенсійної системи: старіюче населення, що обумовлює систематичне погіршення

співвідношення між громадянами працездатного і непрацездатного віку; низький рівень пенсій більшості осіб, що досягли пенсійного віку. У той же час, середній розмір "спеціальних" пенсій щонайменше у 2,5 рази перевищує середній розмір пенсії призначеної на загальних умовах; незбалансований бюджет Пенсійного фонду України; розрив між розмірами пенсій жінок і чоловіків. Окрім того, погоджуємося з думкою багатьох фахівців, що основними факторами незадовільного функціонування пенсійної системи попри спроби її реформування й до цього часу є: складна демографічна ситуація та негативні перспективи її розвитку; макроекономічний стан держави; значна "тінізація" виплат працівникам.

Так, зокрема І. Ковалів [2, с. 69] досліджує, що у системі становлення й розвитку пенсійного забезпечення і страхування в Україні є безліч перепон, які потребують якомога швидшого вирішення. До основних проблем, які потребують вирішення на шляху впровадження багаторівневої пенсійної системи та вдосконалення існуючого пенсійного забезпечення, автор відносить: потреба подальшого дослідження теоретичного аспекту сутності пенсійних внесків, видів пенсій, їх економічного та соціального змісту; потреба наукового обґрунтування й державного затвердження правової частини впровадження багаторівневої пенсійної системи в Україні; рівень пенсійного забезпечення має дискусійний характер, оскільки для кожної соціальної групи він встановлюється різний, хоча фізіологічні потреби в усіх людей однакові; потребують дослідження й інші, внутрішні проблеми вітчизняного Пенсійного фонду, а саме: вік виходу на пенсію, система прогнозування роботи на майбутнє, забезпечення прозорості фондів та мінімізація ризиків довгострокових накопичень тощо.

Безперечно позитивними моментами введення пенсійної реформи в Україні спеціалісти називають: підвищення добробуту українських пенсіонерів; створення умов для забезпечення Пенсійного фонду України необхідними для виплат коштами; гарантування стабільної виплати достойної пенсії у майбутньому; виведення з тіньового сектору економіки великої частини працездатного населення, яке отримує зарплату «у конвертах», чим позбавляють себе можливості отримувати гідну пенсію; удосконалення порядку призначення, перерахунку пенсій [1, с. 65].

В теперішній час для України проблема пенсійного забезпечення є надзвичайно актуальною, тому що на даному етапі відбувається такий процес як «старіння нації», що призводить до збільшення кількості людей пенсійного віку та зростання пенсійного навантаження на працюючих. В результаті маємо незбалансованість доходів і витрат вітчизняного Пенсійного фонду [1, с. 63]. Тому необхідно з'ясувати шляхи реформування пенсійної системи України, опираючись на досвід інших країн з розв'язання цього питання. З точки зору запозичення для України європейського досвіду проведення пенсійної реформи можна виділити такі підходи та механізми [3]:

- ґрунтовні підготовчі заходи щодо проведення пенсійної реформи;
- підвищення віку виходу на пенсію для працездатних громадян;
- збільшення кількості років сплати страхових внесків;
- скасування дострокового виходу на пенсію;
- умови отримання державної пенсії;
- стимулювання громадян до участі у приватних пенсійних системах;
- сплата пенсійних внесків роботодавцем і працівником порівну;
- спрощення доступу до інформації про нарахування пенсії.

Окрім того, на сучасному етапі розвитку і в довгостроковій перспективі Україні слід все ж таки стимулювати усі зусилля на запровадження накопичувальної системи. Оскільки її запровадження дозволить: збільшити загальний розмір пенсійних виплат завдяки отриманню інвестиційного доходу; посилити залежність розміру пенсії від трудового вкладу особи, а отже, посилити зацікавленість громадян та їх роботодавців у сплаті пенсійних внесків; зменшити податковий тиск на фонд оплати праці роботодавців за рахунок перерахування частини обов'язкових пенсійних внесків до Накопичувального фонду, що здійснюватиметься із заробітку працівника; успадковувати кошти, накопичені на персональному пенсійному рахунку, застрахованим особам, родичам; створити потужне джерело інвестиційних ресурсів для підвищення національної економіки; розподілити ризики виплати низьких розмірів пенсій між першим та другим рівнем пенсійної системи і таким чином застрахувати майбутніх пенсіонерів від негативних демографічних тенденцій, а також підвищити ефективність управління системою пенсійного забезпечення за рахунок передачі недержавними компаніями функції управління пенсійними активами [4, с. 40-41].

Таким чином, вважаємо. що позитивними результатами у покращенні пенсійного забезпечення України має стати досягнення таких результатів: зниження рівня безробіття шляхом створення нових робочих місць; підвищення розміру заробітної плати та інших доходів населення; зниження соціального навантаження; розроблення заходів, які сприяли б призупиненню "тінізації" заробітної плати, у тому числі доходів населення, приховування її від оподаткування; введення трирівневої пенсійної системи; економічне виховання молоді та населення працездатного віку щодо запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, визначення його переваг для кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Дробот Я.В., Резніченко Н.В. Проблеми та напрямки реформування пенсійної системи в Україні // Фінансовий простір. – 2016. – № 1 (21). – С. 63-66.
2. Ковалів І. Проблеми вдосконалення пенсійного забезпечення в Україні // Аграрна економіка. – 2012. – Т. 5. – № 1-2. – С. 65-70.
3. Кравченко М.В. Європейські підходи та механізми пенсійної реформи // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 5 / [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=849.
4. Попов В.М. Проблеми та перспективи пенсійного страхування в Україні // Наукові записки. – 2015. – Вип. 18. – С. 35-41.
5. Саінчук Н.В. Стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2014. Випуск 681. Економіка. – С. 79-84.
6. Яшник Г.Л. Зарубіжний досвід реформування системи пенсійного забезпечення / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Yashnyk.pdf.

***Володимир Рудик**, д. е. н., доцент,*
Подільський державний аграрно – технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

На всіх етапах розвитку суспільства держава повинна, в першу чергу, піклуватися по добробут і благополуччя громадян, які досягли пенсійного віку. Ця турбота має полягати в регулярній виплаті пенсії, розмір якої забезпечує нагальні потреби осіб похилого віку. Реалії сьогоднішнього дня показують, що сучасний рівень доходів українських пенсіонерів не відповідає їхнім потребам і є набагато нижчим за міжнародні стандарти. Тому питання реформування національної пенсійної системи є особливо актуальним для українського суспільства на сучасному етапі його розвитку.

Реформа вітчизняної пенсійної системи на нинішньому етапі має свої особливості, які відіграють ключову роль в її проведенні. Основною, і напевне, найбільш важливою виступає необхідність практичного використання всіх трьох ланок української пенсійної системи, що передбачені національним пенсійним законодавством. В Україні перший і третій рівні пенсійного забезпечення функціонують із 2004 року, а от запровадження другого рівня постійно відкладають. Саме питанням практичного використання другого рівня має приділятися багато уваги при реалізації даного етапу пенсійної реформи. Накопичувальна складова має бути присутня в пенсійних доходах українських пенсіонерів. На думку більшості науковців і фахівців у сфері пенсійного забезпечення, накопичувальні пенсійні програми повинні стати досить потужним фінансовим джерелом збільшення пенсійних накопичень і сприяти підвищенню доходів пенсіонерів.

На цьому етапі реформування національної пенсійної системи повинна також відбутися подальша оптимізація солідарної пенсійної системи, яка передбачає зменшення кількості різних видів пенсій, формування ефективного механізму управління нею, покращення функціонування основних фінансових інститутів першого рівня. Пенсійна реформа несе в собі механізм поступального

розвитку соціального забезпечення в Україні. Вона має забезпечити надійність і стабільність пенсійних виплат, стимулювати українців відмовлятися від зарплат в конвертах, щоб своїми внесками забезпечити собі пенсію за віком.

Пенсійне реформування повинно підвищити свідомість громадян в частині турботи про своє майбутнє. У кожного громадянина повинно розвиватися відчуття відповідальності за своє майбутнє. Перекладати відповідальність на державу, сподіваючись, що вона буде піклуватися за людиною в старості - безвідповідально. На сьогодні, держава поки що не в змозі забезпечити гідне грошове забезпечення людей похилого віку. Тому сучасний етап пенсійної реформи має реалізувати заходи, які принесуть українським пенсіонерам стабільність і підвищення розміру пенсій. Вже, починаючи з 2017 року, пенсійні виплати почали підвищуватися переважній частині пенсіонерів. Проте їхні розміри все залишаються досить низькими порівняно до потреб громадян пенсійного віку.

Основним джерелом дохідної частини бюджету Пенсійного фонду України є внески у вигляді ЄСВ, який утримується з фонду заробітної плати. За статистичними даними в Україні на 12 млн. пенсіонерів припадає 10 млн. працюючих громадян [4]. Значна частина працездатного населення працює неофіційно і таким чином не фінансує Пенсійний фонд. Тому, стає очевидним, що вихід з «тіні» виплат по заробітній платі буде сприяти збільшенню обсягу надходжень до ПФУ.

Особливістю нинішнього етапу пенсійної реформи є те, що пенсійна система, яка формується, має принести для працюючих громадян чітке розуміння, що чекати при настанні пенсійного віку, в якому віці він настане в залежності від року народження. Пенсійне реформування також дасть можливість працездатним громадянам брати активну участь в добровільному пенсійному страхуванні, щоб підготуватися до виходу на пенсію і забезпечити собі благополучну старість. Держава зі своєї сторони повинна здійснювати подальші кроки щодо поліпшення адміністрування фінансових потоків і стимулювання роботодавців проводити регулярні відрахування в ПФУ.

Важливо підготувати законодавчу базу для реалізації нинішнього етапу пенсійної реформи. Перший крок вже зроблено. У жовтні 2017 року Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», який передбачає зміни у функціонуванні солідарної пенсійної системи [1]. Вони стосуються механізму нарахування пенсій, визначення страхового стажу, зменшення кількості різних видів пенсій. Враховуючи те, що відповідно до чинного законодавства, пенсійне забезпечення громадян базується на принципах пенсійного страхування, уряд дає пропозиції щодо звільнення солідарної пенсійної системи від страхових виплат, які не забезпечено надходженням страхових внесків. Такі дії повинні стимулювати

працездатних громадян до сплати єдиного соціального внеску із легальної заробітної плати і дадуть змогу зміцнити фінансовий потенціал солідарної пенсійної системи.

В рамках пенсійної реформи не планується додаткове підвищення пенсійного віку. Діюче пенсійне законодавство передбачає, що в 2018 році право на пенсійне забезпечення мають чоловіки, які досягли віку 60 років, і жінки у віці 58 років. Для жінок пенсійний вік буде кожного року підвищуватися на 6 місяців до досягнення ними 60-річного віку [2]. У більшості європейських країн пенсійний вік становить 60-65 років як для чоловіків, так і для жінок, а в розвинутих західноєвропейських і скандинавських країнах ведеться обговорення питання про підвищення пенсійного віку до 67, 70 і навіть 75 років. Демографічний фактор і старіння населення мають значний вплив на коригування пенсійного віку в цих країнах і на подальше проведення пенсійних реформ в них.

На сучасному етапі пенсійної реформи передбачається приділити значну увагу накопичувальним пенсійним програмам, які лежать в основі функціонування другого і третього рівнів вітчизняної пенсійної системи. Необхідно переконати громадян, які працюють, відраховувати із їхніх зарплат страхові внески не тільки на виплати нинішнім пенсіонерам, а й на свою майбутню пенсію – за рахунок накопичень на особистому пенсійному рахунку. Збільшення кількості джерел фінансування пенсійних виплат сприятиме підвищенню доходів пенсіонерів. Тому підвищення ефективності функціонування третього рівня і запровадження другого буде сприяти успішній реалізації сучасного етапу пенсійної реформи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 3 жовтня 2017 р. № 6614-VII, 2017р. // www.rada.gov.ua
2. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Закон України №3668 –VI від 8.07.2011р. – Газета «Голос України» від 13 вересня 2011р. [Електронний ресурс:] – http:// zakon.rada.gov.ua
3. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. - [Електронний ресурс].– Режим доступу: http//www.pfu/gov.ua./control/uk/index
4. Офіційний веб – сайт Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу -: http // www.ukrstat.gov.ua.

Юлія Саламаха, *студентка 5 курсу*
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Новицький В.А., к.е.н., доцент

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Однією зі складових економічної безпеки є фінансова безпека, яка характеризується різноманіттям понять щодо її сутності, економічного змісту та структурних складових. Саме тому, одна з головних складових частин економічної безпеки є фінансова безпека, яка вирішує безліч завдань, що стоять перед державою.

Фінансова безпека здатна показувати ступінь захищеності фінансових відносин між учасниками, певний рівень стабільності, стійкості й незалежності вітчизняної фінансової системи під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що безпосередньо створюють загрозу фінансовій безпеці, а також показує здатність всіх систем, які відносяться до фінансової, забезпечити раціональне функціонування національної економіки й сталий економічний розвиток.

Фінансова безпека будь-якої держави, як одна зі складових національної безпеки має характеризуватися такими факторами [1]:

1) рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку);

2) характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;

3) політичний клімат у країні;

4) рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери.

Головною цілю для забезпечення економічної та фінансової безпеки країни під взаємодією внутрішніх і зовнішніх факторів загроз безпеки є огородження її власності і суспільства від уникнення причин і умов, що здатні створювати їх. Реальні і потенційні фактори безпеки, які проявляються в різних сферах діяльності здатні різнобічно впливати на всі складові фінансово системи країни.

На думку науковців, в нашій країні у переважній більшості до головних складових фінансової системи слід відносити: бюджетну безпеку, боргову безпеку, грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків) [3].

Пріоритетними напрямами зміцнення вітчизняної фінансової безпеки які визначаються показниками фінансової безпеки держави, насамперед, на основі

оцінки рівня даних показників. Індикатори показників вказують на всю специфіку управління певних рівнів фінансової безпеки (громадяни, підприємства, організації та установи, регіони, банківської системи, держава), а також включають систему її складників: безпеку грошового обігу, інфляційну та валютну безпеки, безпеку бюджетної та інвестиційної сфер.

В залежності від різноманіття загроз що впливають на фінансово - економічну безпеку країни, необхідно виділяти як внутрішні так і зовнішні фактори впливу (рис.1.). У свою чергу внутрішні поділяються на мікро- і мезоекономічний рівні, інші – на макроекономічному.

Слід зазначити, що зовнішні аспекти фінансової безпеки активно впливають на внутрішні глобалізаційні процеси в Україні. Так, інтеграція фінансових ринків, становлення незалежності фінансової системи під впливом діяльності незалежних міжнародних фінансово-кредитних установ та організацій і фінансовий суверенітет пов'язані з процесом фінансової глобалізації у світовому співтоваристві. Внутрішні фактори фінансової безпеки визначаються політичною стабільністю, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі.

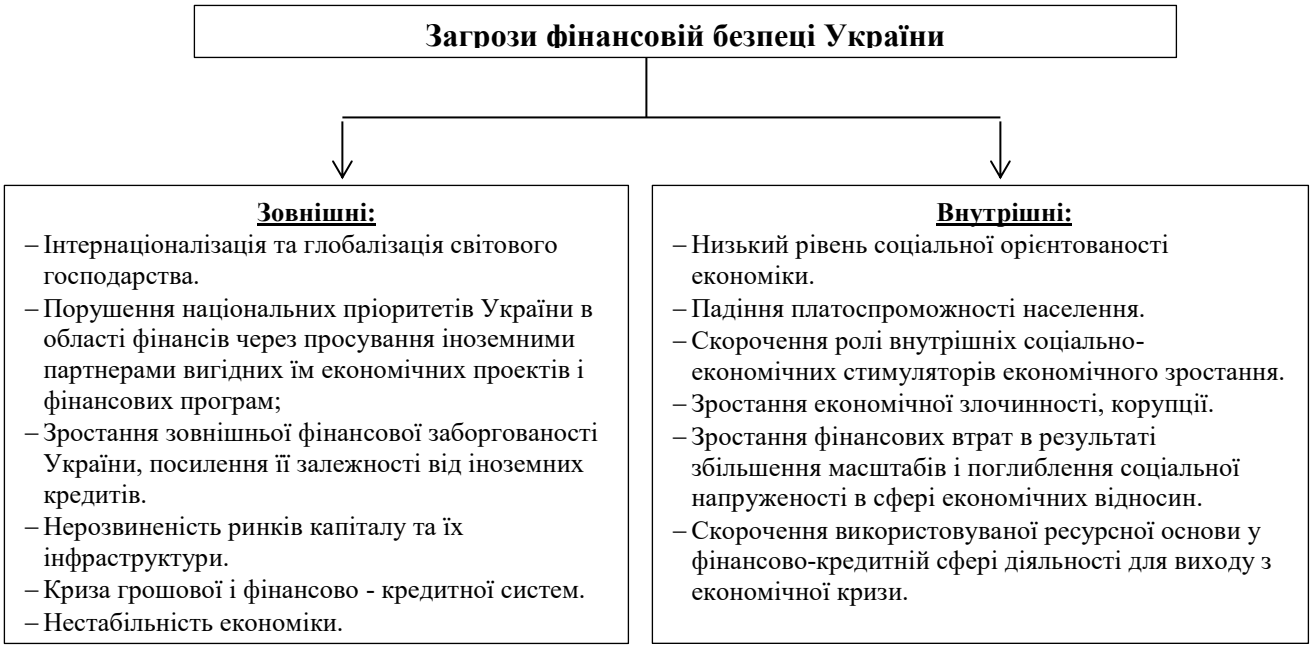

Рис.1. Загрози фінансовій безпеці України [2]

Виведення національної системи фінансової безпеки на світовий рівень в нестабільних умовах економічного розвитку України є необхідністю, і в першу чергу слід рухатись в таких напрямках:

– встановлювати межі іноземної участі в капіталі вітчизняних організацій;

– вводити галузеві обмеження (обмежувати або забороняти доступ іноземних інвесторів у певні галузі, визнані особливо важливими для економічного та соціально-культурного розвитку держави);

– розроблювати дієві системи захисту та контролю залучення і використання коштів надані іноземними інвесторами.

Необхідно зазначити, що Україна має унікальні можливості, що здатні забезпечити їй таке становище. Тому система фінансової безпеки повинна забезпечувати вирішення наступних завдань:

– вдосконалити політику збору податків, особливо у сфері посилення платіжних розрахунків для всіх суб'єктів господарювання;

– змінити та удосконалити існуючу вітчизняну нормативно – правову базу, що стосується фінансово – економічної безпеки

– створити та регулювати діяльність дієвої комісії з контролю за використанням всіх бюджетних коштів [2].

Отже, фінансова безпека є цілісною складовою національної безпеки України та однією з найважливіших складових економічної безпеки. Прийнятний рівень фінансово-економічної безпеки не можливий без здійснення структурної перебудови та забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки. В свою чергу, врегулювання фінансово-економічної безпеки є вирішальним фактором у забезпеченні всіх складових безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці /О.Івашко // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.-№2.- 2015.- С. 61-66
2. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як складова економічної безпеки України /Г.А.Смоквіна // Економіка: реалії часу.- №3 (13).- 2018
3. Тарасенко О.Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення /О.Ю.Тарасенко// Вісник Донбаської державної машинобудівної академії.- №1 (40).- 2017.- С. 184-187

Наталя Сіренко, *д.е.н., професор,*
Катерина Мікуляк, *асистент*
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Аграрний сектор економіки України є складовою національного господарства та цілісною виробничо-економічною системою, яка об'єднує низку сільськогосподарських та промислових галузей, спрямованих на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції.

Динамічність розвитку сільського господарства та стрімкі глобалізаційні процеси світових ринків аграрної сировини впливають на розвиток окремих економічних систем та вимагають постійного аналізу змін обсягів виробництва

аграрної продукції як за регіонами планети, так і за окремими країнами – основними її виробниками. Систематичний моніторинг динаміки змін в обсягах торгівлі аграрною продукцією у вигляді сировини і продовольчих товарів є необхідною складовою розвитку ринкової інфраструктури.

Особливості розвитку аграрного сектору економіки України в умовах динамічних глобалізаційних процесів досліджували у своїх працях вітчизняні науковці, до числа яких належать: О. Єранкін [1], І. Кириленко [4], Ю. Лупенко [5], М. Пугачов [5] та ін.

Розвиток будь-якої країни та успішність її зовнішньоекономічної діяльності багато в чому залежить від виходу на нові ринки, тобто від поширення географії експорту [3]. Аграрний сектор економіки залишається одним із основних джерел валютних надходжень до України за рахунок експортованої продукції.

У 2015-2017 рр. відбулося прискорене зростання експорту конкурентоспроможної аграрної продукції (рис. 1), за рахунок чого покращилося сальдо торгівлі, абсолютне вираження якого склало 11,9 млрд дол. США, що на 2,0 млрд дол. США перевищує середній рівень 2012-2014 рр.

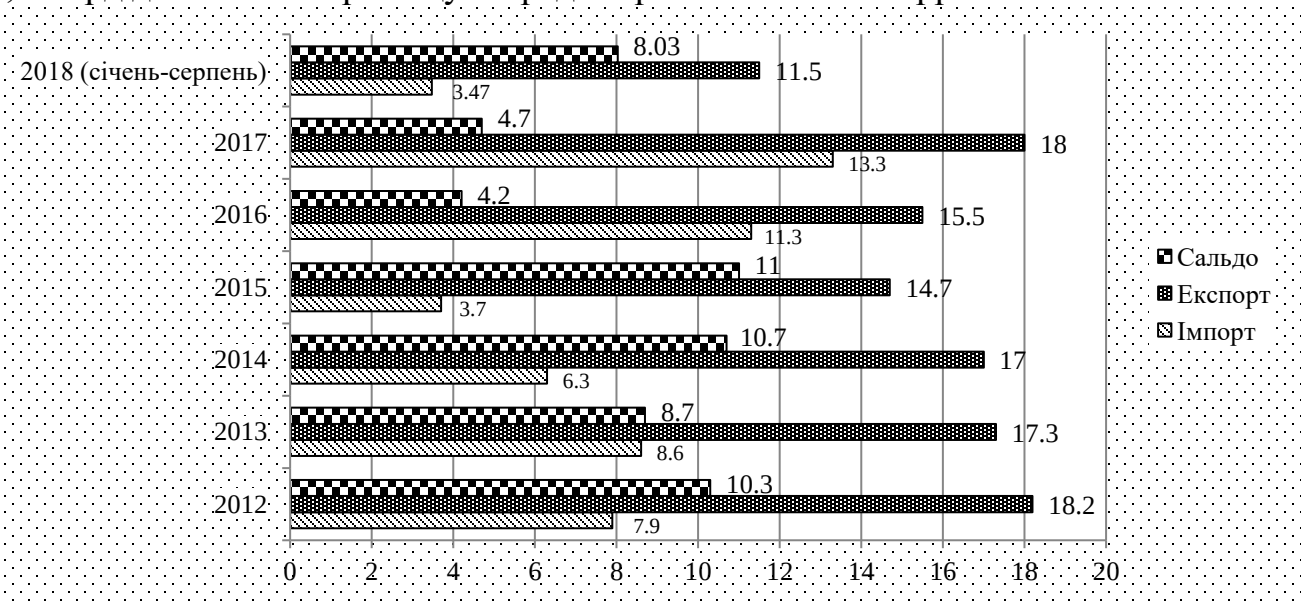

Рис. 1. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією України, млрд дол. США

Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Станом на кінець 2017 р. експорт продукції аграрного сектору становив 18,0 млрд дол. США, що на 16,1% більше за показник попереднього року. Обсяг імпорту продукції аграрного сектору становить 13,3 млрд дол. США, що перевищує показник 2016 р. на 2,0 млрд дол. США (або 17,7%). У січні-серпні 2018 р. експорт аграрної продукції становив 11,5 млрд дол. США, що на 0,6% більше ніж у 2017 р., а імпорт – 3,47 млрд дол. США, відносне вираження якого – 23,3 відсотки. Щодо різниці між експортними та імпортними операціями, то

сальдо є позитивним – 8,03 млрд дол. США, а до продукції, яка сформувала його більшою мірою, слід відзначити олію соняшникову та кукурудзу, які разом забезпечили профіцит 4868,0 млн дол. США [2].

У січні-серпні 2018 р. понад 43,0% валютної виручки від експорту продукції аграрного сектору забезпечили олія соняшникова – 23,7% та кукурудза – 19,5 відсотки. Частка більшості експортованих товарів не перевищила 5,0%, за винятком пшениці, питома вага якої склала 13,8% (рис. 2).

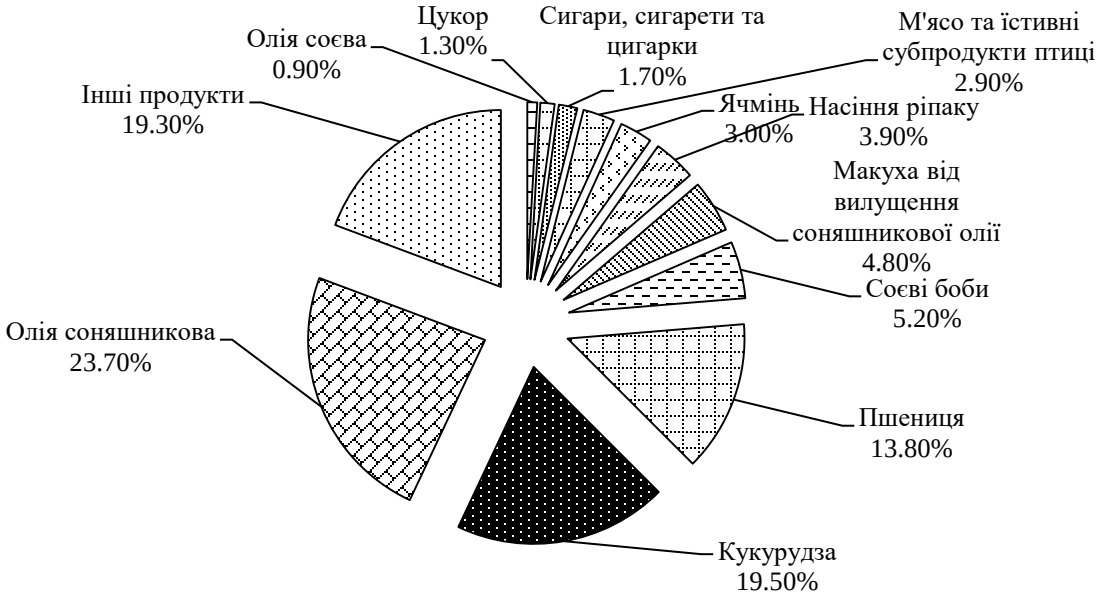

Рис. 2. Товарна структура експорту аграрної продукції у січні-серпні 2018 р., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

У січні-серпні 2018 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року відбулося стрімке зростання експорту товарів вітчизняного виробництва, а саме: бобових овочів - у 9 разів; жита - у 3,8 рази; капусти - у 3,7 рази; спирту етилового - у 2,7 рази; йогурту та кефіру, вина, волоських горіхів, моркви та буряка - у 1,6 рази; насіння ріпаку - у 1,4 рази [2].

Щодо імпортних операцій, то їх основу становлять насіння соняшнику, риба морожена, цитрусові, кукурудза, тютюн, інші харчові продукти та продукти для годівлі тварин.

Встановлено, що майже 38,0% або 1315,9 млн дол. США імпорту агропродовольчих товарів - продукція не критичного імпорту (рис. 3), виробництво якої є традиційним в Україні.

В розрізі країн основними торговельними партнерами України є: за експортом - Індія (11,5% від загального обсягу експорту української агропродукції), Китай (6,1%), Єгипет (5,9%), Нідерланди (5,8%), Іспанія (4,8%) та Туреччина (4,6%); за імпортом – Польща (10,4% від загального обсягу імпорту

Україною агропродукції), Німеччина (9,4%), Туреччина (6,4%), Франція (5,0%) та США (4,6%) [2].

Рис. 3. Товарна структура імпорту аграрної продукції у січні - серпні 2018 р., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Отже, в умовах глобалізації, та з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектору можливо за рахунок збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, а також шляхом формування дієвої інфраструктури аграрного ринку і забезпечення розширеного доступу виробників до організованих каналів збуту сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Єранкін О. О. Маркетинг в АПК України в умовах глобалізації: моногр. / О. О.Єранкін – К.: КНЕУ, 2009. – 420 с.
2. Зовнішньоторговельний обіг продукції АПК [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://clck.ru/Ehehp.
3. Рейтинг регіонів по виробництву продукції сільського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://clck.ru/EeTT8
4. Кириленко І.Г. Глобалізація Ноосфери. Перспективи України: моногр. / І. Г. Кириленко. – Вінниця: Нілан, 2014. – 464 с.
5. Лупенко Ю. О. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: моногр. / Ю.О.Лупенко, М. І. Пугачов та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 320 с.

6. Сіренко Н. М. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки в контексті глобалізації та євроінтеграції / Н. М. Сіренко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – Т. 2, Вип. 1 (4). – С. 265-272.

***Олена Соболєва-Терещенко**, к. е. н., доцент*
***Інна Кислицька**, студентка 4 курсу*
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобалізація процесів в багатьох сферах життя нерозривно пов'язана з поглибленням взаємозв'язків в фінансовій та економічній сферах, заснованих на мобільності капіталу, робочій силі, інформації та ідеях у світовому масштабі. Перспективи розвитку кожної країни визначають ресурси, які в них є, особливо, фінансовий та трудовий потенціал. Глобалізація спонукає розвиток будь-якої сфери життєдіяльності в конкретному напрямку, що нерідко призводить до негативних наслідків. Таким чином, стимул об'єднуватися та розвиватися з іншими країнами може бути досить важким і тривалим процесом.

Сучасний розвиток України в умовах Євроінтеграції характеризується тим, що стан фінансово-економічної сфери не є досконалим. За рахунок тенденцій розвитку, Україна намагається йти поряд із провідними державами ЄС та відповідати міжнародним вимогам розвитку фінансово-економічної системи, що часто несе за собою негативні моменти, які лише накопичуються.

Для України глобалізація має два значення. З одного боку, вона дає поштовх до введення нових змін та реформування ринкової економіки та інтеграції у міжнародні організації. З іншого боку, нестабільна політична ситуація, розбіжність стандартів та поглядів, слабо розвинута економіка викликають залежність України від більш сильних та розвинених держав [1].

Сучасному державному уряду треба вміло визначати переваги глобалізації і використовувати їх на користь державі. Провести синтез стандартів глобалізації та власних методів розвитку фінансової системи.

Потреба в цьому проявляється на кожному етапі життя, особливо актуальним є виїзд робітників та висококваліфікованих спеціалістів за кордон у пошуках високооплачуваної роботи (рис. 1). На сьогодні кількість трудових мігрантів родом з України налічує близько 5,8 млн. осіб [4].

Як свідчать дані найбільша кількість трудових мігрантів їдуть до Польщі, яка має територіальну близькість до України та схожу мову, але вищий рівень оплати праці. На другому місці знаходиться Росія в якій відсутній мовний бар'єр для трудових мігрантів. Існує дещо вищий рівень оплати праці в окремих регіонах великих міст та дальніх регіонах сурового клімату. Європейські держави з

високим рівнем розвитку такі як Німеччина, Чехія, Італія - займають 3-5% в загальній кількості трудових мігрантів з України. Отже, головним фактором вибору країни для трудової міграції з України виступає в першу чергу мовний бар'єр.

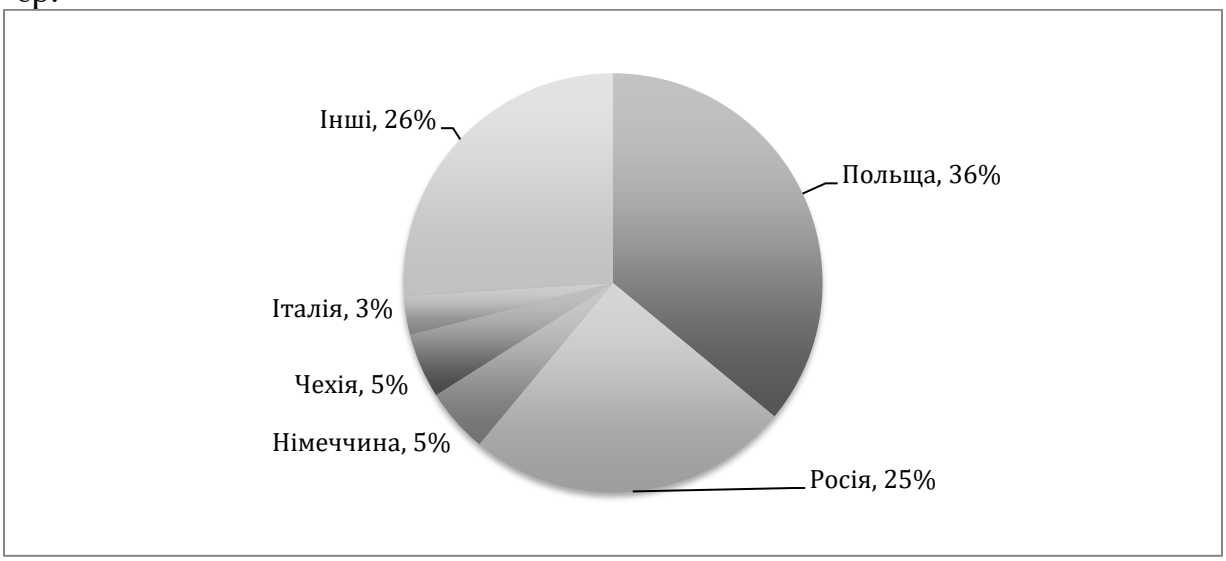

Рис. 1. Частка кількості трудових мігрантів (2014-2018)

Разом з тим, визначальним фактором самої трудової міграції з України є перш за все проблема з оплатою праці, яка в Україні є критично низькою для нормального існування людини. На сьогодні мінімальна зарплата встановлена в Україні складає – 3723 грн. або відповідно 111 євро на місяць, що в декілька разів нижче, ніж в країнах ЄС. Аналіз мінімальної заробітної плати в Україні та в країнах-членах ЄС за 2018 рік [5] наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Мінімальні заробітні плати в Україні та країнах ЄС*

Країна-член ЄС	Мінімальна заробітна плата (в євро)	Країна-член ЄС	Мінімальна заробітна плата (в євро)
Україна		**111**	
Болгарія	261	Греція	684
Литва	400	Мальта	748
Румунія	408	Словенія	843
Латвія	430	Іспанія	859
Угорщина	445	Італія	1 578
Хорватія	462	Німеччина	1 498
Чехія	478	Франція	1 498
Словаччина	480	Бельгія	1 563
Естонія	500	Нідерланди	1 578
Польща	503	Ірландія	1 614
Португалія	677	Люксембург	1 999
Станом на 3 січня 2018 року курс євро складав 33,53 грн.			

*станом на 1 січня 2018 року

Як свідчать дані таблиці, найбільша кількість трудових мігрантів їдуть до Польщі, яка має вищий рівень оплати праці – рівень мінімальної зарплати в Польщі вище в 4,5 рази, ніж в Україні. Разом з цим, рівень мінімальної зарплати в Німеччині вищий в 13,5 рази, в Чехії в 4,3 рази, в Італії в 14,2 рази, ніж в Україні. Отже, трудова міграція українців фінансово заснована на бажанні заробляти за кордоном більше, ніж можливо заробити на батьківщині. Таким чином, рівень мінімальної зарплати в країні виступає фінансовою складовою розвитку трудового потенціалу в умовах глобалізаційних процесів з точки зору пропозиції дешевої робочої сили.

Проте для трудових міграційних процесів однієї пропозиції дешевої робочої сили не достатньо, важливий вплив на такі процеси має попит на певні види робіт або професії. Визначальним фактором самої трудової міграції з України є також проблема відсутності або недостатньої кількості фахівців певної кваліфікації. На сьогодні вартість навчання на рік в Україні складає 700 євро на місяць, що в декілька разів нижче, ніж в країнах ЄС. Аналіз вартості навчання на рік в Україні та в країнах-членах ЄС [3] наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Мінімальна вартість навчання на рік в Україні та країнах ЄС

Країна-член ЄС	Вартість навчання на рік (в євро)	Країна-член ЄС	Вартість навчання на рік (в євро)
Україна		**700**	
Болгарія	3 500	Греція	1 500
Литва	4 000	Мальта	9 000
Румунія	6 000	Словенія	3 000
Латвія	1 800	Іспанія	11 000
Угорщина	4 000	Італія	12 000
Хорватія	4 000	Німеччина	15 000
Чехія	10 000	Франція	18 000
Словаччина	8 000	Бельгія	15 000
Естонія	4 000	Нідерланди	12 000
Польща	5 000	Ірландія	10 000
Португалія	8 000	Люксембург	17 500
Станом на 3 січня 2018 року курс євро складав 33,53 грн.			

Як свідчать дані таблиці, в Україні найнижча вартість навчання в порівнянні з усіма країнами-членами ЄС. До того ж, вартість навчання відносно мінімальної зарплати в Україні складає в 6,3 рази (700€/ 111€), в Польщі в 9,9 разів (5000€ / 503€), в Німеччині в 10 разів (15 000€ / 1 498€), в Чехії в 20,9 разів (10 000€ / 478€), в Італії в 7,6 разів (12 000€ / 1 578€). Таким чином, вартість освіти в країнах ЄС не лише вища, ніж в Україні номінально, а і відносно в перерахунку на кількість мінімальних зарплат.

Таким чином, розмір вартості навчання в країні виступає фінансовою складовою розвитку трудового потенціалу в умовах глобалізаційних процесів з точки зору попиту кваліфікованої робочої сили.

В Україні потрібно реформувати фінансову складову розвитку трудового потенціалу і спрямувати її функціонування на становлення ринкових відносин і міжнародних стандартів з метою розвитку інвестиційної та інноваційної сфер в освіті [2], розширення системи навчання іноземних студентів в Україні, а також системного покращення умов праці для запобігання виїзду висококваліфікованих спеціалістів за кордон.

Список використаних джерел:

1. Рак Р. В. Фінансова система України в контексті глобалізації міжнародної фінансово-економічної співпраці / Р. В. Рак // Актуальні проблеми економіки. – К., 2014. – С. 417-424.
2. Соболєва-Терещенко О.А., Типологія каналів дистрибуції надання освітніх послуг вищими навчальними закладами / О.А.Соболєва-Терещенко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика .- К., Випуск №1-2 (46-47), 2016. – С. 60-65
3. Страны обучения. URL: http://www.znanie.info/portal/ie-education.html (дата звернення: 07.11.2018).
4. Трудова депопуляція: як виїзд українців на заробітки впливає на демографію країни URL: https://hromadske.ua/posts/iak-vyizd-ukraintsiv-na-zarobitky-vplyvaie-na-demohrafiiu
5. Disparities in minimum wages across the EU. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180223-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F (дата звернення: 07.11.2018).

Віталія Староста, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чубарь О.Г. к. е. н., доцент

ОСНОВНІ УЧАСНИКИ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ

В даний час практично всі країни використовують переваги міжнародного поділу праці, спеціалізації і кооперації. Зростаюча глобалізація виробничих процесів змушує підприємства, банки, уряди й фізичних осіб виходити на світовий ринок. Сьогодні в більшості держав світу вільна купівля і продаж валют здійснюється різними за величиною фінансовими корпораціями, інвестиційними і пенсійними фондами, експортно-імпортними компаніями, банками тощо, які в сукупності утворюють єдину міжнародну систему FOREX (Foreign Currency Exchange Market) – міжнародний ринок обміну іноземних валют. Потреби купівлі та продажу валют визначаються рівнем взаємозалежності різних держав у сфері торгівлі й бізнесу [1].

За даними Банку міжнародних розрахунків, у 2016 році щоденний обсяг операцій на ринку FOREX становив 5,1 трлн дол. США, збільшившись майже у 8,5 рази за останні 25 років [6]. Цей обсяг значно перевищує обороти інших

окремо взятих ринків, включаючи і фондовий ринок. Одночасно цей рекордний оборот ринку FOREX фіксує стійку тенденцію підвищеної уваги світових інвесторів до капіталовкладень у валютнообмінні операції.

Основними учасниками міжнародного валютного ринку FOREX є:

- комерційні банки;
- валютні біржі;
- центральні (національні) банки;
- фірми, які здійснюють зовнішньоторгові операції;
- інвестиційні фонди;
- брокерські компанії;
- інвестори-фізичні особи.

Міжнародний валютний ринок - один із сегментів міжнародного фінансового ринку. Він являє собою специфічно оформлений механізм, що обслуговує та регулює міжнародну систему валютних операцій на основі попиту і пропозиції. Упродовж кількох останніх десятиліть сформувалися такі найбільші регіональні валютні ринки:

- Європейський (з центрами в Лондоні, Франкфурті-на-Майні, Парижі, Цюріху);
- Американський (з центрами в Нью-Йорку, Чикаго, Лос-Анджелесі, Монреалі);
- Азіатський (з центрами в Токіо, Гонконгу, Сінгапурі, Бахрейні) [3].

Міжнародний валютний ринок має три ключові особливості. По-перше, організаційно-інституціональний механізм міжнародного валютного ринку, що забезпечує виконання валютних операцій, включає розвинену інфраструктуру: комерційні банки, уповноважені вести валютні операції; центральні банки; біржі; брокерські компанії; ощадні та кредитні банки, асоціації та фонди; страхові та інвестиційні компанії; пенсійні фонди; інвестиційні банки і фонди та ін. Всі учасники міжнародного валютного ринку діють на основі принципів, зафіксованих у національних та міжнародних законодавчих актах і в звичаях ділової практики. Ця особливість відрізняє міжнародний валютний ринок від різних нелегальних форм обігу іноземної валюти ("сірих" і "чорних").

По-друге, важливою особливістю міжнародного валютного ринку є його здатність обслуговувати міжнародну торгівлю, міжнародний рух капіталу і міжнародні розрахунки. Міжнародний валютний ринок - механізм порівняння, зіставлення та обміну валют окремих країн. Це дає йому можливість регулювати рух товарів і послуг у сфері міжнародних економічних відносин, купівлю-продаж іноземної валюти, оборот цінних паперів і кредитів в іноземній валюті та інших валютних інструментів.

По-третє, особливість міжнародного валютного ринку, як і будь-якого іншого ринку, полягає в тому, що його функціонування засноване на

фундаментальних ринкових законах попиту і пропозиції. На міжнародному валютному ринку національні валюти втрачають свою якість єдиного законного платіжного засобу на території відповідної національної держави. Вони стають об'єктами порівняння та міжнародної ринкової оцінки. При такій оцінці враховуються здатності кожної валюти виступати в ролі засобу платежу і міри вартості в міжнародному масштабі. У результаті на міжнародному валютному ринку валюта кожної країни отримує міжнародну вартісну оцінку у вигляді пропорцій її обміну на валюти інших країн. Також враховуються можливості оборотності (конвертованості) валют і їх здатності виконувати резервну функцію [5].

Об'єктом купівлі-продажу, тобто своєрідним товаром цього ринку, виступають валюти та валютні цінності. Валюта на міжнародному валютному ринку являє собою власне національну валюту (готівкову), валютні кошти (безготівкові) і міжнародні колективні розрахункові одиниці.

Учасниками міжнародного валютного ринку є фізичні та юридичні особи, що здійснюють на ньому операції. Для аналізу структури учасників міжнародного валютного ринку використовується основна класифікаційна ознака: за цілями здійснення операцій з валютами. Відповідно до цієї ознаки класифікації всіх учасників міжнародного валютного ринку можна поділити на підприємців, хеджерів, спекулянтів, посередників і органи валютного контролю. Терміном «підприємець» позначають тих учасників валютного ринку, для яких основною метою є забезпечення валютних операцій для обслуговування зовнішньоторговельної діяльності (придбання валюти для здійснення імпорту, продажу експортної виручки та ін.). На сучасному міжнародному валютному ринку підприємці, як правило, користуються послугами комерційних банків, що їх обслуговують та мають ліцензії на ведення валютних операцій. Усі кредитно-фінансові інститути, що діють на міжнародному валютному ринку, надають приблизно однаковий набір послуг: купівля іноземної валюти для клієнтів; продаж іноземної валюти; здійснення операцій з купівлі-продажу валют для формування валютного портфеля; створення валютних запасів для клієнтів-підприємців і керування ними; консультування підприємців щодо ведення операцій на міжнародному валютному ринку [3].

Хеджери – це учасники міжнародного валютного ринку, які страхують валютний ризик при проведенні валютних операцій. Функції хеджерів можуть виконувати комерційні банки, страхові компанії і фонди, інвестиційні компанії та банки, кредитні спілки, ощадні банки і кредитно-ощадні асоціації, хедж-фонди.

Найбільш численна група учасників міжнародного валютного ринку – це валютні спекулянти. Валюта – один з найбільш привабливих для спекуляції активів з таких причин:

- висока ліквідність валюти;

- низькі операційні витрати на міжнародному валютному ринку;
- відсутність витрат із зберігання;
- постійні коливання валютного курсу.

Діяльність спекулянтів часто розглядається як фактор, що дестабілізує міжнародний валютний ринок. Але такий підхід занадто категоричний. Операції спекулянтів на міжнародному валютному ринку стали основною передумовою появи операцій з хеджування – страхування ризику валютних втрат за зовнішньоекономічними операціями. Це сприяло розвитку та глобалізації світової економіки. Окрім того, спекулянти, будучи необхідним елементом міжнародного валютного ринку та проводячи основну масу валютних операцій, забезпечують ліквідність міжнародного валютного ринку.

Посередники на міжнародному валютному ринку спеціалізуються на наданні послуг з купівлі-продажу валют. До них відносяться брокери і дилери. Брокери - біржові посередники, що здійснюють операції з валютами на міжнародному валютному ринку за рахунок і за дорученням клієнта, але від себе. Брокери купують, продають, переводять, інвестують валюти на міжнародному валютному ринку. За свої послуги брокери беруть комісію, яка розраховується в проміле (тисячних долях) від суми угоди і за міжнародною практикою не повинна перевищувати 20 ‰. Роль брокерів часто беруть на себе комерційні банки, страхові компанії та фонди, фінансові компанії, ощадні банки та інвестиційні компанії. Існування інституту брокерів на міжнародному валютному ринку виправдано тим, що інші його учасники (хеджери, спекулянти, дилери) не завжди готові самостійно здійснювати операції на ньому і не володіють всім обсягом інформації про рух валютних курсів. Тим більше вони не можуть аналізувати цю інформацію і грамотно здійснювати спекулятивні угоди або угоди з хеджування [4].

Дилери діють на міжнародному валютному ринку від свого імені та за свій рахунок, несучи весь ризик здійснення валютних угод. Діяльність дилерів збалансовує міжнародний валютний ринок: вони готові продавати валюту навіть за заниженими курсами і купувати за завищеними (прибуток дилера складається з комісійних по угоді), щоб міжнародний валютний ринок завжди був насичений достатньою кількістю валютних активів. Крім цієї основної ролі, валютні дилери виконують на міжнародному валютному ринку ще дві функції. По-перше, вони надають найбільш повну інформацію про валютні курси іншим учасникам ринку. По-друге, в деяких регіональних секторах міжнародного валютного ринку вони надають послуги брокерів, тобто валютних посередників, що діють за рахунок і за дорученням клієнтів.

Дохід (комісія) дилерів, які оперують на міжнародному валютному ринку, складається з різниці між курсом продажу і курсом купівлі валюти. Відмінність

дилерів від спекулянтів полягає в тому, що дилери мають своє коло клієнтів (контрагентів), з якими вони працюють щодо купівлі-продажу валют.

І нарешті, п'ята група учасників міжнародного валютного ринку - органи валютного регулювання та контролю. Це міжурядові та регіональні банки, фонди, спеціальні комітети з регулювання окремих секторів міжнародного валютного ринку, міжнародні фінансові інститути. До останніх відносяться Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, до якої, окрім власне Банку, входять Міжнародна фінансова корпорація і Міжнародна асоціація розвитку. До їхніх обов'язків входить регулювання порядку проведення операцій з валютами, регулювання вільно плаваючих курсів валют провідних розвинених країн, контроль за дотриманням міжнародного валютного законодавства, а також норм і звичаїв міжнародного права.

Таким чином, зі структурно-організаційної точки зору світовий валютний ринок можна розглядати як сукупність центральних (емісійних) банків країн, девізних банків, спеціалізованих брокерських і дилерських організацій, транснаціональних компаній, фірм і фізичних осіб [5]. Він не має чітких географічних кордонів, певного місця розташування, є позабіржовим ринком. Держави, валюта яких вільно конвертується, є, як правило, економічно розвиненими країнами і виступають як найбільш активні учасники валютного ринку. Головні валюти, в яких проводяться операції на цьому ринку, це ті валюти, що найбільш широко використовуються у світовому платіжному обороті (долар США, євро, єна, фунт стерлінгів, швейцарський франк).

Список використаних джерел:

1. Божидарнік Н.В. Валютні операції / Н.В. Божидарнік, Т.В. Божидарнік. – Центр учбової літератури, 2013. – 698с.
2. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. — 2-ге вид., перероб. й допов. — К.: Знання: КОО, 2008. — 305 с.
3. Івасів Б.С. Гроші та кредит: підруч. / Терноп. нац. екон. ун-т – вид.3-те змін. І доп.. – К.: Коондор; Тернопіль: Карт-бланш, 2008. – 528 ст.
4. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / Ред. Ю.Г. Козак; Н.С. Логвінова; М.І. Барановська. - М-во освіти і науки України. – ЦУЛ, 2011. – 288с.
5. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб./ С. В. Фомішин, Ю. В. Колесник. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 360 с.
6. Міжнародний досвід регулювання ринку Форекс. Листопад 2017р. / Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступ: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/2017-11-21-forex.pdf

***Катерина Терновська**, студентка 1-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н., доцент

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ, АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

В сучасних умовах глобалізованого світу суспільний розвиток України неможливий без формування цілісної системи економічної безпеки. Податкова політика держави, як складова економічної політики все більше привертає увагу науковців до вивчення змісту та основних характеристик податкової безпеки. Це зумовлене тим, що сформований рівень податкової безпеки відображає в цілому ефективність податкової системи, визначає синхронність бюджетних надходжень та баланс інтересів держави, суб'єктів господарювання і суспільства в процесі їх економічного відтворення.

В. Іващенко визначає податкову безпеку, як стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає спроможність захищати економічні інтереси держави і протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації[2].

Сьогодні, роль податкової безпеки настільки велика, що прорахунки в цій сфері окрім негативного впливу на показники економічної безпеки здатні підірвати основи національної безпеки взагалі. Тому на цьому етапі розвитку нашого суспільства актуальним є питання визначення умов забезпечення податкової безпеки. Система показників і індикаторів податкової безпеки важлива не сама по собі, а як засіб (інструмент) попередження критичних ситуацій, досягнення цілей безпечного розвитку. Тому особливої важливості набуває визначення оптимальної чисельності та сутності індикаторів.

На сьогоднішній день не існує методичних рекомендацій, щодо прорахування індикаторів податкової безпеки, але багато науковців пропонують свої доробки для прорахунку цієї сфери економічної безпеки держави. Так, проаналізувавши роботи таких авторів, як К. Захарова, О.В.Тимошенко, А.В. Мартинюк, О. Баранецька та інших було виділено і прораховано наступні індикатори податкової безпеки (див. табл. 1).

Моніторинг рівня податкової безпеки держави, проведений за зазначеними індикаторами, демонструє, що деякі з них виходять за межі порогових значень.

Позитивну тенденцію мають показники рівня концентрації податкових надходжень у доходах бюджету, рівень концентрації податкових надходжень від зовнішньої діяльності у доходах державного бюджету, рівень втрат бюджету від

пільгового оподаткування та коефіцієнт результативності адміністрування податків. Проте останній все ще перевищує критичне значення.

Таблиця 1

Індикатори оцінювання рівня податкової безпеки держави*

Індикатор	Порогове значення	Значення індикатора по роках			
		2014	2015	2016	2017
Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Державного бюджету (%)	≥ 60	78,4	76,6	81,8	79,1
Рівень концентрації податкових надходжень від зовнішньої діяльності у доходах Державного бюджету (%)	≤ 30	3,5	7,5	3,3	3,28
Рівень оподаткування на економіку країни (%)	≤ 30	17,9	20,7	25	32
Рівень втрат Державного бюджету від пільгового оподаткування (%)	≤ 30	1,5	2,2	3,4	3,18
Рівень податкового боргу платників податків(%)	≤ 10	7,2	9	11,7	11,52
Коефіцієнт результативності адміністрування податкових надходжень	≥ 100	94	111,7	103,6	100,9
Рівень тінізації економіки (% до ВВП)	≤ 30	31	33	35	31

*Побудовано автором на основі джерел [3-5]

За межі допустимих значень вийшли такі показники як рівень тінізації економіки, рівень податкового боргу платників податків та рівень оподаткування на економіку України. Саме ці три показника говорять про певні ризики та загрози, що стосуються податкової безпеки.

Основними факторами, що створюють загрозу податковій безпеці є податкові ризики. Під податковими ризиками варто розуміти ймовірність виникнення негативних наслідків для податкової системи через неефективність її побудови і функціонування дії існуючих загроз та впливу на неї зовнішніх і внутрішніх чинників. Відмінністю між ними є те, що ризики є ймовірними і їх можна виміряти кількісно за умови їх настання, тоді як загрози є фактично сформованими небезпеками, які під впливом чинників спонукають до настання зазначених ризиків.

Стан податкової безпеки ще перебуває нестабільним через дію певних ризиків, зокрема основними з яких слід вважати:

1. Нестійке зростання економіки, надмірно висока чутливість до зовнішніх факторів.

2. Низка недоліків у податковій системі, неефективне адміністрування податків та контроль за використанням бюджетних коштів.

3. Високий рівень тінізації економіки, у 2017 році рівень тінізації сягнув 31% в середньому за рік.

4. Монопольна власність над стратегічними підприємствами у стратегічних галузях економіки іноземними компаніями.

5. Низька ефективність захисту національного ринку від іноземної недобросовісної конкуренції продукцією.

6. Відсутність науково-технічного прогресу та достатнього інвестування в економіку.

До податкових загроз держави, що на разі є актуальними в Україні і створюють значну небезпеку для податкової безпеки держави відносять наступні[1]:

- низький рівень податкової культури;
- існування податкової корупції;
- ухилення від оподаткування;
- надмірні витрати на утримання державного податкового апарату;
- необґрунтовані розбіжності у чинному податковому законодавстві;
- змінність податкової політики;
- зростання податкового боргу;
- нераціональність використання податків.

Організаційними елементами податкового ризику є: оцінка ризику, керування ризиком і аналіз ризику. Ці взаємозалежні аспекти єдиного процесу прийняття рішень в засновані на характеристиці податкового ризику.

Методичне забезпечення ефективності керування податковими ризиками припускає реалізацію наступних кроків: по-перше, визначення мети ефективності стосовно результатів діяльності; по-друге, визначення критеріїв, що відбивають ефективність керування податковими ризиками і по-третє, формування методики оцінки ефективності цього керування [1].

Зміни і розвиток в системі податкової безпеки не можуть бути досягнуті без:

– виявлення критичних ситуацій, при яких прогнозовані та реальні показники податкової діяльності досягають або виходять за межі порогових значень;

– розробки заходів з виведення податкової системи із зони податкового ризику та усунення наслідків реалізації загроз;

– здійснення експертизи прийнятих нормативно-правових актів і рішень з податкових питань з позиції податкової безпеки України;

– забезпечення відповідності системи оподаткування напрямам державної податкової політики;

– підвищення рівня податкової культури;

– підвищення рівня надходження податків;

– створення більш повної та прозорої системи податкового управління, що передбачає автоматизацію збору фінансово- господарської інформації, необхідної для ефективного прогнозування, планування та оптимального управління;

– розробки автоматизованої інформаційної системи податкової безпеки, яка забезпечує безперервне відстеження критичних індикаторів виконання податкових планів.

Отже, сьогодні, податкова безпека України потерпає від багатьох загроз, основною причиною яких є відсутність концепції податкової безпеки держави, що ефективно поєднувала б інтереси держави та суб'єктів господарювання. Тому необхідно прийняти концепцію податкової безпеки, що буде містити пріоритети, цілі та завдання, шляхи забезпечення податкової безпеки держави. Без неї важко буде реалізовувати ефективний соціальний та економічний розвиток України. А в сучасних умовах мінливості політико-економічної ситуації в країні, необхідно на регулярній основі досліджувати ефективність методів, способів та інструментів забезпечення податкової безпеки держави та постійно вдосконалювати їх відповідно до нових ризиків та загроз.

Список використаних джерел:

1. Виклюк М. І. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик / Виклюк М.І., Гресик В.В. // Інноваційна економіка. – 2013. - № 5. – С.245-246.
2. Іщенко В.В. Податкова складова фінансової безпеки держави / В.В. Іщенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 37. – С. 35-40.
3. Захарова Е.А. Налоговая безопасность. Критерии ее оценки / Е.А. Захарова // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2011. – № 6. – С. 63-68.
4. Мартынюк В.П. Оценка отдельных показателей фискальной безопасности государства / В.П. Мартынюк, О.В. Баранецкая // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 15-21.
5. Тимошенко О.В. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави / О.В. Тимошенко // Бізнес Інформ – 2014. – № 6. – С. 32-37.

Мар'яна Тимчак, *к.е.н., доцент*
Володимир Шетеля, *студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Медичне страхування протягом багатьох десятиліть відіграє найважливішу роль у соціальному захисті населення в усьому світі. Будучи складовою економічної категорії страхування, воно завдячує своїй появі специфічним соціальним ризикам, пов'язаним із загрозою втрати здоров'я.

Створення сприятливих умов для розвитку медичного страхування в Україні з огляду на його соціальну спрямованість, потребує проведення глибоких

теоретичних досліджень та надання науково-практичних рекомендацій, які можуть стати важливим чинником використання потужного потенціалу страхування у вирішенні проблем фінансового забезпечення вітчизняної галузі охорони здоров'я.

Питання запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні стали об'єктом наукових досліджень Г.Андрющенка, С.Бортнік, О.Білик, В.Дрошнєва, І.Охріменка, В.Стеценко. Перспективи розвитку ринку добровільного медичного страхування окреслили В.Базилевич, О.Гаманкова, О. Кривицька, Н. Перловська, Н.Приказюк, Н.Ткаченко.

Система охорони здоров'я – це сукупність всіх організацій, інститутів і ресурсів, головною метою яких є поліпшення здоров'я. Для функціонування цієї системи необхідні кадрові ресурси, фінансові кошти, інформація, устаткування й матеріали, транспорт, комунікації, а також загальне керування й керівництво. Внутрішня еволюція самої системи охорони здоров'я й методи регулювання її життєдіяльності підлеглі законам суспільного розвитку. Саме виходячи із цих об'єктивних законів, що визначають, з одного боку, сутність системи охорони здоров'я як специфічної галузі державного устрою, з іншого боку – формуючих науково обґрунтовані методи регулювання її життєдіяльності, можливі забезпечення й практичне здійснення конкретних планів розвитку системи [4, С.19].

Солдатенко О. вважає, що медичне страхування належить до складу особистого страхування громадян , а його об'єктом виступають особисті блага, пов'язані з життям та здоров'ям застрахованої особи [8, С.142].

Говорушко Т. зазначала, що медичне страхування – це страхування на випадок утрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком [1, С.109].

Науковці, акцентують увагу на високих показниках загальної смертності, від окремих причин, які значно перевищують показники країн Євросоюзу. За даними Держкомстату, щогодини помирає 67 українців. Високі показники смертності зафіксовані саме в працездатному віці. Смертність чоловіків у вікових групах 25-44 роки майже у чотири рази перевищує смертність жінок аналогічного віку. Нині смертність у нашій країні на 1 тис. осіб становить 15,2 проти 6,7 осіб у країнах – членах ЄС. Майже 64% цього показника – це смертність від серцево-судинних захворювань, яка є однією з найвищих у світі, 13% – смертність від онкологічних захворювань [2].

Основоположні засади правового регулювання сфери охорони здоров'я містяться в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», ухваленому у 1992 році [3]. Відповідно до ст. 12 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: охорона здоров'я - один з пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава формує політику охорони

здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію. Держава гарантує безоплатне надання медичної допомоги у державних та комунальних закладах охорони здоров'я.

Протягом усіх 25 років після здобуття незалежності держава декларувала необхідність реформувати цю систему. Однак, попри чисельні політичні заяви, на практиці головним пріоритетом державної політики у сфері охорони здоров'я залишалося збереження існуючої системи. Реальних масштабних реформ у сфері охорони здоров'я в Україні, на відміну від більшості інших постсоціалістичних країн, не проведено до тепер. Так, 30 листопада 2016 р. Кабінетом Міністрів України видано низку розпоряджень якими схвалено Концепцію реформи фінансування системи охорони здоров'я (розпорядження № 1013-р), Концепцію розвитку системи громадського здоров'я (розпорядження № 1002-р), а також прийнято постанову № 932 «Про затвердження Порядку створення госпітальних округів». Реформа спрямована на вирішення головної проблеми фінансування системи охорони здоров'я, а саме — неефективності витрачання публічних коштів та її наслідків: необхідності громадянам самостійно «дофінансовувати» систему з власної кишені, несправедливості розподілу коштів і медичних послуг, фінансової незахищеності людей у випадку хвороби, низьких доходів медичного персоналу, відсутності необхідних ресурсів там, де цього потребує пацієнт [6, С.225-226].

Протягом 2017 року МОЗ у партнерстві з громадськими та міжнародними організаціями провели у всіх регіонах України консультації щодо впровадження реформи. 19 жовтня 2017 р. Верховна Рада дала старт реформі, ухваливши Закон України № 2168-VIII «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Отже, згідно закону держава бере на себе чіткі зобов'язання щодо фінансування медичних послуг. Бюджет почнуть розподіляти за медичними послугами, необхідними пацієнтам, на рівних для всіх громадян умовах. Пакет медичної допомоги, гарантований державою, визначатимуть виходячи з пріоритетів охорони здоров'я в Україні у обсязі можливостей державного фінансування [7, С.3-10].

01 січня 2018 р. розпочалася медична реформа. Загалом, протягом 2018 року планується перехід на нову систему фінансування охорони здоров'я на первинному рівні, вторинний та третинний рівні трансформуються у 2019 та 2020 рр., відповідно.

У Законі України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», а саме у п. 1 ст. 4, зазначено: «У межах програми медичних гарантій держава гарантує громадянам, іноземцям, особам без громадянства, які постійно проживають на території України, та особам, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, повну оплату за рахунок коштів Державного бюджету України необхідних їм медичних послуг та лікарських засобів» [5]. Говорити про реформу сфери охорони здоров'я

можна за умови забезпечення її фінансування тільки з Державного (місцевого) бюджету (або за рахунок коштів страхового фонду) – повністю безоплатної медицини для громадян, або за умови запровадження повністю платної (за рахунок коштів пацієнтів) системи охорони здоров'я (у т. ч. і через медичне страхування, якщо передбачити сплату внесків фізичними особами, що натепер буде порушенням ст. 49 Конституції України). Все інше – це удосконалення, реорганізація, модернізація, але не реформа. Ще однією проблемою медичної реформи є необізнаність як спеціалістів медичної сфери, так і населення країни в запровадженні змін.

На сьогодні дуже важливо, щоб Україна при запровадженні страхової медицини перейняла позитивний світовий досвід та врахувала помилки, через які пройшли інші країни.

Аналіз послуг на вітчизняному ринку добровільного медичного страхування дозволяє стверджувати, що страхові компанії пропонують схожі програми добровільного медичного страхування зі стандартним набором відповідних медичних послуг; прикріплення застрахованих осіб до одних і тих самих клінік із приблизно однаковим сервісом з організації медичної допомоги.

Залежно від набору послуг та переліку клінік, програми добровільного медичного страхування різняться за своєю ціною: від недорогого полісу з мінімальним набором послуг (медичний огляд, лікування застуди) до розширеного, дороговартісного, який забезпечує, в т. ч., покриття витрат у зв'язку з онкологічними захворюваннями, детальним обстеженнями та ін.) [6, С.227-228].

Підсумовуючи проведене дослідження можна стверджувати, що ринок добровільного медичного страхування зростає, проте це зростання забезпечується, в основному, за рахунок корпоративних договорів страхування. Індивідуальним страхувальникам доступні лише відносно дешеві страхові послуги, які не можуть забезпечити їхніх реальних потреб щодо отримання якісної медичної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. №2801 – XII(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12
4. Кринична І.П. Обґрунтування необхідності проведення реформування системи охорони здоров'я в Україні: історичний аспект/ І.П. Кринична.// Аспекти публічного управління. – 2015. - №3(17) – с. 19
5. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/2168-19.

6. Пархета Л.В. Фінансування розвитку людського капіталу у галузі охорони здоров'я України /Пархета Л.В. // Сучасна гуманітаристика: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 15 грудня 2017 р. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2017. – Вип. 5. – С. 225-228.
7. Пархета Л.В. Страхові послуги на ринку добровільного медичного страхування в Україні / Пархета Л.В. // Ринок цінних паперів України (Index Copernicus) – 2017 – №5-6.-С. 3-10
8. Солдатенко О. Сучасний стан правового регулювання фінансування сфери охорони здоров'я України/ О. Солдатенко.//Підприємництво, господарство, право – 2018. №2 – с.142-147

Віктор Тітор, *студент 4 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Суханова А.В., к.е.н., доцент

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Об'єктивною реальністю сьогодення є процес інтеграції та глобалізації фінансових ринків. Основні положення, що визначають загальні теоретико-методологічні основи розвитку національних фінансових ринків в умовах глобалізаційних процесів, базуються на концепціях провідних представників економічної думки – Р. Вернона, С. Ліндера, Б. Оліна, М. Портера, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, О. Хекшера, Ф. Мишкіна та ін. [1, с. 1140].

Як зазначають науковці світові фінансові ринки – це складне утворення, в якому головними елементами їх інституційної структури виступають: міжнародні фінансові інститути; світові фінансові центри; глобальні фінансові гравці; транснаціональні банки, хедж-фонди, міжнародні страхові та перестрахувальні компанії. Вони швидко прогресують, випереджаючи інші види міжнародних економічних трансакцій. За оцінками аналітиків «потужність» міжнародних ринків характеризується такими середніми показниками: річний експорт товарів сягає 5 трлн. дол., експорт послуг – 1,2 трлн. дол, прямі інвестиції – 300 млрд. дол, портфельні інвестиції – 412 млрд. дол на рік. Обсяг міжнародної торгівлі деривативами становить близько 2 трлн. дол за день. Розвиток фінансових ринків здійснюється у двох напрямах, а саме іноземне та євровалютне фінансування.

Механізм інтеграції фінансового ринку України до світового фінансового ринку є сукупністю форм, методів та інструментів, а також ланцюгів та елементів, взаємодія яких спрямована на забезпечення ефективного функціонування національного фінансового ринку як складової світового ринку, підвищення рейтингу фінансових установ та цінних паперів українських підприємств, покращання їх інвестиційної привабливості.

На думку Унинця О. одним із засобів інтеграції держави до світового фінансового ринку є встановлення інституційного середовища у вигляді норм цивільного і господарського законодавства, що забезпечує належний захист

акціонерів. Тому формування нового інституційного середовища для функціонування промислових корпорацій створить передумови для вирішення проблем розвитку й функціонування фінансового ринку України в контексті забезпечення інвестиційної привабливості для вітчизняних та іноземних інвесторів [2, с. 163–164].

Актуальним наразі є розвиток послуг з сек'юритизації активів, у т.ч. шляхом прийняття Закону України «Про сек'юритизацію»; завершення процедури приєднання України до конвенцій УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» та «Про міжнародний фінансовий лізинг» [2, с. 165].

На шляху інтеграції України до світових стандартів функціонування фінансових ринків необхідно завершити роботу щодо зближення положень національного законодавства про банкрутство фінансових установ, що працюють на різних сегментах фінансового ринку, включаючи введення тимчасової адміністрації з метою запобігання банкрутства. При цьому діяльність інституту тимчасової адміністрації як наглядовий захід повинна поширюватися не тільки на банки, але і на страхові компанії, кредитні спілки, корпоративні інвестиційні фонди, біржі, депозитарії, довірчі товариства та недержавні пенсійні фонди [3, ст.77].

Як зазначає О. М. Шарнопольська забезпечення міжнародної конкурентоспроможності сфери послуг вимагає активізації інвестиційного процесу на рівні регіону із застосуванням режиму пільгового оподаткування, з урахуванням причинно-наслідкового зв'язку між початковим введенням податкових пільг і подальшим приростом податкових надходжень за рахунок розширення бази оподаткування. На думку ученого, відправним моментом для визначення розміру податкових пільг повинно стати маркетингове дослідження серед національних і зарубіжних інституційних інвесторів сфери фінансових послуг. У результаті цього можуть бути отримані експертні оцінки граничних інвестицій, які можна залучити в сферу фінансових послуг конкретного регіону за найсприятливіших умов інвестиційного клімату, що повинні базуватися на інформації щодо інвестиційного потенціалу регіону в розриві видів фінансової діяльності в сфері фінансових послуг.

Важливим напрямом розвитку національного фінансового ринку є державна підтримка його інтеграції до світового фінансового ринку в аспекті реалізації стратегічного напряму інтеграції національної економіки до світового господарства. У зв'язку з цим найважливішим завданням держави є дослідження тенденцій на фінансових ринках світу та створення умов для входження України у більш прогресивний світовий фінансовий ринок.

Отже, підсумовуючи вищевикладене стратегіями інтеграції України у світовий фінансовий ринок на сьогодні є встановлення інституційного середовища у вигляді норм цивільного і господарського законодавства; забезпечення

інвестиційної привабливості для вітчизняних та іноземних інвесторів, шляхом запровадження пільгового оподаткування, а також розвиток послуг з сек'юритизації активів. Зазначене сприятиме покращанню умов інвестиційного клімату у сфері фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Борунов В. Б. Аналіз розвитку національного сегменту світового ринку фінансових послуг / В. Б. Борунов :Т. 3. – Київ, 2018. – С. 1140–1148.
2. Унинець О. М. Стратегії інтеграції України у світовий фінансовий ринок / О. М. Унинець // Науковий вісник НУДПСУ. – Ірпінь. – 2014. – № 4 (18) – С. 161–167.
3. Шарнопольська О. М. Особливості економічної інтеграції України у світове господарство на сучасному етапі / О. М. Шарнопольська // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Вип. № 96. – Донецьк, ДонНТУ, 2017. – С. 75–81.

***Галина Тороні**, студентка 2-го курсу магістратури,*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Височанський В.Ю.,к.е.н., доцент

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку України стан економічної безпеки є одним з головних критеріїв оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур під час модернізаціїй розвитку економічної системи держави та регулювання змін її фінансово-кредитної сфери. Саме зовнішній державний борг постає однією з важливих складових фінансової системи, інструментом у механізмі макроекономічного регулювання та реалізації економічної стратегії держави, а його зростання може стати реальною загрозою для фінансової безпеки країни. Зростання зовнішньої державної заборгованості може призвести до поглиблення економічної кризи в державі, або до повної втрати державою свого суверенітету, що і обумовлює актуальність теми дослідження.

Проблеми зовнішнього державного боргу та фінансової безпеки є в полі зору вітчизняних науковців і практиків, зокрема: О.І. Барановського, Ю.М. Барського, О.Д. Василика, Т.Д. Вахненко, М.М. Єрмошенко, Б. А. Карпінського, А.І. Сухорукова, С. М. Смирнова, В. М. Смирнова та інших. Незважаючи на значний доробок науковців, все ж в літературі недостатньо уваги приділено впливу зовнішнього державного боргу на фінансову безпеку держави, тому дана проблематика потребує детальнішого дослідження.

Рівень фінансової незалежності є одним із основних факторів, що визначає фінансову безпеку будь-якої держави. При цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових організацій. Під час дослідження було встановлено, що використання міжнародних фінансових

ресурсів призводить до збільшення політичної та економічної залежності, зменшення можливості розвитку країни за рахунок внутрішніх джерел фінансування, оскільки протягом певного періоду значні кошти спрямовуються на обслуговування зовнішнього боргу. Окрім цього, в разі негативного розгортання подій в економічній сфері держави залишається небезпека потрапити до переліку країн – банкротів.

Відповідно до Бюджетного кодексу державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів(позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1]. Державний зовнішній борг являє собою заборгованість за кредитами (позиками), залученими з іноземних джерел та виступає у вигляді зовнішніх фінансових зобов'язань держави перед нерезидентами.

За даними Національного банку України обсяг валового зовнішнього боргу України у 2016 році скоротився на 5,2 млрд. доларів США і на кінець 2016 року становив 113,5млрд. доларів США. Відносно ВВП обсяг боргу скоротився за рік з 131,3% до 121,8%. Скорочення обумовлювалося зменшенням зобов'язань приватного сектору: на 5,2 млрд. доларів США до 70,9 млрд. доларів США (76,1% від ВВП). Борг державного сектору з початку року зменшився всього на 86 млн. доларів США і на 1 січня 2017 року становив 42,6 млрд. доларів США (45,7% від ВВП) [2].

Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління з початку 2016 року зросли на 0,4 млрд. доларів США до 36,3 млрд. доларів США (39,0% від ВВП).

Основною валютою зовнішніх запозичень України станом на 1 січня 2017 року залишався долар США (74,5%). Питома вага зобов'язань у спеціальних прав запозичень перед Міжнародним Валютним Фондом зросла до 11,5% (з 11,1%), а частка зовнішньої заборгованості в гривнях залишилася незначною – 0,9% від валового обсягу боргу. Зобов'язання в російських рублях становили 1,7% від валових зовнішніх зобов'язань українських резидентів [2].

Обсяг короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення з початку року зменшився на 4,2 млрд. доларів США і на 1 січня 2017 року становив 47,0 млрд. доларів США.

Зобов'язання Уряду, які мають бути погашені впродовж наступних 12 місяців, скоротилися на 2,9 млрд. доларів США (до 1,2 млрд. доларів США) у наслідок прийняття безстрокового мораторію на погашення облігацій зовнішньої державної позики на суму 3 млрд. доларів США. Майбутні виплати сектору центрального банку зменшилися на 1,0 млрд. доларів США. Майбутні погашення зобов'язань банківського сектору порівняно з початком року зменшилися на 1,5 млрд. доларів США до 5,3 млрд. доларів США. Загальні обсяги зобов'язань реального сектору, які мають бути погашені впродовж наступних 12 місяців

(разом із міжфірмовим боргом), зросли на 1,2 млрд. доларів США за рахунок майбутніх виплат за довгостроковими кредитами та зростання заборгованості за короткостроковими торговими кредитами [2].

Слід зазначити, що загальний обсяг зовнішнього державного боргу України зберігає тенденцію до зменшення протягом досліджуваного періоду. Водночас, з початку 2016 року на 6 175 млн. доларів США або на 51,3% зросла прострочена заборгованість реального сектору, яка станом на 01.01.2017 року склала 18 217 млн. доларів США [3].

Загальновідомо, що фінансова безпека держави - це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [4].

Науковці виділяють наступні явища, що посилюють загрозу для фінансової безпеки нашої країни:

– велика боргова залежність держави;

– критичні обсяги державного зовнішнього і внутрішнього боргів;

– «тінізація» державної економіки;

– неофіційна доларизація економіки (що свідчить про недовіру громадян і підприємців до власної валюти, а також про відсутність довіри до монетарної політики уряду).

Основною складовою фінансової безпеки є боргова безпека. Боргова безпека – це рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованостей з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету та руйнуванням вітчизняної фінансової системи. Основними індикаторами, що визначають боргову безпеку, є обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави. Це величина непогашених у термін запозичень, що здійснює держава на внутрішніх і зовнішніх ринках [4].

За розрахунками експертів Міжнародного Валютного Фонду, максимально допустимим розміром зовнішнього боргу для країн з низьким та середніми рівнями доходів є 49,7 % ВВП; при перевищенні цього показника ймовірність фінансових криз зростає до 66,8 %. Водночас ряд емпіричних досліджень свідчать, що при нагромадженні зовнішнього боргу понад 30-35 % ВВП вплив зовнішньо-боргових операцій на економічне зростання стає негативним [5].

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що збільшення зовнішнього державного боргу має негативний вплив на фінансову безпеку країни та на її економічний розвиток. Сьогодні велика частина видатків бюджету виділяється на погашення боргових зобов’язань, а запозичені кошти

використовуються не за призначенням і держава потребує все більших кредитів. Для забезпечення стабільного розвитку держави необхідно удосконалити механізми залучення, погашення та обслуговування зовнішнього державного боргу.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://rada.gov.ua
2. Зовнішній борг України на кінець 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua
3. Зовнішній борг України ВВП [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://edclub.com.ua/analityka/valovyy-zovnishniy-borg-ukrayiny-pidsumky-2016-roku
4. Фінанси: курс для фінансистів Навч. посіб. //Оспіщев В.І. - Київ «Знання». - 2008 - 567с.
5. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи // Вахненко Т.П. – Фінанси України №6. – 2010.

***Аліна Хамула**, студентка 4 курсу*
ДВНЗ «Донецький національний університет імені Василя Стуса», м. Вінниця
Науковий керівник: Юрчишена Л.В., к.е.н, доцент

ОЦІНКА ЗМІНИ СТАВОК ОПОДАТКУВАННЯ АКЦИЗНИМ ПОДАТКОМ В УКРАЇНІ

Акцизний податок є одним із бюджетоформуючих податків, який виконує регулюючу та фіскальну функції. Частка надходжень акцизного податку до ВВП у 2018 році становить 4,2%. Його характерною ознакою є те, що він забезпечує можливість регулювання споживання підакцизних товарів. Цю особливість акцизного податку часто використовують уряди різних країн, збільшуючи ставки акцизного податку задля зменшення споживання високорентабельної продукції. Однак надмірне збільшення податкового навантаження може мати й негативні наслідки у площині зростання «тіньового» сектора. Тому необхідно уникати надмірного податкового навантаження і дотримуватись оптимального рівня оподаткування, який залежить від конкретної ситуації на споживчому ринку.

Науковцями, дослідження яких присвячені проблемам оподаткування акцизним податком є Сідельникова Л.П., Боровик П.М., Пислиця А.В., Кизим М.О., Олефір В. У своїх працях вони описували теоретичні сторони та сутність оподаткування акцизним податком.

Метою тез є оцінка наслідків підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої і тютюнові вироби.

Усунення податкових перешкод співробітництва в ЄС відбувається насамперед шляхом формування спільної законодавчої бази щодо “зближення” податкових механізмів учасників інтеграції - податкової гармонізації. Ухвалені Радою ЄС директиви й інші законодавчі акти з питань оподаткування є обов’язковими для виконання країнами-членами, і країнами-кандидатами на

вступ. Відповідно країна, що обрала шлях євроінтеграції, має реформувати національне оподаткування з урахуванням податкового законодавства ЄС, основу якого становлять директиви.

Оскільки Директивою Ради 92/84/ЄЕС від 19.10.1992 встановлено мінімальні ставки акцизів стосовно алкогольних напоїв та тютюнових виробів, і ці ставки є значно вищими за відповідні ставки, застосовувані в Україні, останні слід підвищити. Таке підвищення необхідно здійснювати поступово (щоб запобігти його негативним економічним наслідкам).

Упродовж останніх років ставки акцизного податку на алкогольні напої і тютюнові вироби стрімко зростали (див. табл. 1).

Протягом 2007-2014 ставки акцизного податку у гривневому вимірі на тютюнові вироби збільшились у 28 разів; на виноробну продукцію – у 6 разів; на етиловий спирт, лікеро-горілчані вироби і пиво – у 4 рази. Це стало певною мірою шоком для виробників і споживачів, якщо врахувати, що впродовж аналогічного попереднього періоду зростання ставок було мінімальним [1,С. 9].

Таблиця 1

Ставки акцизного податку в Україні за 2015-2018 рр.

Підакцизний товар	2015	2016	2017	2018
Лікеро-горілчані вироби, грн за 1 л 100 відсоткового спирту	70,53	105,8	126,96	126,96
Тютюнові вироби, грн/1000 шт	304,11	425,75	445,56	577,98

З 2018 р. встановлено графік збільшення специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби і мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів (з урахуванням попередньої індексації загалом на 29,7 %) та надалі до 2025 р. на 20 % щороку до досягнення мінімального стандарту ЄС (90 євро за 1 000 шт.) [2]. У Податковому кодексі України зазначена ставка, яка буде результатом збільшення специфічної ставки на тютюнові вироби, її розмір становить 2 701,01 грн за 1000 штук.

Зростання ціни на алкогольні напої і тютюнові вироби не може не позначитись на рівні, структурі й динаміці споживання.

Як наслідок збільшення ставок акцизу, відбувається зниження офіційного споживання та зменшення надходжень до бюджету. Досить яскраво про це говорить звіт Держкомстату про витрати і ресурси домогосподарств України у І кварталі 2018 року. Витрати на алкоголь у середньому в українській родині становлять 1,4% від усіх доходів. Але це 1,6% у містян та 1,2% у жителів сільської місцевості. Це означає, що офіційно домогосподарство на місяць витрачає у великому місті 135 грн, а на селі - лише 52 грн на споживання алкоголю. Проте, така сума в сільській місцевості не свідчить про те, що там менший рівень споживання даного товару, а про вищий рівень споживання самостійно виготовлених алкогольних напоїв [3].

Варто зауважити, що Всесвітня організація охорони здоров'я в Європейському плані дій зі скорочення шкідливого споживання алкоголю 2012-2020 визнала необхідність підвищення ставок акцизного податку на алкоголь як найефективнішого способу скорочення рівня споживання алкоголю, що охоплює як доросле населення, яке вживає алкоголь, так і дітей та молодь. ВООЗ визнає, що підвищення цін на алкогольні напої - призводить до зменшення споживання алкоголю та зниження, пов'язаної з його споживанням шкоди.

За період 2008-2017 рр. поширеність куріння скоротилась з 25,6% до 18,7%, тобто на 6,9 відсоткові пункти, або на 27%. Серед гендерно-вікових групсуттєве зменшення поширеності куріння у 2017 р. зафіксовано лише серед чоловіків віком 18-29 років: з 37,8% у 2016 р. до 31,9 % у 2017 році.

Підвищення ставок акцизного податку сприяло збільшенню податкових надходжень, динаміку яких відображено в табл. 2. Однак це відбувалось переважно за рахунок зростання акцизів на тютюнові вироби. Збільшення доходів від оподаткування алкогольних напоїв спостерігалося в значно менших обсягах унаслідок зменшення податкової бази.

Таблиця 2

Динаміка надходжень до бюджету акцизного податку (млн. грн.)

Рік / Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (станом на 31.08)
Акцизний податок	1 243	1 359	159	7 685	11 628	13 156	13 488
Частка в доходах бюджету, %	1,71	1,85	0,22	7,82	7,92	6,54	6,11

Підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої і тютюнові вироби прогнозовано спричинило зменшення виробництва і споживання, збільшення «тіньового» сектора, скорочення податкової бази. Зростання ставок акцизного податку забезпечило збільшення надходжень до державного бюджету. Враховуючи поточну ситуацію в економіці і соціальній сфері, темпи зростання податкового навантаження повинні бути мінімальними.

Список використаних джерел:

1. Олефір В. Результати і перспективи підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої і тютюнові вироби/ В. Олефір // Економіст. - 2016. - № 7. - С. 8-11.
2. Акцизний податок. Вісник. Офіційно про податки. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006864-aktsizniy-podatok-16
3. Звіт Державної служби статистики Витрати і ресурси домогосподарств України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvdg/Arhhtm

Ірина Ханалієва, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Новицький В. А., к.е.н., доцент

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Становлення та розвиток фінансового ринку України є необхідною умовою для сталого функціонування економіки у державі. Ефективно діючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові організації сприяють стабільному та прогнозованому розвитку всіх економічних процесів у суспільстві.

Фінансовий ринок України наразі перебуває під впливом глобалізаційних процесів, тобто в умовах швидкого збільшення взаємозв'язків та взаємозалежності між національними ринками товарів та фінансовими ринками. Таким чином, він є частиною світового господарства, яке, у свою чергу, перетворюється на єдиний ринок товарів, послуг, капіталів, робочої сили.

В умовах нового етапу глобалізації фінансовий ринок України характеризується зростанням нестабільності міжнародних фінансів та загостренням боротьби за перерозподіл природних ресурсів.

Під глобалізацією фінансових ринків розуміють процес стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами стандартизації правил та ін. [3, с. 197].

До глобальних чинників впливу на фінансовий ринок України слід віднести лібералізацію світового фінансового середовища - розширення свободи економічних дій господарюючих суб'єктів, зняття обмежень на економічну діяльність. В останнє десятиліття також проявився й такий чинник, як зростання ролі інституційних інвесторів як на світовому, так і на українському, фінансовому ринку. Це пов'язано з тим, що:

1) вони перетворюють заощадження суб'єктів господарювання в інвестиції;
2) глобалізація фінансових ринків зумовлює зростання обсягів міжнародних інвестицій і транскордонних пропозицій послуг інституційних інвесторів, що забезпечує економію на трансакційних витратах;
3) дані суб'єкти володіють інформаційним простором і це сприяє визначеності економічного середовища;
4) інституційні інвестори мають можливість диверсифікувати портфель на зарубіжних фінансових ринках [2, с. 251].

Сьогодні в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів та, на жаль, значних дисбалансів у національній економіці України, причиною чого є,

переважно, відсутність стабільного фінансування, залучення іноземного капіталу дає змогу отримати необхідні ресурси на зовнішніх фінансових ринках. Проте можливості їх залучення та розвиток вітчизняної економіки в процесі глобалізації неможливий без інтеграції вітчизняних фінансово-кредитних структур у світову економіку. Динамічне формування відкритої господарської системи у нашій державі, активізація процесів кредитування та нарощення активів суб'єктами фінансового ринку з іноземним капіталом загострили актуальність вирішення питання розвитку вітчизняних фінансових інституцій та контролю за їхньою діяльністю у фінансовому секторі [1].

Зважаючи на вищесказане, в умовах глобалізації фінансових ринків важливим завданням для України є забезпечення функціонування конкурентоспроможного ринку фінансових послуг. Фінансовий ринок є найважливішим фундаментом для розвитку та стабільності ринкової економіки. Розвиток фінансового ринку має стати головним елементом економічного середовища, який зможе забезпечувати фінансування реального сектору економіки через залучення інвестицій, залучення, а також перерозподіл капіталів.

Нині розвиток фінансового ринку та його складових є дуже динамічним та складним. Але саме такий період сприяє вжиттю інноваційних заходів щодо реформування ринку. Головними завданням є забезпечення його прозорості, створення сприятливих умов для інвесторів, підвищення ліквідності фінансових інструментів ринку.

Також однією з найважливіших цілей нинішнього етапу розвитку економіки країни є втілення обґрунтованих і системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання. Це в свою чергу вимагає розробки і послідовного впровадження довгострокової комплексної стратегії розвитку фінансового сектора нашої держави, враховуючи існуючі економічні реалії та стратегічні пріоритети України в умовах глобалізації світових фінансових ринків.

Отже, інтенсивний розвиток суспільства в умовах глобалізації економіки свідчить про фактично неможливий подальший розвиток фінансового ринку України без проведення його реформування у майбутньому. На мою думку, необхідно застосувати заходи, спрямовані на розвиток інституційної структури та інфраструктури фінансового ринку, захист прав інвесторів, збільшення прозорості на основі введення європейських принципів і стандартів розкриття інформації, а також впровадження ефективної й відкритої регуляторної політики та відповідного нагляду.

Список використаних джерел:

1. Двігун А.О., Крупка І. М. Фінансовий ринок України в умовах відкритої господарської системи / А. О. Двігун, І. М. Крупка // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/finansovuy_runok-7ebc0.pdf

2. Карлін М. І., Івашко О. А. Чинники спливу на регулювання фінансового ринку України в умовах посилення нестабільності світового фінансового середовища / М. І. Карлін, О. А. Івашко // Економічний форум. –№2. – 2016. – С. 247-255.
3. Міркін Я. М., Міркін В. Я. Англо-російський тлумачний словник з банківської справи, івестицій і фінансових ринків. Понад 10 000 термінів / Я. М. Міркін, В. Я. Міркін. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2006. – 424 с.

***Ольга Чакій**, к.е.н., доцент*
***Олександра Носика,** студентка 4 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Податкові зміни – це перманентний стан української податкової системи. Свідчення цього є Податковий кодекс України та його постійне удосконалення та доповнення. [1]

Оподаткування є невід'ємною економічною функцією будь-якої держави. Податки є однією з найважливіших фінансових категорій, вони виступають вагомою ланкою економічних відносин у суспільстві. Податки є основною формою доходів держави і важливим важелем економічного впливу держави на суспільне виробництво. Однак самі податки, автоматично не здатні вирішувати такі важливі для держави проблеми. Від вміння правильно керувати складним податковим механізмом залежить вирішення не лише політичних, але і економічних та соціальних проблем держави. Однією із важливих проблем є налагодження ефективного механізму справляння податків. Сьогодні з особливою гостротою відчувається необхідність проведення детального аналізу надходження податків, тенденцій розвитку податкової бази і її елементів та науково-обґрунтоване прогнозування поступлень платежів до бюджету. Від того наскільки вміло і послідовно буде вирішуватися це завдання значною мірою залежить ефективність податкової системи держави. [5]

Система оподаткування має бути усталеною. Розміри податків і терміни їх сплачення не повинні часто переглядатися. У той же час вона має бути гнучкою, щоб держава могла вдосконалювати оподаткування відповідно до змін, що відбуваються у системі господарювання.

Податкове законодавство України станом на кінець 2017 року пропонує загалом сім видів оподаткування: загальна система для юридичних та фізичних осіб; єдиний податок першої групи; єдиний податок другої групи; єдиний податок третьої групи (зі сплатою або без сплати ПДВ); єдиний податок четвертої групи для сільгосппідприємств. Для наочності розписано всі ці варіанти схематично (див. таблицю-схему нижче). [5]

Отже, щоб вирішити питання , щодо проблем оподаткування можна взяти приклад з країн Європи. У світі існують різні системи оподаткування,але багато країн Європи застосовують прогресивну шкалу оподаткування: що більше ти заробляєш, то більшою часткою ділишся з бюджетом.

Таблиця 1

Схеми оподаткування в Україні [5]

Схеми оподаткування в Україні											
Загальна система, при якій за ставкою 18% оподатковується: і бухгалтерський прибуток ЮО, і прибуток ФОП (обчислений за касовим методом)				**Спрощена система**, вся виручка оподатковується єдиним податком (фіксованою ставкою або 5% або 3%+ПДВ)							
Юридичні особи		**Фізичні особи (ФОП)**		**Юридичні особи**				**Фізичні особи (ФОП)**			
ЮО зі сплатою ПДВ	ЮО без пдв	Загальна система з ПДВ	Загальна система без ПДВ	3 гр з пдв	3 гр без пдв	4 гр з пдв	4 гр без пдв	1 гр	2 гр	3 гр з пдв	3 гр без пдв

Прогресивне оподаткування може позитивно впливати на урядові видатки на соціальні блага, зокрема медицину та освіту, але в поєднанні з іншими змінами. Доцільно також зменшити податковий тягар кінцевих споживачів, застосовувати адекватні ставки оподаткування для крупних підприємств. Однак такі зміни мають поєднатися із системними змінами у фіскальній політиці: спрощенням адміністрування податків, підвищенням прозорості контролю за їхнім використанням, політичною стабілізацією в країні. Також потрібно боротися з тіньовою економікою. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, розмір тіньової економіки складає 33% від рівня ВВП країни (Міністерство економічного розвитку і торгівлі 2018). Детінізація є запорукою збільшення дохідної частини бюджету, адже тіньовий сектор не сплачує податків і фактично паразитує на «офіційному» сегменті. [3]

Обов’язковою умовою для ефективної і раціональної податкової системи необхідні важливі заходи :

- забезпечення стабільності податкового законодавства в Україні;
- спрощення процедур адміністрування податків;
- створення системи податкового контролю, яка обумовить невідворотність покарання за вчинення податкового правопорушення та водночас не обтяжуватиме законослухняних платників податковими перевірками;
- подолання корупції та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів[4].

Отже, з метою досягнення ефективності податкової реформи варто дотримуватись комплексного підходу, який базується на засадах лібералізації

оподаткування, стабільності податкових правил, для всіх суб'єктів господарювання, контролю та покарання за податкові правопорушення і подолання корупції, що позитивно сприятиме розвитку економіки нашої держави та залучення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 №2755-VI (в ред. від 01.01.2017) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17.- ст.112
2. Крисоватий А. І. Податкова система : навчальний посібник / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 331 с
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі, 2018.Тенденції тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2017 року.
4. Прес-реліз:Україна//Transperency Internation Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2015/
5. Схеми оподаткування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://byhgalter.com/na-yakij-sistemi-opodatkuvannya-mozhna-provaditi-biznes-v-ukraïni/

***Ганна Чепелюк**, к.е.н., доцент*
***Володимир Александров**, студент 2 курсу магістратури*
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський інститут

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

Світовий досвід свідчить, що без розвиненої промисловості країна не може мати ефективну економіку. Орієнтація переважно на агропромисловий комплекс є напрямком до деградації країни. Тому вважаємо, що створення індустріальних парків може виступити одним із чинників розвитку промисловості, а також залучення інвестиційного капіталу.

Україна має потужний земельний, природно-ресурсний, людський, інтелектуальний потенціал, вигідне геополітичне становище, а також міжнародні транспортні коридори для залучення національних і прямих іноземних інвестицій у створення конкурентоспроможного індустріального сектору економіки. Земельний фонд України становить 5,7% від території Європи. У складі земель країни із 60,3 млн. га майже 71%, або 41,5 млн. га займають сільськогосподарські землі, площа забудованих земель 4,2 га; землі промисловості, транспорту, зв'язку та іншого призначення – 1,2%.; 31 млн. га сільськогосподарських земель перебуває у приватній власності, 10,5 млн. га – у державній, а також майже всі ліси і води. Той факт, що Україна має мільйони гектарів земель у державній і комунальній власності, є однією з найбільших переваг серед інших країн Європи для того, аби забезпечити інвесторам можливості доступу до використання цих земель для бізнесу на території індустріальних парків [1].

Для покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, проведені наступні заходи щодо покращення інвестиційного клімату [2]:

1. В Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 р. № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Вирішенню проблемних питань інвесторів покликані сприяти комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів з інвесторами, які можуть створюватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як тимчасові консультаційно-дорадчі органи з метою сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвестором і органом виконавчої влади (місцевого самоврядування), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1024 «Про заходи щодо вдосконалення роботи органів виконавчої влади з інвесторами».

4. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

5. З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення прояв ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій».

6. 23.05.2017 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій». Законом врегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, що спростить залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що необхідно на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні. Також, Законом надається право отримувати посвідку на

тимчасове проживання в Україні іноземним інвесторам, які мають істотну участь в українських підприємствах, але не працевлаштовані на підприємстві.

7. Підписано Угоду про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК. Угода передбачає надання режиму найбільшого сприяння щодо розпорядження інвестиціями та прогнозовано сприятиме збільшенню обсягів іноземних інвестицій в ключові галузі економіки України.

Станом на 1 січня 2018 року в Україні на засадах державно-приватного партнерства укладено 191 договорів, з яких реалізується 182 проектів (157 договорів концесії, 24 договори про спільну діяльність, один договір державно-приватного партнерства), а 9 договорів не реалізуються (4 договори – закінчено термін дії, 3 договори – розірвано, 2 договори – призупинено).

Найбільше проектів державно-приватного партнерства реалізуються в таких сферах господарської діяльності як оброблення відходів і збір, очищення та розподілення води, відповідно 64,7% (116 проектів) і 21,4% (39 проектів) від загальної кількості проектів. Найпоширеніша форма – концесія (86% договорів від загальної кількості) [2].

Здійснюються заходи щодо розвитку інвестиційної інфраструктури:

1. Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385) питання створення регіональної мережі індустріальних парків і надання державної підтримки суб’єктам, які створюють такі парки, визначені як один із пріоритетних напрямів розвитку регіонів. Розвиток індустріальних парків сприятиме активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, стимулюванню промислового виробництва, створенню нових високотехнологічних виробництв та десятків тисяч високопродуктивних робочих місць, збільшенню обсягів та асортименту випуску експортоорієнтованої продукції та, як наслідок підвищенню конкурентоспроможності економіки та добробуту громадян України [3].

2. У 15 індустріальних парках визначено керуючі компанії . Крім того, в Україні функціонують індустріальні парки, які були створені ще до формування законодавчої бази щодо їх підтримки.

Розглянемо етапи розвитку індустріальних парків в Україні:

1. У 2006 році Урядом була схвалена Концепція розвитку індустріальних парків, у якій були окреслені основні напрямки створення таких парків та участі в їх діяльності [4].

2. В період 2010-2012 років у різних регіонах України були реалізовані пілотні проекти зі створення індустріальних парків у Бахчисараї (АР Крим), Лисичанську (Луганська область), місті Долина (Івано-Франківська область) та інших регіонах.

3. У 2012 році прийнято Закон України «Про індустріальні парки».

4. Станом на липень 2018 року за даними Мінекономрозвитку України, з 2013 року в Україні ініційовано створення 34 індустріальних парки, з яких 27 включено до Реєстру індустріальних парків; також функціонують 7 приватних індустріальних парків, які не включені до Реєстру індустріальних парків.

Індустріальні парки створені переважно на землях комунальної власності – 72%. Решта з них знаходяться на землях державної власності – 4%, приватної власності – 16%, змішаної (комунальна та приватна) власності – 8%. Вони створені у різних галузях промисловості та географічно розташовані у різних регіонах України [2]. Втім, переважна більшість індустріальних парків не функціонують так, як це передбачено Законом, або ж зовсім не мають інвесторів на своїх територіях [1].

Водночас, за парками, які вважаються реально працюючими, немає систематизованої публічної інформації, яка б дозволила оцінити ефективність їх діяльності. Також існують митні пільги, від мит звільняється імпорт продукції, зокрема, високотехнологічної та наукоємної, яка не виробляється в Україні. Водночас, слід враховувати, що такі пільги діяли і при функціонуванні вільних економічних зон, причому, вони були введені на тривалий час. Але їх досить швидко скасували, з посиланням на факти ввезення під виглядом високотехнологічної продукції на пільгових умовах продуктів харчування, споживчих товарів тощо. Цей негативний досвід призвів до відмови інвесторів із-за невпевненості, що пільги можуть бути довгостроковими.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що потенціал для розвитку індустріальних парків є, але законодавчі, регулятивні та фінансові труднощі стримують розгортання їхньої діяльності. Тому пошук джерел фінансування вимагає розгляду банківських установ як кредитора та інвестора розбудови мережі індустріальних парків в Україні.

Список використаних джерел:

1. Носік В. Індустріальні парки в Україні: закон є, інвестицій немає. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://evris.law/uk/stattja-industrialni-parki-v-ukraini-zakon-ie-investicij-nemaie/.
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ttp://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA (дата звернення 01.11.2018).
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова КМУ від 6 серпня 2014 р. № 385 м. Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF (дата звернення 01.11.2018).
4. Про схвалення Концепції створення індустріальних промислових) парків: Розпорядження КМУ від 1 серпня 2006 р. N 447-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80 (дата звернення 01.11.2018).

Оксана Чубарь, *к.е.н., доцент,*
Неля Легеза, *старший викладач*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДЕРЖАВНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У концептуальних документах держави, які приймались періодично й мали на меті удосконалення системи державного регулювання в інноваційній сфері та її активний розвиток, важлива увага приділена фінансовому забезпеченню наукової та інноваційної діяльності (ІД). Так, Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України (1999р.) включала окремий підрозділ з фінансового забезпечення наукової та інноваційної діяльності, в якому зазначено про важливість «…збереження прямих бюджетних витрат на науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи не менш як на три чверті від загального обсягу національних витрат на науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи з наступним зменшенням їх частки до 50-55 відсотків» [1]. Згідно з цим документом держава повинна створювати умови для фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) із різних джерел. У галузі прикладних досліджень і розробок головним має стати контрактний метод фінансування на базі проектної (програмно-цільової) організації. Додатково виокремлено цілий ряд податкових пільг і заходів у сфері банківсько-фінансової діяльності (створення спеціалізованих інноваційних банків, пільгове рефінансування комерційних банків, державне страхування кредитів та ризиків ІД тощо).

В Концепції розвитку національної інноваційної системи (2009р.) вказано, що її реалізація здійснюється за рахунок коштів державного бюджету (ДБ) згідно з рішеннями про затвердження відповідних місцевих бюджетів у межах передбачених в установленому порядку видатків, інвестицій підприємств та організацій, а також грантів міжнародних організацій [2]. Серед напрямів розвитку національної інноваційної системи в цьому документі виділено: розвиток мережі спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ, їх ефективної діяльності та розширення прав зазначених установ на участь у створенні корпоративних інвестиційних фондів; упровадження механізму страхування ризиків під час реалізації інноваційних проектів; створення умов для інвестування венчурного капіталу у високотехнологічні інноваційні проекти; упровадження механізму надання на конкурсній основі грантової підтримки вченим та утворюваним ними малим інноваційним підприємствам за рахунок державних та інших коштів, а також сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву, в рамках якого надається така підтримка; здешевлення банківських кредитів; забезпечення стимулюючої ролі амортизаційної політики;

надання державної фінансової підтримки для реалізації середньо- та довгострокових інвестиційних проектів державного значення, спрямованих на створення конкурентоспроможної продукції; а також для патентування об'єктів промислової власності за кордоном [2].

Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері (2012р.) в узагальненому вигляді формулює напрями реформування системи державного регулювання в інноваційній сфері, серед яких лише окремі пов'язані з фінансовими інструментами чи фінансовим забезпеченням (переважно за рахунок коштів бюджетів): пріоритетне спрямування бюджетних коштів на виконання на конкурсних засадах державних цільових наукових і науково-технічних програм, державного замовлення; визначення обсягу коштів, які спрямовуються на фінансування державних наукових і науково-технічних програм з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та ІД; оптимізація видатків ДБ на провадження наукової і науково-технічної діяльності з метою завершення проведення наукових досліджень і використання їх результатів; залучення інвестицій підприємств та організацій недержавного сектору для впровадження й організації виробництва продукції, створеної в результаті виконання державного замовлення; визначення механізму венчурного фінансування ІД [3].

У контексті проведення ґрунтовного аналізу та подальшого вдосконалення концептуальних засад інноваційного розвитку слід виділити національну доповідь «Інноваційна Україна 2020», підготовлену науковцями НАН України [4], яка не зазнала оформлення як нормативний документ. В ній окремий розділ присвячено фінансовому забезпеченню інноваційного розвитку. Для удосконалення такого забезпечення автори пропонують: переглянути підходи до надання бюджетних коштів на виконання науково-дослідних робіт пошукового характеру та таких НДР, які не мають прямого комерційного характеру; здійснювати цілеспрямовану політику щодо збільшення власних коштів у фінансуванні ІД, зокрема, через стимулюючі заходи у податковій сфері, а також через застосування норм прискореної амортизації в разі впровадження інноваційних проектів; для фінансування проектів, які не увійшли в перелік і не затверджені як пріоритетні, доцільно розробити механізм проведення НБУ тендерів з кредитування (у межах рефінансування) банками, що надають кредити промисловим підприємствам за ставкою, визначеною НБУ (шляхом встановлення останнім маржі для банків); розробити комплексну Державну програму розвитку венчурного інвестування в Україні [4].

За майже 20-тилітній строк з року схвалення першої концепції (1999р.) значних зрушень, а тим більше якісних проривів, у системі інновацій та «трикутника знань» в Україні не відбулося. Про це зазначається, зокрема, в самих концепціях, в яких наголошено, що при зростанні обсягів фінансування ІД за рахунок коштів бюджету її якісні параметри не покращувались, а ще більше

занепадали. Це дає підстави говорити про неефективність використання коштів, а також про існування проблем, що виходять за межі сфери фінансування та пошуку джерел фінансових ресурсів.

Для кожної із пропонованих у концепціях моделей ІД є характерною важливість державної фінансової підтримки (пряма чи через відповідні бюджетні фонди). З урахуванням її значущості, а також усвідомлюючи недостатній рівень ефективності цих державних витрат і реальні можливості їх здійснення, фахівці і науковці пропонують переглянути підходи до бюджетного фінансування робіт пошукового змісту, витрачання коштів на здійснення яких має відбуватися лише на конкурсній основі, зокрема, через механізм, апробований Державним фондом фундаментальних досліджень. Це надасть можливість цілеспрямовано використовувати бюджетні асигнування для виконання найбільш ефективних конкурсних НДР [4].

Оцінка динаміки розвитку інструментарію дає підстави до констатації поступового відходу від домінантного фінансування інноваційного процесу за рахунок державних коштів (переважно на етапі фундаментальних досліджень) та власних коштів підприємств (етап розробок і впроваджень) до усвідомлення необхідності розвитку сучасних механізмів залучення додаткових потужних джерел приватного фінансування (в т. ч. венчурного), коштів державно-приватного партнерства, про що мова йде вже в Концепції розвитку національної інноваційної системи (2009р). Ці механізми дають можливість, окрім безпосередньо залучення коштів широкого кола державних і приватних власників капіталу, вирішувати актуальну для інноваційного бізнесу проблему диверсифікації ризиків. Також слід наголосити на доцільності створення Державного венчурного фонду, який здійснюватиме відбір та співфінансування інноваційних проектів у пріоритетних видах економічної діяльності. Такий фонд може бути співінвестором інноваційних проектів з приватними венчурними фондами, що дозволить розділити з ними ризики фінансування проектів [4].

Таким чином, концептуальні підходи та законодавча база в країні формують середовище для використання сучасних підходів і джерел фінансового супроводу освітніх процесів, наукових досліджень, виробництва інноваційної продукції («трикутника знань»), включаючи механізми залучення коштів з різних джерел. Проте загальне інноваційне середовище залишається нестабільним, невизначеним. Більшість потенційних суб'єктів інноваційних процесів, а також держава, що повинна виконувати важливу роль у формуванні цього середовища, в стимулюванні та підтримці суб'єктів інновацій, залишаються інертними і в стратегічному контексті не усвідомлюють надзвичайної важливості активізації технологічних та інноваційних перетворень в країні за рахунок посилення інтегрованої взаємодії у «трикутнику знань».

Зростання обсягів державних фінансових ресурсів у структурі джерел фінансування інноваційних процесів в країні не сприяло посиленню інноваційних позицій країни. Цих ресурсів виявляється недостатньо для повномасштабного розгортання «трикутника знань» та посилення взаємодії між його опорними торчками, для стрімкого зростання інноваційної активності. Отже, потребують подальшого розвитку та розповсюдження у вітчизняній практиці сучасні інструменти фінансування інновацій, що успішно використовуються в світі: інструменти залучення приватного, в т.ч. банківського, венчурного капіталу, інноваційні інструменти (краутфандингові та інноваційні платформи). Подальша державна підтримка також є важливою, проте вона може концентруватись за напрямами фундаментального (стратегічного в контексті глобальної конкурентоспроможності) характеру, формування інноваційного середовища та інноваційної культури, забезпечення належних гарантій усім групам інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Постанова ВР України №916-14 від 13.07.1999. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14.
2. Концепція розвитку національної інноваційної системи. Розпорядження КМ України № 680-р від 17 червня 2009 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80.
3. Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері. Розпорядження КМ України № 691-р від 10.09.2012 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-%D1%80.
4. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. -336 с.

Ірина Шкодіна, *д.е.н., доц.,*
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, м. Харків

ГЛОБАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Протягом останнього десятиліття великі банки та інвестиційні компанії, фондові біржі та страхові компанії, професійні та приватні інвестори, міжнародні та національні регулюючі органи змушені були адаптуватись до нових цифрових технологій, які кардинально змінюють інституційну структуру глобального фінансового ринку. Після фінансової кризи 2008 року, фінансова індустрія активно почала впроваджувала різні інноваційні підходи на основі цифрових технологій. Саме вони стали основою фінансових технологій (фінтех), тобто технологічними інноваціями в галузі фінансових послуг.

Спочатку фінансові технології (альтернативні платіжні систем та системи кредитування, робо-едвайзери та чатботи, Big Data, блокчейн, криптографія та штучний інтелект т.д.) розроблялись на рівні стартапів та нефінансових компаній,

які використовували новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. Проте, їх ефективність, швидкість обробки інформації (оновлення інформації в режимі реального часу), релевантність та персоналізація інформації змусила традиційних учасників світової фінансової системи (в першу чергу, банки, інвестиційні компанії, біржі, страхові компанії т.д.) активно модернізувати свою діяльність для того, щоб залишатися конкурентоспроможними. В результаті цього в світі збільшуються інвестиції в проекти, що пов'язані з новими фінансовими технологіями (рис. 1).

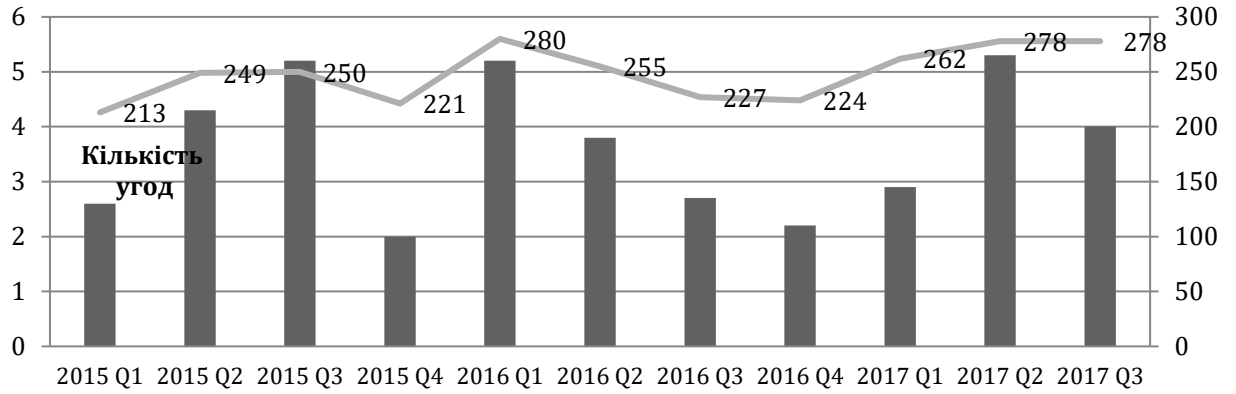

За даними Business Insider Intelligence [1]

Рис. 1. Світові інвестиції в нові фінансові технології, в млрд.дол. США

Найбільший вплив від впровадження фінансових технологій відчувають банківські установи - 24% - 28% банківського бізнесу може перейти до нефінансових компаній [2]. Окрім банківського сектора та фінансові технології запроваджуються в інвестуванні, страхуванні (InsurTech, страхові технології), сфері транскордонних платежів, в регуляторному нагляді (регулятивні технологій (RegTech) та наглядові технологі (SupTech). Загрозою для стабільності фінансового ринку є розвиток штучного інтелекту та активне використання його на фінансовому ринку.

Під впливом нових фінансових технологій, збільшується кількості учасників фінансової системи та їх поведінка, з'являються нові явища та процеси, які перетворюються на фундаментальні фактори трансформації. Все це приводить до зростаючої складності глобальної фінансової системи, яка стикається з новими викликами, до яких національні та міжнародні системи управління не готові. Це зміню природу системного ризику та ще сильніше посилю його [3].

Таким чином, нові фінансові технології кардинально змінюють всю архітектуру глобальної фінансової системи. Фінансові інновації збільшують складність фінансової системи та стають джерелом її вразливості. В цих умовах перестають діяти усталені практики, інструменти регулювання та прогнозування,

збільшується спонтанність факторів, що можуть викликати нову кризу. Враховуючи, що сучасний діловий цикл розпочався в 2009 р. та вже став другим найбільшим за всю фінансову історію, то наступні кризові явища можуть відбутись в будь-який момент. Отже, всім учасникам фінансової системи потрібно адаптуватися до впровадження фінансових технологій. В той же час, фінансові технології мають спочатку стати широкозастосовуваними, перш ніж суспільство адаптується до них. Отже, тривалий процес адаптації створюватиме потенційно нестабільне середовище.

Список використаних джерел:

1. Business Insider Intelligence. Retrieved from https://intelligence.businessinsider.com
2. Pricewaterhouse Coopers. Global Fin Tech Report 2017. Retrieved from https://www.pwc.com/jg/en/publications/pwc-global-fintech-report-17.3.17-final.pdf
3. The impact of financial technology on the transformation of the financial system / I.Shkodina, I.Timoshenkov, O. Nashchekina // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2018. - No 24. Vol 1. - P 417-424.

СЕКЦІЯ 2
БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Христина Грига, *студентка 5 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н.,доцент

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державний бюджет як централізований фонд грошових коштів використовується державою для належного виконання покладених на неї функцій. Таким чином, для забезпечення необхідного економічного та соціального розвитку країни дохідна частина державного бюджету повинна бути сформована в достатньому обсязі.

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається недостатній рівень забезпеченості державними коштами, внаслідок чого держава постійно змушена звертатися до зовнішніх та внутрішніх запозичень. Питання проблем формування дохідної частини бюджету є дуже важливим, оскільки з кожним роком державні видатки постійно збільшуються, а пошук джерел наповнення бюджету все більше ускладнюється.

Відповідно до Бюджетного Кодексу України доходи бюджету формуються за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та трансфертів [1].

Аналіз формування дохідної частини Державного бюджету України перш за все потрібен для детальної оцінки основних джерел надходження, динаміки їх змін, визначення факторів впливу, що призвели до відхилень по кожній статті доходів бюджету [5].

На основі даних офіційного сайту Державної казначейської служби України стосовно показників виконання державного бюджету протягом 2015-2017 рр. було виявлено, що основна частка в доходах бюджету протягом досліджуваного періоду припадала на податкові надходження (76,5%, 81,7%, 79% відповідно) [4]. Таким чином, податки мають найбільший вплив на формування доходів Державного бюджету України.

Ефективність виконання державою своїх функцій та добробут суспільства в цілому залежить від кількості сплачених податків, тому доцільно визначити основні проблеми формування дохідної частини бюджету за рахунок податкових надходжень. Серед них, можна виокремити такі:

– нестабільність та недосконалість бюджетно-податкового законодавства, що негативно впливає на формування податкових надходжень та їх виконання,

сприяє розширенню впливу на цей процес політичних, корпоративних та інших факторів;

– зменшення обсягів виробництва національних підприємств та зменшення їх кількості, що супроводжуються скороченням робочих місць через нестабільну ситуацію в країні та високий рівень інфляції, це робить фактичні суми надходжень таких податків, як: ПДФО та податок на прибуток нижчими від очікуваних;

– надання податкових пільг, які впливають на ефективність формування доходів бюджету. Безсистемне та невиправдане надання податкових пільг (велика кількість податкових пільг для одних підприємств означає високі податкові ставки для інших, що змушує останніх ховати свої доходи з метою збереження конкурентоздатності), звільнень від оподаткування та масштабне ухилення від сплати податків звужує базу оподаткування;

– значна нерівномірність розподілу податкового тягаря внаслідок масштабного ухиляння від сплати податків. В Україні функціонує високий рівень тіньової економіки, який складає 60-70% ВВП. Тіньова економіка здійснює безпосередній прямий вплив на систему макроекономічних показників, призводить до зростання податкового тягаря у легальному секторі, звуження фіскальної бази [2, 5].

Щодо неподаткових платежів як джерела наповнення доходів бюджету, то протягом 2015-2017 рр. їх частка в загальному обсязі доходів бюджету постійно знижується (22,4%, 16,8%, 16,2% відповідно) [4]. Основними причинами зазначеної тенденції є:

– зменшення доходів від власності та підприємницької діяльності до державного бюджету;

– зменшення надходженням адміністративних зборів і платежів [3].

Варто відмітити таку проблему формування доходів бюджету як невідповідність фактичних показників надходжень до бюджету плановим. Це свідчить про те, що прогнозування доходів бюджету в Україні має досить невисокий рівень достовірності.

Обсяги доходів від операцій з капіталом у загальній структурі доходів бюджету є дуже низькими. Це зумовлено відсутністю ринку землі та нерозвиненістю ринків як матеріальних, так і нематеріальних активів [3].

Визначені проблеми формування дохідної частини бюджету України потребують здійснення певних заходів щодо їх вирішення. Насамперед, вони мають ґрунтуватися на політиці оптимізації податкового навантаження та детінізації економіки.

Задля усунення існуючих проблем наповнення дохідної частини Державного бюджету можна запропонувати такі заходи:

- вдосконалення податкового та бюджетного законодавства;

- збільшення оподаткування великих платників податків, що дозволить отримувати більше доходів у бюджет від підприємств, які мають на це можливості і злегка звільнить від податкового навантаження малі підприємства, що сприятиме зменшенню фактів приховування доходів;
- зміна кількості податкових пільг та створення обґрунтованого переліку напрямів, на які вони надаються;
- покращення якості бюджетного та податкового планування, здійснення постійного контролю за стягненням податків та мобілізацією доходів бюджету;
- збільшення кількості платних послуг у бюджетних установах;
- створення сприятливих умов для розвитку виробництва, приватного підприємництва, скорочення рівня тінізації капіталу.

Отже, формування доходів Державного бюджету України на сьогоднішній день супроводжується великою кількістю проблем, які спричинюють недостатній рівень забезпеченості бюджетними коштами держави. Оскільки головним джерелом надходжень виступають саме податки, то існує необхідність принципової зміни орієнтирів податкової політики в державі. Це стосується недопущення зростання податкового навантаження на економіку; створення сприятливих умов для розвитку виробництва, приватного підприємництва, скорочення рівня тінізації; створення стабільної податкової системи, яка б забезпечувала ефективне функціонування економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. - Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17
2. Городецька Т. Е. Аналіз податкових надходжень в системі доходів бюджету / Т. Е. Городецька, А. С. Поровай // Молодий вчений. - 2017. - № 2. - С. 243-247 . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_2_61
3. Кир'язова Т. О. Доходи державного бюджету України: проблеми формування та можливі джерела збільшення / Т. О. Кир'язова, Н. І. Чулак // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 2/2. – С. 40-44.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України - Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index
5. Слободянюк Н.О. Проблемні питання формування дохідної частини бюджету: сучасні реалії / Н.О. Слободянюк, К.І. Шикор // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». - 2017.- Випуск 15.- С.554-558.

Ольга Жмайлова, *к.е.н., доцент,*
Павло Гученко, *студент магістратури*
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ

Функціонування будь-яких структур залежить від безлічі зовнішніх та внутрішніх факторів, а саме: загроз, які визначають необхідність розробки системи управління фінансовими ресурсами, яка б дозволяла виконувати стратегічні та поточні цільові установки.

Слід зазначити, що головною метою управління фінансовими ресурсами є максимальне забезпечення фінансової спроможності суб'єктів діяльності (ОТГ) в поточному та перспективному періодах. В кінцевому випадку, ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємницьких структур, які функціонують на території створених ОТГ та реалізують кінцеві фінансові інтереси власників.

Склад фінансових ресурсів ОТГ, їхні обсяги залежать від розміру громади; сфер діяльності підприємницьких структур, розташованих на її території; обсягів надходження податків і зборів; отримання субвенцій; надходження інвестицій; залучення коштів держбюджету, отриманих від ЄС на реалізацію проектів регіонального розвитку, тощо.

Проведений аналіз використання фінансових ресурсів ОТГ дозволяє стверджувати, що вони формуються як за рахунок внутрішніх (місцевого бюджету), так і зовнішніх (державного бюджету, інвестицій, тощо) коштів.

Як показали дослідження, в структурі доходів загального фонду регіональних бюджетів сьогодні найважливішим джерелом надходжень залишається ПДФО та податок на прибуток підприємств (близько 40% та 20%, відповідно). Майже 40% в структурі надходжень обласних бюджетів займають субвенції. Серед інших, не настільки значних, надходжень виділяються: рентна плата та плата за використання природних ресурсів, частина доходу комунальних підприємств; плата за тимчасове розміщення вільних залишків коштів; ліцензії; оренда комунальної власності; орендна плата за водні об'єкти; інші надходження; дотації. [1]

При цьому, якщо говорити про результати фінансової децентралізації в питанні надходження власних доходів місцевих бюджетів 665 ОТГ, то можна констатувати про загальне зростання платежів у січні-лютому 2018 р. порівняно з січнем-лютим 2017 р. на 1107,2 млн. грн. або ж на 63,5%. Найбільше зростання спостерігалося по ПДФО та єдиному податку - на 32,1% та 31,6% або 377,1 та

273,1 млн. грн., відповідно. Їх частка у загальній сумі платежів до бюджету склала відповідно, близько 55% та 40%. [1]

Як підтверджують статистичні дані, така ж позитивна тенденція до зростання доходів загального фонду місцевих бюджетів спостерігалася і в розрахунку на одного мешканця громади. Так, загальна сума власних доходів на одного мешканця у січні-лютому 2018 р. склала 854,6 грн., що перевищило рівень аналогічного показника за цей же період 2016 р. та 2017 р. на 76,4% та 21,2% (484,3 грн. та 704,4 грн.), відповідно. Загальне збільшення показника відбулося внаслідок зростання у 2018 р. суми ПДФО та місцевих податків і зборів на одного мешканця до 483, грн. та 281,8 грн. порівняно з 368,6 грн. та 231,3 грн. у 2017 р. Поряд з цим, за цей же період спостерігалося збільшення видатків місцевих бюджетів (з трансфертами) на одного мешканця. Так, сума капітальних видатків зросла на 46,9% , тобто її розмір у 2018 р. склав 61,1 грн. порівняно з 41,6 грн. у 2017 р.. Сума видатків на будівництво та регіональний розвиток, а також житлово-комунальне господарство підвищилася в 1,2 рази [2].

Констатуючи викладене, можна стверджувати, що проблему управління формуванням та використанням фінансових ресурсів слід розглядати від первинного. Варто зазначити, що якість управління фінансовими ресурсами може бути оцінена через ефективність їх використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Як відомо, оцінка якості управління фінансовими ресурсами здійснюється за наступними показниками: динаміка доходу та його структура; рівні витрат і показники прибутковості; управління робочим капіталом і грошовими потоками; використання активів і інвестиційна ефективність.

Однак, незважаючи на те, що існує велика кількість фінансових стратегій та різноманітних підходів до визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв, які б допомогли найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на рівні об’єднаних територіальних громад і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала сферу надання послуг (освіта, культура, охорона здоров’я, соціальний захист, житлово-комунальне господарство).

Таким чином, наявність у достатньому обсязі фінансових ресурсів, їхнє ефективне використання, визначають фінансову спроможність громади, розвиток її інфраструктури. У цьому зв'язку найважливішим завданням громади має бути пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів і найефективніше їх використання з метою підвищення ефективності роботи підприємства в цілому. Все це потребує опрацювання та вирішення питання щодо формування механізму стабільного забезпечення державної фінансової підтримки добровільного об’єднання територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 квітня 2018 року. //Матеріали національного проекту «Децентралізація». – 2018.
2. Експерти проаналізували бюджети об'єднаних громад кожної області. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://decentralization.gov.ua/news/9724

***Мар'яна Крайнянська**, студентка 2 курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І.,д.е.н., доцент

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ФАКТОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ РЕГІОНІВ І ФОРМУВАННЯ САМОДОСТАТНІХ ГРОМАД

В умовах трансформаційних економічних перетворень результативність та дієвість бюджетної стратегії є важливим інструментом впливу на ефективність державного регулювання соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. На сучасному етапі у зв'язку з процесами децентралізації влади та фінансів з'ясування значення, ролі та напрямків удосконалення формування та ефективності використання місцевих бюджетів є особливо актуальним.

Аналізуючи принципи побудови бюджетної системи України, слід зазначити, що в сучасних умовах функціонування економіки в країні, найбільш пріоритетним є самостійність всіх бюджетів.

Фінансова децентралізація є однією з основоположних умов незалежності та функціонування органів місцевої влади. Саме завдяки децентралізації процесів ухвалення рішень збільшуються можливості участі органів місцевої влади в розвитку відповідної території. А фіскальна (податкова) децентралізація сприяє збільшенню можливості ефективніше забезпечувати суспільними послугами населення через ретельніше узгодження доходів та видатків місцевих бюджетів з пріоритетними місцевими потребами [1, с. 22].

На сьогоднішньому етапі за повного розуміння необхідності подальшого розвитку бюджетної системи України, наша держава поступово приєднується до міжнародних та європейських стандартів управління бюджетними коштами, а також до передового зарубіжного досвіду в практиці національного бюджетування.

Бюджетна децентралізація є пріоритетним напрямом підтримки з боку міжнародних фінансових організацій, зокрема Програми розвитку ООН. Вона зосереджується на таких кроках як: підтримка розробки стратегій децентралізації; надання допомоги у становленні та зміцненні органів, що займаються децентралізацією; включає захист та публічні роз'яснення позицій децентралізації;

координує стратегію бюджетної децентралізації зі стратегіями зниження рівня бідності та процесами загальної європейської інтеграції [4, с.5-9].

Процес децентралізації розпочався в Україні в 2014 році з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади [2]. Метою даної Концепції є створення такої територіальної організації влади та місцевого самоврядування, яке буде здатне ефективно забезпечувати громадян доступними, високоякісними публічними послугами та в цілому задовольняти їх інтереси в усіх сферах життєдіяльності на певній території, а також узгоджувати інтереси держави і об'єднаних територіальних громад [ОТГ].

Реформа децентралізації зумовила формування наближеного до громадян інституту влади, дієздатного елементу місцевого самоврядування – об'єднаних територіальних громад.

У 2015-2018 роках створено 838 об'єднаних територіальних громад (станом на 10.10.2018р.), з них 133 – очікують рішення ЦВК про призначення перших виборів [3].

ОТГ наділено прямими міжбюджетними відносинами з державним бюджетом, а для виконання повноважень делегованих державою вони отримують відповідні трансферти (освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад, дотації тощо). Повноваження громад прирівнюються до повноважень міст обласного значення, а це означає, що фінансування ОТГ з держбюджету є прямим або дворівневим. На початок 2018 року бюджети 665 об'єднаних територіальних громад перейшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом [3].

Реалізації першого етапу реформи бюджетної децентралізації має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних моментів можна віднести збільшення можливостей участі органів місцевого самоврядування в розвитку відповідної території; підвищення в межах об'єднаних територіальних громад конкуренції між населеними пунктами, що має стимулювати детінізації економіки, також децентралізація має допомогти в проведенні освітньої, медичної та житлово-комунальної реформ та сприяти підвищенню енергоефективності нашої економіки в цілому. Негативною стороною децентралізації є послаблення контролю органів місцевого самоврядування на регіональному рівні за реалізацією повноважень, які будуть передані виконавчим органам місцевих рад, а також негативним моментом є можливе зростання порушень законодавства у процесі діяльності органів місцевого самоврядування у зв'язку із слабкістю інститутів громадського суспільства поза межами великих міст.

Створення ефективних та спроможних громад в Україні сьогодні є головним завданням. Адже децентралізація має допомогти в проведенні ряду інших реформ (освітньої, медичної, житлово-комунальної, тощо), крім того даний процес

повинен стати каталізатором для того, щоб підвищилась енергоефективність нашої економіки.

8 лютого 2017 року кабінет міністрів України схвалив Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 рр. [5]. Основна ціль даної стратегії полягає в розбудові ефективної та сучасної системи управління сучасними фінансами, яка забезпечить надання якісних державних послуг, а також буде здатна акумулювати ресурси та продуктивно розподіляти їх відповідно до пріоритетних напрямів державного розвитку в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Головними напрямами в досягненні основної мети Стратегії повинні бути наступні:

- створення ефективної системи розподілу ресурсів при формування державної політики;
- підвищення ефективності виконання держбюджету;
- формування та додержання в середньостроковій перспективі єдиної бюджетно-податкової дисципліни;
- зростання прозорості та підзвітності в сфері управління державними фінансами;
- удосконалення міжбюджетних відносин та подальша реформа бюджетної децентралізації.

Для вдосконалення бюджетної децентралізації як фактору забезпечення фінансової автономії регіонів і формування самодостатніх громад стратегічними завданнями є:

- конкретне розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
- надання постійних консультацій центральними органами виконавчої влади місцевим стосовно делегованих повноважень;
- зміцнення власної ресурсної бази органів місцевого самоврядування;
- вдосконалення системи фінансового забезпечення видатків, які виникають внаслідок передачі державних повноважень для виконання на місцевому рівні;
- поступова оптимізація мережі установ у сфері освіти, охорони здоров’я, соціального забезпечення в зв’язку з проведенням реформи децентралізації;
- повноцінне впровадження середньострокового планування для місцевого самоврядування;
- розширення можливостей органів місцевого самоврядування в сфері управління боргом;
- введення додаткових механізмів для посилення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування, а також розробка інституту громадського контролю за сферою управління фінансами на місцях.

Таким чином, об'єднані територіальні громади, наділені певними додатковими можливостями і перевагами, є важливим фундаментом для економічного розвитку України в перспективі, тому основне стратегічне завдання полягає в активізації процесу формування ОТГ, а також в сприянні їх фінансової спроможності для забезпечення ефективного територіального розвитку та підвищення рівня життя населення. Для подальшого впровадження бюджетної децентралізації органам місцевого самоврядування необхідно сформувати та сприяти збільшенню власної ресурсної бази, створювати інститути, які забезпечать ефективне виконання всіх делегованих та власних повноважень, а також активно впроваджувати освітню реформу та нову модель медичного обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Василик О. Д. Бюджетна система України: підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 544 с.
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80.
3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування ст. на 10.10.2018р. [Електронний ресурс]- Режим доступу:https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/318/10.10.2018.pdf.
4. Програма Развития ООН: Децентрализация фискальной политики в условиях экономики переходного периода, кейс стади (анализ конкретних примеров) стран Балканского и Кавказского регионов / Братислава 2005 / [Електронний ресурс] // – Режим доступу:http://europeandcis.undp.org/cpr/show/63388081-CF18- 2883-8486B0A41DAD8958, с.5-9.
5. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80.

***Георгіна Куруц**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н., доц.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Країни – учасниці Ради Європи в 1985 році підписали Європейську хартію місцевого самоврядування. Її основною метою було становлення та фінансове зміцнення місцевого самоврядування в Європі. Європейська хартія закріпила, що місцева влада є однією з головних підвалин кожного демократичного режиму, основним принципом якого є право громадян на участь в управлінні державою в цілому і на місцевому рівні [4].

Бюджетна децентралізація вже впроваджена в багатьох постсоціалістичних країнах Європи (Польщі, Словаччині, Естонії, Литві), а також у розвинутих європейських демократіях (Швеції, Франції, Німеччині, Великій Британії) і являється досить ефективною [2]. Досвід цих країн свідчить, що бюджетна децентралізація є найбільш дієвим способом забезпечення фінансової автономії та фінансової стійкості місцевих органів влади, тому що цей процес супроводжується передачею їм потужних джерел бюджетних надходжень, раніше закріплених за центральним урядом, та розширенням фінансової бази адміністративно-територіальних формувань [6].

Децентралізованими можна вважати системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування тих країн, де власні надходження місцевих бюджетів складають понад 50%, а країни, де рівень надходжень від трансфертів складає понад 45%, мають централізовану систему фінансового забезпечення [3].

На сьогодні в Україні створено конституційні основи функціонування місцевого самоврядування, ратифіковано основний міжнародний документ у сфері місцевого самоврядування (Європейська хартія), прийнято низку нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування.

Після Революції Гідності в країні було проголошено курс на радикальні реформи у всіх важливих сферах життя і за останні чотири роки децентралізацію стали називати однією з найуспішніших реформ у постмайданній Україні.

В Україні початок реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади за принципами децентралізації розпочався з прийняття 1 квітня 2014 року Кабінетом Міністрів “Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади”. В 2014 році ВРУ ухвалила Закон «Про співробітництво територіальних громад», а в 2015 році – Закон «Про добровільне об’єднання територіальних громад», який став основоположним для проведення децентралізації.

Із початку реформи системи місцевого самоврядування в Україні станом на 10.10.2018 р. створено 838 об’єднаних територіальних громад (ОТГ), із яких 133 громади очікують рішення ЦВК про призначення перших виборів (рис.1).

Бюджетна децентралізація покликана забезпечити місцеві органи влади достатніми фінансовими ресурсами для виконання покладених на них повноважень та сприяти соціально-економічному розвитку регіонів. Отже, реформою передбачено здійснити заходи з передачі значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади – органам місцевого самоврядування.

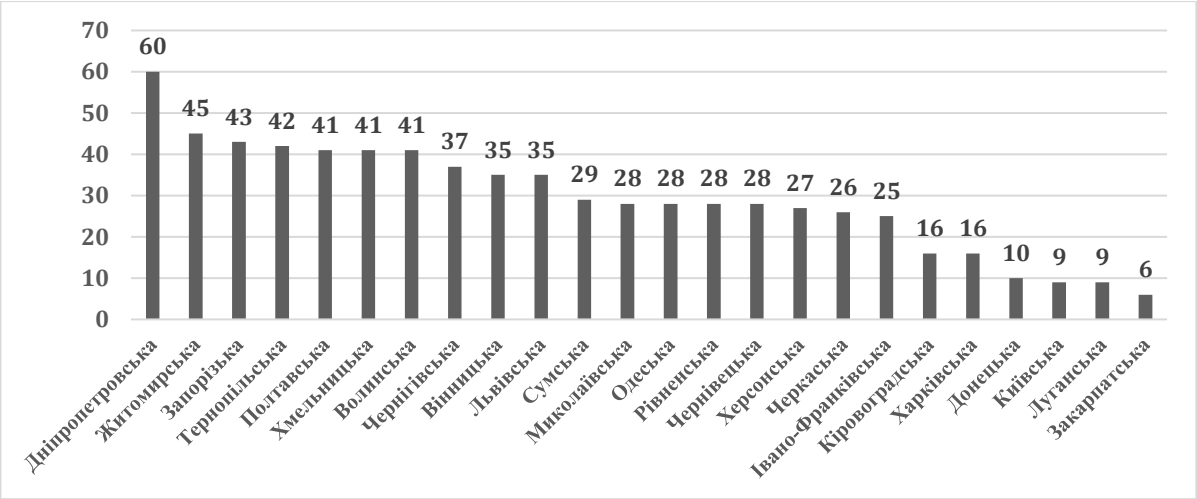

Рис. 1. Кількість об'єднаних територіальних громад у кожній з областей України станом на 10.10.2018 р.*

* Складено автором на основі даних [5]

Однак під час проведення реформи слід врахувати суттєву диференціацію об'єднаних територіальних громад, що відрізняються за територіальної ознакою, розвитком інфраструктури, масштабом проведених реформ, податковим потенціалом та відмінностями у структурі соціальних потреб.

В період 2015-2018 рр. спостерігається щорічне зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів та зростання частки місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету України (табл.1).

Таблиця 1

Власні доходи місцевих бюджетів та їх частка у зведеному бюджеті України у 2015-2018 рр.*

Рік	Власні доходи місцевих бюджетів, млрд.грн.	Частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України, %	Абсолютне відхилення власних доходів місцевих бюджетів, млрд.грн.
2015	98,2	45,6	29,6
2016	146,6	47,5	48,2
2017	192,7	51,2	46,1
2018	231	51,5	38,3

* Дані за 2018 р. прогнозовані МФУ

** Складено автором на основі даних [5]

У 2016 році власні доходи місцевих бюджетів склали 146,6 млрд.грн., що більше від показника 2015 року на 48,2 млрд.грн. і становить 47,5% зведеного бюджету України. В 2017 році частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України склала 51,2% [5].

Міністерство фінансів України зробило важливий крок назустріч об'єднаним територіальним громадам, впровадивши зміни до Податкового кодексу України, що спрямовані на покращання адміністрування місцевих податків і зборів, врегулювання окремих проблемних питань, які виникають при їх запровадженні та справлянні, а також розширення прав органів місцевого самоврядування та поліпшення їх інформаційної забезпеченості про обсяги нарахувань та сплати місцевих податків і зборів.

Завдяки децентралізації до бюджетів ОТГ згідно Бюджетного кодексу України надходить: 60% податку на доходи фізичних осіб, державне мито, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, податок на майно, єдиний податок, збір за місця паркування транспортних засобів, туристичний збір, концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, плата за надання інших адміністративних послуг та інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад [1].

На жаль, на сьогоднішній день хоч і впроваджується бюджетна децентралізація, але місцеві бюджети ще залежать від державного бюджету. Джерелом фінансування видатків є як доходи, закріплені Бюджетним кодексом України за бюджетами ОТГ, так і міжбюджетні трансферти з державного бюджету (базова дотація, освітня та медична субвенції, інші дотації та субвенції). У 2016 році базову дотацію отримали 125 бюджетів ОТГ, у 2017 році – 293 бюджети.

У 2018 році додаткова дотація місцевим бюджетам на утримання закладів освіти та охорони здоров'я склала 16,5 млрд. грн. В 2018 році, порівняно з 2017 роком зросла державна підтримка місцевого та регіонального розвитку, розбудови інфраструктури територіальних громад на 3,27 млрд. грн. і становить 19,37 млрд. грн., з яких 5 млрд. грн. - субвенція на соціально-економічний розвиток, 6 млрд. грн. - надходження до Державного фонду регіонального розвитку, 1,9 млрд. грн. - субвенція на інфраструктуру об'єднаних територіальних громад, 0,37 млрд. грн. - на будівництво футбольних полів, 5 млрд. грн. - субвенція на розвиток медицини в сільській місцевості, 1,1 млрд. грн. - на підтримку секторальної регіональної політики. Крім того, на 2018 рік передбачено субвенцію на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення в сумі 11,5 млрд. грн. [5].

Залежність місцевих бюджетів від державного свідчить про недосконаліть розподілу дохідно-видаткових повноважень між рівнями управління і системи міжбюджетних відносин, а також про проблеми з нарощуванням дохідної частини місцевих бюджетів через слабку економічну розвиненість окремих регіонів України.

В процесі бюджетної децентралізації в Україні передусім важливо досягнути достатнього рівня самостійності органів місцевого самоврядування щодо мобілізації доходів та їх використання, чітко розмежувати повноваження центральних та місцевих органів влади, а також збільшити власні доходи місцевих бюджетів, щоб забезпечити їх достатнім обсягом фінансових ресурсів для надання якісних суспільних послуг та благ відповідно до потреб місцевого населення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17
2. Возняк Г. В., Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – С. 56-62
3. Зубріліна В.В. Фінансово-бюджетна децентралізація: оцінка рівня та напрями розширення // Економічний простір: збірник наук. праць. №91. – Дніпропетровськ: ПДАБА: 2014. - С. 94-109.
4. Мацедонська Н.В., Клівіденко Л.Н. Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах / Л.М. Клівіденко, Н.В. Мацедонська // Економіка і суспільство. – 2017.
5. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info.
6. Онищенко С.В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи // Фінанси, облік, банки. – 2016.

***Андрій Лазар**, студент 2го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., доцент

НЕДОЛІКИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Ефективно діюча система міжбюджетних відносин – це ключова умова збалансованого соціально-економічного розвитку країни. Її функціональним призначенням є модернізація бюджетної децентралізації та визначення чітких повноважень органів місцевого самоврядування.

Започаткована прийняттям Конституції України (1996 р.) та Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.) реформа системи міжбюджетних відносин набула нового змісту з введенням в дію Бюджетного кодексу України (2002 р. та 2010 р.). Ключові напрями реформування місцевого самоврядування того періоду стосувалися зміцнення самодостатності місцевих бюджетів без визначення чітких функціональних обов’язків органів місцевого самоврядування (ОМС) обласного, районного та сільського рівнів, що в підсумку не призвело до очікуваних результатів від такої реформи. Тому зміни до Бюджетного та

Податкового кодексів у 2014 р. були логічним продовженням розпочатих і не завершених реформ та поклали початок новому етапу розвитку міжбюджетних відносин в нашій країні [3].

Існуюча до 2014 року система балансування доходів і видатків місцевих бюджетів не сприяла зацікавленості місцевих органів влади до нарощування податкового потенціалу територій. Обсяг дотації вирівнювання (коштів, що передаються до державного бюджету) для місцевих бюджетів, які мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, розраховувався як різниця між розрахунковим обсягом доходів та обсягом видатків, що враховувалися при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. У разі перевищення доходів над видатками весь надлишок вилучався до державного бюджету і, навпаки, у разі перевищення видатків над доходами – місцевому бюджету надавалася дотація вирівнювання.

Змінами до Бюджетного кодексу України в 2014 році запроваджено принципово нову систему горизонтального вирівнювання - вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя (статті 98 та 99) [1]. При цьому вирівнювання здійснюється лише за двома податками: податком на прибуток підприємств приватного сектору економіки (10%) – по обласних бюджетах; податком на доходи фізичних осіб - по бюджетах міст, районних та обласних бюджетах. Решта платежів залишаються в повному обсязі у розпорядженні місцевих органів влади.

Діюча система вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень: нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80 % суми, необхідної для досягнення показника 0,9), що підвищить рівень їх забезпеченості; в межах від 0,9 до 1,1 - вирівнювання не здійснюється; вище 1,1 середнього показника по Україні частину надходжень передаватимуть до державного бюджету (реверсна дотація). При цьому, кошти вилучатимуться не в повному обсязі, а лише 50 % перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

Якщо система горизонтального вирівнювання фінансової спроможності регіонів змінилася в позитивному напрямку, то інші елементи міжбюджетних відносин мають низку недоліків. Серед найбільш проблемних питань практичної організації міжбюджетних відносин в контексті підтримки ефективного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів є наступні:

1) не врегульовано питання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом;

2) обсяги освітньої та медичної субвенцій не забезпечують потребу в коштах на визначені цілі через відсутність актуальних відповідних нормативів бюджетної забезпеченості публічних послуг у сфері делегованих повноважень;

3) недостатність коштів місцевих бюджетів для виконання всіх переданих у 2016-2018 роках державною повноважень, зокрема, з забезпечення соціальних програм держави, забезпечення пільгового перевезення, утримання закладів освіти та охорони здоров'я, виплата заробітної плати непедагогічним працівникам, утримання ПТУ [2];

4) нерівномірність, необ'єктивність та упередженість розподілу обласним рівнем додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я між місцевими бюджетами.

Для вирішення поставлених проблем необхідно:

- забезпечити належний рівень обсягів освітньої та медичної субвенції з врахуванням підвищень заробітної плати працівникам відповідних галузей, її індексації, додаткових потреб для обслуговування тимчасово переміщених громадян;

- удосконалити формулу розподілу освітньої субвенції, зокрема врахувати реальний контингент учнів та поділ класів на групи при вивченні окремих предметів у закладах загальної середньої освіти; зменшити розрахункову наповнюваність класів для міських громад, які мають заклади загальної середньої освіти, розташовані в сільській місцевості;

- забезпечити фінансування соціальних пільг, встановлених державою, зокрема на проїзд у громадському транспорті, за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету [5];

- затвердити розподіл додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я між всіма місцевими бюджетами, що мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом;

- удосконалення порядку розподілу коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг в частині спрямування коштів безпосередньо на бюджети міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад відповідно до протяжності вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах [2];

- встановити чіткі критерії розподілу додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.
2. Державний бюджет-2019: боротьба за інтереси громад триває! [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Асоціації міст України. – Режим доступу: http://auc.org.ua/novyna/derzhavnyy-byudzhet-2019-borotba-za-interesy-gromad-tryvaye.

3. Ливдар М. В. Модернізація міжбюджетних відносин в умовах фінансової децентралізації / М. В. Ливдар, О. В. Пелехата, М. А. Івахів // Молодий вчений. - 2018. - № 5(1). - С. 302-310. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_5(1)__77.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
5. Подано пропозиції Асоціації міст України до законопроекту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Асоціації міст України. – Режим доступу: https://www.auc.org.ua/novyna/podano-propozyciyi-asociaciyi-mist-ukrayiny-do-zakonoproektu-pro-vnesennya-zmin-do.

***Петро Лазар**, директор*
Департамент фінансів Закарпатської ОДА, м. Ужгород
***Юлія Траньович**, викладач*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Понад чотири роки тому, 1 квітня 2014 року, стартувала реформа місцевого самоврядування, яка базується на основі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування і впроваджується на основі Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Головним завданням реформи є досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.

Першим кроком на шляху реалізації реформи – стало завдання щодо бюджетної децентралізації, яка розпочалася з прийняття змін до Бюджетного та Податкового кодексів України.

Бюджетна децентралізація – це перенесення надходження доходів та/або здійснення витрат грошових коштів на більш низький рівень уряду при збереженні фінансової відповідальності. Тому механізм формування доходів місцевих бюджетів при здійсненні реформ і є запорукою її успішності [3].

Результати бюджетної децентралізації свідчать про тенденції зростання обсягів власних ресурсів (податків та зборів) місцевих бюджетів (рис. 1) та зростання частки місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України (рис. 2).

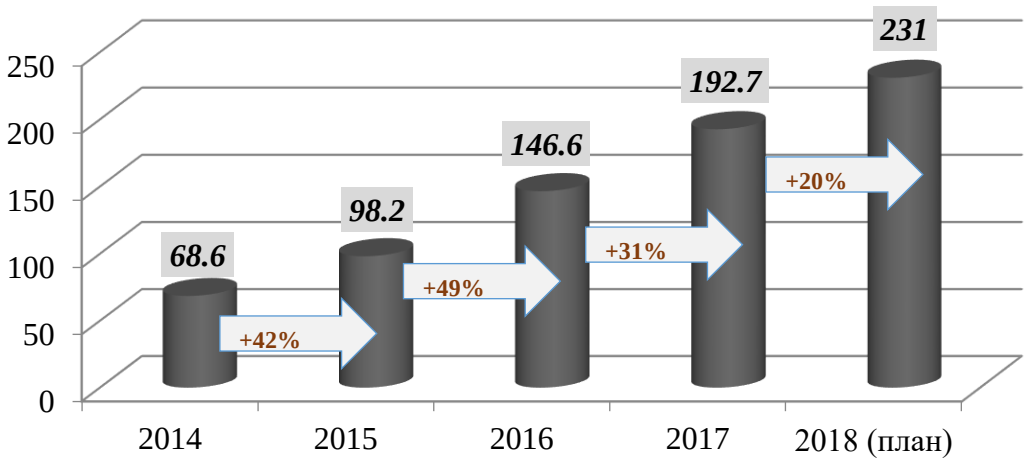

Рис. 1. Динаміка власних ресурсів місцевих бюджетів України за 2014 – 2018 рр, млрд грн [5]

Обсяг власних ресурсів місцевих бюджетів з моменту реалізації реформи збільшився майже у 3 рази (з 68,6 млрд. грн. у 2014 році до 192,7 млрд. грн. у 2017 році). У 2018 році прогнозується збільшення обсягу власних доходів місцевих бюджетів на 20% в порівнянні з попереднім роком, що становитиме приблизно 231 млрд грн.

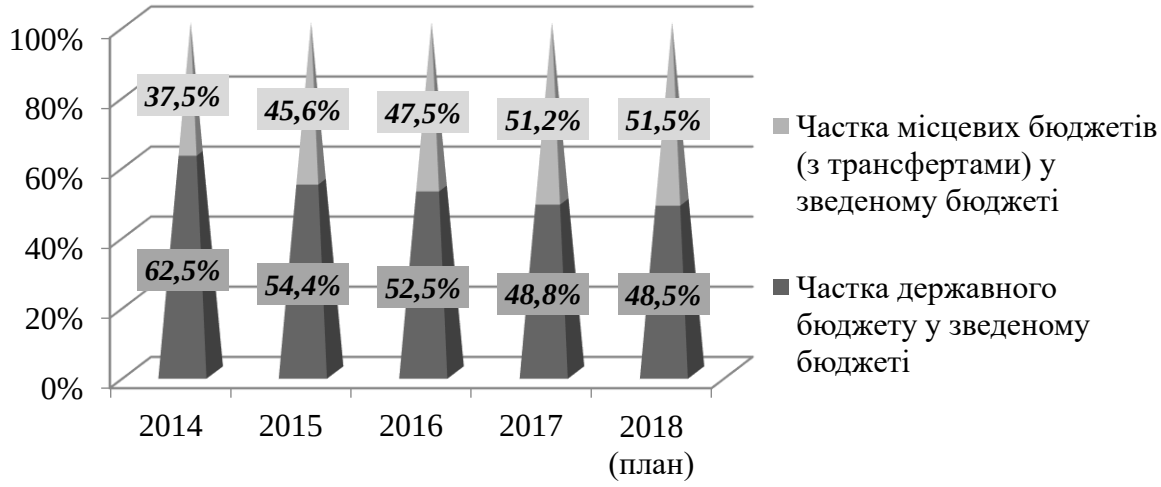

Рис. 2. Динаміка частки місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України за 2014 – 2018 рр, % [5]

До реформи місцевого самоврядування більше 70% ресурсів зосереджувалося в державному бюджеті, решта - більше 20% - у місцевих бюджетах. Починаючи із 2014 року спостерігається поступове збільшення частки місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України (з 37,5% у 2014 році до 51,2% у 2017 році).

Зростанню доходів загального фонду місцевих бюджетів сприяло запровадження з 1 січня 2015 року акцизного податку з реалізації суб'єктами

господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів, а також передача з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг, державного мита, пов'язаного з видачею та оформленням закордонних паспортів, 10,0% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки.

Збільшення фінансових ресурсів дозволяє органам місцевого самоврядування більш самостійно реалізовувати місцеві стратегії розвитку, суттєво поліпшити благоустрій та інфраструктуру населених пунктів.

Переконливими фактами ефективного впливу фінансової децентралізації на бюджети місцевого самоврядування в Україні є зниження частки їх дотаційності за досліджуваний період (з 96,3% у 2014 році до 72,5% у 2017 році) та кількості й обсягу наданих Держказначейством позик на покриття тимчасових касових розривів (з 28,1 млрд грн у 2014 році до 0,1 млрд грн у 2017 році), що свідчить про посилення платоспроможності місцевих бюджетів з часу прийняття реформи місцевого самоврядування.

Також варто відмітити зростання обсягів державної підтримки на розвиток громад та розбудову інфраструктури (рис. 3).

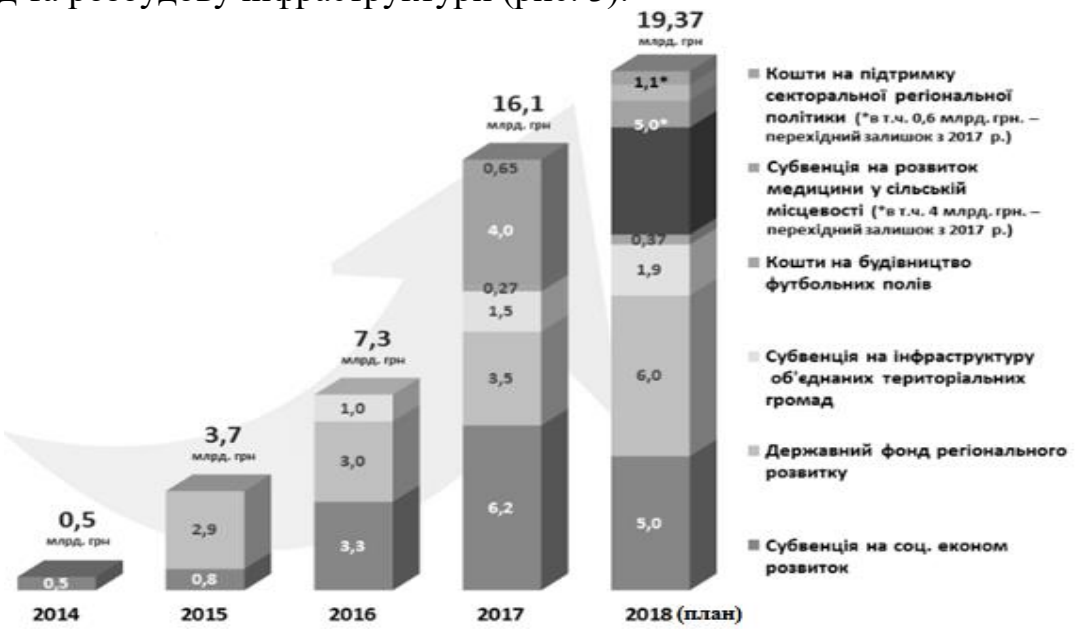

Рис. 3. Динаміка державної підтримки на розвиток громад та розбудову інфраструктури в Україні за 2014 – 2018 рр, млрд грн [4]

Відповідно до планових показників 2018 року обсяг загальної бюджетної підтримки місцевим органам влади на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури склав 19,37 млрд грн. Це свідчить про те, що розмір державної підтримки на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури зріс майже у 39 разів, порівняно з 2014 роком (0,5 млрд грн). Крім того, на 2018 рік передбачена субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення у сумі 11,5 млрд

грн, з якої до 20 % обсягу, виділеного для кожної області, спрямовується на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.

Дослідження впливу бюджетної децентралізації на місцеві бюджети України показали значні позитивні зрушення в системі місцевого самоврядування країни. Завдяки реформі муніципалітети стали більш незалежними та самодостатніми, у них з'явився значний фінансовий ресурс, який вони самостійно можуть розподіляти на першочергові потреби та розвиток громади.

Проте реалізація бюджетної децентралізації супроводжується і суттєвими недоліками. Основними серед них є:

1) на сьогодні не врегульовано питання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом, а також функцій та повноважень між місцевими радами ОТГ та РДА і районними радами;

2) в частини утворених ОТГ немає належно підготованих робочих кадрів та спостерігається низька кваліфікація службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій [2];

3) швидке збільшення кількості ОТГ без пропорційного збільшення обсягу субвенції на розвиток інфраструктури ОТГ знижує мотивацію громад до об'єднання та їхні можливості щодо соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.
2. Кузуб В. П'ять проблем децентралізації, або Як стати господарем у своєму місті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/columns/2017/11/16/7162180/.
3. Лагутіна Л.О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації. - Збірник наук.праць. - Випуск 6.2015.
4. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 вересня 2018 року // Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/309/10.09.2018.pdf.
5. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., доц. Варцаби В.І. –Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 431 с.

***Вікторія Мінкович**, ст. викладач*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У науковій літературі існує велика кількість підходів щодо розуміння теоретичних аспектів категорії «децентралізація». Проте, існування певних розбіжностей у визначенні даної категорії спричиняє неоднозначність у її трактуванні. У зв'язку з цим, виникає необхідність у проведенні комплексного аналізу даного поняття.

Децентралізація – це комплексне явище, яке є предметом багатьох наукових досліджень: філософських, правових, управлінських, політологічних, економічних тощо. При цьому як і в теоретичних, так і в практичних дослідженнях поняття «децентралізація» є багатоаспектним, широкомасштабним та комплексним, воно трактується неоднозначно та розглядається різнопланово. Так, відповідно до тлумачення «Словника української мови» (1970-1980) «децентралізація» – це система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління; скасування або послаблення централізації [13, с. 260]. У словнику іншомовних слів за редакцією О. С. Мельничука на семантичному рівні децентралізація (від лат. de – «протиставлення», centralis – «центральний») трактується як знищення, ослаблення або скасування централізації [11, с. 249]. У іншому словнику, за редакцією С. М. Морозова, децентралізація (від латинського de – «заперечення», centralize – «середній, центральний») означає «знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління» [12, с. 164]. Політичний словник радянського періоду надає узагальнене визначення терміна «децентралізація» – розширення прав місцевих державних органів управління в результаті передання їм деяких функцій центральних органів [9, с. 137]. У словнику Меріама-Вебстера децентралізація визначається як процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління [1].

В цей же час М. Пухтинський [10] у своєму дослідженні зазначає, що децентралізацію можна розуміти й досліджувати в теоретичному та прикладному, «інструментальному» вимірах. У теоретико-пізнавальному розумінні децентралізація є формою реалізації, здійснення врядування й самоврядування на локальному рівні організації публічної влади. У прикладному, «інструментальному» прояві це процес і водночас механізм передачі адміністративних та фінансових повноважень з центрального на місцевий рівень організації публічної влади. Метою є раціоналізація та підвищення ефективності державного управління, запобігання узурпації публічної влади, залучення громадянського суспільства до вирішення питань територіального розвитку, дієвої

реалізації принципу субсидіарності щодо надання публічних послуг. У прикладному вимірі децентралізація супроводжується адміністративно-територіальною реформою – процесом раціоналізації територіальної організації публічної влади. Моделі такої раціоналізації можуть бути різними й відповідають особливостям розвитку національних державно-правових систем.

В той же час, децентралізацію можна розглядати як систему управління, а також як сучасну парадигму державного управління. Погляди вчених на цю категорію різні і не зводяться до єдиної загальновизнаної точки зору. Певна різниця в трактуваннях поняття децентралізації обумовлена використанням авторами різних підходів до дослідження її природи та форм. При цьому, залежно від предмета досліджень існують численні уявлення про аксіологію децентралізації публічної, державної, виконавчої влади, державного управління, її визначення, ознаки типології, класифікації. Як зазначає М. І. Буряк, децентралізаційна теорія в системі державного управління виникла під назвою decentralization, яка передбачає поділ усіх адміністративних прав, які відносяться або до компетенції держави, або до компетенції локальних територіальних громад [4, с. 61]. Так, в «Енциклопедії державного управління» децентралізація визначається як спосіб територіальної організації влади, за якого держава передає право на прийняття рішень із визначених питань або у визначеній сфері структурам локального чи регіонального рівня, що не належать до системи виконавчої влади і є порівняно незалежними від неї, є складним, комплексним явищем у правовій, демократичній державі, яке полягає в передачі центральними органами державної влади певного обсягу владних повноважень суб'єктам управління нижчого рівня, що мають необхідні права, обов'язки та ресурси. Кінцевою метою такого перерозподілу владних повноважень є можливість прийняття ефективних управлінських рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях [5, с. 167].

Провівши аналіз цілого ряду наукових як теоретичних так і практичних праць, приходимо до висновку, що термін «децентралізація» використовується у різних сенсах і чіткого єдиного розуміння у вітчизняній літературі не виділено. Але при цьому спільним аспектом є визначення децентралізації серед взаємозв'язків між центральними органами влади та місцевим самоврядуванням у частині розподілу повноважень. Так, І. Усеїнов [14, с. 263] визначає децентралізацію як перерозподіл функцій і повноважень єдиної державної влади між відповідними органами державної влади, з одного боку, і органами регіонального (місцевого самоврядування) – з іншого; М. Багмет та Т. Личко [2, с. 34] вважають, що це розширення повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади за рахунок повноважень центральних органів виконавчої влади з метою оптимізації і підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і

місцевих інтересів; П. Курмаєв [7, с. 17] трактує її як перерозподіл та делегування повноважень на регіональний рівень з метою їх найбільш ефективного використання та заохочення регіональних ініціатив, оптимізації практичного вирішення питань на рівні адміністративно-територіальної одиниці; Т. Безверхнюк [3] визначає децентралізацію як перерозподіл повноважень регіонам з метою ефективного використання внутрішнього потенціалу, заохочення регіональних ініціатив та розмежування функцій і повноважень між різними рівнями управління; Л. Петренко [8] зазначає, що це один з основних напрямів удосконалення системи управління, що полягає в делегуванні повноважень від вищого на нижчі щаблі управління для вирішення питань різного характеру. Також хоч і не аналогічне, але в той же час схоже за значенням наводить визначення децентралізації О. Кукарцев [6, с. 102] - це скасування або послаблення одноосібних функцій центру з появою цих функцій в інших організаційних структурах, які мають певну самостійність. Тобто, у наведених трактуваннях чітко прослідковується спільна риса, яку відображають через досліджувану нами категорію вітчизняні дослідники, а саме – процес делегування повноважень з центрального рівня на місцевий.

Таким чином, проведений аналіз теоретичних підходів щодо розуміння категорії «децентралізація» дозволяє зробити висновок, що не існує єдиного та усталеного підходу щодо трактування даного поняття. Науковці, дослідники та пересічні громадяни досить часто використовують такі поняття як «адміністративно-територіальна реформа», «бюджетний федералізм», «фіскальна децентралізація» й інші, при цьому в деяких випадках ототожнюючи їх з поняттям «децентралізація». Проведене ж дослідження дозволяє зазначити, що ці поняття не є ідентичними, проте між ними існує тісний взаємозв’язок.

Список використаних джерел:

1. Decentralization // Merriam-Webster. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.merriam- webster.com/dictionary/decentralization.
2. Багмет М. О. Цінність місцевого самоврядування як демократичної форми децентралізації державно-владних повноважень / М. О. Багмет, Т. М. Личко // Наукові праці ЧДУ. Серія «Держ. упр.». – 2009. – № 112. – С. 33-37.
3. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 / Т. М. Безверхнюк; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2009. – 36 с.
4. Буряк М. І. Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад / М. І. Буряк // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 58–65.
5. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011. Т. 8: Публічне врядування / наук.ред. колегія: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін.; Львівський регіональний інститут державного управління при Президентові України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011.

6. Кукарцев О. Інституціональні механізми регіональної політики: централізація і децентралізація влади / О. Кукарцев // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку: зб. наук. праць; голов. ред. В.М. Денисенко. – Л.: Львів. політехніка, 2007. – № 19. – С. 101-108.
7. Курмаєв П. Ю. Дослідження зарубіжного досвіду управління соціально-економічним розвитком на регіональному рівні / П. Ю. Курмаєв // Економічний простір. - 2009. - № 25. - С. 16-23.
8. Петренко Л. М. Децентралізація управління в теорії менеджменту / Л. М. Петренко // Теорія та методика управління освітою. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv. gov.ua/e-j ournals/ttmuo/2010_3/10petmmt.pdf.
9. Політичний словник / За ред. В. К. Врублевського, А. В. Кудрицького, В. М. Мазура та ін. – К.: 1982. – 655 с.
10. Пухтинський М. Засади децентралізації публічної влади / М. Пухтинський // Віче. – 2015. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://veche.kiev.ua/journal/4782/.
11. Словник іншомовних слів / [видання друге, виправл. і доповн.]; за ред. О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 967 с.
12. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарлупа. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
13. Словник української мови: в 11 томах. – Том 2, 1971. – С. 260. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sum.in.ua/s/decentralizacija.
14. Усеїнов І. Д. Питання децентралізації в умовах сучасної України / І. Д. Усеїнов // Регіональна політика на сучасному етапі державотворення: проблеми децентралізації, ризики та перспективи впровадження: пленарне засід., рек. та матеріали щоріч. наук.-пракг. конф. (31 жовтня 2006 р.). – Одеса, 2006.– С. 263-266.

Олена Міняйло, *студентка 3 курсу*
Аліна Хижняк, *студентка 3 курсу*
Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: Криворучко М., к.е.н., доцент

ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Активне використання інструментів державної фінансової політики дозволяє уряду регулювати фінансово-економічні аспекти економічного розвитку. Державні видатки та державні запозичення є дієвими інструментами фінансової політики, які активно використовуються урядом України.

Аналізуючи формування видатків бюджету в умовах інституційної модернізації економіки країни, І. Адаменко та С. Собчук [1] наголошують на тому, що метою бюджетування є планування та прогнозування видатків. На основі аналізу даних за 2002-2016 роки, автори доходять висновку щодо активного використання інструментів фінансування в процесі реалізації завдань та функцій держави, тому що темпи зростання видатків перевищують темпи зростання ВВП – це, на думку дослідників, спричиняє додатковий тиск на економічну систему

країни. Серед характерних рис управління державними видатками автори зазначають короткострокову спрямованість та значну питому вагу видатків на соціальний захист і забезпечення. Видатки на економічну діяльність, навпаки, демонструють чітку тенденцію до зниження.

В якості підходу до управління державними видатками Адаменко І. та Собчук С. пропонують програмно-цільовий метод, що орієнтований на середньострокову перспективу. Іншим напрямом вдосконалення управління державними видатками автори вважають відхід від державного патерналізму у соціальній сфері та побудові відносин на засадах партнерства між державою, бізнесом та суспільством. Заслуговує на увагу виокремлення авторами чотирьох груп результатних показників ефективності виконання бюджетних програм (показники затрат, продукту, ефективності та якості).

Аналізуючи зовнішні державні запозичення, Котіна Г., Скрипка Н. та Степура М. [2] зазначають, що перші кроки на ринку державних єврооблігаційних запозичень Україна зробила у серпні 1997 р. (загальний обсяг запозичень склав 396 млн. дол. США). Враховуючи те, що залучення коштів шляхом розміщення єврооблігацій не вимагає від уряду виконання зобов'язань щодо структурних реформ (на відміну від участі в програмі кредитування), у структурі зовнішнього державного боргу України станом на 31.12.2017 р. запозичення за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку складають більше половини обсягів – 53,18%, а заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій – 37,72% (основними кредиторами Україні протягом останніх 5 років були Канада, Німеччина та Японія).

Україна співпрацює з ЄС в рамках трьох програм в галузі макрофінансової допомоги. Важливо відзначити тезу Г. Котіної, Н. Скрипки та Степури М. про затримку зі сторони ЄС виплат траншів в рамках третьої програми макрофінансової допомоги через відмову України експортувати ліс-кругляк до ЄС.

Аналізуючи динаміку рівня ВВП та державного боргу, дослідники дійшли висновку щодо поступового зростання держаного гарантованого боргу України, починаючи з 2000 року. Динаміка рівня ВВП (в млрд. дол. США) має нерівномірний характер: поступове зростання у 2000-2008 та 2010-2013 роках, та стрімкий спад у 2009 та 2014 роках.

Важливо відзначити, що Г. Котіна, Н. Скрипка та Степура М., аналізуючи вплив економічної політики попередньої влади, критикують політику підтримання курсу гривні за рахунок зовнішніх запозичень. Разом з тим, можна не погодитися із зазначеними авторами щодо однозначності висновку про недоцільність підтримання курсу гривні - після кризи 2009 року шляхом підтримання стабільного курсу гривні рівень ВВП у 2013 році досяг передкризового рівня 2008 року.

На основі узагальнення вищенаведеного можна зробити висновок, що державні видатки та дефіцит є важливими інструментами державної фінансової політики. Програмно-цільовий метод бюджетування дозволяє підвищити ефективність державних видатків та строковість їх планування до середньострокового рівня. Важливим критерієм активного використання державних фінансів в Україні є перевищення темпів зростання видатків над темпами зростання ВВП.

Державні запозичення дозволяють залучити ресурси шляхом розміщення єврооблігацій та участю в програмах макроекономічної допомоги. Розміщення єврооблігацій для уряду є більш вигідним, так як не вимагає виконання вимог щодо структурних реформ; натомість, співпраця в рамках макроекономічної допомоги передбачає виконання урядом ряду вимог. Проблема збільшення державного боргу з метою підтримання стабільного курсу національної валюти є дискусійним питанням, що вимагає детального аналізу.

Список використаних джерел

1. Адаменко І.П. Формування видатків бюджету у мовах інституційної модернізації економіки / Адаменко І.П., Собчук С.І // Бізнес Інформ. – 2018. - №5. – С. 303-212.
2. Котіна Г.М. Зовнішні державні запозичення в Україні: політика формування та загрози використання / Котіна Г.М., Скрипка Н.Ю., Степура М.М. // Бізнес Інформ. – 2018. - №4. – С. 275-285.

***Еліна Мулеса**, аспірант*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., доцент

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОРОЗВИТКУ

Економічна криза посилила проблеми в соціальній та економічній сферах, як на державному так і на регіональному рівнях. Одним з чинників зниження динаміки прогресу є збереження традиційної соціально-економічної моделі розвитку. Саме тому, вирішення проблем регіонального управління соціально-економічним розвитком регіонів є пріоритетним в сучасних умовах, коли Україна прагне активно прилучатись до сучасних інтеграційних процесів. Не менш своєчасним і актуальним є дослідження проблем формування принципів саморозвитку регіонів, а особливо сьогодні, коли на вищому державному рівні декларуються настанови щодо розробки власної національної стратегії розвитку та модернізації, вміння концентрувати всі ресурси і створювати власні резерви, формувати внутрішній ринок регіону.

В науковій літературі існує низка підходів до визначення поняття “регіон” (рис. 1), шо дають змогу виокремити основні характерні його ознаки як системи.

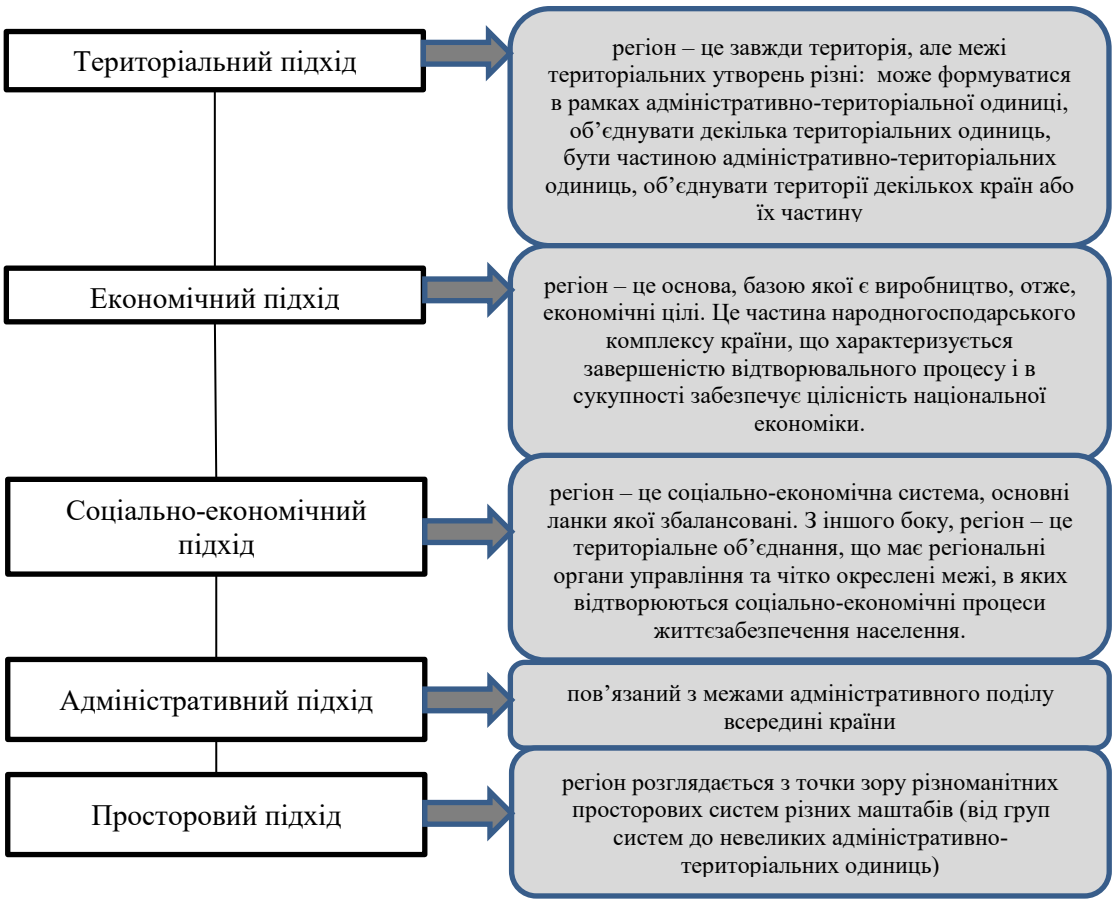

Рис. 1. Підходи до визначення поняття «регіон» [3]

**сформовано автором на основі джерел [1, 3]*

Однак, незважаючи на те, чи розглядається регіон як адміністративно-політична одиниця, частина територіально-виробничого устрою країни, організаційно-просторова форма використання продуктивних сил, або ж як соціальна спільність певної території, узагальнюючою властивістю регіону є спроможність до розвитку, а точніше до саморозвитку.

Відповідно до Аналітичного звіту "Регіональний розвиток та державна регіональна політика України" [4, с. 27] регіональний розвиток – це "динамічний процес, зміна внутрішньої соціально-економічної структури регіону в напрямку її вдосконалення та раціоналізації. Як правило, він має поступальний зміст, характеризується прогресивними змінами і в результаті повинен призвести до формування регіону як стійкої просторової системи, що раціонально використовує свій внутрішній потенціал і гармонійно співіснує з навколишнім середовищем". Тобто регіональний розвиток ґрунтується на самодостатності, спроможності використовувати та нарощувати свій потенціал.

Під регіональним саморозвитком слід розуміти стратегічно стійку здатність регіону в умовах сформованого в суспільстві макросередовища забезпечувати розширене відтворення валового регіонального продукту, соціальний розвиток регіону та формувати й використовувати всі види потенціалу регіону в інтересах

реалізації як макроекономічних цілей і пріоритетів, так і внутрішньо регіональних цільових установок системного характеру.

Низка термінологічних уявлень про процес регіонального саморозвитку на основі використання власних ресурсів, конкурентних переваг та мінімізації залежності від центру в питаннях соціально-економічного росту вимагає детального дослідження таких понять, як самодостатність, самозабезпеченість, самостійність, автономність, незалежність та самовідтворення, які, як правило, дуже часто використовують як синоніми поняття «саморозвиток».

В широкому розумінні автономія (грец. αυτος – "сам" і грец. Νομος – "закон", самоврядування, незалежність) – це право самостійного здійснення державної влади чи управління, надане якійсь частині держави, що здійснюється в межах, передбачених загальнодержавним законом або конституцією. Тобто автономія означає право якого-небудь національно-територіального утворення самостійно здійснювати внутрішнє управління, може ґрунтуватися на культурній чи етнічній відмінності і часто веде до подальшої незалежності [3]. Відносно регіонального розвитку поняття "автономія" може використовуватися щодо прав органів місцевого самоврядування на розширення повноваження та можливості регіонів фінансувати економічний розвиток, впливати на інтенсифікацію інноваційного розвитку тощо.

Сутність поняття "незалежність" полягає в можливості приймати самостійні рішення за власними бажаннями та інтересами, без зовнішніх вказівок та наказів. Незалежність для держави – політична самостійність, відсутність підлеглості, суверенітет, самостійність у поведінці, діях і т. п. [1]. Однак в межах унітарної держави незалежність регіонів не може бути повною стосовно всіх рішень, що приймаються в межах регіонального розвитку на мезорівні, її застосування можливе тільки в межах окремих прав, якими можуть бути наділені регіональні органи влади та місцевого самоврядування.

Щодо поняття самостійність, то у тлумачному словнику воно трактується як здатність до незалежних дій, суджень, володіння ініціативою, рішучість, незалежність, свобода від зовнішніх впливів, примусів, від сторонньої підтримки, допомоги [5]. Самостійність регіону в контексті соціально-економічного розвитку доцільно вживати відносно фінансової спроможності вирішувати соціальні та економічні питання в межах регіону, ефективно використовуючи економічний потенціал. Однак бути повністю не підпорядкованим центру в умовах унітаризму регіон України не може.

Спорідненим поняттям самостійності є "самодостатність". Самодостатність об'єкта - це самостійна цінність або здатність обходитися власними можливостями. Що стосується "самодостатності" регіонів, таке визначення має умовний характер. Регіональне господарство є підсистемою загальнодержавної економічної системи. Регіон не в змозі самостійно, без державної підтримки

вирішувати завдання життєзабезпечення території, інакше втрачається економічна доцільність його входження в економічну систему країни. Тобто термін "економічна самодостатність регіону" є деякою абстракцією, але при цьому характеризує високий ступінь відтворювальної повноти функціонування регіональної економічної системи в просторі та часі [2].

Ще одним поняттям теорії регіонального розвитку є "самозабезпеченість", що означає незалежність від зовнішнього світу або інших людей. В контексті розвитку регіонів під самозабезпеченістю розуміють здатність підтримувати себе самостійно без сторонньої допомоги.

Незважаючи на схожість вище зазначених понять, варто відмітити, що кожне з них має власні характерні риси і, як наслідок, між ними існує деяка відмінність (рис. 2).

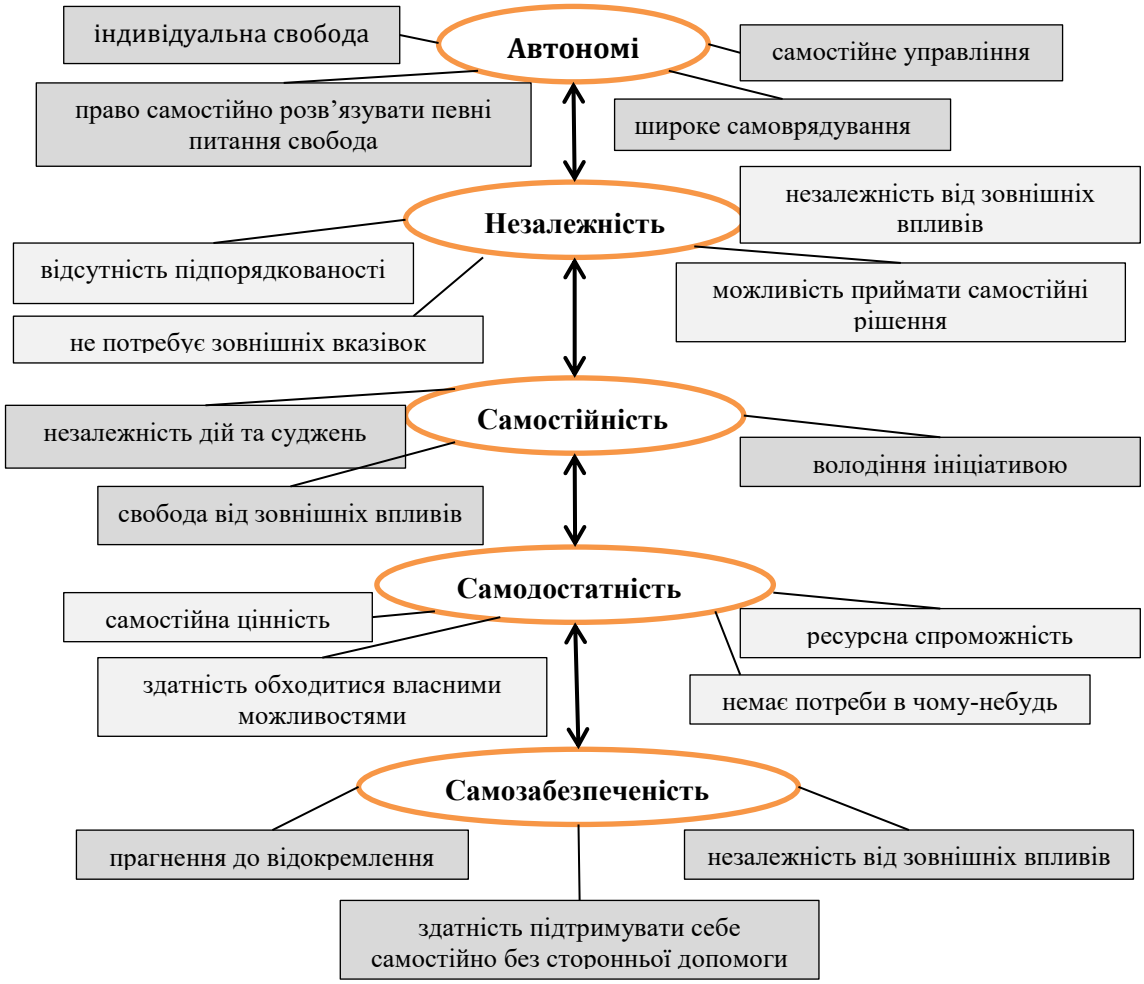

Рис. 2. Характерні риси системи термінів регіонального саморозвитку

**сформовано автором на основі джерела [3]*

Отже, необхідність здійснення ефективної регіональної політики на нинішньому етапі розвитку української держави є очевидною, від того, яким чином здійснюватиметься державне регулювання регіонального розвитку,

залежить якість і швидкість здійснення економічних перетворень як у регіонах, так і у країні в цілому. Також актуальними є напрями досліджень соціально-економічних процесів саморозвитку регіонів, а тому потребують подальших наукових розробок для виявлення перспективних умов саморозвитку та визначення ефективних управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел:

1. Гріневська, С. М. "Модернізація національної економіки шляхом забезпечення саморозвитку регіонів." Актуальні проблеми економіки 11 (2012): 169-173.
2. Костирко Л. А. Механізм формування стратегії фінансової забезпеченості регіону / Л. А. Костирко, Ю. С. Клітинський // Часопис економічних реформ № 3 (11). – 2013. – С. 62–69.
3. Іванова, О. Ю. Формування потенціалу саморозвитку регіонів України в контексті трансформаційних процесів. Монографія: ОЮ Іванова–Х: ВД" ІНЖЕК, 2014.
4. Сайт Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. Аналітичний звіт “Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.surdp.eu/news/Forum
5. Толковый словарь русского языка. Том I.; под ред. Д. Н. Ушакова. – М.: ООО “Издательство Астрель”, ООО “Издательство АСТ”, 2000. – 848 с.

***Анастасія Ошкодер**, студентка 3 курсу*
ДВНЗ «Донецький Національний Університет ім. Василя Стуса», м. Вінниця
Науковий керівник:Козлов В. П., к.е.н., доцент

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Розвиток взаємодії держави і бізнесу на основі механізму державно-приватного партнерства є одним з пріоритетних напрямків стимулювання економічного розвитку як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Механізм державно-приватного партнерства дозволить сконцентрувати наявні державні ресурси і приватні інвестиції на вирішенні ключових проблем в інноваційній сфері, сфері соціально-економічного розвитку регіонів.

Проблеми державно-приватного партнерства досліджували так українські економісти О.М. Вінник, І.В. Запатріна, Л. І. Тараш та ін.

Метою роботи є визначення переваг державно-приватного партнерства для держави та бізнесу як механізму стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів і основних напрямів його розвитку.

В даний час державно-приватне партнерство знаходиться в Україні на початковій стадії розвитку, коли розробляється нормативно-правове забезпечення

механізмів державно-приватного партнерства, створюються інституційні основи, моделі взаємодії держави і приватного бізнесу на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Дослідження досвіду функціонування в багатьох країнах державно-приватного партнерство як форми співпраці показало, що таке партнерство має значні переваги як для держави, так і для приватного сектора.

Для держави такі переваги полягають у наступному:

1. Залучення додаткового фінансування для прискорення впровадження нових суспільно значущих проектів.

2. Можливість використовувати налагоджені механізми управління для комплексних програм і проектів.

3. Можливість використовувати механізми державно-приватного партнерства для впровадження інноваційних технологій, розроблених приватним сектором.

4. Залучення висококваліфікованого персоналу з приватного сектора.

5. Підвищення ефективності управління державним майном, і, відповідно - економія державних витрат.

6. Підвищення технологічного потенціалу в різних галузях економіки в умовах переходу до економіки знань.

З іншого боку, приватний сектор також має зацікавленість у співпраці з державою у формі державно-приватного партнерства, так як він отримує:

1. Доступ до реалізації проектів, участь в яких було б неможливою без взаємодії з державними органами, і отримання прибутку в результаті їх реалізації.

2. Пряму підтримку з боку державних органів, в тому числі при реалізації великомасштабних проектів з недостатньо високою рентабельністю і великими термінами окупності.

3. Можливі податкові пільги і фінансові пільги (довгострокове розміщення інвестицій під державні гарантії або отримання кредиту за пільговою процентною ставкою) [1, с. 45].

В Україні сформовані основні правові засади залучення приватних інвестицій в державні проекти та основні принципи державно-приватного партнерства з прийняттям Верховною Радою України 1 липня 2010 року Закону України "Про державно-приватне партнерство". З прийняттям цього закону почалися процеси налагодження співпраці держави і приватного бізнесу.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, станом на 1.01.2018 р. в Україні було укладено 191 договір державно-приватного партнерства, з яких реально працювало 182 проекта.

Найбільшу долю проектів укладено в такій сфері господарської діяльності, як оброблення відходів (64,2%). У сфері збору, очищення та розподілення води укладено 21,4% проектів. Незначну кількість проектів укладено у сфері

будівництва, експлуатації автострад, залізниць, злітно-посадкових смуг, мостів, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів, з виробництва, транспортування і постачання тепла, електричної енергії та інше [2].

Більшість економістів вважає що до основних напрямків розвитку, які дозволять активізувати державно-приватне партнерство в Україні, відносяться:

- розвиток законодавства з питань державно-приватного партнерства;
- розвиток інституціонального середовища для розробки і реалізації партнерських проектів на регіональному рівні;
- розвиток управління і організації ДПП, механізму реалізації проектів державно-приватного партнерства на регіональному рівні [3, с.41].

Підсумовуючи результати проведеного дослідження слід зазначити, що в Україні існує необхідність підвищення рівня розвитку механізму державно-приватного партнерства і його ролі в стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів. В ході дослідження виявлено переваги державно-приватного партнерства як для держави, так і для приватного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Холодная Н. Д. Государственно-частное партнерство – новый тип отношений в российской экономике / Н. Д. Холодная // Вопросы государственного и муниципального управления, 2009, № 2, С. 42–56.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: офіційний вебсайт – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62a9b6fb-27ff-462a-b351-eeeadfb26b6f&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini
3. Тараш Л. І., Петрова І. П. Інституціональне забезпечення державно-приватного партнерства в Україні: проблеми та напрями розвитку / Л. І. Тараш, І. П. Петрова // Економічний вісник Донбасу, 2016, №1(43), С. 35-43.

***Михайло Пітюлич**, д.е.н., доцент*
***Світлана Загоруйко,** ст. викладач*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород

ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Протягом останніх років в Україні поглиблюються процеси децентралізації, пов'язані з передачею повноважень на рівень територіальної громади. Такий процес є складним та включає бюджетну та податкову децентралізацію, можливість передачі повноважень на рівень громад та формування незалежних бюджетів цих громад.

У зв'язку з особливостями розвитку Закарпатської області і специфікою її територіальної структури, проблема формування та використання місцевих фінансів є надзвичайно актуальною.

Об'єднана територіальна громада (ОТГ) вважається утвореною згідно

Законом про добровільне об'єднання територіальних громад з дня набрання чинності рішеннями всіх рад, що прийняли рішення про добровільне об'єднання територіальних громад, або з моменту набрання чинності рішенням про підтримку добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі [1].

Об'єднання територіальних громад сприяє:

- покращенню управління громадою: громада матиме компетентну раду та кваліфікований виконком;

- завдяки новій бюджетній політиці об'єднані громади отримують додаткові фінансові ресурси для розвитку інфраструктури - доріг, освітлення, водопостачання, водовідведення, утилізації побутових відходів тощо.

- більш ефективне управління, наявність планів розвитку, прозорість рішень зроблять громади привабливими для інвесторів, що забезпечить економічний розвиток та нові робочі місця. У громадян, особливо у молоді, нарешті з'явиться можливість для реалізації власного потенціалу в тому місці, де вони народились та виросли.

У Закарпатській області створено 6 об'єднаних територіальних громад: Тячівська (Тячівська міська рада, Руськополівська сільська рада, Лазівська сільська рада), Вільховецька (Вільховецька сільська рада, Вільховецько -Лазівська сільська рада, Добрянська сільська рада), Полянська (Полянська сільська рада, Плосківська сільська рада, Родниківська сільська рада), Перечинська (Перечинська міська рада, Ворочівська сільська рада, Зарічівська сільська рада, Сімерська сільська рада, Сімерківська сільська рада), Іршавська (Іршавська міська рада, Лозянська сільська рада), Баранинська (Баранинська сільська рада, Холмецька сільська рада, Великолазівська сільська рада, Яроцька сільська рада) [2].

Формування нових територіальних громад пов'язано, насамперед, з можливістю їх самодостатнього розвитку, на що впливає велика кількість ризиків, основу яких складають фінансові ризики [3].

Держава проводить стимулювання розвитку ОТГ, шляхом використання дотаційних методів управління. Такий вплив спрямований на залучення фінансових ресурсів до місцевого бюджету ОТГ. З метою виявлення змін у розвитку ОТГ проаналізовано доходи (табл. 1) та видатки місцевих бюджетів ОТГ Закарпатської області. Інформація про доходи місцевих бюджетів Баранинської ОТГ, Іршавської ОТГ, Перечинської ОТГ відсутня, так як вони створені у 2017 р.

Щодо доходів ОТГ Закарпатської області, то прослідковується значне збільшення доходів у Тячівській ОТГ за 2017 р. – 83212,6 тис. грн., що становить 15,55 % обласного бюджету. Вільховецька ОТГ збільшила свої доходи з 1,64% до 1,95%, Полянська ОТГ також покращила стан отримання доходів у розмірі 2,14-3,62% обласного бюджету [2].

Таблиця 1

Доходи сформованих ОТГ у Закарпатської області за 2016-2017 рр., тис. грн. *

№ п/п	Назва районів гірських територій	Податки, збори та інші доходи						
		Фактично надійшло за відповідний період 2016 р.	Планові показники на 2017 р.	Фактично надійшло станом на 01.01.2018 р.	Відхилення до фактичних надходжень за відповідний період 2016 р.		Відхилення до планових показників	
					у %	+, -	у %	+, -
1.	Вільховецька ОТГ	6576,3	10400,0	10414,6	158,4	3838,3	100,1	14,6
Продовження таблиці 1								
2.	Тячівська ОТГ	62669,5	75752,6	83212,6	132,8	20543,1	109,8	7460,0
3.	Полянська ОТГ	8535,8	19220,9	19393,7	227,2	10857,9	100,9	172,8
4.	Обласний бюджет	**399775,7**	**534828,1**	**535243,7**	**133,9**	**135468,0**	**100,1**	**415,6**

*Розроблено на основі [2]

Видаткова частина бюджетів ОТГ Закарпатської області спрямована на фінансування державного управління, освіти, охорони здоров'я,соціального захисту та соціального забезпечення,культури і мистецтва,фізичної культури і спорту,житлово-комунального господарства,економічної діяльності та реверсних дотацій. Аналіз структури видатків засвідчує, що найбільша їх кількість зосереджена у всіх ОТГ на розвиток освіти (початок 2018 року), зокрема, що становить для гірських територій Полянської ОТГ 1943,9 тис.грн. (73,2% від загальної суми касових видатків) та Перечинської ОТГ 2656,7 тис.грн., (69,6% від загальної суми касових видатків). Менша кількість видатків спроможних об'єднаних громад гірських територійспрямована на державне управління у Полянській ОТГ 14,1%та Перечинській ОТГ 18,4% від загальної кількості касових видатків. Гірша ситуація спостерігається у фінансуванні охорони здоров'я, що становить у Полянській ОТГ 165,4 тис. грн., Тячівській ОТГ 370,5 тис. грн. та Вільховецькій ОТГ 439,2 тис. грн [2].

Найбільша частина видатків припадає на Тячівську ОТГ що складає 4,7% обласного бюджету (початок 2018 року). Іршавська ОТГ та Перечинська ОТГ становлять однакову частину видатків у розмірі 2,8%. Найменша кількість видатків спостерігається у Полянській ОТГ – 1,9% обласного бюджету[2] .

Звертаємо особливу увагу на об'єднаних громад саме гірських територій Закарпатської області. З переліку створених ОТГ області до них відносяться Перечинська ОТГ та Полянська ОТГ. Особливості дохідної та видаткової частини бюджетів спроможних об'єднаних громад гірських територій :

- фінансовий аналіз Перечинської ОТГ, показав, що за 2017 рік власні надходження бюджету зросли з аналогічним періодом 2016р. у 1,4 раза на 9664,2

тис. грн. Основну частину власних ресурсів становлять надходження від платників єдиного податку (крім с/г виробників) 13,6 %; доходів від відчуження нерухомості та землі 5%; податку на прибуток підприємств комунальної власності 0,1%; плати за землю 22,1%; податок на нерухомість 0,7%, акцизний збір 6,4%, інші місцеві податки і збори 8,4%; доходів від оренди комунального майна 0,1%; трансфертних надходжень 24,5%; інші доходи становлять 19,1% [4]. Видаткова частина бюджету Перечинської ОТГ спрямована на розвиток дошкільної освіти, державне управління, благоустрій, бюджетний розвиток, інше;

- фінансовий аналіз Полянської ОТГ показав, що за 2017 р. власні надходження бюджету зросли порівняно з аналогічним періодом 2016 р., у 2,3 раза, і становлять 19939,7 тис. грн. Основну частину власних ресурсів становлять надходження від податку на доходи фізичних осіб 48 %, податок на майно 23 %, єдиний податок 19 %, акцизний податок 2 %, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів 2 %, туристичний збір 3 %, власні надходження бюджетних установ [5]. Видаткова частина бюджету Полянської ОТГ у 2017 р. збільшилася на 35560,6 тис. грн., з яких левова частка була спрямована на фінансування закладів освіти.

Вище наведене засвідчує, що фінансова частина об’єднаних територіальних громад гірських територій є найбільш суттєвою, від якої значною мірою залежить успішність функціонування розвитку таких громад. Наявність економічно активних суб’єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це та багато іншого є основою для успішного розвитку громади.

Результатом реформи стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. Об’єднані громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання.

Показники виконання місцевих бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до сталого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Список використаних джерел:

1. Закон України. Про добровільне об'єднання територіальних громад (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91) [Електронний режим]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19.
2. Закарпатська обласна державна адміністрація [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.carpathia.gov.ua/
3. Савастєєва, О.М. Ризики ефективності бюджетного процесу на рівні об'єднаних територіальних громад /О.М. Савастєєва// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 26 (Том 2). – С. 92-95.
4. Перечинська міська рада [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.perechyn.com.ua/
5. Полянська громада [Електронний режим].–Режим доступу:http://polyanska-gromada.gov.ua/

Катерина Сочка, *к.е.н.,*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ: ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ ЧИ РОЗВИТКУ

Вихідною передумовою ефективної реалізації завдань соціально-економічного розвитку регіонів є формування достатньої та диверсифікованої фінансової бази. Традиційно найбільш вагомим джерелом фінансування потреб регіонів та громад вважаються відповідні місцеві бюджети. Склад та структура видаткової частини бюджетів відображають пріоритети органів влади у фінансуванні найбільш актуальних завдань розвитку відповідного регіону. Конкретна спрямованість видатків місцевих бюджетів визначається такими основними чинниками, як рівень місцевого бюджету, що визначає перелік закріплених за ним Бюджетним кодексом України [1] дохідних джерел і видаткових повноважень; демографічна ситуація та тенденції розвитку людських ресурсів; стан соціальної та економічної інфраструктури; рівень розвитку економіки регіону та використання його економічного потенціалу; інші чинники (природоохоронні тощо).

Місцеві бюджети України орієнтовані переважно на задоволення соціальних потреб населення, що підтверджується аналізом динаміки їх складу та структури на прикладі зведеного бюджету Закарпатської області (табл. 1).

Дані таблиці 1 завідчують абсолютне переважання в структурі видаткової частини бюджету області соціальної складової – в межах 85,9% - 83,7%, видатки на галузі економіки демонструють тенденцію до поступового збільшення від 8,8% (2015 р.) до 10,2% (2017 р.), видатки на природоохоронні заходи займають мізерне значення – 0,04 – 0,02% видатків бюджету області.

Таблиця 1

Динаміка складу та структури касових видатків зведеного бюджету Закарпатської області, 2015 – 2017 р.р.[2]

Показники	***2015***		***2016***		***2017***	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Разом касові видатки, з них:	**8487,71**	**100,0**	**10044,47**	**100,0**	**13520,59**	**100**
на соціальну сферу:	***7293,11***	***85,93***	***8514,54***	***84,77***	***11311,83***	***83,66***
-освіта	*2914,16*	34,33	3145,71	31,32	4436,15	32,81
-охорона здоров'я	*1578,12*	18,59	1625,38	16,18	2325,74	17,20
-соціальний захист та соціальне забезпечення	*2443,38*	28,79	3343,91	33,29	3996,83	29,56
на галузі економіки	***745,36***	***8,78***	***990,85***	***9,86***	***1377,33***	***10,19***
					Продовження таблиці 1	
-будівництво	*371,73*	4,38	296,08	2,95	267,94	1,98
-транспорт і зв'язок	*115,85*	1,36	374,92	3,73	697,30	5,16
на природоохоронні заходи:	***3,32***	***0,04***	***1,95***	***0,02***	***2,14***	***0,02***

Очевидно, що сформована видаткова структура місцевих бюджетів не дозволяє забезпечувати ефективне фінансування важливих пріоритетів регіонального розвитку.

Найбільш вагомими видатками соціального значення бюджету області є видатки на освіту (в межах 34,3% - 32,8% усіх видатків бюджету за період аналізу), видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення (відповідно, в межах 28,8 – 29,6%), охорону здоров’я (відповідно, в межах 18,6% - 17,2%). Зазначене додатково підтверджує чітку орієнтацію місцевих бюджетів на задоволення поточних потреб регіону, фінансування діючої мережі бюджетних закладів соціального спрямування та невеликий акцент на програми розвитку.

З точки зору оцінки програм регіонального розвитку важливим є дослідження динаміки видатків місцевих бюджетів на розвиток галузей економіки. За період аналізу спостерігається позитивна тенденція і частка зазначених видатків у видатковій структурі бюджету області збільшилася від 8,8% (2015 р.) до 10,2% (2017 р.), абсолютне зростання обсягів видатків на цю сферу становило 631,9 млн. грн. (що складає 1,8 раз) і засвідує поступове посилення вагомості економічного вектору розвиту регіону. Зазначене зростання відбулося, головним чином, за рахунок видатків на сферу транспорту та зв‘язку, частка яких зросла від 1,36% (2015 р.) до 5,2% (2017 р.) видатків бюджету області, при цьому абсолютне зростання обсягів фінансування склало 581,5 млн. грн. (або 6,1 рази).

Важлива складова сталого розвитку – видатки на природоохоронні заходи – у видатковій структурі місцевих бюджетів Закарпатської області займає дуже незначне значення – усього 0,02%.

З точки зору використання ресурсів місцевих бюджетів на програми розвитку регіону важливо оцінити динаміку показників та виконання видатків споживання (поточних) та видатків розвитку (капітальних) бюджету області.

Видатки споживання – частина видатків бюджетів, які забезпечують поточне функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, бюджетних установ, поточні міжбюджетні трансферти та видатки на фінансове забезпечення заходів соціального захисту населення та соціально-культурної сфери, а також інші видатки, не віднесені до видатків розвитку та нерозподілених видатків [3].

Під видатками розвитку розуміємо видатки бюджетів на фінансове забезпечення наукової, інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансове забезпечення капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансове забезпечення структурної перебудови економіки; інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням. Видатки розвитку формуються за рахунок капітальних видатків, досліджень і розробок, окремих заходів розвитку по реалізації державних (регіональних) програм, матеріалів, інвентарю, будівництва, капітального ремонту та заходів спеціального призначення, що мають загальнодержавне значення, субсидій та поточних трансфертів підприємствам, установам, організаціям [3].

Загалом за період аналізу зафіксовано постійне недовиконання видаткової частини бюджету області – касові видатки коливалися в межах 91,1 – 94,9% затверджених планових показників (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка виконання видаткової частини зведеного бюджету Закарпатської області, 2015 – 2017 р.р., % [2]

Показники	*2015*			*2016*			*2017*		
	разом	у т.ч.		разом	у т.ч.		разом	у т.ч.	
		С*	Р**		С	Р		С	Р
Разом видатків, з них:	**95,0**	**97,1**	**78,8**	**95,8**	**97,6**	**83,3**	**94,9**	**96,8**	**79,5**
на соціальну сферу	***96,7***	***97,5***	***77,7***	***97,5***	***98,2***	***81,9***	***96,3***	***97,4***	***72,0***
-освіта	94,7	96,5	72,8	95,8	97,3	79,7	95,8	96,0	92,4
-охорона здоров'я	95,8	96,0	90,0	96,8	97,2	85,2	92,9	97,4	54,6
-соц. захист та соціальне забезпечення	99,7	99,7	91,9	99,7	99,7	94,7	98,9	98,9	89,8
на галузі економіки	***82,0***	***92,4***	***78,1***	***84,3***	***87,8***	***82,9***	***84,9***	***90,2***	***80,6***
-будівництво	81,8	98,2	81,8	82,3	0,0	82,3	77,2	47,1	77,3
-транспорт і зв'язок	75,0	87,2	63,4	84,4	80,3	85,7	85,2	87,8	82,4
на природо-охоронні заходи	***59,0***	***52,7***	***91,4***	***41,3***	***33,4***	***63,9***	***44,6***	***34,9***	***82,4***

** С – видатки споживання

*** Р – видатки розвитку

Слід наголосити, що стан виконання видатків споживання є дещо кращим – в межах 95,9 – 96,8% планових показників, тоді як видатки розвитку у 2013 – 2014

р.р. виконувалися на рівні 36,2 – 41,1%; у 2015 – 2017 р.р. стан фінансування видатків розвитку місцевих бюджетів дещо покращився – відповідно до 78,8% - 83,3% - 79,5% планових показників.

Очевидно, що в умовах соціально-економічної нестабільності, складних зовнішньо-політичних умов та військових дій на сході держави, масової зовнішньої міграції населення, високого рівня тіньової економіки, бюджетних ресурсів не вистачає для забезпечення ефективного фінансування окремих напрямів сталого розвитку регіону. Тому актуальним завданням для органів місцевого самоврядування, громад стає залучення позабюджетних джерел коштів, зокрема, це можуть бути кошти недержавного сектору економіки та населення для співфінансування важливих соціальних та економічних проектів (у регіоні зафіксовано декілька прикладів ремонту місцевих доріг за рахунок коштів громад), кошти міжнародних програм співробітництва (зокрема і транскордонних) та іноземних урядів.

Проведене дослідження засвідчило чітку орієнтацію місцевих бюджетів Закарпатської області на задоволення потреб соціальної сфери; однак, незважаючи на зростання абсолютних обсягів фінансування, урахування офіційних показників інфляції за досліджуваний період [4], суттєве зростання рівня цін на продукти харчування, енергоносії, оплату праці, інші видатки споживання, дозволяє стверджувати про зменшення реальних видатків місцевих бюджетів регіону на соціальну сферу за період дослідження. Тому, слід констатувати, що в сучасних умовах місцеві бюджети є інструментом фінансування поточних потреб (споживання), а не драйвером соціально-економічного зростання регіонів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. (від 08.07.2010 N 2456-17). Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17
2. Звітні матеріали Департаменту фінансів Закарпатської ОДА за 2015 – 2017 роки. Офіційний сайт Закарпатської ОДА - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://carpathia.gov.ua/storinka/oblasnyy-byudzhet
3. Наказ Міністрества фінансів України «Про бюджетну класифікацію» (№ 11, від 14.01.2011). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11
4. Офіційний сайт міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/

***Михайло Шимон**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., проф.

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Для стабільного розвитку та інтеграції України до європейського співтовариства особливої уваги набуває проблема збалансованого економічного розвитку регіонів та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, яка є відображенням демократичних відносин у суспільстві, можливостей подальшого економічного розвитку держави та формування нового кола економічних відносин.

Місцева влада є основою незалежності, цивілізованого суспільного життя яке підкріплене ефективним виконанням економічних і соціальних завдань. Тобто, місцеве самоврядування є основним показником розвитку суспільства в країні і умовою реальної незалежності. Хоч би якою досконалою була державна влада в центрі, вона ніколи не стане дієздатною та ефективною, якщо на місцях не буде самоврядною. Як показує світовий досвід, чим розвиненішою є держава, тим вище роль і значення муніципалітету. Тобто розвивається самоврядування – прогресують у своєму поступі держава і суспільство, і навпаки, якщо воно занепадає – нищиться міць держави і процвітання суспільства [1, с. 34].

Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні напряму впливатиме на фінансову незалежність України, що сприятиме взятому курсу децентралізації влади. Але згідно чинному законодавству нормативно-правові не є такою гарантією, бо в них не вирішено багато проблем та протиріч між вертикаллю виконавчої влади та повноваженнями які делеговані муніципалітету. Ці проблеми можна вирішити розробленням та прийняттям нових законів та доповнень до вже існуючих про комунальну власність; місцеві податки і збори; місцеві фінанси; адміністративно-територіальний устрій; органи самоорганізації населення; муніципальну службу; внесення змін і доповнень до законів про бюджетну систему, банки і банківську діяльність тощо. В нових і доповнених законодавчих актах мають бути прописані окремі умови стосовно їхнього застосування державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Тобто за всі роки реформування місцевого самоврядування вперше його було чітко відокремлено від державної влади, “виведено з системи органів виконавчої влади”. Тим самим наші юристи-законодавці закріпили в Основному Законі наявність в Україні і публічної, а не лише державної влади. Хоча самого терміна “публічна влада” в тексті немає, та зміст її зафіксовано. До такого

висновку можна прийти, проаналізувавши статті Конституції України, а саме статті 6: "…державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову", та статті 5: "...народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та муніципалітету". Тобто є влада народу (публічна влада), яка має складовими державну (законодавча, судова, виконавча) і місцеву владу (муніципалітет). Але і це питання "місцевої влади" досить спірне. Є думка науковців [3, с. 8], які вважають, що публічна влада в Україні розглядається як центральна (державна влада), що здійснюється за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу, судову, і місцеву – державну (виконавчу) і самоврядну

Дотримуючись цієї точки зору, ми можемо побачити об'єднання в одне ціле вплив на територіальну одиницю, який здійснюється місцевими органами виконавчої влади і органами муніципалітету. Інакше кажучи поєднуємо два зовсім різні за своєю суттю і природою впливи. Адже місцеві органи виконавчої влади реалізують завжди державну політики але на місцевому рівні.

Для ефективного здійснення регіонального управління в політичній, соціально-економічній та інших сферах необхідна взаємодія місцевого муніципалітету і державних адміністрацій.

Така взаємодія забезпечить хороший результат місцевої територіальної політики, сприяючи реалізації виконанню державних завдань через муніципалітет.

Проте про якісне управління і дієздатність муніципалітету можна судити за якісними змінами в суспільстві, тобто за рівнем життя населення.

На загальнодержавному рівні визначено важливість цих взаємовідносин тому що це питання розглядається поряд з іншими в концепції адміністративної реформи, яка має на меті створення і запровадження нової концепції функціонування муніципалітету і виконавчої влади.

В концепції адміністративної реформи в Україні передбачається процес трансформації самої системи місцевого самоврядування та територіального устрою виходячи з національного досвіду, досвіду європейських країн і світової практики. Цей процес передбачає три етапи:

Перший етап складається із забезпечення нормативно-правових актів, ресурсних і експериментальних перетворень чинної організації територіального устрою та загальної системи місцевого самоврядування

Другий – повинен включати трансформацію нижньої ланки адміністративно-територіального устрою держави (село, селище, місто), створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), чітке розмежування області відповідальності стосовно надавання послуг місцевими органами виконавчої влади та органами муніципалітету на всіх територіальних рівнях управління.

Третій – для покращення структури управління на місцевому рівні, участі в управлінських рішеннях населення, створення нових бюджетно-фінансових

механізмів і раціоналізації обов'язків місцевих державних адміністрацій (ДА) повинна відбутися трансформація територіального устрою.[4 с.122]

Ці етапи повинні мати законодавчі, фінансові,економічні, функціонально-організаційні і територіально-адміністративні аспекти.

Список використаних джерел:

1. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади: монографія. Полтава: ПУЕЕ, 2012. 341 с.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р.//Зб. Договорів Ради Європи: офіц. вид. Київ: Парламент. вид-во, 2000. С. 190–205.
3. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз : навч. посіб. Київ, 2010. 232 с.
4. Куц Ю. О., Мамонова В. В.; Територіальна організація влади в Україні: навч. посіб./за заг.ред. д.держ.упр., проф. В. В. Мамонової. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2013. 212 с.

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Карина Безносko**, студентка 4 курсу*
***Світлана Солодка**, студентка 4 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Суханова А.В., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМАТИКА СЬОГОДЕННЯ: МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ

У сучасних умовах трансформації економіки України важливе місце посідає проблема формування ринкових інститутів, головним із яких є розвиток підприємництва. Становлення і розвиток різних форм малого підприємництва, поряд із середнім і великим бізнесом, є стратегічною проблемою економічної політики в умовах модернізації економіки, її наближення до передових світових стандартів.

Зарубіжний досвід ведення підприємництва свідчить, що в структурі економік країн із ринковою економікою вагоме місце належить сектору малого підприємництва як найбільш масової, гнучкої та динамічної форми господарювання.

Нажаль в Україні розвиток бізнесу залишається на низькому рівні. Така ситуація спровокована нерозвиненим регуляторним середовищем, слабким доступом до фінансування і низьким зростанням конкуренції. Вирішення зазначених проблем розвитку малого бізнесу в Україні повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки [5].

Слід також зазначити, що в умовах імплементації Угоди про Євроасоціацію розвиток малого бізнесу є максимально сприятливою формою господарювання, яка дозволить забезпечити реалізацію стратегічно важливих задач економічного розвитку країни. Зокрема, статтею 379 Угоди передбачено співробітництво сторін для впровадження стратегій розвитку малих і середніх підприємств на принципах Європейської хартії малих підприємств, удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності малого бізнесу, впровадження досвіду інноваційного підприємництва, кластерного розвитку[4].

Ці положення Угоди дають підстави для розширення контактів між відповідними установами України та ЄС і окремих країн Євросоюзу, перш за все нових членів, по ознайомленню з європейським досвідом, навчання

управлінського персоналу, організації тренінгів і стажувань для представників бізнесу, залученню методичної підтримки для створення інституційного забезпечення сприяння малому бізнесу (фондів, сервісних, дорадчих установ), розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС і т.п. Важливо, що згідно з положеннями Угоди можна пропонувати розширення частки фінансування програм розвитку малого бізнесу в рамках наданої технічної допомоги [3].

Важливим інструментом розвитку малого підприємництва є сприяння розвитку інноваційного підприємництва. Розвиток інноваційного підприємництва є одним з важливих конкурентних переваг країн ЄС. Як свідчить європейська практика, використання цієї переваги вимагає спеціальних заходів державної політики [2].

Сутнісна специфіка малого бізнесу диктує необхідність його ефективної загальнодержавної й регіональної підтримки, здатної елімінувати негативний вплив факторів зовнішнього середовища. В тих країнах, де підтримці малого бізнесу приділяється пильна увага, вона зіграла свою значиму роль. Так, у Франції, Великобританії, Бельгії, Німеччині, Канаді, Іспанії він сприяв створенню середнього класу, в Ізраїлі й США - подоланню рецесії, у Мексиці, Канаді, Сінгапурі, Японії – створенню нових ринків, у Китаї, Польщі, Чехії, Угорщині, Словаччині – послідовному проведенню реформ. [1]

Отже, жодна держава не може розвивати свою економічну систему без становлення сфери приватного бізнесу, при цьому роль малого бізнесу тут є визначальною. Однак рівень розвитку малого підприємництва в Україні кардинально відстає від багатьох провідних країн світу (згідно статичного спостереження кількість малих підприємств бізнесу нашої держави значно менша ніж за кордоном). Однією із причин недостатнього ефективного проведення загальнодержавної й регіональної підтримки малого бізнесу є крайня неоднорідність України в економічному й соціально-політичному відношенні.

Таким чином, нами проаналізовано сучасний стан розвитку малого підприємництва в Україні, міжнародного іміджу країни та її місця в міжнародному бізнес-середовищі. Розкрито особливості державної політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні та країнах Європи і США та виділено позитивний досвід, який може бути запозичений для України. Зокрема визначено, що завдяки малим фірмам формується конкурентне середовище, яке позитивно впливає на кон'юнктуру ринку, забезпечує економічне зростання, а також на стан зайнятості населення.

Список використаних джерел:

1. Безус А. М. Розвиток підприємств малого бізнесу в Україні / А.М.Безус, К.В.Шафранова // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки.-2016.-№ 3.-С.7-17.-Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknutd_2016_3_3

2. Гобир І. Б. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні в кризових умовах / І. Б.Гобир, М. І. Мельник // Агросвіт. – 2015. - № 10. – С. 65- 69
3. Евроассоциация и новые возможности для развития малого бизнеса в Украине [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/macrolevel/evroassociaciyai-novye-vozmozhnosti-dlya-razvitiya-malogobiznesa-v-ukraine-_.html
4. Толмачова Г.Ф. Тенденції розвитку малого підприємництва у сучасних економічних умовах України / Г.Ф. Толмачова, О.В. Якубяк // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. – К.: ІЕП НАНУ, 2016. – С. 121-140.
5. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Г.Швець. - Режим доступу :http://econf.at.ua/publ/konferencija_2016_10_20_21/sekcija_5_ekonomichni_nauki/ suchasni_tendenciji_malogo_pidpriemnictva_v_ukrajini/54-1-0-1333

***Рената Глеба**, студентка 1 курсу (скорочений термін навчання)*
ДВНЗ « Ужгородський національний університет»,м.Ужород
Науковий керівник: ст. викл. Загоруйко С. В.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність є найважливішою умовою розвитку бізнесу та соціально-економічного розвитку країни вцілому. Інвестиції сприяють розвитку багатьох напрямів діяльності,які забезпечують конкурентоспроможність країни.

У сучасних умовах розвитку ділової активності в Україні ринкове середовище стає все більш нанасиченим. Можливостей для інвестування багато. Разом з тим, будь-яка корпорація має обмежені фінансові ресурси, які доступні для інвестування. Тому потрібно діяти згідно зі своєю інвестиційною стратегією загалом, а також враховувати позиції інвестиційної політики.

Інвестиційна політика підприємства - складова частина загальної економічної стратегії, котра визначає вибір і способи реалізації найбільш раціональних шляхів оновлення і розширення його виробничого і науково-технічного потенціалу [1].

Інвестиції є найважливішим чинником стабілізації та зростання економіки України. Дослідження проблем інвестиційної діяльності є актуальними, оскільки в останні роки в Україні недостатньо привабливі умови для більш активної діяльності внутрішніх та іноземних інвесторів, що в свою чергу обумовлює потребу у додатковому обсязі інвестиційного капіталу.

Розвиток сучасної економіки України неможливий без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних інвесторів, які б вкладали свої інвестиції на довгострокові терміни, забезпечуючи цим стабільний розвиток важливих сфер господарства.

Для того, щоб наочно оцінити стан інвестиційної діяльності України, слід розглянути обсяг прямих іноземних інвестицій та інвестиції в основний капітал.

За даними Держстату у січні-березні 2018 року в економіку України іноземними інвесторами з 76 країн світу вкладено 1151,0 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.04.2018 року становив 32751 млн.дол. США [5].

Інформаційні технології – одна з небагатьох галузей, яка зберегла здатність зростати навіть в умовах кризи. Тому багато інвесторів обирають саме цю галузь для вкладення своїх коштів. Загальний обсяг інвестицій в українські IT-компанії становив 265 мільйонів доларів за 2017 рік, що на 231% більше показників 2016 р. Такі дані містяться в звіті венчурного фонду AVentures Capital за підсумками дослідження Dealbook of Ukraine [3].

Згідно з дослідженням, в 2017 році було укладено 44 угоди, а в 90% провідними були іноземні інвестиційні фонди (наприклад, General Catalyst, IVP, Spark і Almaz Capital), але за участю українських інвесторів.

Іноземний капітал становив 96% загального обсягу інвестицій, при тому що в 2016 році і раніше розподіл зовнішнього і локального капіталу було практично рівним. Найбільшими розкритими угодами 2017 року стали 110 млн дол. інвестицій в Grammarly (від General Catalyst, IVP і Spark Capital), 30 млн дол. в BitFurry (від Credit China Fintech Holdings), 10 млн дол. в Petcube (від Almaz Capital, Y Combinator, AVentures Capital, U.Ventures, Digital Future і ін) і 7 млн дол. в People.ai (від Lightspeed Venture Partners, Index Ventures, Shasta Ventures, Y Combinator, SV Angel) [4].

AVentures Capital, венчурний фонд, заснований в 2012 році, орієнтований на співпрацю з глобальними компаніями, що мають R & D в Україні та країнах Центральної Східної Європи. Фонд фокусується на інвестиціях в IT, включаючи такі галузі, як програмне забезпечення, електронна комерція, хмарні сервіси, мобільні технології [3].

Відсоток проникнення IT технології в український аграрний сектор поки що досить низький, не дивлячись на це транснаціональні компанії продовжують інвестувати в український агросектор. За останні півтора роки в галузі реалізовано 12 великих проектів, сума іноземних вливань в кожен з яких склала від $10 до $180 млн. Про свої наміри інвестувати в нашу країну заявили такі транснаціональні трейдери, як Bunge, Cofco, Cargill. Наприклад, китайська корпорація Cofco вклала в будівництво зернового терміналу в Миколаївському порту $75 млн і зупинятися на цьому не збирається — в її планах нові проекти в Україні [5].

У червні 2017р. свій виробничо-перевантажувальний комплекс за $180 млн в Миколаєві запустила компанія Bunge. Інвестиції освоїли за три роки. Компанії вдалося збудувати завод з виробництва рослинної олії, термінал з перевалки олії і розширити потужності зернового терміналу. Річна перевалка вантажів зросте на

750 тис. т по зерну, на 500 тис. т - по шроту, 500 тис. т - по маслу. У таблиці 1 представлено найбільших інвесторів у аграрний сектор України.

Таблиця 1

Найбільші компанії-інвестори в агросектор України (за даними Fortune global 500 за 2017 рік) [3]

№	Інвестор	Актив, в який інвестували	Сума, $ млн
1	Bunge	Виробничо-перевантажувальний комплекс у Миколаївському порту	180
2	Cargill	Зерновий термінал у порту «Південний»	100
3	IFC	«Кернел»	95
4	Cofco	Зерновий термінал у Миколаївському порту	75
5	Risoil S. A.	Зерновий термінал в Чорноморському порту	70
6	Фонд NCH	«Агропросперіс»	36
7	IFC	«Астарта»	25
8	ЄБРР	«Українські аграрні інвестиції»	20
9	ЄЕБРР	«Індустріальна молочна компанія»	20
10	ЄБРР	«Астарта»	20
11	ED&Man Ukraine	Цукровий завод в Миколаївській області	10
12	IFC	Agrofusion	10

В Україні повернення інвестицій в сільгоспсектор перевищує 15%, такий високий показник — рідкість. Зараз багато українських підприємств помітно подешевшали, тому для інвесторів вдалий час купувати. Думаю, найближчим часом варто очікувати нових угод з придбання активів в нашій країні. Головними перевагами для інвестицій в український агробізнес є високі внутрішні ціни на сільгосппродукцію, відносно сприятливий податковий режим, низькі ціни на оренду землі, наявність великих земельних масивів і хороші кліматичні умови, ніж в інших країнах Тому іноземним інвесторам вигідніше вкладати свої кошти саме в сільгоспсектор України адже з цього вони отримають великі прибутки [5].

Капітальні інвестиції в Україні в січні-березні 2018 року зросли на 37,4% в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року. Про це повідомила Державна служба статистики. Згідно з даними Держстату, в першому кварталі 2018 року освоєно 89 млрд грн капітальних інвестицій (без урахування тимчасово окупованих Криму, Севастополя і частини зони проведення ООС), що на 37,4% більше обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2017 року [3].

Згідно з статистикою, капітальні інвестиції за звітний період зменшилися в Луганській (на 23,9%), в Чернівецькій (на 0,5%) областях.

У галузевому розрізі найбільше зростання капітальних інвестицій в першому кварталі поточного року зафіксовано на підприємствах інформації та телекомунікацій - вдвічі, фінансової і страхової діяльності - на 80,2%, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності - на 69,3% [4].

При цьому в сфері адміністративного та допоміжного обслуговування падіння капінвестицій становило 3,1% і будівництві - на 3,4%.

ля розвитку процесу інвестування потрібно півищувати рівень стабільності країни, конкурентоспроможності та участь в міжнародних угодах. Україна має величезний потенціал для розвитку інвестування проте потрібно провести ряд реформ та докорінних змін в економічній і законодавчій сфері, для того щоб, збільшити інвестиційну привабливість нашої країни [2].

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу Doing Business 2018 році Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (за 140-го на 35-те місце) по компоненту "одержання дозволів на будівництво" - завдяки зменшенню пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по "сплаті податків" за зменшення та уніфікацію ставки ЄСВ [4].

На жаль, стан інвестиційної діяльності в Україні сьогодні не відповідає потребам економіки. На нашу думку, для залучення більших інвестицій Україні потрібно вирішити одну дуже важливу проблему- корупцію, адже саме вона є основною причиною того, що інвестори бояться вкладати свої ресурси в розвиток українського бізнесу, адже надто великий ризик неповернення коштів. Розвязання проблеми з корупцією дозволить повернути довіру деяких іноземних вкладників до корпорацій України і цим самим підвищити не тільки рівень окремих галузей,а й економіки вцілому.

Список використаних джерел:

1. Лазебник Л.Л. Міжнародна економіка: Курс лекцій / Л.Л. Лазебник. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2011. – 219 с.
2. Мотриченко В.М. Овчарук М.П. Особливості поширення ТНК на економіку України/ В.М. Мотриченко, М.П. Овчарук// Електронне наукове видання міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір». – Черкаси. – 2013. – № 3 (11). – С. 13-18. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1303/13ompopt.pdf.
3. Fortune global 500 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : fortune.com/global500/.
4. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://unctad.org.
5. Найбільші інвестори України [Електронний ресурс].-Режим доступу:http://forbes. ua/ratings/2.

***Марія Грибанич**, студентка 2 курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сембер С. В., к.е.н., доцент

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Поняття банкрутства досить притаманне сучасним ринковим відносинам. Воно характеризує неспроможність підприємства (організації) задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди.

У світовій практиці банкрутом вважають таке підприємство, платоспроможність якого має не тимчасовий, а тривалий характер. Наприклад, у Швеції процедура визнання банкрутства оголошується тоді, коли підприємство не може протягом шести місяців оплатити пред'явлені йому вимоги.

Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20 % продовжують своє існування після 3 років роботи. При чому з цих 20 % після 6 – 8 років існування залишається знову лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4 – 5 % компаній існують більше 9 – 10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків [5, с.113].

Закон України «Про банкрутство» під банкрутством розуміє зв'язану з браком активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установлений для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом [3].

Важливим етапом формування системи попередження банкрутства на підприємстві є встановлення причин банкрутства. Зрозуміло, що причин є безліч і перерахувати їх усіх неможливо. Тому доцільно їх розглядати укрупнено за групами та акцентувати увагу на найважливіших.

Загалом чинники, які є передумовою банкрутства підприємств, можна згрупувати у дві основні групи.

Зовнішні щодо підприємства (економічні, політичні, демографічні, посилення міжнародної конкуренції, банкрутство боржників), на які воно не має можливості впливати або цей вплив дуже слабкий (рис. 1).

Рис. 1. Зовнішні чинники передумови банкрутства підприємств [1;4;5]

Внутрішні (зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних обігових коштів, неефективність фінансових вкладень, відсутність договірної дисципліни тощо), які безпосередньо залежать від організації роботи на самому підприємстві (рис. 2).

Рис. 2. Внутрішні чинники передумови банкрутства підприємств [1;4;5]

Інші автори вважають, що причинами банкрутства є фінансові кризи, які зумовлені екзогенними та ендогенними чинниками.

До екзогенних відносять:

- спад кон’юктури в економіці;
- зменшення купівельної спроможності;
- значний рівень інфляції;
- нестабільність господарського та податкового законодавства;
- нестабільність фінансового та валютного ринків;
- поширення конкуренції у галузі;

- криза окремої галузі;
- сезонні коливання;
- дискримінація органами влади тощо.

До ендогенних відносять:

- низька якість менеджменту;
- дефіцити в організаційній структурі;
- низький рівень кваліфікації персоналу;
- недоліки у виробничій сфері;
- прорахунки в галузі постачання;
- низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту;
- прорахунки в інвестиційній політиці;
- брак інновацій та раціоналізаторства;
- дефіцити у фінансуванні;
- відсутність або незадовільна робота служб контролю [6, с.13-15].

У нашій країні правове регулювання процедури банкрутства здійснюється Господарським кодексом України, законами «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та «Про виконавче впровадження. Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (сукупні вимоги кредиторів) складають не менше ніж 300 мінімальних розмірів заробітної плати.

Залежно від цілей та змісту банкрутства законодавством передбачено такі судові процедури: розпорядження майном боржника, мирова угода, санація (відновлення платоспроможності боржника), ліквідація банкрута.

Арбітражний суд визнає боржника банкрутом за відсутності пропозицій щодо проведення санації або незгоди кредиторів з її умовами. З цього моменту припиняється підприємницька діяльність боржника, до ліквідаційної комісії переходить право розпорядження майном банкрута й усі його майнові права та обов'язки, вважаються такими, що минули, строки всіх боргових зобов'язань банкрута, припиняється нарахування пені та відсотків на всі види заборгованості банкрута [3].

Разом з тим існує і фіктивне банкрутство, яке набуло певного поширення у вітчизняній практиці, коли підприємство стає неплатоспроможним через умисні дії його керівника або власників (приховування активів, виведення активів з-під контролю підприємства, штучні борги тощо).

Для багатьох підприємств, які не змогли впоратися з наслідками кризи, банкрутство є неминучим. У цій ситуації просто необхідно встановити прозору та швидку процедуру банкрутства, яка дасть боржникові шанс відновити свою платоспроможність, захистити інтереси кредиторів і запобігти прихованому виведенню активів з підприємства.

Вітчизняна процедура банкрутства вкрай неефективна, дорога та занадто тривала. Про неефективність існуючої процедури банкрутства свідчить той факт, що тільки 9% справ про банкрутство в Україні закінчується відновленням платоспроможності в порівнянні з майже 60-85% в розвинутих державах. В Україні дуже низький показник відшкодування вимог кредиторів. У середньому він становить 9%, тоді як у країнах Східної Європи і Середньої Азії – 28%. На процедури, пов'язані з банкрутством, в Україні витрачається 42% коштів від загальної вартості бізнесу, а в країнах Східної Європи і Середньої Азії – всього 13%. Тож в 90% випадків банкрутство призводить до ліквідації підприємства [2].

Банкрутство вітчизняних підприємств дуже впливає на соціально-економічне становище держави, оскільки зменшується кількість робочих місць, зростає безробіття, зменшуються податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, зростає соціальна напруга у суспільстві. Тому необхідно чітко визначати причини банкрутства підприємства і вчасно попереджати його виникнення.

Список використаних джерел:

1. Грачов, В. І. Управління фінансовою санацією: навч. посібник / В.І. Грачов, І.П. Косарєва, В.В. Прохорова, Т.Б. Кузенко. - Харків : ВД"Інжек", 2004. - 208 с.
2. Дубровик А. Регресивне банкрутство . Фонд ефективне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р.
4. Козлов С. Основні складові механізму банкрутства [Електронний ресурс]. – Режим доступу://www.yur-gazeta.com/wrater/447.
5. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко.- К.: КНЕУ, 2004. - 268 с.
6. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. – К.: КНЕУ, 2004.– 412 с.

***Камілла Данкович**,студентка 1 курсу (скорочений термін навчання)*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Загоруйко С.В., ст. викл.

АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА В УКРАЇНІ

В Україні акціонерні товариства є одною з найбільш поширених форм господарських товариств. Основна причина такого явища полягає у особливостях приватизаційних процесів, коли значна частина приватизованих підприємств набула форм акціонерних товариств.

Відповідно до Закону України Про акціонерні товариства, акціонерне товариство - це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [2].

Загалом, позитивними рисами акціонерних товариств є:

- обмеження економічного ризику для окремих учасників;
- підвищення підприємницької активності та об'єднання різних економічних можливостей - капіталів, вміння, знання та ідей;
- бмеження можливостей вилучення капіталів (паїв, часток) з товариства;
- розмежування капіталу та економічної діяльності;
- жорстке відокремлення власності акціонерного товариства і власності його учасників;
- зменшення залежності частки акціонерного товариства від частки його окремих учасників;
- підвищення професійного рівня учасників корпоративних відносин, особливо менеджменту.

До негативних рис акціонерних товариств можна віднести:

- виникнення фіктивного капіталу, який часто функціонує відірвано від реального капіталу;
- зниження можливостей контролю за діяльністю акціонерних товариств з боку дрібних акціонерів;
- наявність можливостей спекулятивного або навіть злочинного акціонерного засновництва;
- ускладнення системи управління акціонерним товариством у порівнянні з іншими формами підприємств.

Шостого січня 2018 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів» №2210-19 від 16.11.2017р. [4]. До ЗУ «Про акціонерні товариства» було внесено майже 300 змін, найголовніші із них такі:

1) зміна підходу до поняття публічної та приватної компанії;
2) посилення вимог до публічних та спрощення для приватних компаній;
3) допуск акцій приватних товариств до торгів на біржі;
4) скасування необхідності публікацій у офіційному друкованому виданні Комісії;
5) зміна порядку скликання та проведення загальних зборів акціонерів;
6) зміна порядку формування та компетенцій Наглядової ради;
7) обмеження прав акціонерів [5; 6; 7].

Отже, з 06.01.2018 року майже до всіх публічних акціонерних товариств застосовуються вимоги як до приватних. Найголовнішим у цьому визначенні є те, що це стосується лише вимог ЗУ «Про акціонерні товариства». Вимоги інших Законів застосовуються до ПАТ на загальних підставах. Такі новації є суперечливими, тому що це може призвести до плутанини у господарській та корпоративній діяльності товариства. Наприклад, при укладанні правочинів контрагентам складно буде розрізнити які вимоги щодо порядку надання згоди на

вчинення правочинів застосовувати, як провести належну перевірку повноважень органів такого товариства. Законом передбачено впровадження додаткових відомостей у ЄДР щодо типу акціонерного товариства, але вони вносяться за його ініціативи. У перші декілька років будуть проблеми із застосуванням норм законодавства.

Вперше за історію України запроваджено абсолютну виключну компетенцію Наглядової ради - це така компетенція, яка не може бути розглянута навіть вищім органом акціонерного товариства – Загальними зборами акціонерів (окрім випадків, передбачених законом),жодних юридичних ризиків для подальшого скасування рішення Наглядової ради не було. Під час обговорення цього законопроекту неодноразово підіймалось це питання, але залишилось без уваги.

За даними Державної служби статистики на кінець 2016 року в Україні налічувалось 15 226 акціонерних товариств, з яких 3,1 тис. – це публічні акціонерні товариства, а інші – приватні або такі, що свого часу не визначилися і мають статус АТ [2]. У 2017 році акціонерних товариств в Україні налічувалося 14 710 (табл.1), що на 3,4 % менше, ніж у попередньому. З них 2, 2 тис. - це публічні АТ, а 5, 1тис. - приватні АТ [3].

Таблиця 1

Кількість юридичних осіб за організаційними формами [1][3]

(на 1 січня 2018 року)

	Усього
Усього юридичних осіб	**1235024**
у тому числі:	
фермерське господарство	45035
приватне підприємство	200295
державне підприємство	3893
комунальне підприємство	11640
дочірнє підприємство	12068
іноземне підприємство	653
підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	3276
підприємство споживчої кооперації	1213
акціонерні товариства	14710
з них	
публічне акціонерне товариство	2186
приватне акціонерне товариство	5076
товариство з обмеженою відповідальністю	576554
товариство з додатковою відповідальністю	1453

[1] Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Щорічно акціонерні товариства в нашій країні повинні платити за публічність – 320 мільйонів гривень. Але дві третини із загальної кількості акціонерних товариств (з 15 226 АТ) не мають можливості виконувати вимоги закону і не розкривають інформацію. Більш того, вони порушують й інші

законодавчі вимоги, які висуваються до діяльності акціонерних товариств. Тягар публічності несуть лише 4990 діючих акціонерних компаній, що розкривають інформацію в Загальнодоступній базі даних НКЦПФР про ринок цінних паперів, що коштує їх власникам мінімум 100 млн грн [1].

Отже, кожного року змінюються вимоги до порядку скликання, організації та проведення Загальних зборів акціонерів. На нашу думку, це еволюція у системі корпоративного управління. Враховуючи економічну ситуацію в країні і стан компаній, держава повинна прийняти непросте політичне рішення – замість санкцій за порушення законодавства необхідно переглянути вимоги до діяльності акціонерних товариств, серед іншого і порядок розкриття ними інформації.

Найбільш ефективним контролером акціонерного капіталу є міноритарні акціонери. Для них є невигідними отримання підприємством збитків та невиплата ним дивідендів. Виходячи із Законів – вести бізнес у формі акціонерного товариства з боку мажоритарних власників та залучати інвестиції від стратегічних інвесторів стає простіше. Єдине, що це відбудеться за рахунок прав міноритарних акціонерів і це точно не сприяє залученню портфельного інвестора, а отже не вплине на розвиток фондового ринку.

Список використаних джерел :

1. Акціонерні товариства — вікно можливостей. [Електронний ресурс] https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2229006-akcionerni-tovaristva-vikno-mozlivostej.html
2. Державна служба статистики України. Кількість юридичних осіб за організаційними формами у 2016 [Електронний ресурс]: http://www.ks.ukrstat.gov.ua/arkhiv-2016-roku/1995-kilkist-sub-ektiv-ekonomiki-za-pravovimi-formami-u-2016-rotsi
3. 3 . Державна служба статистики України. Кількість юридичних осіб за організаційними формами у 2017 [Електронний ресурс]: /6225-kilkist-yuridichnikh-osib-za-organizatsijnimi-formami-na-1-sichnya-2017-roku.html
4. Закон України “ Про акціонерні товариства” № 514-VI від 17.09.2008. [Електронний ресурс] : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17.
5. Зміни в Діяльності Акціонерних Товариств – Спрощення Ведення Бізнесу Чи Залучення Інвестицій. [Електронний ресурс] : https://www.saad.legal/zmini_2210.
6. ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів» №2210-19 від 16.11.2017р [Електронний ресурс] : http://www.fin.org.ua/news/1279599
7. Юридичні новини. Зміни законодавства. Форум. [Електронний ресурс] : https://lawgrowthua.blogspot.com/2018/05/blog-post.html#more

***Віктор Дуфинець**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н., доцент

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ КОМПАНІЇ

Питання управління оборотними активами підприємств стають все більш актуальними. Сучасна господарська практика потребує прийняття як зважених так і нетрадиційних рішень, які базуються на глибокому синтезі досягнень сучасної фінансової теорії та досвіді фінансового управління.

Ефективно управляючи оборотними активами можна достатньо швидко досягти позитивних результатів у фінансовому оздоровленні підприємства. Розробка стратегії фінансового оздоровлення організацій обов'язково включає розробку принципів управління оборотними активами як найбільш мобільною частиною майна.

Незважаючи на це в даний час принципи управління оборотними активами в повній мірі не пророблені у вітчизняній науковій та методичній літературі, що відбивається на практиці: комплексної політики управління оборотними активами немає у переважної більшості українських підприємств.

Управління оборотними активами в першу чергу має передбачати визначення оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина оборотних активів повинна з однієї сторони забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних активів.

Необхідний обсяг оборотних активів слід розглядати з двох позицій: ліквідності та доходності.

При низькому рівні оборотних активів можлива втрата ліквідності і як наслідок можливі перебої в роботі та втрата доходів. При зростанні величини оборотних активів ризик втрати ліквідності знижується. При деякому оптимальному рівні оборотних активів прибуток стає максимальним. Подальше зростання оборотних активів, приводитиме до того, що підприємство матиме в своєму розпорядженні вільні активи, утримання яких призводить до витрат і зниження прибутку.

Таким чином, стратегія і тактика управління оборотними активами полягає в пошуку компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи підприємства.

Проблема ефективного управління активами є притаманною не лише для України. На думку аналітиків в основі краху більшості західних компаній лежить відсутність готівки, а не відсутність замовлень.

При переході до ринкової економіки, коли українські підприємства зіштовхнулися з необхідністю самостійно визначати потребу в усіх оборотних активах та управляти ними практика показала що існуючі розробки не відповідають вимогам часу. Відсутність відлагоджених механізмів управління фондами обігу стала однією з причин зростання заборгованості та відсутності грошових коштів у підприємств. Першочерговими проблемами стали: управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, визначення джерел фінансування.

Багатоаспектність практичних задач управління запасами та існуючі недоліки описаних в літературі методів приводять до висновку, що в сучасних умовах відповідні служби підприємства швидше за все не зможуть скористатися готовими рекомендаціями, а повинні творчо підходити до існуючих методик, в значній мірі самостійно розробляючи адекватні для власного підприємства методики. Адже як зазначає В. Ковальов: управління в більшій мірі є мистецтвом ніж наукою. Тим не менше окремі оцінки, отримані за допомогою формалізованих методів, нехай навіть в певній мірі умовні, дозволяють легше приймати остаточні рішення [1, с.261].

Значних успіхів в зниженні загальної потреби в оборотних активах можна досягти напрацювавши ефективну політику управління дебіторською заборгованістю.

Невиправдана дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її певного рівня може призвести до втрати ліквідності і навіть зупинки виробництва. Така ситуація досить характерна для національної економіки з її хронічними неплатежами.

Найбільш відомим інструментом інкасації дебіторської заборгованості є надання знижок за швидку оплату продукції. Багато підприємств використовують цей інструмент для прискорення повернення дебіторської заборгованості, однак роблять це інтуїтивно, без серйозних розрахунків, допускаючи при цьому помилки. Застосування механізму знижок за швидку оплату доцільне лише постійним клієнтам при суровому дотриманні ними платіжної дисципліни за термінами та сумами.

Нетрадиційним для національних підприємств, хоча і достатньо перспективним є такий інструмент повернення дебіторської заборгованості як факторинг – продаж дебіторської заборгованості. Це пояснюється високим ризиком неповернення дебіторської заборгованості в наших умовах, досить високими цінами на факторингові послуги, хоча і за кордоном ціни на подібні

послуги вище, ніж, наприклад, процентна ставка банківського кредиту. В наших умовах факторинг існує в більшості випадків у вигляді «сірих» схем.

Управління власними грошовими коштами і способи залучення грошових коштів в оборот підприємства є найменш розробленим в національній практиці.

В розвинутих країнах досить широко використовується спосіб резервування власних оборотних активів в легкореалізуємі цінні папери. Для розрахунку оптимальної величини продажу цінних паперів використовуються моделі Баумоля, Міллера-Орра та інші, що дозволяють планувати як стабільні так і змінні грошові потоки. На жаль цей метод управління грошовими потоками поки що недоступний більшості національних виробників через відсутність в країні надійних цінних паперів, традиційної недовіри до фінансових інструментів тощо.

Однією з найважливіших складових управління оборотними активами є вибір способу їх фінансування.

Найбільш поширеним а підчас і єдиним способом фінансування оборотних активів є кредиторська заборгованість. В більшості випадків сучасна ринкова логіка визначення необхідності в оборотних активах має наступний вигляд: спочатку визначається необхідність в валовому оборотному капіталі для підтримки ділової активності в планових обсягах, потім оцінюються можливості використання в обороті підприємства кредиторської заборгованості та інших залучених коштів. Необхідність у власному оборотному капіталі визначається по остаточному принципу. Уміле управління кредиторською заборгованістю, дозволяє їм значно скоротити потребу в власних грошових коштах. Але слід пам’ятати, що фінансування за рахунок боргів – це добре, але до певної межі. Забагато боргів посилюють ризик і підвищують потенціальну загрозу неплатоспроможності [2, с.170].

Планування можливостей використання кредиторської заборгованості в якості джерела фінансування має свої особливості. Величина і строк обороту кредиторської заборгованості залежить від умов кредиту постачальників. Тому, як правило, необхідно оцінити наступні моменти: чи є дані умови надання кредиторської заборгованості загальними для даної галузі та регіону; чи може змінитися позиція на ринку і якщо да, то як; наскільки сильні економічні зв’язки постачальників і т.і.

Використання короткострокових кредитів для фінансування поточних потреб не є сьогодні популярним, що пояснюється їх дороговизною. Відмова від таких кредитів не завжди правомірна. При фінансуванні проекту, як правило, використовуються як власні так і позикові кошти і ціна джерел фінансування має розраховуватись як середньозважена величина. Прийняття в розрахунок ціни якого-небудь одного джерела може привести до помилкових висновків.

При наявності на підприємстві розробленої ринкової стратегії поведінки залучення капіталу збільшує можливості фірми по розширенню діяльності,

дозволяє використати ефект фінансового важеля, підвищити рентабельність власного капіталу. В іншому випадку банківські кредити замість забезпечення росту компанії, її фінансового оздоровлення можуть спровокувати кризову ситуацію.

Наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними активами мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних активів
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

Завданнями, вирішення яких сприятиме фінансовому оздоровленню підприємств є:

- розроблення методів управління запасами та грошовими коштами з урахуванням сучасних економічних умов;
- вдосконалення роботи з клієнтами зі стягнення дебіторської заборгованості з урахуванням світового досвіду;
- здійснення обґрунтованих розрахунків щодо доцільності та обсягів знижок за передоплату;
- ретельне планування можливості використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування поточної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ефективне управління оборотними активами як механізм фінансового оздоровлення підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua
2. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1998
3. Нікбахт Е., Гроппелі А. Фінанси. – К.:”ВіК”, ”Глобус”, 1992

Світлана Зіновська, *аспірант*
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Науковий керівник: Крилов Д.В., д.е.н., професор

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Рушійною силою розвитку, функціонування підприємств є використання персоналу, підвищення його ефективності, адже саме працівники здатні впливати на виробничу діяльність, якість виробленої продукції, задоволення потреб споживачів, прибутковість діяльності. Тому, будь-якому підприємству потрібні кваліфіковані кадри, які здатні ефективно виконувати покладені на них завдання, обов’язки. Водночас, не слід забувати про мотивацію працівників з метою

покращення їх діяльності, досягнення поставлених цілей. Своєчасне впровадження мотивації може підвищити результативність діяльності не лише персоналу, але й покращити ефективність розвитку підприємства. Головною проблемою у процесі здійснення мотивації є брак фінансових ресурсів підприємства, некваліфікованість вищого керівництва та байдужість управлінського персоналу щодо її використання. На більшості промислових підприємств повільно використовують методи мотивації, стимулювання праці, що призводить до незадоволення працівників рівнем оплати праці, існуючих потреб персоналу, зниження ефективності їх діяльності. Тому методи мотивації персоналу є доцільними для використання на підприємствах.

Кожен працівник підприємства повинен бути зацікавленим в результатах діяльності, усвідомлювати свою роль в його розвитку, брати участь в обговоренні управлінських рішень. Підприємство може ефективно розвиватися за умови задоволення не лише власних інтересів, але й потреб персоналу. Серед основних чинників мотивації персоналу слід відзначити: заробітна плата; професійне зростання; наявність системи пільг; розвиток особистих здібностей, навичок; справедлива система розподілу обов'язків та навантаження; самостійність робітників в прийнятті рішень; вимоги до якості виконання завдань та відповідальність за результати роботи.

Основним стимулом для працівників є справедлива оцінка виконання ними завдань та виплата відповідного рівня заробітної плати, а також виплата премій за особливі досягнення. На підприємстві окрім матеріальних стимулів, слід використовувати нематеріальні. До нематеріальних стимулів слід віднести: колективна оцінка заслуг працівника; атмосфера в колективі; підвищення кваліфікації та перепідготовка; участь в діяльності та розвитку підприємства; самомотивація працівників; надання соціального пакету (медична страховка, безкоштовне харчування, путівки в санаторій, навчання, оплата транспорту). Серед основних методів мотивації персоналу слід визначити: економічні (прямі, непрямі); нематеріальні (прямі, непрямі). До прямих економічних методів включено: відрядна, почасова, комбінована, комісійна форма оплати праці; контрактний метод; премії; балансова, безтарифна система оплати праці; розподіл прибутку. До непрямих економічних методів віднесено: програма пенсійного забезпечення; цінні подарунки для колективу; фінансування мобільного зв'язку; підвищення заробітної плати за умови здобуття нових знань; доплати за стаж роботи; надання кредитів; фінансування лікування, відпочинку; разові допомоги; медичне страхування. Щодо нематеріальних методів мотивації працівників, то існує такий розподіл: прямі – покращення соціально-психологічного клімату в колективі, зняття напруги, проведення спортивних заходів, просування по службі, зручний графік роботи; непрямі – участь в прийнятті рішень, гнучкий графік роботи, покращення якості продукції [2, с. 45-46].

Чобіток В.І., Дибаліна С.В. проаналізували модель упровадження мотивації, яка містить: вплив на працівників (поведінка, потреби, інтереси); винагорода (зовнішня, внутрішня); виконання завдань робітниками (досягнення цілей організації, власних потреб) [4, с. 73-75]. Автори визначили характерні методи мотивації: участь у керівництві підприємством; індивідуальна винагорода; колективна винагорода; заохочення працівників; стягнення за порушення умов праці; мотивація через ефективність роботи; розвиток здібностей працівників. Значний вплив на ефективність праці, якість виконаної роботи має соціально-психологічний клімат в колективі.

Климчук А.О., Михайлов А.М. запропонували методи мотивації та стимулювання персоналу, зокрема: мотивація персоналу – позитивна (виплата заробітної плати, винагороди, премій, навчання, безпечні умови праці, путівки, соціальний пакет, грамота); негативна (скорочення надбавок, доплат, зменшення виплати премій, частки стимулюючих заходів); зовнішня (просування по службі, зростання розміру заробітної плати); внутрішня (оцінка результатів діяльності самостійно працівником); загальнокорпоративна (застосування схожих видів мотивації); індивідуальна (задоволення потреб кожного окремого працівника); групова (врахування інтересі деяких груп працівників); стійка (визначення внутрішніх мотивів працівників і не вимагає додаткового підкріплення); нестійка (вимагає використання матеріальних і нематеріальних стимулів); стимулювання персоналу – матеріальне (премії, оплата праці, винагорода, страхування, створення умов праці та відпочинку, харчування, путівки); нематеріальне (доступність до інформації, її використання працівниками, стажування, дисциплінарна відповідальність, повага з боку колег) [3, с. 227-228]. У процесі мотивації та стимулювання персоналу доцільно дотримуватися наступних вимог: рівність можливостей; наявність інформації про систему стимулювання; участь працівників при розробці методів мотивації; обґрунтованість виплати премії; періодичність використання; змінність методів мотивації. Вдале використання мотивів, стимулів дозволить покращити ефективність управління підприємством.

Дума О.І., Палчинська І.І., Семків І.А. запропонували систему мотивації персоналу. Використання даної системи має вплив на успішний розвиток підприємства та його підрозділів. Основним мотивуючим стимулом для працівників є високий рівень заробітної плати, що дає змогу зменшити плинність кадрів, скоротити витрати на навчання персоналу, залучити кваліфікованих фахівців, організувати сумлінне виконання обов’язків. Авторами було досліджено діяльність підприємства та визначено чинники мотивації персоналу: клімат в колективі; кар’єрний ріст; соціальні пільги; оплата праці; навчання. Мотиваційні чинники мають більше значення для працівників старшої вікової категорії, ніж для молодих людей. Для працівників аналізованого підприємства було наведено заходи нематеріальної мотивації: відрядження; привітання з днем народження;

харчування на підприємстві; оплата лікування; вручення подяки; нарахування бонусів за швидке виконання робіт; страхування життя; фінансування навчання; покращення умов праці; проведення семінарів; відпочинок для дітей; подарунки [1, с. 41-45].

Розробка та використання на промислових підприємствах різних методів мотивації персоналу з метою стимулювання їх праці, досягнення сформованих цілей є основою для зростання продуктивності праці, задоволення потреб працівників. Використання методів мотивації сприятиме досягненню на підприємстві наступних результатів: справедливий розподіл обов'язків; формування чітких цілей; зростання розміру оплати праці, виплата винагород; сприятлива атмосфера в колективі; участь працівників в прийнятті рішень; витрачання коштів на навчання, перепідготовку. За умови мотивації роботи працівників керівництво підприємства має змогу до визначення проблем діяльності, оцінити ефективність діючої системи мотивації, покращити її використання, прогнозувати роботу персоналу. Мотивація персоналу повинна здійснюватися в кожному підрозділі підприємства та слід використовувати матеріальні, нематеріальні методи мотивації, адже зростання ефективності діяльності є можливим за умови раціонального використання трудових ресурсів. Вище означене підтверджує доцільність застосування методів мотивації на промислових підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Дума О.І., Палчинська І.І., Семків І.А. Удосконалення системи мотивації персоналу підприємства із застосуванням комплексного підходу на прикладі СП ТОВ «Сферос-електрон» / О.І. Дума, І.І. Палчинська, І.А. Семків // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2015. – № 819. – С. 39-46.
2. Климчук А.О. Методи мотивації персоналу на промислових підприємствах / А.О. Климчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», 2016. – № 1(29). – С. 44–47.
3. Климчук А.О., Михайлов А.М. Мотивація та стимулювання персоналу в ефективному управлінні підприємством та підвищенні інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / А.О. Климчук, А.М. Михайлов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2018. – № 1. – С. 218-234. – Режим доступу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/journals/2018/1/218-234.
4. Чобіток В.І., Дибаліна С.В. Формування системи мотивації працівників на промислових підприємствах: теоретичний аспект / В.І. Чобіток, С.В. Дибаліна // Економіка і регіон. – 2015. – №3 (52). – С. 71-76.

Інна Кобзар, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Ковда Н. І.,ст. викладач кафедри

ЕФЕКТИВНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ - ЗАПОРУКА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКУ

Ризик-менеджмент банку це один із основних напрямів сучасного банківського менеджменту, що вирішує завдання управління установою банку загалом, або окремими її підрозділами з урахуванням ризик-факторів, в коло яких входить створення ефективної системи управління ризиками, елементи якої взаємодіють за затвердженими правилами і в узгодженій послідовності, опираючись на певні концепції, закони, принципи і методи.

В сучасних умовах жорсткої конкурентної боротьби особливого значення для вітчизняних банків набуває необхідність підвищення ефективності ризик-менеджменту та рівня фінансової безпеки.

Дослідженням проблематики ризик-менеджменту займались як вітчизняні так і зарубіжні вчені. Зокрема, значний вклад у розвиток теорії і практики ризик-менеджменту зробили О. Барановський, П. Бернстейн, Г.Гігеренцер, Л.Шаповал, Г.Шроек та інші.

Ризик-менеджмент - це система управління ризиками, яка включає в себе стратегію та тактику управління, направлені на досягнення основних бізнес-цілей банку. Ефективний ризик-менеджмент включає: систему управління; систему ідентифікації і вимірювання; систему супроводження (моніторингу та контролю) [1].

З наукової точки зору, ризик-менеджмент – це наука, що вивчає проблеми управління банківськими ризиками. Важливість і значимість систематизованих наукових знань про управління ризиками визначається тим, що вони дають змогу вчасно і якісно управляти поточною діяльністю банківської установи, прогнозувати можливі варіанти розвитку подій і відповідно з цим, розробляти стратегію і тактику функціонування банку, грамотно здійснювати постановку цілей і задач.

Структура ризик-менеджменту на сьогодні має певну сформованість, яка стандартизована Міжнародною організацією стандартизації у 2009 році (ISO 31000:2009 «Risk management – Principles and guidelines»). Процес ризик-менеджменту, відповідно до міжнародних стандартів, включає такі складові [2]:

1) визначення ситуації з ризиком;
2) ідентифікація ризику;
3) аналіз ризику;
4) оцінка ризику;

5) вплив на ризик.

Акцентуючи увагу на банківському сегменті, потрібно виділити специфічні аспекти побудови процесів ризик-менеджменту. Насамперед важливим аспектом організації банківського ризик-менеджменту є методичні рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду: Базель II та Базель III. Так, Базель II включає три головні опори: 1) вимоги щодо мінімального розміру власного капіталу; 2) перевірка з боку органів банківського нагляду; 3) прозорість та ринкова дисципліна. В аспекті ризик-менеджменту Базель II представляє систему оцінювання ринкового, кредитного та операційного ризику банків. Водночас організації цілісної системи ризик-менеджменту приділено не так багато уваги. Базель III, головним чином, посилює вимоги до капіталу банків та запроваджує нові підходи щодо ліквідності.

Українська банківська система поступово рухається в напрямку реалізації Базельських угод, але банківська криза 2014–2015 рр. зумовила суттєве зменшення сукупного регулятивного капіталу банків – з 204,97 до 104,75 млн грн, що відтерміновує впровадження цих стандартів [3].

Розглянемо актуальні проблеми взаємозв'язку системи ризик-менеджменту фінансової установи та розвитку бізнесу в Україні. Зазвичай ризик-менеджмент добре володіє інформацією про категорії клієнтів, які мають низький ризик. Наприклад, кредитний ризик-менеджмент банку має уявлення про профіль позичальників із низьким рівнем ризику. Використовуючи цю інформацію, можна здійснювати таргетовану маркетингову пропозицію кредитних продуктів саме цій групі, тобто розвивати лідогенерацію позичальників на основі їхнього рівня ризику. Цей підхід є дуже актуальним для українських банків, тому що на сьогодні вони мають величезні бази даних позичальників. Їх аналіз щодо ризикованості може бути дуже ефективним для розвитку бізнесу. Фундаментальність цієї проблеми полягає в тому, що представлений підхід певним чином протирічить принципу незалежності системи ризик-менеджменту [4].

До важливих проблем також потрібно віднести те, що на українському фондовому ринку практично будь-який інструмент ризик-менеджменту не є розвинутим. Диверсифікація не розвинена через малу кількість ліквідних акцій на ринку – Індекс ПФТС включає невелику кількість акцій. Також важливим аспектом є відсутність на українському ринку безризикового активу (на розвинених ринках ним є державні цінні папери), що не дає змоги використовувати теорему про інвестування у два фонди. Нерозвиненим залишається на українському ринку сегмент похідних фінансових інструментів. Також бракує інструментів для зниження інфляційного ризику, наприклад, індексованих на інфляцію державних облігацій. Цей факт, зокрема, призводить до того, що недержавні пенсійні фонди не можуть застрахувати себе від інфляційного

ризику. При довгостроковій інвестиційній стратегії, яку мають НПФ, це не дає можливості сформувати портфель із заданим рівнем ризику

Отже, дослідивши значення ризик-менеджменту для банківських установ потрібно зробити наступні висновки. Ризик-менеджмент є комплексним поняттям, і його необхідно розглядати: з наукової точки зору, як явище, як процес, як систему, як мистецтво та як апарат управління. Кожен з цих напрямів має власний дослідницький інструментарій. Неможливо створити ефективну систему ризик-менеджменту без дослідження економічної суті ризику.

Фінансова безпека банківської діяльності тісно пов'язана з ризиками, які є невід'ємною складовою ринкової форми господарювання. На ризик як вид небезпеки, потрібно реагувати і пов'язувати його як з додатковими доходами, так і з додатковими втратами.

З метою підвищення ефективності системи ризик-менеджменту та рівня фінансової безпеки банку необхідно забезпечити вирішення таких основних завдань: оптимізувати співвідношення потенційних можливостей, ризиків, розміру капіталу і темпів зростання банку; реалізовувати системний підхід до оцінки і управління ризиками; співвідносити ризики і потенційні можливості для досягнення як найкращих результатів; покращувати керованість банку за допомогою створення адекватної структури контролю.

Список використаних джерел:

1. Камінський А.Б. Ризик-менеджмент: проблематика розвитку. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2017. Том 2. Випуск 1. - С. 52 - 59.
2. Кльоба Л.Г. Ефективний ризик-менеджмент - запорука фінансової безпеки банку. Ефективна економіка №6. - 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5641
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf
4. Науменкова С. В. Базель I, II, III: розвиток підходів для зміцнення регуляторної основи / С. В. Науменкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 12 (177). – С. 39–48.

***Георгіна Куруц**, студентка 1 курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н., доцент

ФУНКЦІОНУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

В історії залишилися свідчення про ідею застосування єдиного податку ще в Середньовіччі, коли з метою оподаткування привілейованих класів населення була

створена теорія єдиного акцизу. У XVIII ст. на зміну їй приходить теорія «королівської десятини» Вобана, яка за його планом оподатковувала дохід від землеробства, промисловості і всіх інших джерел у розмірі від 5 до 10%. Теорія впровадження єдиного податку спиралася на ідею соціальної справедливості, яка базувалася на думці, що податки сплачуються з одного джерела – доходів усіх верств населення [5].

Спрощену систему оподаткування запроваджено в Україні з 01.01.1999 р. Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р. з метою сприяння розвитку малого бізнесу, як одного з основних елементів у ринковій системі.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених чинним законодавством з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [1].

Єдиний податок – це місцевий податок, який сплачують фізичні особи – підприємці та юридичні особи, які перебувають на спрощеній системі оподаткування [6].

Спрощена система оподаткування значно легша з точки зору ведення бухгалтерського обліку, проте має певні обмеження. Зокрема існує список дозволених для цієї системи оподаткування видів діяльності, обмеження допустимого обсягу доходу і кількості найманих працівників [4]. В Україні виділяють 4 групи платників єдиного податку, яких класифікують на основі відповідних критеріїв, що закріплені в Податковому кодексі України (табл.1).

Таблиця 1

Групи платників єдиного податку в Україні*

Група платників	Платник	Річний дохід, грн.	Кількість працівників	Ставка ЄП	База нарахування
1 група	ФОП	300 000	0	10%, (176,20 грн.)	прожитковий мінімум (1762 грн.)
2 група	ФОП	1 500 000	≤ 10	20%, (744,60 грн.)	мінімальна зарплата (3723 грн.)
3 група	ФОП, юрид. особа	5 000 000	не обмежено	3%+ПДВ Або 5%	дохід
4 група	ФОП, юрид. особа	частка с/г виробництва за попередній податковий рік ≥ 75%	не обмежено	залежить від категорії (типу) земель, їх розташування	з 1 га с/г угідь

* Складено автором на основі даних [1]

Фізичні особи - підприємці, які застосовують спрощену систему оподаткування та обрали першу групу платника єдиного податку мають право здійснювати виключно роздрібний продаж товарів з торгівельних місць на ринках та/або провадити господарську діяльність з наданням побутових послуг населенню.

Спрощену систему оподаткування застосовують 1,292 млн. фізичних осіб-підприємців. Порівняно з аналогічним періодом 2017 року кількість зареєстрованих платників єдиного податку збільшилась майже на 138,3 тис. осіб (на початок 2017 року кількість платників єдиного податку становила 1,153 млн. осіб).

Станом на 1 січня 2018 року кількість платників єдиного податку першої групи складала 223 тис. осіб (17,3%), другої групи - 625,5 тис. осіб (48,4%), а третьої – 443,5 тис. осіб (34,3%) [2].

Попри кризові явища в економіці, продовжується зростання обсягів надходжень єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва, що робить єдиний податок другим за обсягом серед місцевих податків і зборів.

Протягом 2017 року до бюджету від фізичних осіб-підприємців надійшло близько 15,4 млрд. грн. єдиного податку, що на 5,1 млрд. грн. більше, за обсяги надходжень за 2016 рік (10,3 млрд.грн.), а темп росту надходжень склав 149,6%.
У січні – березні 2018 року фізичні особи-підприємці сплатили єдиний податок у сумі понад 4,9 млрд. грн., що на 1,1 млрд. грн. або на 27,8% більше, ніж за відповідний період 2017 року [2].

Усі ФОП, що є платниками єдиного податку також повинні сплачувати ЄСВ у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати (3723 грн.), що з 1 січня 2018 року становить 819,06 грн. в місяць.

Податкова декларація платника єдиного податку може подаватися до ДФС у паперовій формі (особисто чи поштою), або в електронній, використовуючи відповідні ключі, сертифікати, сучасне програмне забезпечення та мережу Internet. Для подачі декларації в електронному вигляді треба мати ключі електронного цифрового підпису (ЕЦП), що видають акредитовані центри ДФС або деякі комерційні структури (Приват 24 та інші).

За неподання чи несвоєчасне подання декларації платника єдиного податку передбачені штрафи, а за невчасну сплату єдиного податку - штрафи та пеня.

До вагомих недоліків застосування спрощеної системи оподаткування належать:

– обмеження щодо вибору форми ведення підприємницької діяльності (фізична або юридична особа), оскільки застосування спеціальних режимів оподаткування залежить від цієї форми;

– обмеження за видами та обсягами діяльності (розмір доходу) суб’єктів підприємництва;

– обмеження у використанні великої кількості найманих працівників або взагалі відсутність такої можливості;

– сума єдиного податку підприємцями сплачується авансом за звітний період, але при цьому не враховується ймовірність неотримання доходу від здійснення такої діяльності за звітний період або припинення діяльності взагалі [3].

Однак, режим спрощеного оподаткування є більш ефективним порівняно із загальною системою та надає можливість зменшити податкове навантаження, витрати коштів і часу на ведення обліку та звітності суб'єктів підприємництва, які обрали цю систему та сприяє розвитку малого і середнього бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
2. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/334656.html
3. Колесник Н.В. Особливості функціонування спрощеної системи оподаткування в Україні в сучасних умовах/ Н.В. Колесник// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. - № 1.-С. 106-109.
4. Пиріжок С.Є. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу: обліковий вимір / С.Є. Пиріжок, Л.Г. Олійник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – № 3. – С. 240–256.
5. Тимошенко Д.Ю. Правові основи функціонування спрощеної системи оподаткування як складової частини системи місцевого оподаткування / Д.Ю. Тимошенко. - К.: Інноваційний розвиток: освіта та наука XXI століття.-2018.– С. 115–119.
6. Ткачик Л.П. Спрощеної системи оподаткування як інструмент агресивного податкового планування / Л.П. Ткачик, О.Я. Бешко // Молодий вчений. – 2018. – № 2. – С. 758–763.

Олександр Лозиченко, *аспірант*
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Науковий керівник: Крилов Д.В., д.е.н., професор

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Передумовою стійкого розвитку промислових підприємств, їх процвітання, досягнення стабільних показників є злагодженість роботи управлінського персоналу, працівників, керівництва та ефективне здійснення управління діяльністю. При цьому вагому роль в управлінні діяльністю підприємством відіграє інформаційне забезпечення. Використання інформаційного забезпечення полягає в обробці, отриманні, поширенні, зберіганні інформації, яка є необхідною для процесу управління та прийняття, реалізації раціональних управлінських

рішень. Також, для успішного розвитку підприємства доцільним є використання в процесі прийняття рішень аналітичної інформації, в якій містяться дані щодо досягнутого рівня платоспроможності, фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективності управління діяльністю, сформованого фінансового стану. Інформація використовується при проведенні фінансового, економічного аналізу для визначення загального фінансового стану, негативних тенденцій діяльності, резервів підвищення ефективності роботи. Отже, використання інформаційного забезпечення при прийнятті різного роду рішень, проведенні оцінки результатів діяльності відіграє вагому роль, адже його відсутність може призвести до сповільнення розвитку, банкрутства підприємств.

Основними проблемами використання інформаційного забезпечення на промислових підприємствах є обмеженість інформаційних ресурсів, складність проведення аналізу, брак даних для прийняття управлінських рішень, застарілість інформаційних даних, неоперативність їх передачі. Своєчасне отримання інформаційних даних дозволить прийняти керівництву стратегічні рішення. Будь-які управлінські, організаційні, технічні рішення повинні ґрунтуватися на достовірній інформації, ефективному аналізі, точних розрахунках та слід обґрунтувати економічну доцільність їх прийняття шляхом обробки комерційної, статистичної інформації. При здійсненні фінансового, економічного аналізу діяльності підприємства керівництвом, працівниками використовується зовнішня та внутрішня інформація.

Відповідно до дослідження Чернявської О.В., Горбунової О.А. доцільним є використання таких видів інформації для здійснення аналізу фінансових результатів: правова; результати обстежень; довідкова; статистична, фінансова звітність; оперативні дані; планова; облікова [6]. В процесі управління фінансовими результатами та для здійснення аналізу діяльності авторами розроблено систему інформаційного забезпечення, що містить складові: забезпечення інформацією підприємства; використання інформаційних технологій, інформаційної системи; аналіз звітності підприємства; вимоги до якості фінансової звітності; включення даних у звітність; дотримання принципів інформаційного забезпечення; інформаційна підсистема; дослідження; організація; збір та обробка даних; аналіз та прогнозування; прийняття рішень щодо функціонування системи інформаційного забезпечення; покращення ефективності інформаційного забезпечення [3; 5; 6]. Ефективність роботи, функціонування підприємства залежить від використання інформації для всіх видів діяльності. Інформаційне забезпечення на основі обробки інформаційних потоків дозволить визначити шляхи покращення діяльності.

Далі доцільно проаналізувати рівень інформаційного забезпечення в процесі аналізу господарської діяльності, який охоплює систему технічних засобів, організаційних заходів по обробці та передачі інформації, що є необхідною

користувачам для управління діяльністю. Для використання інформаційного забезпечення при здійсненні аналізу доцільно: розробити внутрішні розпорядчі документи, які визначають джерела інформації, особливості документообігу; використати програмне забезпечення для отримання, обробки, передачі інформації підрозділам, керівництву; розробити інформаційну базу та організувати її захист від несанкціонованого доступу; дотримуватися принципів. При проведенні економічного аналізу часто виникає ситуація щодо недостатньої кількості інформації (що робить проведений аналіз недостовірним та не дозволяє одержати дані про стан справ на підприємстві) та надлишку даних (призводить до витрачання ресурсів на обробку всієї інформації та прийняття помилкових висновків). Провідну роль під час аналізу господарської діяльності відводять якості інформації, тобто придатності її для використання [4, с. 138-139].

В процесі аналізу господарської діяльності на думку Демиденко С.Л., Томчук Р.Р. слід використовувати достовірну інформацію та проводити аналітичну роботу для виявлення можливостей подальшого розвитку. Складовими інформаційного забезпечення під час аналізу є інформаційні потоки, інформаційні технології, комунікативне середовище [2, с. 817-819]. Аналіз господарської діяльності на підприємстві здійснюється на підставі дослідження статистичної, фінансової, оперативної звітності та повинен складатися з етапів: підготовчий – пошук необхідних джерел інформації, формування плану здійснення аналізу; основний – збір та обробка даних, перевірка їх на достовірність, дослідження впливу факторів на ефективність діяльності, оцінка виконання складеного плану, визначення резервів покращення діяльності; заключний – узагальнення результатів проведеного аналізу, надання висновків [1; 2, с. 818]. За результатами аналізу та використання інформаційного забезпечення оцінюють роботу підприємства, визначають його переваги та недоліки, напрямки ефективного функціонування. Отримана інформація за результатами аналізу підлягає перевірці на правдивість даних, правильність здійснених розрахунків та за її результатами існує можливість до оцінки ситуації на підприємстві.

Під час здійснення аналізу фінансового стану, тобто оцінки показників ділової активності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, ефективності діяльності необхідним є використання наступної інформації: фінансова звітність; первинні документи; дані аналітичного обліку. Застосування наведеної інформації дозволить провести ґрунтовний аналіз фінансового стану та сформувати відповідні висновки. За умови проведення аналізу фінансового стану доцільним є дослідження зовнішньої інформації, тобто рівень конкурентної боротьби, надходження інвестиційного капіталу, платоспроможність покупців, існуючий попит на продукцію, розроблені інноваційні технології.

Таким чином, ефективне управління діяльністю підприємств є можливим за умови використання інформаційного забезпечення, що дозволяє використати

достовірну, актуальну інформацію для проведення фінансового аналізу виробничо-господарської діяльності, зниження фінансового ризику та прийняття раціональних рішень. Використання достовірної інформації сприятиме здійсненню оцінки показників діяльності підприємства, якісного аналізу фінансових результатів, прогнозу економічного розвитку, виявленню негативних тенденцій та дозволить застосувати отримані дані для покращення управління діяльністю в цілому. Під час здійснення фінансового аналізу доцільно використовувати інформацію, яка має більший вплив на його проведення. Процес проведення аналізу діяльності підприємства шляхом використання інформації, отримання даних за результатами аналізу відіграє важливу роль у покращенні процесу управління, прийнятті рішень фінансового розвитку.

Отже, інформаційне забезпечення використовується при здійсненні фінансового аналізу, адже дозволяє обробити, поширити, зберігати достовірну, якісну інформацію та є передумовою успішного розвитку. За результатами аналізу керівництво визначає причини скорочення показників фінансової, господарської, виробничої діяльності, приймає досконалі рішення та покращує управління діяльністю, використання інформаційних даних.

Список використаних джерел:

1. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової]. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 384 с.
2. Демиденко С.Л., Томчук Р.Р. Організація інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності [Електронний ресурс] / С.Л. Демиденко, Р.Р. Томчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 816-819. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3225-demidenko-s-l-tomchuk-r-r-organizatsiya-informatsijnogo-zabezpechennya-analizu-gospodarskoji-diyalnosti.
3. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.
4. Стецюк Л.С. Оцінка стану інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності підприємства / Л.С. Стецюк // Облік і фінанси. – 2014. – № 3 (65). – С. 136-141.
5. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / [М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька]. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
6. Чернявська О.В., Горбунова О.А. Інформаційне забезпечення управління фінансовими результатами торговельного підприємства / О.В. Чернявська, О.А. Горбунова // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка. – 2011. – Вип. 2. – С. 107–114.

***Степан Лукачина**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., професор,

НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Спрощена система оподаткування в Україні була запроваджена в 1998 році з метою стимулювання розвитку малого бізнесу, а також зменшення неформальної діяльності підприємств та неформальної зайнятості. Платники податку сплачують єдиний податок (замість податків та зборів) та мають право на спрощені процедури обліку та звітування. На сьогодні єдиний податок надходить виключно до місцевих бюджетів і є одним із ключових елементів вітчизняної системи місцевого оподаткування. Даний податок був запроваджений у 1999 році й мав на меті створити комфортні умови для розвитку малого бізнесу і одночасно спростити ведення обліку і звітності у суб'єктів господарювання. Проте в ході функціонування і багаточисленних змін, які відбувалися в єдиному податку, було виявлено декілька недоліків, які негативно впливають, як на бізнес, так і на державу. Станом на теперішній час, основними недоліками, що пов'язані із функціонуванням єдиного податку в Україні є:

1. Єдиний податок використовується не за призначенням. Сутність цієї проблеми полягає в тому, що податок використовується не тими, для кого він передбачений. У даний час проявляються багато фактів, коли крупні фірми подрібнюються на кілька малих, з метою зменшення податкового навантаження шляхом переходу на спрощену систему оподаткування.
2. Ухилення від оподаткування. Також частою є ситуація, коли роботодавці змінюють трудові відносини зі своїми найманими робітниками на цивільно-правові, з метою уникнення сплати ЄСВ [3]. Крім того, компанії часто використовують «спрощенців» для виведення готівки, що дає їм змогу виплачувати заробітну плату у «конвертах» і здійснювати інші витрати, які не підлягають офіційному обліку.
3. Технічна недосконаліть. Дана проблема пов'язана із тим, що коли місцеві ради починають знижувати ставки єдиного податку, то програмне забезпечення, яке встановлене в податкових органах, на ці зміни не реагує і починає нараховувати підприємцям податкову заборгованість, що є абсурдом. Слід також відмітити, що світ знаходиться у 21 столітті, у столітті де комп'ютери здійснюються надскладні операції, де візит в космос стає звичною справою. Проте в Україні інформаційні технології для обслуговування платників податків не використовуються. Так, щоб перейти на спрощену систему оподаткування потрібно простояти черги, заповнити декілька заяв і потім через пару днів отримати свідоцтво про платника єдиного податку.

4. Відсутність деталізованого обліку. Через недостатню деталізацію господарської діяльності існує загроза приховування сумнівних операцій. Так, через відсутність законодавчої необхідності використання реєстратора розрахункових операцій, книги обліку доходів і витрат та інших форм звітності чи контролю підприємці можуть свідомо приховувати господарські операції, з метою ухилення від оподаткування.

5. Порушення конкуренції. Дана проблема наголошувалася різними науковцями неодноразово. Так суб'єкти господарювання, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування мають великі переваги над суб'єктами господарювання, які знаходяться на загальній системі. Така ситуація може завдавати значних втрат державі у вигляді зменшення доходів, скорочення робочих місць, зменшення ВВП тощо.

6. Відсутність стимулів. Незалежно від розміру виручки (навіть якщо вона нульова), платник все рівно повинен сплатити єдиний податок і ЄСВ, через що втрачається стимулюючий принцип оподаткування.

7. Ліміти – стимул до тінізації доходів. Так, обмеження обсягу доходу, який був отриманий суб'єктами господарювання з метою застосування спрощених режимів оподаткування розширює обсяги тіньового сектору економіки, оскільки змушує суб'єктів підприємницької діяльності штучно зменшувати обсяги доходів, щоб не перевищити встановленні законодавством ліміти.

8. Єдиний податок – не єдиний. На сьогодні багато науковців говорять про те, що поряд зі сплатою єдиного податку є необхідність сплати ЄСВ, податку на доходи фізичних осіб з доходів, виплачених у формі дивідендів та інших обов'язкових платежів. Саме наявність поряд з єдиним податком додаткових податків та внесків збільшує податковий тягар для малого бізнесу, що є негативним для його розвитку [1, с. 14].

Таким чином, можемо підсумувати, що на даний час єдиний податок в Україні має ряд суттєвих недоліків, внаслідок яких не виконується основна мета створення спрощеної системи оподаткування – це зменшення податкового тиску на малий бізнес. Тому для покращення функціонування єдиного податку пропонуємо впровадити наступні заходи: 1) створити швидкий і зручний сервіс для обслуговування платників податку (контакт центри, мобільні додатки, модифікований кабінет платника податку тощо); 2) посилити відповідальність платників єдиного податку за ухилення від оподаткування, з одночасним введенням більш деталізованих форм звітності; 3) провести уніфікацію всіх обов'язкових платежів, які на сьогодні сплачуються платниками спрощеної системи оподаткування. Це дозволить прискорити процес адміністрування єдиного податку, підвищити його ефективність та зменшити податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Боровик П. Проблеми адміністрування та напрями вдосконалення механізму справляння єдиного податку в Україні / П. Боровик, С. Колотуха, В. Бечко. // науково-практичний журнал "Бухгалтерський облік і аудит". – 2015. – №2. – С. 14.
2. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №14. – Ст. 158.
3. Федчишин Ю. Спрощена система: скасувати не можна залишити [Електронний ресурс] / Ю. Федчишин. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://gazeta.dt.ua/finances/sproschena-sistema-skasuvati-ne-mozhna-zalishiti-_.html.

Яна Паламаренко, *к. е. н., ст. викладач*
Лідія Лесько*, студентка 5 курсу*
ВНАУ «Вінницький національний аграрний університет», м. Вінниця

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У теперішній час, нестабільна ситуація на економічному та фінансовому ринках, яка викликана кризовими явищами, негативно вплинула на економічний стан багатьох підприємств різних галузей. Зокрема, багато з них так і не вийшли на бажаний рівень беззбитковості, не спромоглися бути конкурентними та фінансово стійкими. У свою чергу, спроби оздоровити ринкове господарство, забезпечити економіці стабільне зростання, а її реальному сектору суттєве поновлення так і не дали очікуваних результатів.

У зв’язку з цим виникають нові вимоги до управління реструктуризаційними змінами підприємств, оволодіння новими технологіями оздоровлення підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності. Тому, актуалізація ефективного управління набуває особливої значущості, вимагає комплексних методологічних досліджень, розробки науково обґрунтованої концепції стратегічного розвитку підприємств, процесів та механізмів управління підприємствами. Так як успішне вирішення цієї проблеми дозволить суттєво впливати на економічні процеси та фінансовий стан різноманітних суб’єктів господарювання.

Аналіз наукової літератури показав, що в сучасних умовах розвинутої форми товарного господарства спостерігаються такі засадні трансформації у процесі відтворення суспільного виробництва, а саме глобалізація економічного простору, загострення конкурентної боротьби між підприємствами, перенесення акценту в орієнтації суб’єктів господарювання на підприємницьку форму ведення господарської діяльності, прогресуюче розширення й домінування підприємницького середовища у реальному секторі економіки, кардинальна переорієнтація критичної кількості підприємств на застосування нецінових

методів конкуренції; диференціація організаційних структур підприємництва тощо.

Тому, за таких обставин перед суб'єктами господарської діяльності постають стратегічні завдання:

1) оптимізувати реалізацію власного економічного інтересу (максимізувати обсяг балансового прибутку, головним чином за рахунок отримання економічного прибутку);

2) забезпечити неперервність життєвого циклу підприємств. Нагальність вирішення цих завдань потребує проведення кардинальних змін в ієрархічному складі видів господарської діяльності підприємств. Акцент має бути перенесено з тріумвірату виробничої, комерційної та інвестиційної видів діяльності на інноваційну й управлінську [2, с. 563].

Від першої з цих нових базових видів господарської діяльності підприємства залежить можливість забезпечення та посилення його конкурентоспроможності за рахунок створення певних видів базисних інновацій (товарних, технологічних, технічних й організаційних). Кардинально новою метою управлінської діяльності підприємства є організація перманентного у часі й просторі процесу втілення вищезазначених інновацій у конкурентні переваги у процесі його господарської діяльності.

Реалізація окреслених фундаментальних цілей для забезпечення неперервності життєвого циклу підприємства можлива лише у довгостроковій перспективі, що, у свою чергу, передбачає уведення до складу такого блоку системи управління, як засоби (інструменти) управління, у якості базового елемента – стратегічного планування. Його об'єктом виступає процес розвитку суб'єкта господарювання. Таким чином, першочерговим базисним об'єктом управління стає не процес простого відтворення підприємства у короткостроковому періоді його господарської діяльності як автономної економічної системи або процес зростання цієї системи як простої форми її розширеного відтворення, а вища форма розширеного відтворення зазначеного базового виду економічних систем – процес розвитку.

Узагальнюючи підходи щодо трактування економічної сутності процесів економічного зростання й економічного розвитку на гранично вищому логічному рівні абстрагування можна виділити наступні їх характерні особливості: економічного зростання – це форма процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою екстенсивних чи інтенсивно-екстенсивних засобів і супроводжується змінами параметрів (кількісними або кількісно-якісними) здатності економічної системи певного рівня щодо продукування економічних благ; економічний розвиток – це форма процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою

інтенсивних засобів і супроводжується кардинальними змінами параметрів здатності економічної системи певного рівня щодо продукування економічних благ [4, с. 733].

В економічній науці на загальному рівні абстрагування поняття організаційно-економічний механізм трактується як сукупність інститутів, що забезпечують функціонування економічної системи. На базовому рівні економічної сфери буття – це функціонування наноекономічних систем, до яких відноситься підприємство. На рівнях більш високого порядку – функціонування відповідних економічних систем, що здійснюється у процесі взаємодій суб'єктів базового рівня, а також суб'єктів, що регулюють умови їх діяльності з різним масштабом охоплення простору економічної сфери буття [1, с. 29].

Господарський механізм для економічних систем будь-якого рівня включає наступні групи інститутів:

– мотиваційні, що зумовлюють процес функціонування економічної системи;

– формальні, що проявляються в особливостях організаційної структури, через яку відбувається процес функціонування економічної системи;

– інструментальні, завдяки яким забезпечується здійснення процесу функціонування економічної системи.

У свою чергу, для підприємства загальними елементами його господарського механізму у складі мотиваційних інститутів є наступні: економічний інтерес (максимальний обсяг загального прибутку); забезпечення неперервності життєвого циклу підприємства. Щодо різних форм процесу розширеного відтворення підприємства відмінності господарського механізму проявляються у наступному:

1) стосовно економічного інтересу: для процесу економічного зростання – орієнтація, головним чином, на нормальний прибуток (оптимізація обсягу загального прибутку завдяки ефекту масштабу); процесу економічного розвитку – орієнтація виключно на економічний прибуток (підприємницький);

2) забезпечення неперервності життєвого циклу: для процесу економічного зростання – протягом середньострокового періоду; процесу економічного розвитку – протягом довгострокового періоду [3, с. 654].

Елементами господарського механізму функціонування підприємства у складі формальних інститутів є наступні: організаційно-правова форма підприємства; організаційна структура підприємства; виробнича структура підприємства. У межах цієї групи інститутів немає диференціації за формами розширеного відтворення підприємства.

Для підприємства загальними елементами його господарського механізму у складі інструментальних інститутів є наступні: тип інновацій; склад інновацій.

Для забезпечення процесу економічного зростання підприємства застосовуються інновації таких типів: поліпшуючи; локальні; наслідуючи. У свою чергу, їх склад включає на таких етапах життєвого циклу підприємства, як:

1) підйом – товарні, технічні й технологічні;

2) стабілізації – організаційні, управлінські, соціальні, екологічні.

Для забезпечення процесу економічного розвитку підприємства застосовуються інновації таких типів: базисні; глобальні; піонерні. На етапі оновлення, у межах якого здійснюється процес економічного розвитку для підприємства, склад зазначених інновацій включає: товарні, технічні, технологічні, організаційні, управлінські, соціальні й екологічні [2, с. 475].

Таким чином, особливості кожної з наведених складових організаційно-економічного механізму управління визначають, характер діяльності підприємства як системи та створюють умови для досягнення поставленої мети. Не дивлячись на те, що складові елементи механізму управління підприємства подані у загальному вигляді, однак сам механізм для кожного підприємства є індивідуальним і потребує врахування багатьох аспектів, починаючи з визначення мети і закінчуючи реалізацією її програми в залежності від наявних ресурсів. Водночас організаційно-економічний механізм управління підприємством є не тільки однією з умов подолання кризових явищ у реальному секторі підприємства, а й необхідною передумовою його успішної діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Дубницький В.І. Реструктуризація в управлінні машинобудівними підприємствами як інструмент забезпечення їх стратегічної стійкості / В.І. Дубницький // Економіка: реалії часу: фаховий електронний науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 28–33.
2. Економічна теорія: Політекономія / За ред. В. Д. Базилевича: підруч. – [2-е вид., випр.] – К.: Знання-Прес, 2003. – 581 с.
3. Економічна теорія / За ред. В. М. Тарасевича: підруч. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
4. Макроекономіка / За ред. В. Д. Базилевича: підруч. – К.: Знання, 2004. – 851 с.

***Григорий Саенко**, Dr. hab., prof. zwycz.*
Высшая школа управления и администрации в Ополе, г. Ополе (Польша)

УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССАМИ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА ПО СОГЛАСОВАННЫМ КОМПОНЕНТАМ ЛОГИСТИЧЕСКИХ КОММУНИКАЦИЙ

Радикальные экономические реформы, проводимые в Украине, требуют пересмотра концептуальных подходов к управлению процессами, в том числе и процессами финансового менеджмента предпринимательства, которые все чаще относятся в разряд вероятностных по проявлению экономического и производственного события. В этом случае ценными для специалистов могут оказаться методы информационного обеспечения, свойственные организационным и логистическим коммуникациям. Закономерности информационного обмена в хозяйствующих средах посредством подключения совокупности компонентных характеристик формируют и организационные коммуникации [4], и показатели мониторинга [5], а после накопления их количества и превращения в качество, то и логистических коммуникаций. От функций информирования и командования, внушения и убеждения специалистов общество неуклонно переходит к комплексированию производства, информатизации объектов, распознанию среды деятельности и планированию бизнес-процессов предложения и обмена. То есть, соединяя воедино мотивы «организации» как «собственного действия» и мотивы «логистики» как «пути движения связи, очерченной коммуникацией», изначальное выдвижение на обсуждение «коммуникации» как *основы формирования обмена* деятельностью, общением, речью и сообщениями, представляется своевременным.

Внимание специалистов в исследовании обращается на наиболее сложные варианты налаживания управленческих и оценочных отношений. В их число включены следующие из них: а) коммерческие (например, подготовка и совершение коммерческой сделки в форме договора поставки, аренды, возмездного оказания услуг), б) маркетинговые (например, создание «товара с подкреплением», где подкреплением является услуга, передающая добавленную стоимость в виде осязаемых и неосязаемых свойств в соответствии с попутно выявленной потребностью), в) технологические (например, процессы товародвижения, что совершаются относительно таких материальных объектов как сырье, материалы, комплектующие изделия, готовая продукция) и г) управленческие (например, регулирующие воздействия на управляемый объект, что обнаруживаются в его поведении) процессы и связи. На эти процессы и связи обращается внимание по той причине, что они составляют основу не только коммуникации, но и неформальную структуру реформирования явлений экономик

и рыночных отношений, что они включаются в структурирование управленческих потоков по свойствам, признакам и задачам прагматического целеполагания [1, 3, 8]. Отвлекаясь от общих вопросов, раскрываемых авторами [2-3, 6-7], приведенная структура удачно демонстрирует сложность общей проблемы, стоящей перед наукой управления, раскрывающей тенденции управления связями между субъектами единичного производства на основе коммуникационных сетей обмена деятельностью, формирующих коммуникативную функцию. Особенно это актуально для среды финансового обеспечения предпринимательства, которое в Украине находится на стадии становления.

Коммуникативная функция во всех без исключения средах оперативного управления, включая сюда и процессы финансового менеджмента предпринимательства, направлена на обмен информацией [1-2, 4-5], но научное ее предназначение остается техническим – *моделирование и выстраивание информационного потока структурных событий, готовых к движению*. Это означает, что в матрицу потенциала искомого обмена при оценке вида управленческой деятельности включаются ряды характеристик и различительных свойств, которые в сою очередь складываются из частных матриц параметров. Главенствующее место в информационной модели среди характеристик занимают три из них: энтропия, трудоемкость и эффективность, а среди различительных свойств – уровни управления, алгоритм формирования производственно-экономической информации, схема управленческих и производственных связей, схема документооборота, система регионального управления, базы данных в системе мониторинговой поддержки органа власти и управления, состав и структура опорного ситуационного центра. По сочетанию их ресурса собственно и рекомендуется строить множество матриц производственных, хозяйственных и экономических ситуаций.

В области управления процессами финансового менеджмента по согласованным компонентам логистических коммуникаций в Украине регистрируется отождествление финансового менеджмента (Financial Management) с системой управления движением: а) финансовых ресурсов и б) финансовых отношений, возникающих в процессе взаимодействия предпринимателя с предприятиями, производствами, фирмами и банками. Цель финансового менеджмента не противоречит, а тоже отождествляется с механизмом максимизации прибыли посредством рационализации финансовой политики и связанными матрицами данных. Реверсивное направление финансовой политики наполняется матрицами данных об: 1) оптимизации затрат и денежного оборота, 2) минимизации рисков и способов управления денежными потоками, 3) обеспечении рентабельности активов и капитала, оптимизации текущей финансовой стойкости предпринимательской идеи и, наконец, 4) эффективном использовании финансового ресурса. Остается воспользоваться функциональным

инструментарием наполнения исходных структур показателями и характеристика мониторинга.

Список использованных источников:

1. Бритченко И. Г. Организационные основы взаимодействия спортивного бизнеса: постановка и последовательное движение к инновационному управлению в Украине / И. Г. Бритченко, В. Г. Саенко //e-Journal VFU; Секция «Администрация, управление и икономика». – Варна : ВСУ "Черноризец Храбър", 2016. – № 9. – С. 1 – 32.
2. Брітченко І. Г. Економічні проблеми розвитку підприємницької функції в секторах економіки національного господарства / І. Г. Брітченко, О. М. Момот, В. Г. Саєнко. – Полтава : ООО «Техсервіс», 2012. – 547 с.
3. Покуса Т. Логистическо-маркетинговые процессы обслуживания клиента в управлении цепочкой поставок / Т. Покуса. – Катовице–Ополе : Wydawnictwo Instytut Śląski Sp. z o.o., 2008 – 338 с.
4. Саенко Г. В. Организационные коммуникации: сущность, анализ, методология, методика / Г. В. Саенко, Г. И. Бритченко, В. В. Дорофиенко, С. Ф. Поважный. – Донецк : ДРНЦ УкрАИН, 1994. – 254 с.
5. Саенко Г. В. Организационные условия развития промышленного региона в нестабильной среде переходного периода / Г. В. Саенко. – Луганск : ЛГПУ, 2001. – 290 с.
6. Саєнко В. Г. Методика информационного обеспечения процесса устойчивого развития хозяйствующих систем в переходной экономике / В. Г. Саєнко, І. А. Демидова // Актуальні проблеми економіки. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2005. – С. 189 – 198.
7. Саєнко В. Г. Інформаційне забезпечення промислового підприємства на шляху стійкого розвитку економіки / В. Г. Саєнко, І. А. Демидова. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2009. – 372 с.
8. Saienko V. G. Marketing and management in the field of sports business / V. G. Saienko // Proceedings of academic science – 2016 : XI International scientific-practical conference. – United Kingdom : Science and Education Ltd, 2016. – pp. 29 – 35.

Евеліна Соколова, *к.е.н, доц.*
Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ

Невизначеність зовнішнього середовища впливає на фінансово-економічну діяльність і вимагає від підприємств подальшого вдосконалення управління їх розвитком. Одним з таких широко відомих у міжнародній практиці аналітичних засобів є використання збалансованої системи показників (ЗСП), яка поки що не отримала достатнього досвіду застосування у вітчизняній господарській практиці.

Існуючі раніше традиційні системи оцінки ефективності діяльності організацій, що базувались на фінансових показниках, вже стали недостатньо інформативними для прийняття оптимальних та своєчасних рішень і вимагали сучасного підходу до стратегічного управління.

Засновниками розробки сучасної концепції стратегічного управління на основі нового аналітичного інструменту, а саме, збалансованій системі показників, були професори Гарвардської школи економіки Д. Нортон і Р. Каплан.[1]

Збалансована система показників, як інструмент управління, побудована на основі стратегічного аналізу за чотирма напрямами: фінанси, споживачі, внутрішні процеси і побудова організації. Вона надає можливість проектування і відстеження причинно-наслідкових зв'язків як по вертикалі – через всі чотири рівня, так і по горизонталі - зв'язок потоків робіт через параметри входів і виходів.

Розробка стратегії компанії в рамках моделі ЗСП починається з вирішення наступних завдань:

- визначення прийнятних для підприємства параметрів фінансового стану;
- позиціонування компанії в очах клієнтів для досягнення бажаних фінансово-економічних цілей;
- обрання ефективності внутрішніх бізнес-процесів;
- з'ясування змісту та складових необхідної інфраструктури та відповідного кадрового потенціалу.

Послідовність розробки стратегії компанії з використанням моделі ЗСП передбачає проходження декількох етапів. Вони розпочинаються з розробки базової стратегічної орієнтації компанії (місія, система цінностей компанії, принципові напрямки розвитку).

Наступним етапом є визначення стратегічних цілей, індикаторів та їх цільових значень за чотирма аспектами:

- аспект фінансів;
- аспект відносин з клієнтами;
- аспект організації внутрішніх бізнес-процесів;
- аспект навчання та розвитку.

Подальшим кроком є побудова причинно-наслідкового ланцюжка стратегічних цілей компанії. І нарешті, розробка заходів, необхідних для досягнення стратегічних цілей: визначення бюджетів, термінів і відповідальних за реалізацію заходів.

Все це сприяє підвищенню ефективності діяльності та посиленню конкурентоспроможності компанії. Формування стратегічних цілей та планових результатів дозволяє керівникам підтримувати баланс між фінансовими і не фінансовими результатами на довгостроковий і короткостроковий періоди, проводити ефективну аналітику і планування в компанії в розрізі відповідності стратегічних і оперативних цілей, а також є способом виявлення необхідності змін в компанії і управління реалізацією таких змін, тобто – модель бізнесу набуває динамічного характеру. [3]

Використання ЗСП потребує вирішення головного питання, яке полягає у обранні самих показників. В Україні за умов невисокого рівня організації

виробництва, необхідно обирати такі показники, які мінімізували б можливості їх формального досягнення, фальсифікації і нанесення шкоди підприємству. [2, с. 15].

Дослідження теоретичних підходів до вдосконалення системи управління підприємством показує, що ЗСП виступає як інструмент стратегічного управління діяльністю компанії, який дозволяє реалізувати стратегічні цілі і контролювати їх виконання за допомогою показників ефективності. Проте ЗСП не є інструментом вирішення всіх організаційних проблем, особливо в умовах не стаціонарного зовнішнього середовища. Особливістю збалансованої системи показників є те, що вона не забезпечує повним переліком готових показників, що відповідає потребам будь-якого підприємства, проте легко сумісна з іншими системами, що підвищують ефективність компанії.

Унікальність набору показників залежить від бачення, місії та стратегії підприємства, оскільки вся система – це тільки інструмент для оцінки різниці між бажаним і фактичним станом компанії. Таким чином, збалансована система показників виступає інструментом для реалізації завдань компанії.

Список використаних джерел:

1. Каплан Р. Сбалансированная система показателей. Стратегия к действию/ Р. Каплан, Д. Нортон. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 320 с.
2. Кизим М. О. Збалансована система показників: монографія/ М. О. Кизим, А. А. Пилипенко, В. А. Зінченко. – Харків: ВД «Інжек», 2007. – 192 с.
3. Пінчук С. С. Концептуальна модель збалансованої системи показників ефективності функціонування залізниць/ С. С. Пінчук, О. О. Кравченко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2016.-№ 4.–[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua.
4. Рыцев Д. И. Проблемы Balansed Storecard (KPI) как инструмента разработки и реализации стратеги в системе стратегического управления предприятием [Электронный ресурс]/ Д. И. Рыцев. – Режим доступу: http://perfect-industries.ru/strategy/balansed-scorecard/html/

***Катерина Терновська**, студентка 5 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Тимчак М.В., к.е.н., доцент

МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стрімкий розвиток страхового ринку України сьогодні свідчить про зростання попиту на страхові продукти зі сторони страхувальників, та зацікавленості у їх продажу страховиками. Проте такий розвиток не забезпечує стану фінансової надійності ринку, що особливо виявляється за впливу важкопрогнозованих форс-мажорних обставин. Топ-менеджери страхових компаній повинні вміти обирати ті

шляхи ефективного менеджменту, які б дозволили спрогнозувати ризики майбутнього та за допомогою яких можна було б вберегти компанію від збитків та забезпечити їй фінансову стабільність за впливу будь-яких зовнішніх факторів.

Страховий менеджмент можна визначити як управління діяльністю акціонерної страхової компанії, що функціонує в умовах конкурентного економічного середовища, яке включає постановку цілей, вибір засобів і розробку методів їх досягнення [3, с.7]. Ефективний менеджмент створює основу для економічного процвітання страхової компанії акціонерного типу. Виходячи з наявних страхових інтересів, страхова компанія створює певний пакет страхових продуктів, орієнтований на задоволення запитів страхувальників. При цьому розвиток страхової справи шляхом активізації системи продажів страхових полісів і по інших напрямах є головним завданням менеджменту в страховій компанії.

Станом на сьогоднішній день, ситуація на ринку страхових послуг в Україні засвідчила підвищену чутливість страхових організацій до впливу зовнішніх чинників та неефективний менеджмент, що не забезпечував фінансової стійкості страхових компаній і не застосовував системного підходу до управління. За умов активного розвитку страхової сфери значна частина топ-менеджерів робила ставку на захоплення частки ринку шляхом демпінгування цін, не приділяючи при цьому належної уваги управлінню страховими резервами, зокрема рівню їх ліквідності, й т. ін.

Однією з найважливіших проблем, що потребує вирішення є саме завдання тактичного страхового менеджменту. Розв’язок цих проблем забезпечить бажаний результат втілення стратегії на оперативному рівні виконання завдань. До основних проблем тактичного менеджменту страхових компаній відносять[4]:

- неадекватний страховий тариф;
- неадекватний обсяг та структура власних коштів;
- неадекватний страховий портфель;
- неадекватні страхові резерви;
- неефективна система перестрахування.

Загострення всіх цих проблем призводить до того, що компанії втрачають свою фінансову стійкість та платоспроможність, вони не в змозі забезпечити виконання всіх своїх зобов’язань перед клієнтами і в подальшому це призводить до збитковості страхової діяльності.

Найскладніше розробити тактику вирішення цих проблем та управління відповідними проблемними сферами із використанням системного підходу, прогнозування та планування [6].

Значний вплив на діяльність страхової компанії здійснюють також зовнішні чинники. Джерелами їх породження можуть бути світовий фінансовий і страховий ринки, український фінансовий та страховий ринки, органи державної влади,

природні катаклізми тощо. Труднощі прогнозування такого впливу додатково ускладнюють управління страховою компанією.

Аналіз українського страхового ринку [2] виявив основні ринкові, андеррайтерські, кредитні, операційні ризики і ризики ліквідності. Ті серед них, що мають найбільший рівень ризикованості, є обов'язковими для врахування при складанні тактичного плану менеджменту страхової компанії.

До ринкових ризиків відносять:

1. Виникнення балансових збитків у результаті зниження курсу гривні відносно євро та долара.
2. Зниження відсоткових ставок за банківськими депозитами до 5-6% призводить зменшення доходів за депозитами.
3. Балансові збитки внаслідок зменшення вартості нерухомості.

До андеррайтерських ризиків відносять:

1. Недостатність страхових премій. Даний ризик викликаний тим, що фактичні страхові тарифи певних видів страхування нижчі за економічне обґрунтування.
2. Недостатність страхових резервів, а саме їх недостатність на 20-25% у сфері обов'язкового страхування та неформування резервів катастроф.
3. Катастрофічні збитки, що спричинені погіршеним станом об'єктів страхування та інфраструктури та викликані глобальними тенденціями.

До операційних ризиків належать:

1. Збільшення суми фінансових збитків унаслідок помилок співробітників.
2. Некоректність управлінської та фінансової звітності.
3. Зміни податкового законодавства та збільшення штрафів.

І останньою групою ризиків виділяють ризики ліквідності, що включає в себе ризик достатності ліквідних засобів. Погіршення стану ліквідності призводить до зниження позицій у рейтингу, і в подальшому до втрати бізнесу[2].

Для ефективного управління страховою компанією, а також досягнення стану найбільшої захищеності від усіх вище перелічених ризиків та проблем варто реалізувати наступні заходи:

По-перше, необхідно вводити новий інструмент управління - реінжинирінг, який стосується організації бізнес-процесів структури страхової компанії. Реінжинирінг може існувати у компанії з ідеальною схемою побудови страхової структури. При цьому страховий бізнес складається з трьох основних блоків: адміністративного, середнього та допоміжного. До складу адміністративного входять всі департаменти, які продають страховий продукт, середній займається операційною підтримкою страхового бізнесу, допоміжний об'єднує допоміжні підрозділи (інформаційні технології, фінанси, бізнес-адміністрування) [1, с. 113]. Реінжинирінг передбачає зміну операційних бізнес-процесів, розподіл функцій продажу, андерайтингу та урегулювання збитків.

По-друге, визначити методології розрахунку страхових тарифів, що забезпечить еквівалентність зобов'язань страхувальників і страховика. Йдеться про обсяг страхових премій, адекватний потенційним страховим виплатам, який дозволить виконувати страховикові свої зобов'язання не лише перед клієнтами, а й перед співробітниками, постачальниками та іншими контрагентами.

По-третє, створити системи управління обсягом і ефективністю розміщення частини статутного фонду, вибір підходу до формування гарантійного фонду та його розрахунок, виявлення видів страхування, що потребують формування вільних резервів і визначення розмірів цих резервів.

По-четверте, сформувати системи управління розміром та структурою страхового портфеля, що забезпечить бажану фінансову надійність і прибутковість діяльності страхової компанії за поточних умов внутрішнього та зовнішнього середовища її функціонування.

По-п'яте, встановити розмір страхових резервів, адекватний зобов'язанням; формування страхових резервів з урахуванням особливостей видів і об'єктів страхування, розподілу ризиків у просторі та часі й інших об'єктивних характеристик ризиків, які взяті на страхування; запровадження системи ефективного розміщення страхових резервів.

По-шосте, застосовувати систему перестрахування, яка дозволить збалансувати ризики, страховий портфель та страхові резерви СК, враховуючи обсяги і структуру власних коштів страховика[3].

Отже, на сьогоднішній день, важливою проблемою страхового менеджменту є недостатній рівень підготовки менеджменту та топ-менеджменту компаній, їх компетентності, знань концепцій менеджменту. Поява нових страхових продуктів, стрімкий розвиток ринку, вплив невідомих та не спрогнозованих факторів, виникнення певних ризиків може привести до збою у діяльності страховика, погіршення його фінансового стану, платоспроможності та ліквідності.

На разі, розвиток страхування в Україні неможливий без ефективного механізму страхового менеджменту, що потребує системного аналізу діяльності страхових компаній в коротко- та довгострокових періодах, постійного удосконалення механізму страхового менеджменту, ефективного контролю на макро- і на мікрорівнях, а також оперативного реагування на зовнішні та внутрішні ризики.

Список використаних джерел:

1. Борисова В.А., Страховий захист ресурсного потенціалу АПК. - 2-ге видан. перероб. і доп. - Суми: Довкілля, 2010. - 200 с.
2. Гордиенко И. Риски украинского страхового рынка в 2011 году / И. Гордиенко // Insurance Top. – 2011. – № 2(34). – С. 8–10.
3. Кропельницька С.О. Соціальне страхування.: навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2013 - 336с.

4. Пономарьова О.Б., Іванченко М.А. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення / О.Б. Пономарьова, М.А Іванченко //Глобальні та національні проблеми економіки.- №5, 2015.- С. 814-817.
5. Скрипова О. С. Актуальні проблеми менеджменту страхової компанії / О. С. Скрипова // Економіка та управління підприємствами. – 2012. – С. 46-48.
6. Шарапов О. Д. Системний аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов. – К. : КНЕУ, 2003. – 154 с.

Валентина Ходзицька, *к.е.н., доцент*
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

ОПТИМІЗАЦІЯ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЙ

В сучасних умовах невизначеності ринкової економіки проблема формування і функціонування системи менеджменту корпорацій набуває першочергового значення. Виникнення кризового стану є свідченням поступового розбалансування та повної втрати дієздатності внутрішнього механізму саморегуляції господарської системи.

Посилення конкуренції спонукає представників різних галузей кардинально переглядати технічну, цінову політику, а також основні підходи до ефективного управління корпорацій. Запорукою успіху в даному випадку є використання комплексного підходу, що включає впровадження сучасних методів управління, реінжиніринг бізнес-процесів, тотальне управління якістю, модернізацію виробництва, використання передового досвіду провідних зарубіжних підприємств. Для здійснення даної мети сучасні корпорації потребують ефективної системи стратегічного менеджменту, орієнтованого на розробку загальної стратегії розвитку і постановку на її основі стратегічних цілей, спрямованих на досягнення сталої переваги бізнесу перед конкурентами. Ступінь ефективності процесів прийняття та реалізації стратегічних управлінських рішень сучасними корпораціями в першу чергу визначається якістю інформації, якою забезпечується система стратегічного менеджменту. Найважливішими джерелами інформації для прийняття управлінських рішень в корпораціях виступають підсистеми фінансового і управлінського обліку.

Успішною умовою забезпечення конкурентоспроможності корпорацій є здатність своєчасного прогнозування і реагування на перші ознаки виникнення кризових загроз. Виявлення причино-наслідкових зв’язків виникнення кризи дозволяє реалізувати механізм прийняття управлінських рішень щодо здійснення заходів антикризового управління в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Необхідною є адаптація суб’єктів господарювання до умов економічно-

антикризових перетворень та умов використання ефективних методів адаптивного механізму стратегії управління. Тому запровадження методів стратегічного антикризового менеджменту є невідкладним і потребує наукового обґрунтування.

Антикризовий стратегічний напрям управління має орієнтуватися на забезпечення фінансової стійкості та оптимізацію структури капіталу з урахуванням зростання вартості підприємства. Розробка оперативно-тактичних та стратегічних рішень щільно пов'язана з фінансовою стратегією розвитку підприємства. З огляду на розвиток підприємства перелік антикризових завдань може постійно змінюватися. А це вимагає коригування методів антикризового стратегічного управління та перерахунку параметрів впливу.

Враховуючи його важливість, антикризове стратегічне управління необхідно розглядати як окремий етап управління, метою якого є створення умов стійкого функціонування підприємства на основі забезпечення прийняття стратегічних антикризових рішень. Тому основними напрямами функціонування та розвитку антикризового стратегічного управління є :

– досягнення відповідності антикризового стратегічного управління місії корпорації;

– оцінка потенціалу економічної стійкості підприємства задля виявлення кризових ситуацій;

– розробка антикризової стратегічної політики та механізму її реалізації.

Система антикризового стратегічного менеджменту є складовою загального управління підприємства відповідно до місії, бачення та концепції. Тому її складові мають бути інтегровані в загальну стратегічну управлінську систему господарюючого суб'єкта, що забезпечить координацію та коригування дій системи антикризового стратегічного управління в загальній системі менеджменту господарюючого суб'єкту. Важливим моментом теорії і методології антикризового стратегічного управління є розробка механізму її функціонування і реалізації для досягнення актуальних стратегічних напрямів розвитку промислового підприємства.

В умовах мінливого зовнішнього середовища підприємству складно визначати стратегію розвитку, яка відрізняється новизною стратегічних завдань і високим рівнем виникнення нестандартних управлінських ситуацій. З огляду на багатогранність стратегічних рішень вибір антикризової стратегії необхідно здійснювати залежно від реальних загроз ефективного та довготривалого функціонування суб'єкта господарювання.

Методологія антикризового стратегічного управління охоплює сукупність принципів та методів, що забезпечують процес оптимізації розробки та реалізації напрямів ефективних стратегічних управлінських рішень. Адаптація антикризових систем стратегічного управління корпорацій залежать від використання інструментарію прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень.

Сформовано-сталі інструменти і методи не дозволяють вчасно спрогнозувати і ідентифікувати ринкові ризики кризових явищ коливань фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Система антикризового стратегічного менеджменту є складовою загального управління підприємства відповідно до місії, бачення та концепції. Тому її складові мають бути інтегровані в загальну стратегічну управлінську систему господарюючого суб'єкта, що забезпечить координацію та коригування дій системи антикризового стратегічного управління в загальній системі менеджменту господарюючого суб'єкту. Важливим моментом теорії і методології антикризового стратегічного управління є розробка механізму її функціонування і реалізації для досягнення актуальних стратегічних напрямів розвитку корпорацій.

Таким чином, запропоновані напрями розробки та функціонування антикризового стратегічного управління корпорацій дозволять досягти стійкого розвитку підприємства в умовах невизначеності та євроінтеграційних процесів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Друрі К. Управлінський і виробничий облік: Пер. з англ.; Підручник. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2002.
2. Уорд Кит. Стратегический управленческий учёт / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.: ил.
3. Innes J. Strategic Management accounting, in tones, J (ed.). Handbook of Management accounting, Gee, Ch. 2., - 1998. – 968 p.
4. Cooper R., Kaplan R.S. Measure costs right: make the right decisions // Harvard Business Review. – 1988. - September/October - P. 96-103.
5. Simmonds K. Strategic management accounting // Management accounting. - 1981. - № 59(4). P. 26-29.
6. Simmonds K. Strategic management accounting for pricing: a case example // Accounting and Business Research. - 1982. - № 12(47). P. 206-214.
7. Simmonds K. The accounting assessment of competitive position // European Journal of Marketing, Organization and Society. - 1986. - № 12(4). P. 357-374.
8. Bromwich M. The case for strategic management accounting: the role of accounting information for strategy in competitive markets // Accounting. Organisation and Society. – 1990. - № 1. P. 27-46.
9. Lord B.R. Strategic management accounting: the emperor`s new clothes? // Management Accounting Research. - 1996. - № 7(3). - P. 347-366.
10. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерський облік: управлінський аспект: Пер. з англ./Під ред. Я. В. Соколова. – М.: Фінанси і статистика, 2001.

СЕКЦІЯ 4
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Олег Бабій, *к.е.н, доцент,*
Аліна Тиченко, *студентка 6-го курсу*
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ШЛЯХИ ТА РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування виробничого підприємства можливе за умови його прибутковості, оскільки прибуток є головним джерелом подальшого розвитку, підвищує фінансову стійкість і інвестиційну привабливість. Прибуток забезпечує безперервність виробничої діяльності, що в нинішніх умовах є одним із пріоритетних напрямків стратегічного та оперативного управління. Проте в сучасних кризових умовах існування прибуток виступає найпроблемнішою фінансовою категорією. Саме прибуток забезпечує інтереси держави, власників, найманого персоналу виробничого підприємства, а також є головною рушійною силою ринкової економіки, тому пошук шляхів та резервів його збільшення є актуальним питанням в умовах кризових явищ.

В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим фактором стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства. Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи, ефективність виробництва і свідчить про обсяг та якість виробленої продукції, рівень собівартості. Саме цей показник створює фінансову основу для розширення діяльності, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку виробничого підприємства, потрібно шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання.

Резерви – це запаси, ресурси, кошти, що зберігаються і при потребі можуть використовуватися для певної мети. Вони виявляються на стадіях планування, виробництва та реалізації продукці [1, с. 987].

Головними резервами збільшення прибутку кожного підприємства в умовах ринкової економіки є збільшення обсягів діяльності за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, підвищення якості продукції, ліквідації втрат робочого часу, підвищення продуктивності праці, оптимізації витрат, розширення рекламних заходів й інших напрямів [2, с.282].

У процесі виявляння резервів виділяють три етапи:

1) аналітичний – етап виявлення і кількісної оцінки резервів;

2) організаційний – етап розробки комплексу технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечити використання виявлених резервів;

3) функціональний - етап реалізації заходів і контролю їх виконання [1, с. 987].

Резерв – це кількісна величина. Резерви виявляються на стадіях планування та безпосереднього виробництва продукції і її реалізації. Резерви підвищення прибутку можна поділити на дві групи – тактичні (поелементні) і стратегічні (комплексні). До тактичних резервів виробничого підприємства відносяться: збільшення обсягу продажів продукції; зменшення витрат на виробництво; оптимізація структури виробництва та продажу продукції. Основними стратегічними резервами виробничого підприємства є: збільшення розриву між ціною і витратами на виробництво; збільшення добутку обсягу виробництва продукції та одничного прибутку; підвищення якості та вихідна більш вигідні ринки збуту.

На рис. 1. наведено основні джерела резервів підвищення прибутковості діяльності виробничого підприємства.

Основними джерелами резервів збільшення величини прибутку виробничого підприємства є: збільшення обсягу реалізації виробленої продукції; зменшення витрат на виробництво; оптимізація структури виробництва та продажу продукції; підвищення якості виробництва; поліпшення використання виробничих потужностей; зниження трудомісткості продукції і зростання продуктивності праці шляхом механізації і автоматизації виробництва, розробки і застосування прогресивних, високопродуктивних технологій; реалізації продукції на більш вигідних ринках; пошук нових підходів до споживача, оптимізація витрат фінансових ресурсів на підприємстві. Але лише вміле використання всієї системи резервів може забезпечити достатні темпи зростання прибутку на виробничому підприємстві.

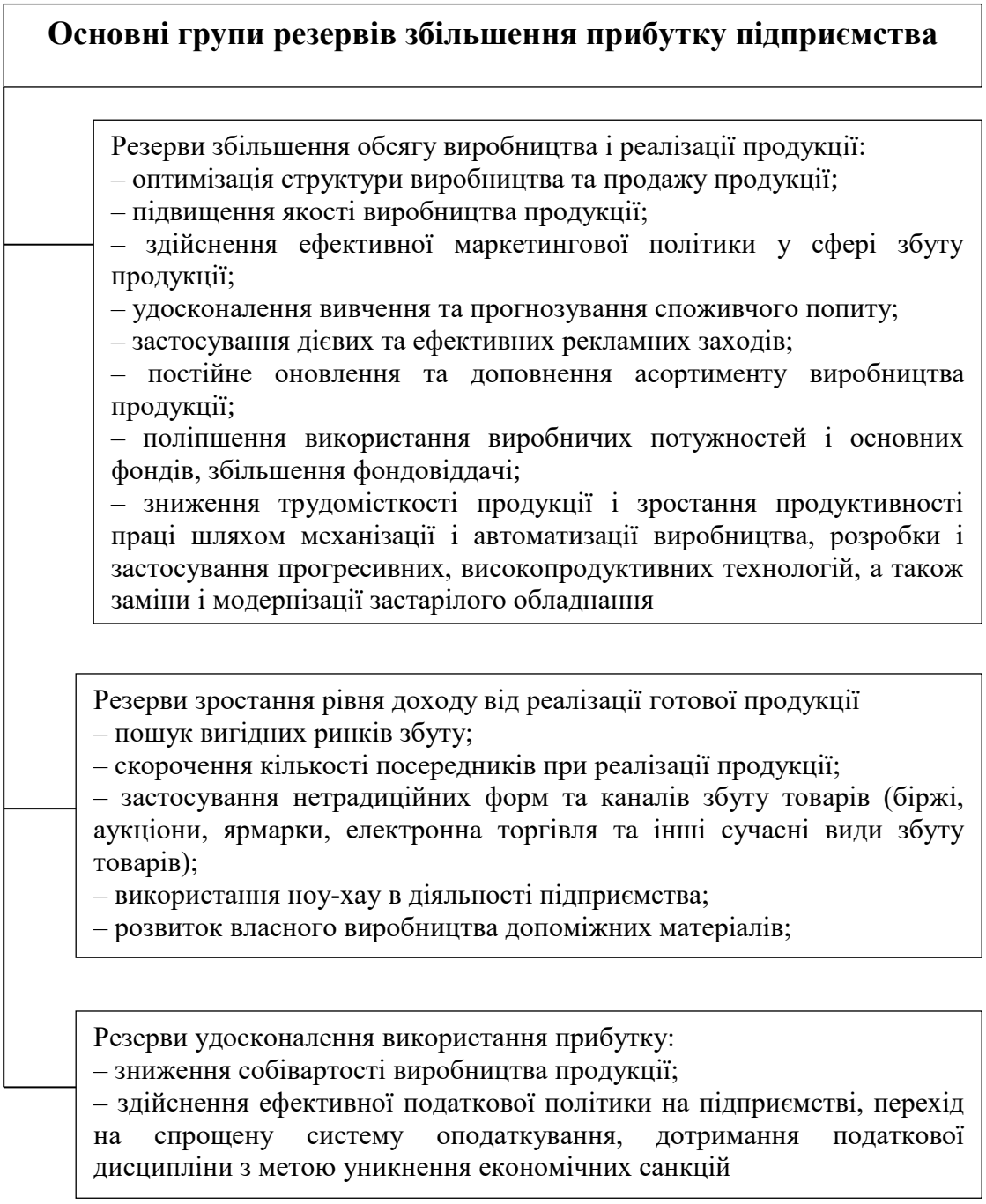

Рис.1. Основні групи резервів збільшення прибутку виробничого підприємства

Джерело: складено автором за даними [1-3]

Таким чином, прибуток – це кінцевий результат діяльності будь-якого підприємства, який характеризує абсолютну ефективність його роботи. Для його нарощення виробничі підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної

продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках, залучати всі виявлені резерви в процес виробничої діяльності, раціонально використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси.

Список використаних джерел:

1. Смолінська С.Д. Шляхи та резерви збільшення прибутку підприємства в умовах економічної кризи / С.Д. Смолінська, Н.П. Мельник // Молодий вчений. – 2018. – № 1 (53). – с. 987 – 989.
2. Трегубов О.С. Резерви підвищення ефективності управління формуванням доходів і прибутку підприємства/ О.С. Трегубов, Д.І. Лісовий // Економіка і організація управління. - 2014.-Вип. 3-4.-С.281-287.
3. Бершадська І. І. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві / І.І. Бершадська, І.В. Макалюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sb-keip.kpi.ua/article/view/96822

Юлія Бабіч, *студентка 2 курсу*
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Скрипник Ю.В., к.е.н., доцент

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кризовий стан підприємства характеризується погіршенням фінансових результатів його виробничо-господарської діяльності, нездатністю отримання прибутків. Враховуючи, що виникнення кризи на підприємстві несе загрозу самому існуванню підприємства, втраті конкурентних переваг і пов'язане з відчутними втратами капіталу його власників, можливість настання фінансової кризи має обов'язково прогнозуватися.

Вивчення значної кількості наукової літератури дозволяє зробити висновок, що під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, які виникають на цьому підприємстві. Вона являє собою втрату потенціалу виживання, що полягає у хронічній неможливості здійснення фінансового забезпечення господарської діяльності і зумовлено впливом як внутрішнього, так і зовнішнього оточення. На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або відсутність у цього підприємства потенціалу для успішного функціонування.

Успіх діяльності підприємства багато в чому залежить від своєчасності виявлення моменту виникнення вихідного явища, з якого починається рух до кризового стану, і від точного визначення дисфункцій, які заважають ефективній роботі підприємства. Оцінка кризових симптомів підприємства і діагностування фінансової кризи повинні здійснюватися на більш ранній стадії, ще до прояву її явних ознак. Така оцінка і прогнозування розвитку кризових симптомів фінансової

діяльності підприємства є предметом діагностики. Відповідно, зміст діагностики в антикризовому управлінні полягає у своєчасному розпізнаванні ознак і характеру кризи, її локалізації та впровадження дослідницького інструментарію, фінансового аналізу зокрема як заходу превентивної санації і відновлення платоспроможності [1].

Важливою передумовою застосування антикризових заходів єідентифікація глибини фінансової кризи. Розрізняють три фази кризи:

а) фаза кризи, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства (за умови переведення його на режим антикризового управління);

б) фаза, яка загрожує дальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації;

в) кризовий стан, який не сумісний з подальшим існуванням підприємства і призводить до його ліквідації [4].

Першочерговими завданнями антикризового управління підприємством є нейтралізація загроз кризових явищ. Прогнозування фінансової кризи на підприємстві повинне відповісти на запитання: що є причиною кризи, яким чином буде здійснюватися розвиток підприємства; яким чином слід діяти, щоб мінімізувати дію кризи.

Основним завданням прогнозування неспроможності є правильна оцінка ступеня стійкості фінансового стану підприємства і динаміки його розвитку. Цільовою спрямованістю аналізу фінансового стану є виявлення рівня платоспроможності підприємства сьогодні і можливість прогнозування її збереження в майбутньому, оскільки, відповідно до законодавства [2], об'єктивними передумовами економічного розвитку є платоспроможність, яка, своєю чергою є необхідною умовою нормальної діяльності підприємства і можливості залучення додаткових ресурсів (як власних, так і залучених).

В основі оцінки фінансової стійкості підприємства повинен лежати аналіз усіх факторів, які характеризують діяльність суб'єкта господарювання, що отримані з різних джерел. Одним із найбільш надійних джерел є фінансова звітність, оскільки в її основі лежить інформація про поточні та ті, що мали місце в минулому, бізнес-події в ретроспективній оцінці[3].

Отже, можемо стверджувати, що загроза виникнення фінансової кризи залишається актуальною для вітчизняних підприємств, тому кожне підприємство повинно розробляти індивідуальні заходи з ліквідації кризи та її наслідків, котрі відповідатимуть кризовій фазі, в якій знаходиться це підприємство та умовам сучасної економіки.

Метою прогнозування фінансової кризи на підприємстві є забезпечення реалізації таких заходів: моніторинг факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, визначення показників-індикаторів фінансової кризи та меж для кожного з них, виявлення причин кризи та глибини кризових явищ,

визначення параметрів розробки стратегії та тактики антикризового управління підприємством для забезпечення конкурентних переваг.

Прогнозування фінансової кризи здійснюється з метою констатації фінансової кризи та її глибини, встановлення причин і факторів її виникнення, виявлення внутрішніх резервів подолання кризових явищ. Попередня підготовка до фінансової кризи на підприємстві надасть більше шансів запобігти банкрутству, зробити перебіг кризи м'якішим, її перебіг супроводжуватиметься меншими часовими та матеріальними втратами, дозволить витримати конкурентну боротьбу.

Список використаних джерел:

1. Васильєв О.В. Методи прогнозування фінансової стійкості підприємства в умовах кризи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса. 2016. С.116-123.
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. No 2343-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12
3. Чорновіл І. А. Сутнісна характеристика кризи підприємства тапричини її виникнення. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2. Т.1. С. 13.
4. Штангерт А. М. Антикризове управління підприємством: Підручник. Львів: Українська академія друкарства. 2008. 396 с.

Інна Баришевська, *к.е.н., доцент*
Наталя Шишпанова, *к.е.н., доцент*
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аграрний сектор більше, ніж будь-який інший сектор економіки, залежить від природно-кліматичних факторів та, відповідно, наражається на ризики, що перебувають поза межами впливу на них господарюючого суб’єкта, тому існують підстави для системного підходу до розвитку страхування в аграрному секторі. Аграрне страхування розглядається як один із найбільш ефективних способів управління ризиками, що надає змогу вигідно поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави, як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту.

Вагомі напрацювання щодо страхування в аграрній сфері здійснили наступні вчені: В. Базилевич, О. Гудзь, О. Калашніков, Н. Сіренко, Н. Танклевська та ін. Разом з тим, варто розглянути більш детально світовий досвід аграрного страхування, сутність та вплив ризиків у сільському господарстві.

Світовий досвід аграрного страхування складається з декількох моделей взаємодії учасників цього ринку, який формується в залежності від об’єктивних умов

і традицій, характерних для економіки кожної країни. Водночас, все більше країн світу схиляються до наслідування досвіду тих країн, де була запроваджена та успішно діє модель системи аграрного страхування з державною участю (США, Канада, Іспанія), адже існують об'єктивні, доведені міжнародним досвідом, підстави, для надання державної підтримки системі аграрного страхування [4].

Основним законодавчо-нормативним документом, який регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і спрямований на забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві є Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 р. № 4391-17 [2], основні положення якого наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Умови страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою

Положення Закону	Сутність
Принципи	- підтримка стабільності фінансового становища і кредитоспроможності сільськогосподарських товаровиробників у разі загибелі (знищення, втрати), пошкодження застрахованого майна внаслідок несприятливих природно-кліматичних умов чи інших несприятливих подій, визначених у стандартних договорах страхування; - обов'язковість укладення договору страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою як умови при наданні сільськогосподарським товаровиробникам окремих видів державної підтримки та дотацій, визначених Кабінетом Міністрів України; - рівна доступність до державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, незалежно від їх організаційно-правової форми; - забезпечення відшкодування збитку, завданого страхувальникам внаслідок настання страхових подій
Об'єкти страхування	Урожай сільськогосподарських культур Урожай багаторічних насаджень Сільськогосподарські тварини, птиці, кролі, хутрові звіри, бджолосім'ї, риби та інші водні живі ресурси і тваринницька продукція
Суб'єкти страхування	Страховики і страхувальники (сільськогосподарські товаровиробники)
Форма страхування	Договір страхування укладається між страхувальником та страховиком відповідно до вимог стандартного страхового продукту
Передбачена державна підтримка страхування	Надання з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції

Джерело: побудовано за даними [2]

Сучасний стан розвитку аграрного страхування в Україні не відповідає його

першочерговому завданню – бути ефективним механізмом управління ризиками в аграрному секторі та забезпечувати стабільність виробництва і доходів сільськогосподарських виробників [4]. Основною причиною чого є відсутність досконалої методологічної основи застосування механізму агрострахування.

Підводячи підсумки можна стверджувати, що для успішного подальшого розвитку ринку аграрного страхування необхідно вирішити наступні питання:

– внести зміни до Закону України «Про страхування» щодо запровадження обов'язковості та добровільності страхування сільськогосподарської продукції;

– поновити державну програму субсидування страхових премій;

– установити кваліфікаційні вимоги щодо страхових компаній, які надаватимуть послуги із аграрного страхування за державної фінансової підтримки;

– створити відповідну інфраструктуру ринку страхування сільськогосподарської продукції [1].

Сучасний стан аграрного страхування має значний потенціал, проте наразі він перебуває на етапі реформування. Поряд з цим, впровадження програм аграрного страхування потребує від страхових компаній наявності значних фінансових ресурсів та відповідного досвіду. Сьогодні держава має субсидіювати аграрне страхування для його подальшого розвитку. Крім цього, страхові тарифи та страхове відшкодування мають залежати і враховувати використання сільськогосподарськими підприємствами передових технологій виробництва продукції, які зменшують ризики, а отже здешевлюють страхування при одночасному зростанні обсягу вирощеної продукції.

Список використаних джерел:

1. Калашніков О. М. Розвиток ринку агрострахування в Україні / О. М. Калашніков // Економіка АПК. – 2012. –№ 1. – С. 54-57.
2. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : закон України від 09.02.2012 р. № 4391-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124391.html. – Дата останнього доступу : 23.01.2013.
3. Сіренко Н. М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України : монографія / Н. М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416 с.
4. Танклевська Н. С. Фінансова політика розвитку сільського господарства України: теорія, методологія, практика: автореф. дис. доктор. екон. наук : 08.00.08 / Н. С. Танклевська ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — К., 2010. — 36 с.

Олена Волуйчик, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г. М., к.е.н., доцент

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Аналіз та оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкта передбачає розрахунок цілого набору показників, що різнопланово характеризують усі напрями його діяльності. Одною з ключових систем даної оцінки є система показників аналізу ліквідності підприємства, що дають змогу оцінити його можливості в перетворенні активів та грошові кошти.

Актуальність даного дослідження зумовлене тим, що існує стійкий взаємозв'язок між ліквідністю суб'єкта господарювання та його потенціальною платоспроможністю. Варто зазначити що поняття «ліквідність», на думку вчених, не слід ототожнювати з поняттям «платоспроможність», бо кожне з них має власний економічний зміст (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування понять «платоспроможність» та «ліквідність»

Автор	Визначення
Поняття «платоспроможність»	
Крейніна М. М. [5, с. 14]	Платоспроможність – це наявність у підприємства коштів, достатніх для сплати боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями й одночасно безперебійного здійснення процесу виробництва та реалізації продукції
Ковальов В. В. [4, с. 217]	Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових ресурсів та їхніх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення.
Лахтіонова Л. А. [6, с. 238]	Платоспроможність - це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання.
Поняття «ліквідність»	
Чупис А. В., Царенко А. М [9, с. 88]	Ліквідність – це спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрат їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх строків і швидкість здійснення цього перетворення.
Іонін Є. Є. [3, с. 34]	Ліквідність підприємства – це спроможність своєчасно перетворювати активи на гроші з метою виконання необхідних платежів, становить одну із необхідних умов забезпечення платоспроможності

Таким чином, поняття платоспроможності й ліквідності підприємства дуже близькі, але останнє є більш містким, тому що від ступеня ліквідності залежить платоспроможність, тобто ліквідність становить одну із необхідних умов забезпечення платоспроможність [7, с. 16].

В економічній літературі розрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу і ліквідність підприємства.

Ліквідність балансу визначається ступенем покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у кошти відповідає терміну погашення зобов'язань. На сьогодні ще не визначено єдиних підходів до оцінки ліквідності активів за здатністю й термінами їх перетворення в засоби платежу [1, с. 45]. Більшість вчених виділяють: високо-, середньо-, низько- та неліквідні активи.

Щодо пасивів балансу, то вони, як відомо, групуються за ступенем терміновості їх оплати на: термінові, короткострокові, довгострокові та постійні.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються вимоги, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Баланс ліквідності ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» за 2013-2017 рр., тис. грн

Групи активів та пасивів	2013	2014	2015	2016	2017
Активи					
Найліквідніші активи (А1)	185	2 483	6 0940	5 715	6 528
Активи, що швидко реалізуються (А2)	5 966	10 148	11 720	15 532	13 663
Активи, що швидко реалізуються (А3)	3 697	8 545	12 045	666	10 329
Активи, що важко реалізуються (А4)	22 378	30 972	51 498	50 465	56 346
Пасиви					
Термінові пасиви (П1)	3 574	6 502	13 508	12 257	12 257
Короткострокові пасиви (П2)	4410	0	0	0	0
Довгострокові пасиви (П3)	1 056	1 840	2 509	0	0
Постійні пасиви (П4)	17 380	16 850	24 519	29 024	33 787

* складено автором на основі [8]

Баланс буде вважатися абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні умови:

$$А1 \geq П1; \quad А2 \geq П2; \quad А3 \geq П3; \quad А4 \leq П4$$

Аналіз умов ліквідності балансу ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» показав, що протягом усього аналізованого періоду ліквідність підприємства не була абсолютною. Так не було виконано першу $(А1 \geq П1)$ та останню $(А4 \leq П4)$ умови. Крім того, варто зазначити, що у 2013 році в підприємства були майже відсутні абсолютно ліквідні активи, такі як грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення. Та не зважаючи на їх значене зростання у наступні роки, з 185 тис. грн у 2013 до 6 528 тис. грн у 2017 році, першу умову ліквідності балансу підприємство не змогло досягти.

Другу умову (А2≥П2) було виконано внаслідок відсутності короткострокових пасивів, а саме короткострокових кредитів в банках, починаючи з 2014 року. Тобто ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» є платоспроможним в недалекому майбутньому з урахуванням своєчасних розрахунків з кредиторами, отримання коштів від продажу продукції в кредит.

Таку саму тенденцію можна спостерігати і по третій умові (А3≥П3), так як довгострокові пасиви підприємства дорівнювали нулю починаючи з 2016 року.

Протягом усього аналізованого періоду постійні пасиви підприємства (А4), не перевищували активів, що важко реалізуються (А4), що призводить до не виконання четвертої умови (А4 ≤ П4) ліквідності балансу.

Крім оцінки ліквідності балансу за умовами, використовують також коефіцієнти ліквідності, які уможливлюють оцінку здатності підприємства своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка показників ліквідності ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» за 2013-2017 рр.

Назва коефіцієнта	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення 2013-2017 рр.
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	2,45	3,00	1,89	1,92	2,04	-0,41
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,55	2,12	1,32	1,58	1,51	-0,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,44	0,48	0,47	0,53	+0,48

* складено автором на основі [8]

Отже, протягом усього аналізованого періоду коефіцієнт поточної ліквідності перевищував нормативне значення, яке дорівнює 1, що свідчить про достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року. Найбільшим значення показника було у 2014 році (3,00). В загальному, протягом 2013-2017 рр. спостерігається зменшення коефіцієнту у 0,41 або на 16,7%.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у своїй динаміці продемонстрував незначене зменшення (на 2,5%), якщо порівнювати початок та кінець аналізованого періоду. Крім того, варто зазначити, що даний показник перевищував нормативне значення потягом усього періоду і був найбільшим у 2014 році, коли становив 2,12.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокової заборгованості воно може погасити в поточний момент або найближчим часом [2, с. 238]. Аналіз даного коефіцієнта показав, що з 2014 року у підприємства було достатньо грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, щоб погасити вчасно короткострокові зобов’язання, адже саме в цей

період він перевищував нормативне значення, що дорівнює 0,2. Проте, у 2013 році значення показника абсолютної ліквідності було в 4 рази меншим за нормативне.

У 2017 році значення показників ліквідності ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» були вищими за нормативні.

Отже, показники ліквідності підприємства характеризують його можливості швидко та без значних втрат розрахуватися за поточними зобов'язаннями. Аналіз ліквідності ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» показав, що на даному підприємстві не достатньо абсолютно ліквідних активів. Це, в свою чергу пов'язано з наявністю значних обсягів дебіторської заборгованості. В загальному, варто відмітити, що даний суб'єкт господарювання є ліквідним і спроможний своєчасно забезпечити виконання своїх зобов'язань. Для подолання негативних тенденцій підприємству варто здійснити заходи з реструктуризації дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел:

1. Бежанір І. Г. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств / І. Г. Бежанір // Фінанси, облік та банки - № 1 (20) – 2014. – с. 43-48
2. Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М., та ін. Зовнішньоекономічний менеджмент. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 568 с.
3. Іонін Є. Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять "платоспроможність" і "ліквідність" / Є. Є. Іонін // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С.30–43
4. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2009 – 768 с.
5. Крейніна М. Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М. Н. Крейнина. – М. : АО "ДИС" ; "МВ – Центр", 2009. – 256 с.
6. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія [Текст] / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2009. – 378 с.
7. Лисун І. Ю. Економічна суть ліквідності та платоспроможності / І. Ю. Лисун // Управління ризиком – № 3(166) – 2014 – с. 14-17
8. Форма №1 «Баланс» ТОВ «ВІАД СЕЙЛС-МУКАЧЕВО» за 2013-2017 рр.
9. Чупис А. В., Царенко А. М., Кашенко О. Л., Закоморный С. Н., Борисова В.А. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование). — Сумы: Сумский гос. аграрный ун-т: Университетская книга, 2008. — 331с.

Тетяна Головій, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Титенко Л.В.,к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У зв'язку з переходом вітчизняних підприємств на нові умови господарювання виникла проблема пошуку резервів підвищення економічної ефективності виробництва.

Метою діяльності підприємствє отримання максимального прибутку при мінімальних витратах. Підприємства мають на меті не просто мінімізувати витрати, а більш ефективно і раціонально використовувати ресурси підприємства.

Протягом останніх років проблема управління витратами посіла вагоме місце у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема її досліджували: Ю. Великий, С. Голов, А. Горєлкіна, Т. Карпова, Н. Кальєніна, М. Корінько, Ю. Цал-Цалко, Т. Ткаченко, О. Попов, К. Друрі, Дж. Фостер, Ч. Хонгрен та ін.

Але проблемні питання стосовно формування ефективної системи управління витратами на підприємствах у сучасних умовах залишились малодослідженими. Питання щодо ресурсозбереження та основні шляхи зниження витрат залишаються актуальними.

Управління витратами є важливою складовою складником управлінського обліку, тому управління витратами повинно означати створення єдиної системи із певними установками та інструментами. Більшість систем управління мають певні недоліки, а саме:

- не визначена структура управління витратами на виріб, під час визначення якості продукції майже не враховують економічних параметрів;
- управління реалізовується через план, сформований за базовими витратами;
- здійснюється управління комплексом витрат за господарськими одиницями, а не за виробами [6, с. 49].

При боротьбі з конкурентами управління витратами виступає важливим інструментом, через те що закономірне управління витратами сприяє зниженню цін на товари, що при інших рівних умов надає підприємству збереження і укріплення своїх позицій на ринку. Але на практиці багато підприємств наштовхуються на певні складнощі у вирішенні різних проблем управління, що не дає можливості розробити якісної системи управління витратами виробництва [2, с.38].

До першої проблеми відносять існування різноманітних видів витрат, і тому потрібне додаткове вивчення їх видових особливостей для чергового їх

узагальнення, з метою оптимізації постановки управлінського обліку. Основним інструментом управління собівартістю є управлінський облік, що являє собою самостійну систему збору, планування, контролю, аналізу, а також негайного прийняття управлінських рішень для того, щоб оптимізувати фінансові результати роботи компанії.

Наступною проблемою є складність, а у деяких випадках навіть неможливість точного вимірювання складу витрат. Це робить сильний вплив і на труднощі здійснення облікових операцій. Така проблема має місце при формуванні якісної системи управління витратами.

Третя проблема стосується неоднозначного впливу витрат на прибутки підприємства в цілому. Саме від того, яка використовується система обліку витрат і залежить в якому саме звітному періоді певна величина витрат вплине на розміри прибутку [1].

Більшість підприємств на даний час мають практично однакові проблеми в напрямку управління витратами – це конкуренція, яка має ціновий характер; використання виробничих потужностей є неповним; знос обладнання, внаслідок чого, зростають витрати на його ремонт; велика частка витрат на сировину та енергоресурси в структурі собівартості.

У результаті запровадження прогресивних методів організації виробництва можна досягти великого зменшення витрат. Коротко розглянемо найвідоміші з них.

Система організації виробництва «just-in-time» (точно в строк) була розроблена в Японії і широко застосовується в усьому світі. Вона зменшує витрати виробництва за рахунок бездефектного виготовлення продукції. Сутність її полягає в тому, що комплектуючі вироби, деталі поставляються споживачеві у визначене місце, в потрібний час, в необхідній кількості. Якщо виникають браковані деталі, виробничий процес зупиняється, тому що запасів на робочому місці немає [3, с. 33].

У міжнародній практиці набули значного поширення такі підходи до зменшення витрат, як таргет-костинг і кайзер-костинг. Управління витратами за концепцією таргет-костинг використовується переважно на стадії проектування нової продукції і передбачає виконання таких кроків: визначення ціни нової продукції, за якою її готові придбати покупці; визначення цільових значень прибутку та витрат на виробництво; розрахунок фактичних витрат на виробництво; порівняння фактичних витрат на виробництво з цільовими; розроблення заходів, які дають змогу зменшити фактичні витрати до заданого рівня [4, с. 217].

Калькулювання для безперервного вдосконалення або кайзен-костинг– це процес поступового зниження витрат на етапі виробництва продукції, в результаті

якого досягнуто необхідну рівень собівартості та забезпечується рентабельність виробництва [5].

Метод збалансованості – ще один метод оптимізації витрат. Як один зі стратегічних підходів до управління витратами, він пов'язаний з тим, що цілі, які ставить перед собою компанія, завжди балансують на одній чаші ваг із витратами.

Бюджетування як метод оптимізації витрат заснований на складанні оперативних, місячних, квартальних та річних бюджетів і пов'язуванні їх зі стратегічними цілями (за допомогою системи збалансованих показників), що дає змогу щонайменше передбачити появу витрат.

Іншим методом оптимізації витрат також є оперативно-заявкова кампанія і система контролю виконання та доцільності витрат. Суть цього методу полягає у тому, що при щоденних витратах лінійним менеджерам постійно треба доводити доцільність тих чи інших витрат. Ця система буде ефективно працювати тільки у тому разі, якщо на підприємстві правильно сформований бюджет, розписані цілі та є мотиваційна програма зі зменшення витрат[4, с. 218].

При формуванні системи управління витратами необхіднобрати до уваги їхні певні особливості: динамізм витрат, тобто те, що вони постійно рухаються і змінюються; різноманіття витрат, тобто потрібно застосовувати багато методів та прийомів управління ними. Менеджери та власники підприємств повинні найбільшу увагу звертати на перспективи розвитку виробництва. Для того щоб визначити прогнозні величини витрат потрібно використовувати таку систему їх обліку у теперішньому часі, яка забезпечує надійну і повну інформацію, охоплює основні місця виникнення витрат.

Отже, для досягнення істотних покращень у такій складній області, як управління витратами, потрібно проводити зміни у всіх сферах діяльності – людські ресурси, організаційні структури, процеси, системи, процедури – і всі ці зміни повинні бути певним чином взаємопов'язані один з одним. Тільки грамотне управління витратами в сучасних нестабільних економічних умовах і жорсткої конкуренції сприятиме ефективній фінансово-господарської діяльності компанії.

Список використаних джерел:

1. Войтоловська Н.В., Морозова Н.Д., Танигіна М.В. // Євразійський міжнародний науково-аналітичний журнал «Проблеми сучасної економіки». 2013. - №3.
2. Гончарова Е. А. Управління витратами та результатами діяльності підприємства: навч. посіб. / Е. А. Гончарова. – СПб.: Изд-во СПбГУЕФ, 2015. – 82 с.
3. Кальєніна Н. В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки / Н. В. Кальєніна // Держава та регіони. – 2017. – № 5. – С. 32–35.
4. Сосновська О.О. Сучасні проблеми управління витратами на підприємствах / О.О. Сосновська, Х.В. Жидецька // Економіка і суспільство. – №5. – 2016. – С. 213-220.
5. Стратегічний облік: дистанційний навчальний курс / Л.В. Титенко // Портал дистанційної освіти УДФСУ Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moodle.nusta.edu.ua/course/view.php?id=1309

6. Трифонова О.В.Принципи управління витратами промислових підприємств/ О.В. Трифонова, Ю.М. Ткачук //Прометей. – 2017. – 146 с.

Вікторія Горпинич, *студентка 3 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник : Захарова Н.Ю., к.е.н., доцент

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Будь-яке підприємство утворюється з метою отримання прибутку і реалізувати цю мету воно може лише за умови збереження і примноження свого капіталу. Останній є базою як створення, так і розвитку підприємства і у процесі його використання задовольняє інтереси держави, власників та персоналу.

Капітал будь-якого підприємства можна поділити на дві основні групи: власний і позиковий. Основою забезпечення стійкого розвитку підприємства є безумовно його забезпеченість власним капіталом.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Наказом Мінфіну України від 07.02.2013 №73 та міжнародних стандартів власний капітал - це частина активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [2].

Власний капітал є одним із найвагоміших показників, який використовується при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки його частка свідчить про рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Серед функцій власного капіталу слід виділити наступні:

1) Функція заснування та введення в дію підприємства.

2) Функція відповідальності гарантії. Власному капіталу в пасиві балансу відповідають чисті активи в активній стороні балансу. Чим більший власний капітал підприємства, зокрема статутний капітал, тим більших збитків може зазнати підприємство без загрози інтересам кредиторів, отже, тим вищою є його кредитоспроможність;

3) Захисна функція показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим краще захищеним підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства;

4) Функція фінансування та забезпечення ліквідності. Внесками у власний капітал, разом зі спорудами, обладнанням цінними паперами та іншими матеріальними цінностями, можуть бути грошові кошти. Вони можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позиках. Це, у свою чергу,

підвищує ліквідність підприємства, з одного боку, та потенціал довгострокового фінансування, з іншого.

5) База для нарахування дивідендів і розподілу майна. Одержаний протягом року прибуток або розподіляється та виплачується власникам корпоративних прав у вигляді дивідендів, або тезаврується (спрямовується на збільшення статутного чи резервного капіталу).

6) Функція управління та контролю. Згідно з законодавством власники підприємств можуть брати участь в його управлінні.

7) Рекламна функція. Значний розмір власного капіталу підприємства створює підґрунтя для довіри до нього не тільки з боку інвесторів, а й з боку постачальників факторів виробництва і споживачів готової продукції. Крім того, підприємству із солідним власним капіталом набагато легше залучити кваліфікований персонал. [3]

Залежно від джерела формування власний капітал підприємства можна поділити на дві групи:

1) Вкладений капітал - це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства (зареєстрований капітал, додатково вкладений капітал).

2) Накопичений капітал - це капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства (нерозподілений прибуток (непокритий збиток), резервний капітал, інший додатковий капітал).

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» від 28.03. 2013 р. № 433 у формі 1 «Баланс» власний капітал включає:

- зареєстрований капітал - зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства;
- капітал у дооцінках - сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів;
- додатковий капітал - емісійний дохід (сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їхню номінальну вартість), вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та інші складові додаткового капіталу;
- резервний капітал - сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства;
- нерозподілений прибуток - частина чистого прибутку, що не була розподілена між власниками і вкладена у розвиток підприємства;

- неоплачений капітал - сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу;

- вилучений капітал - фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників [1].

Первісне формування майна будь-якого підприємства відбувається на етапі його створення. Так, статутний капітал - характеризує первісну суму власного капіталу підприємства, інвестовану у формування його активів для початку здійснення господарської діяльності. Його розмір визначається установчими документами і статутом підприємства.

Для акціонерного товариства мінімальний розмір статутного капіталу – встановлений законодавством на рівні 1250 мінімальних заробітних плат, виходячи із розміру мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення акціонерного товариства.

Для товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю та командитних товариств - розміри статутних капіталів не обмежуються.

Для приватних підприємств розмір статутного фонду не встановлений.

Відповідно до діючого законодавства, внеском у статутний капітал товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі чи майнові права або інші права, що мають грошову оцінку.

Формування власного капіталу, відбувається за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел.

До внутрішніх джерел належить: прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, амортизаційні відрахування, цільові надходження та інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів.

Зовнішні джерела включають: кошти засновників, що вкладаються в статутний капітал (пайові внески учасників); кошти, що надходять за рахунок випуску (емісії) акцій; кошти державного та місцевого бюджетів, що використовуються на безповоротні основі; інші джерела формування власних фінансових ресурсів.

Підсумовуючи слід зазначити, що розмір власного капіталу підприємства залежить від фінансових можливостей підприємства та розробленої політики формування структури капіталу, що враховує рівень фінансових ризиків. При цьому основним джерелом формування власного капіталу належить прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, який є передумовою зростання його ринкової вартості.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03. 2013 р. № 433, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id =382859& cat _ id= 293536.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [навч. посібник] / О.О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2003. - 554 с.

Олена Десятун, *студентка 2м курсу*
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Конєва І.І., к.е.н., доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання для багатьох вітчизняних підприємств постає гостра проблема формування джерел фінансування оборотних активів та оптимізації їх складу і структури. Дієве та ефективне управління оборотними активами господарюючих суб'єктів є важливою умовою забезпечення належного рівня платоспроможності, кредитоспроможності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Становлення ринкових відносин в Україні визначає залежність результатів діяльності підприємств від ефективності управління процесом формування і використання оборотних коштів.

Оборотні кошти це об'єктивно необхідна економічна категорія, що є авансованою в грошовій формі сукупною вартістю для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу, що постійно переходить у процесі планомірного кругообігу з однієї функціональної форми в іншу з метою забезпечення безперервного та розширеного відновлення виробництва [3].

Фінансовий стан підприємства визначається складом та структурою оборотних коштів. Оптимальність структури оборотних коштів виступає Однією з головних умов забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства є оптимальна структура оборотних активів, яка надає можливості підприємству створювати нові види продукції.

Оптимізація оборотних активів передбачає сукупність прийомів та методів формування елементів оборотних активів, необхідних для досягнення планових показників та дотримання вимог розрахунково-платіжної дисципліни з метою максимізації доходності та прибутковості [1].

На підприємствах застосовують традиційні методи оптимізації складу та структури оборотних активів, такі як метод техніко-економічних розрахунків; економіко-статистичні методи, евристичні методи або експертних оцінок, економіко-математичні методи.

Реалізація оптимізаційного процесу на підприємстві повинна мати за основу загальновизнані принципи оптимізації оборотних активів, а саме: створення мінімального обсягу оборотних активів, який забезпечує безперервність виробництва й обігу; забезпечення прийнятної структури оборотних активів для ефективної господарської діяльності; раціональне розміщення оборотних активів з метою мінімізації ризиків; формування та поповнення оборотних активів без ризику втрати платоспроможності та фінансової стійкості; узгодженість із стратегічними цілями та тактичними завданнями розвитку підприємства.

Найбільш важливим принципом оптимізації складу і структури оборотних активів підприємства є встановлення співвідношення між джерелами формування та напрямами використання їх використання.

Оптимальна структура оборотних коштів, крім узгодження строків, також залежить від ряду таких факторів, як: специфічні особливості виробничого процесу, технології, організації виробництва та умов реалізації продукції. Оптимальна структура визначається багатьма факторами виробничого, економічного й організаційного порядку.

Тому існує багато поглядів на визначення оптимальної структури оборотних активів. Так Осипов В.І. вважає, що в структурі оборотних коштів за функціональною роллю в процесі виробництва питома вага оборотних виробничих фондів для промислових підприємств повинна складати 60-70%, а власні оборотні кошти повинні формувати не менше 50% оборотних активів.

У своїй праці Бугай А.В. для підвищення ефективності управління оборотними активами надає визначення оптимальної структури оборотних коштів та пропонує використовувати для цього співвідношення не вартості елементів оборотних коштів, а розглядати оборотні кошти в динаміці [1].

Деякі автори пропонують комплексну структуру оборотних коштів, порівнюючи одночасно як напрями розміщення оборотних коштів, так і джерела їх формування. Так, Петрова Н.В. у своїй роботі наголошує на тому, що оптимальна структура оборотних коштів базується на оптимальних, нормативно встановлених значеннях складових елементів оборотних активів та
джерел формування оборотних коштів [4].

На підставі критичного аналізу сучасних науково-методичних підходів щодо забезпечення оптимальногоскладу та структури оборотних активів підприємства маємо можливість такі основні напрями, як:

– досягнення оптимального складу та структури оборотних активів на основі їх нормування (А.М. Поддєрьогін, Н.О. Власова, О.Г. Кірдіна);

– оптимізація оборотних активів як складника структури капіталу – через наявний розмір чистого оборотного капіталу (Ф.В. Горбонос,В.В. Кулішов);

– реалізація оптимізаційного процесу з урахуванням встановлених цільових оптимізаційних критеріїв та вимог (І.А. Бланк, І.Т. Балабанов).

Отже, в економічній літературі є багато підходів до визначення оптимального складу та структури оборотних активів. В умовах переходу до ринкової економіки, вітчизняні підприємства зіткнулися із проблемами у формуванні та використанні оборотних активів, що в свою чергу призвело до негативних змін в структурі оборотних коштів підприємств. Так, найбільшу питому вагу в структурі оборотних коштів почала займати дебіторська заборгованість, а власні оборотні кошти перестали брати участь у формуванні оборотного капіталу.

Таким чином, особливості складу і структури оборотних коштів у різних галузях вітчизняної економіки спонукають підприємства вести пошук нових підходів до оптимізації формування та використання оборотних активів з метою забезпечення потреб поточної діяльності та виконання фінансових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Бугай А.В. Формування та ефективне використання оборотних коштів на машинобудівних підприємствах: автореф. дис. канд. екон. наук. Запоріжжя. 2009, 20 с.
2. Власова Н.О. Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібної торгівлі. Бізнесінформ. 2013. -№ 6. - С. 202–208.
3. Добровольська О. В. Пріоритети формування оборотного капіталу підприємства у нестабільному середовищі. Інвестиції: практика та досвід. 2010. - № 8. - С. 45–49.
4. Петрова Н.В. Формування оборотних коштів промислових підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук. Одеса. 2007. 18 с.

***Олег Дмитров**, студент 3 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Захарова Н.Ю., к.е.н., доцент

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Специфіка діяльності сільськогосподарських підприємств пов'язана із необхідністю акумулювання коштів у певні проміжки часу для забезпечення процесу виробництва продукції. На сьогоднішній день внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин власних фінансових ресурсів у підприємств аграрної сфери не вистачає, що викликає необхідність залучення позикових коштів. При цьому використання банківського кредиту при високих відсоткових ставках на сьогодні є досить дорогим джерелом залучення коштів. Крім того, нестійкий фінансовий стан багатьох підприємств зумовлює занизький рівень кредитоспроможності, що унеможливлює видачу їм банківського кредиту. Тому підприємства змушені шукати альтернативні джерела фінансування своєї діяльності. Одним з них є використання у практиці господарювання аграрних розписок.

Відзначимо, що Закон України «Про аграрні розписки» був прийнятий ще у 2013 році, проте фактичне впровадження цього механізму відбулося пізніше. Згідно цього Закону аграрна розписка - товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах [2]. Розписки використовуються в операціях з сільськогосподарською продукцією. При цьому вони можуть видаватися тільки особами, які мають право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою на законних підставах для здійснення виробництва сільськогосподарської продукції.

Законом «Про аграрні розписки» передбачено два види аграрних розписок: товарні та фінансові. Товарна аграрна розписка - це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника за аграрною розпискою здійснити поставку узгодженої сільськогосподарської продукції, якість, кількість, місце та строк поставки якої визначені аграрною розпискою [2]. Предметом такої розписки є зобов'язання здійснити поставку сільськогосподарської продукції. При цьому важливим пунктом є визначення якості продукції, що визначається боржником і кредитором за взаємною угодою на підставі державних стандартів України, технічних умов, технічних регламентів, класифікаторів, чинних в Україні на день видачі аграрної розписки.

Фінансова розписка - аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму, розмір якої визначається за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію у визначеній кількості та якості [2]. Предмет фінансової аграрної розписки - це безумовне зобов'язання сплатити грошові кошти.

Спільним в цих видах розписок є те, що вони видаються під заставу виключно майбутнього врожаю сільськогосподарської продукції.

Однією з переваг аграрних розписок є безумовність їх виконання. Законом визначається порядок дій при невиконанні боржником своїх обов'язків з метою захисту кредитора. Також у разі загибелі посівів, майбутній врожай з яких є предметом застави за аграрною розпискою, боржник за аграрною розпискою зобов'язаний за погодженням з кредитором за аграрною розпискою замінити предмет застави іншим аналогічним або рівноцінним майном.

Іншою перевагою є публічність інформації про виконання аграрних розписок. Реєстр Аграрних розписок забезпечує накопичення, оброблення, зберігання та подання інформації про видані боржниками аграрні розписки, а також про осіб, що є боржниками і кредиторами за такими розписками. Покупці продукції можуть перевірити чи був урожай за аграрною розпискою наданий під заставу раніше.

Щодо впровадження аграрних розписок, слід відзначити, що спочатку вони використовувалися не по всій Україні. Так, протягом 2015 року проект діяв лише в чотирьох областях – Полтавській, Вінницькій, Харківській та Черкаській. За даними статистики за весь час роботи проекту до кінця 2015 року було всього видано 11 розписок по країні на суму 60 млн. грн. З жовтня 2016 року аграрні розписки почали використовувати ще в чотирьох областях країни – Хмельницькій, Миколаївській, Тернопільській та Сумській. Вже до кінця 2016 року реєстр нараховував 61 аграрних розписок на суму 370 млн. грн. [3].

У всіх інших областях України проект запрацював з початку 2018 року. Через розповсюдження цієї програми на всі області України, кількість розписок значно збільшилася. Так, відповідно до статистики, станом на 25 вересня 2018 року за весь період роботи проекту аграрних розписок було видано 688 аграрних розписок. При цьому було залучено фінансування на суму 4 млрд. 358 млн. грн. З них 287 товарних аграрних розписок на загальну суму 2 млрд. 476 млн. грн. та 401 фінансових аграрних розписок на загальну суму 1 млрд. 882 млн. грн. Виконано 166 аграрних розписок на загальну суму 1 млрд. 357 млн. грн. При цьому слід зауважити, що більша частина аграрних розписок була видана малими та середніми господарствами [1].

Таким чином, аграрні розписки є альтернативним інструментом залучення фінансових ресурсів у сільськогосподарське виробництво, використання якого істотно розширилося у останні роки. Враховуючи сучасний фінансовий стан товаровиробників, саме вони можуть стати дієвим методом залучення коштів для розвитку підприємств аграрної галузі в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Бюлетень проекту Аграрні розписки в Україні [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу: http://agroregisters.com.ua/index.php/news/188-bulletin-20180925-ua.html.
2. Закон України « Про аграрні розписки» від 6 листопада 2012 року № 5479-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 50. – ст.695.
3. Муляр О. Аграрні розписки в Україні: Нові можливості / О. Муляр. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://agroconf.org/sites /default/files/muliar.pdf

***Микола Дубочинський**, студент 3 курсу*
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
Науковий керівник: Бурковська А.В, к.е.н, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні, в період реконструкції і модернізації економічних процесів все більшого значення набуває оцінка рівня забезпеченості господарюючих суб'єктів фінансовими ресурсами. В першу чергу, дане явище стосується сільськогосподарських підприємств, які здійснюючи свою діяльність в умовах ризику і невизначеності, перебувають у прямій залежності від фінансів як інструментів економічної стратегії їх розвитку.

Тема дослідження знайшла своє відображення у працях таких вчених, як: Гудзь О. Є. [2], Бровко Л. І. і Фоврій Ю. В. [1], Павлова О. М. і Ісхаков Є.Ш. [4]. У своїх роботах вони обґрунтовують сучасний механізм забезпечення фінансовими ресурсами вітчизняних суб'єктів господарювання. Тому дана тема роботи є актуальною і потребує подальшого дослідження у напрямку виявлення основних проблем формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Ступінь розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств визначається рівнем їх забезпечення фінансовими ресурсами. Головною проблемою при цьому є недостатня ефективність їх формування і використання. Пов'язано дане явище зі специфікою діяльності господарства, а саме: забезпечення населення країни продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Це викликає постійний регулятивний контроль з боку держави, обмежуючи розвиток фінансового менеджменту, особливості функціонування якого впливають на структуру їх фінансових ресурсів.

Так, джерелами формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств є [1]:

– власні фінансові ресурси (власний капітал, бюджетні кошти, чистий прибуток тощо);

– залучені кошти (заборгованість за платежами до бюджету, перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською тощо);

– позикові кошти (довгострокові і короткострокові кредити банків, кредитні інвестиції тощо).

За даними Державної служби статистики станом на 30.06.2018 р. у загальній частині фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств власні фінансові ресурси склали 25,8%, що в абсолютному вираженні становить 3937,7 млн грн, залучені і позичені 74,2% (11310,7 млн грн). Порівнюючи відповідні дані 2017 р. слід зазначити, що у 2018 році спостерігається збільшення власних фінансових

ресурсів на 5,8%, залучених і позичених – на 11,3% [3]. Дане явище є позитивним, оскільки зростання величини забезпечення фінансових ресурсів підприємств сприяє їх стратегічному розвитку. Однак, превалювання залучених і позичених джерел над власними засвідчує про те, що сільськогосподарські підприємства не володіють необхідним запасом фінансової міцності, діяльність господарств перебуває у прямій залежності від зовнішніх джерел фінансування.

У зв'язку з цим, можна говорити про те, що структура і склад джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств визначають не лише їх політику фінансування, але і показують вплив на фінансові результати їх діяльності. Однак, є певні чинники, що впливають на обсяг і структуру фінансових ресурсів підприємства. Серед них можна виокремити такі [2]:

– зовнішні (державна фінансова підтримка, амортизаційна і податкова політика, галузева приналежність, розмір ставок кредитів, розвиток фінансового ринку з інфраструктурою, рівень інфляції);

– внутрішні (форма власності і форма господарювання, кредитоспроможність підприємства, внутрішня фінансова політика підприємства, мета і завдання фінансово-господарської діяльності, збільшення розміру кредиторської заборгованості, збільшення обсягів виручки).

Таким чином, підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна говорити про те, що основною метою функціонування сільськогосподарського підприємства є його наперед визначений стратегічний розвиток з перспективою конкурентоздатності. Вітчизняні сільськогосподарські підприємства мають достатньо високий рівень конкурентоспроможного потенціалу за рахунок зростання величини фінансових ресурсів. Однак, виявлена низка проблем під час формування фінансових ресурсів господарствами потребує раціональної їх організації шляхом оптимального співвідношення між джерелами формування фінансових ресурсів і можливостями використання кредитних коштів фінансових установ і бюджетних асигнувань з держави без обмежень для кожного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бровко Л. І. Проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах / Л. І. Бровко, Ю. В. Фоврій // Молодий вчений. – 2016. – № 1 (28). – С. 23-25.
2. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – К. : бухгалтерський портал, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : http://magazine.faaf.org.ua.
3. Діяльність суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва. Статистистичний збірник ІІ півріччя 2018 рік. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
4. Павлова О. М. Фінансові ресурси аграрного сектору економіки України / О. М. Павлова, Є. Ш. Ісхаков // Ефективна економіка. – 2014. – № 5. – С. 118-130.

5. Скрипник М. І. Фінансові ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку: необхідність визначення / О. О. Григоровська, В. І. Таран, М. І. Скрипник // Ефективна економіка. – 2016. – № 5. – С. 104-124.

***Аліна Зуєва**, студентка 1-м курсу*
Сумський національний аграрний університет, м.Суми
Науковий керівник: Ксенофонтова М.М. к.е.н., доцент

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МЕХАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Останнім часом сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку ринкової економіки України. Тому дуже важливо розробляти нові та удосконалювати раніше розроблені шляхи функціонування сільськогосподарських підприємств.

Особливо, необхідно звертати увагу на шляхи зростання та удосконалення продуктивності праці, адже для сільського господарства є досить важливим фактор , де весь приріст продукції забезпечується за рахунок підвищення продуктивності праці і це є основним питання щодо розвитку економіки сільського господарства, економічною необхідністю розвитку суспільства. На підвищення продуктивності праці впливає велика кількість факторів, але не всі вони впливають позитивно, адже необхідно їх впровадження досить ретельно планувати та виявляти лише ті, які сприятимуть її зростанню, щоб запобігти додаткових витрат підприємства.[1]

Безпосередньо кожне сільськогосподарське підприємство має певні особливості функціонування та виробництва, тому рівень розвитку продуктивності праці може бути різним, він може підвищуватися або знижуватися в залежності від різних факторів, тому необхідно розробляти ефективні програми управління продуктивністю праці. [2] Щоб досягти високого рівня розвитку продуктивності праці та виробничої діяльності слід розробляти заходи, такі як структурні зрушення у виробництві, підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення управління, організації виробництва та праці, збільшення обсягів виробництва; введення та освоєння нових виробничих потужностей.

Збільшення продуктивності праці необхідно забезпечувати за рахунок досягнень науково-технічного прогресу, а саме за рахунок технічної, інтенсифікації та впровадження інноваційних технологій, використання високопродуктивного обладнання у сільськогосподарському виробництві. Дані фактори в сукупності дадуть змогу підвищити рівень продуктивності працівників на всіх рівнях виробництва.

Інтенсифікація рівня технічної оснащеності, а отже, і підвищення фондо-і енергоозброєності праці дозволяють в першу чергу заощаджувати живу працю, знижувати його витрати та підвищувати обсяги виробництва.[3] Адже, головним напрямом підвищення продуктивності праці це збільшення обсягів виробництва різних видів продукції, які приносять прибуток та скорочення затрат праці на них. Підвищення продуктивності праці за рахунок інтенсивної механізації виробництва веде до скорочення витрат живої праці на виробництво продукції, а, отже, до економії робочого часу.

Використання одиничної потужної оновленої техніки дає змогу значно зменшити потреби в одиницях техніки та в робочій силі, що призводить до зменшення витрат на виготовлення продукції та сприятиме зростанню обсягу виробництва сільськогосподарської продукції.

Останнім часом більшість сільськогосподарських підприємств приділяє увагу впровадженню інноваційних інтенсивних технологій у виробництво,які сприяють підвищенню врожайності вирощуваних культур, але застаріла техніка та агрегати не відповідають необхідним вимогам до них, та не враховують такі важливі фактори впливу як: сезонність використання, універсальність та мобільність, в результаті чого порушуються запропоновані технології виробництва, а це призводить до фінансових витрат. [4,5]

При впровадженні у виробництво більш сучасної та високопродуктивної техніки сільськогосподарські підприємства зможуть значно сприяти зменшенню трудомісткості та підвищенню рівня продуктивності праці. Одним із головних завдань сільськогосподарських підприємств є прискорення темпів механізації трудомістких процесів. Велику увагу слід приділяти здійсненню заходів щодо заміни старих машин і устаткування новими, більше продуктивними.

Аналізуючи розраховані показники продуктивності праці технологічної операції скошування зеленої маси у досліджуваному підприємстві з впровадженням високопродуктивної косарки (Таблиця1) , можна зробити висновок, що застосований агрегат позитивно впливає на показник продуктивності праці та виражається у прискоренні виконання заданих обсягів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика продуктивності агрегатів

Показники	Роторна косарка Z-1,35	Впроваджена дискова косарка Kuhn
Продуктивність праці, га/год	0,875	2,5
Трудомісткість год/га	9,14	3,2

Економічна ефективність використання впровадженої техніки різних розраховують порівнянням затрат праці і коштів при існуючому та впровадженому варіантах. Для цього визначають систему показників, що

порівнює затрати праці, експлуатаційні витрати, питомі капітальні вкладення, визначає строк окупності капітальних вкладень.

Таблиця 2

Показники економічної ефективності впровадження високопродуктивної дискової косарки Kuhn

Показники	Визначення економічної ефективності впровадженої дискової косарки Kuhn
Ступінь зниження затрат праці , %	83,33
Ступінь зниження капітальних вкладень, %	20,7
Строк окупності додаткових вкладень, років	4,5

За даними таблиці можна зробити висновок, що досліджувані показники є позитивними, а отже позитивний економічний ефект від впровадженого агрегату.

Важливим критерієм у впровадженні інноваційної високопродуктивної техніки є універсальність та мобільність, стосовно виконання технологічних процесів (універсальні агрегати по обробці грунту та посіві, внесенню добрив та СЗР) та їх комп'ютерезиція, яка дозволить контролювати важливі технологічні показники (норми внесення та висіву, глибину обробітку,тощо). Адже, точність виконання технологічних процесів є чинником збільшення обсягів виготовленої продукції, а отже і прибутку підприємства, а також зменшення в трудових ресурсах та підвищенні продуктивності праці .

Отже, при впровадженні у сільське господарство технічної інтенсифікації, слід виявляти необхідні резерви покращення якісних та трудових показників, ретельно оцінювати їх вклад у розвиток виробництва та для підвищення продуктивності з метою мінімізації витрат за рахунок скорочення трудових та матеріальних ресурсів та отримання позитивного результату економічної діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-е перероб.доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528с.
2. Єременко В. О. Підвищення продуктивності: теорія, досвід, шлях України / В. О. Єременко. – Краматорськ : Видавництво Центру продуктивності Міністерства праці та соціальної політики України, 2000. – 398 с
3. Завадський Й.С. Менеджмент: Management.— Т. 1.— К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.— 543 с.
4. Калина А.В., Калініна С.П., Лук'янченко Н.Д. Менеджмент продуктивності: навч. посібник / А.В.Калина, С.П. Калініна, Н.Д. Лук'янченко. -К.:МАУП,2004. 232 с.
5. Литвин Б.М. Економіко-аналітична діяльність в організації: Підручник / Б.М. Литвин - К:Хай-Тек Прес,2009:423с.

Георгіна Кампо, *к.е.н., доцент*
Рибак Василь, *студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ПРОЦЕДУРА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Успішне функціонування підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації можливе лише за умови подолання кризових явищ, які можуть виникати на відповідному етапі їх розвитку. Здійснюватися це може шляхом своєчасного аналізу фінансової стійкості підприємства.

Деталізація процедурної сторони методики аналізу фінансової стійкості залежить від поставленої мети, завдань, а також різних чинників інформаційного, тимчасового, методичного, технічного, кадрового забезпечення[1, с.30].

Необхідність поєднання формалізованих і неформалізованих процедур накладає свій відбиток як на порядок підготовки аналітичних документів, так і послідовність процедур аналізу фінансового стану: вони не можуть бути раз і назавжди заданими, а повинні корегуватися як за формою, так і сутністю. Саме такий підхід найбільше відповідає логіці функціонування підприємств в умовах ринкової економіки.

Логіка аналітичної роботи допускає її організацію у вигляді двомодульної структури, тобто найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та деталізованого аналізу фінансової стійкості підприємства.

Експрес-аналіз орієнтовано на публічну звітність на основі стандартного обліку й звітності, застосування типових методик, тобто цей аналіз формалізовано, і він призначений для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Достатній ступінь стандартизації повинен забезпечити визначену погодженість та ефективність аналітичних процедур [3, с.21].

Деталізований аналіз орієнтовано на використання всіх джерел інформації на базі внутрішньої звітності. Він призначений для управлінського персоналу, є комплексним та системним, тому конкретизований, доповнює, розширює окремі процедури експрес-аналізу, дає докладну оцінку діяльності в звітному (минулому) періоді та можливості розвитку на перспективу.

Фінансова стійкість підприємства проявляється через систему показників, які доцільно розподілити на дві групи – відносні та абсолютні. На підставі відносних показників (коефіцієнтів) у вітчизняній та закордонній практиці прийнято формувати висновки про фінансову ситуацію, що склалася. За допомогою ж абсолютних показників визначається основна тенденція зміни фінансової ситуації [2, с.152].

Коефіцієнтний метод оцінки фінансової стійкості є найбільш ефективним, оскільки він найбільш точно дозволяє визначити слабкі й сильні сторони

діяльності підприємства, проблеми, які потребують подальшого дослідження, та виявити основні напрями динаміки показників і ступінь впливу чинників на зміну результативного показника [1, с.32].

До складу системи оцінних показників фінансової стійкості з точки зору їхньої раціональності й достатності, слід віднести показники прибутковості (рентабельності), платоспроможності, стану та структури капіталу, стану основних й оборотних засобів, ділової активності підприємства (оборотності активів), ліквідності активів.

Основним джерелом інформації для їх розрахунку стану є форми фінансової звітності підприємства, що значно спрощує процедуру оцінки. Основні показники оцінки фінансової стійкості підприємств наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні показники фінансової стійкості підприємств [4,с.36]

Показники	Розрахунок, формула	Нормативне значення	Визначення
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Ка = П1 / ВБ	Ка > 0,5	характеризує незалежність від позикових коштів і показує частку власних коштів у загальній сумі всіх коштів підприємств
Коефіцієнт фінансової залежності	КФЗ = ВБ / П1	КФЗ < 1	характеризує залежність від позикових коштів і показує частку позичених коштів на фінансування підприємства
Коефіцієнт співвідно-шення позикових та власних коштів (фінансовий ризик)	Кпв = ПЗ / П1	Кпв < 1	показує скільки коштів залучило підприємство на 1 грн вкладених у активи власних коштів
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Кв = (П1 -А1) / (А2 + А3)	Кв ≥ 0,1	характеризує наявність власних обігових коштів, необхідних для фінансової стабільності
Коефіцієнт маневреності	Кман = (П1 - А1) / П1	Км > 0,6	показує здатність підприємства підтримувати рівень капіталу та поповнювати обігові кошти за рахунок власних джерел
Коефіцієнт співвідно-шення мобільних та іммобілізованих коштів	Кмоб =(А2 + А3) / А1	Кмоб > 1	показує скільки обігових коштів припадає на 1 грн необоротних активів
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Квп =(Z+А1) / ВБ	Квп ≥ 0,5	показує частку майна виробничого призначення в загальній вартості всіх коштів підприємства
Коефіцієнт прогнозу банкрутства	Кпв = (А2 + А3 - ПЗ) / ВБ	Кпв > 0,5	показує частку оборотних активів у всіх коштах підприємства
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Кмвк = А2 / П1	Кмвк > 0,5	показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності
Коефіцієнт забезпеченості обігових коштів власними обіговими коштами	Кз= (А2 - П4) / А2	Кз > 0,2	показує, фінансовий стан підприємства і його спроможність проводити незалежну фінансову політику

Разом із тим існує безліч проблем, пов'язаних із використанням і інтерпретацією коефіцієнтів, розрахованих на базі фінансової звітності. Так, якісне значення їх залежить від надійності та порівняння показників, що беруть участь у розрахунку. На числове значення коефіцієнтів впливає і використання альтернативних методів обліку. Також варто врахувати, що чинники, які впливають на чисельник, можуть корелювати з чинниками, що впливають на знаменник [5, с.198].

У зв'язку з цим важливого значення в аналізі фінансової стійкості підприємства набуло використання абсолютних показників: величини власного та позикового капіталу, активів, коштів, дебіторської та кредиторської заборгованості, прибутку, а також абсолютних показників, що розраховуються на основі звітності, таких, як чисті активи, власні оборотні кошти, показники забезпеченості запасів власними оборотними коштами, величина стійких пасивів. Дані показники є критеріальними, оскільки з їх допомогою формуються критерії, що дозволяють визначити якість фінансового стану.

Узагальнюючи вищевикладене, пропонуємо аналіз стану фінансової стійкості підприємства деталізувати за наступними напрямами:

– розрахунок кількісних та якісних показників фінансової стійкості підприємства;

– порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують фінансову стійкість, із рекомендованими нормативними показниками;

– визначення тенденцій зміни розрахункових показників фінансової стійкості підприємства (просторово-часовий аналіз);

– оцінка фінансової стійкості підприємства на момент (визначену дату) і в середньому за період з урахуванням впливу чинників;

– аналіз та оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогнозного аналізу фінансових коефіцієнтів.

Список використаних джерел:

1. Грачев А. В. Моделирование финансовой устойчивости предприятия / А. В. Грачев // Финансовый менеджмент. – 2010. – № 6. – С. 28–33.
2. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х.: ІНЖЕК, 2003. – 328 с.
3. Процвів О. Особливості фінансової стратегії щодо подолання кризового стану підприємств / О. Процвів // Державний інформ. бюлетень про приватизацію. – 2007. – № 6. – С. 18–25.
4. Пятківська К. В. Особливості аналізу фінансово-економічної стійкості сільськогосподарських підприємств// "Управління розвитком". – 2014. – №13 (166) – С.35-37
5. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2006. – 268 с.

Валентина Кивенко, *студентка 2м курсу*
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Конєва І.І., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах розвитку української економіки прибуток є найважливішим результатом фінансово-господарської діяльності для підприємств аграрного сектору. Тому доцільно зазначити, що прибуток як категорія ринкової економіки для будь-якого господарюючого суб'єкта є основною метою і критерієм ефективності підприємницької діяльності. Він є джерелом формування фінансових ресурсів для його ефективного функціонування та розвитку, запобігання кризовому стану та загрози банкрутства.

Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств відбувається в умовах нестабільності та змін у зовнішньому середовищі, непрогнозований вплив яких негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності.

Одним із домінуючих показників ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств є саме фінансовий результат. Тому актуальним є обґрунтування дієвих управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів аграрних підприємств з метою визначення потенційних можливостей підвищення їх прибутковості та посилення конкурентних позицій на ринку.

Досліджуючи сутність прибутку як економічної категорії, встановлено, що більшість учених єдині у своєму підході та розглядають прибуток як частину доданої вартості продукту, що реалізується фірмою, яка залишається після покриття витрат виробництва.

Що стосується формування прибутку підприємства, то він формується переважно у процесі здійснення операційної і фінансово-інвестиційної діяльності. Так, формування прибутку підприємства являє собою безперервний процес, що містить у собі комплекс відповідних дій стосовно забезпечення взаємоузгодженості між доходами та витратами підприємства задля одержання позитивного сальдо за рахунок використання різноманітних технологій та ресурсів та застосування методів, способів і прийомів управління ними [2].

Формування фінансового результату в сільськогосподарських підприємствах має свої особливості, які пов'язані із специфікою виробничо-господарської діяльності підприємств аграрного сектору економіки, а саме:

1) вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства (епідемія, навала сарани, посуха, ураган);

2) частину прибутку спрямовують на придбання та утримання дорогих основних засобів;

3) формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки він не збігається з календарним роком;

4) за частиною продукції не формуються фінансові результати, бо вона надходить до внутрішнього обороту, тобто спрямовується на внутрішньогосподарське споживання;

5) застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, тому що передбачено особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств;

6) значний вплив на процес формування прибутку мають природно-кліматичні факто ри (сезонність виробництва) [3].

Усі чинники, що впливають на прибуток можна поділити на дві групи: зовнішні (не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні (перебувають у компетенції підприємств). До зовнішніх чинників відносяться природні умови, державне регулювання цін, розмір податкових ставок, тощо.

Внутрішні чинники поділяються на виробничі, тобто наявність і використання засобів та предметів праці, трудових, фінансових ресурсів і позавиробничі: соціальні умови праці та життя населення, природоохоронна діяльність підприємства[1].

Усі ці чинники перебувають у тісному взаємозв’язку і впливають на величину прибутку. Аналіз сили їх впливу на прибуток дає змогу знайти та раціонально використати резерви зростання прибутку аграрних підприємств і підвищити їх рівень фінансової безпеки.

У зв’язку з цим діяльність вітчизняних підприємств, незалежно від форм власності, спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні його стабілізацію на певному рівні. Планування прибутку сільськогосподарських підприємств в теперішніх умовах господарювання, не дозволяє врахувати як внутрішні організаційні фактори, що пов’язані з потенційними можливостями у зниженні витрат діяльності, так і основні економічні чинники зовнішнього середовища.

Таким чином, встановлено, що до особливостей формування прибутку сільськогосподарських підприємств можна віднести нерівномірність отримання доходів, що пов’язано з сезонністю виробництва, та наявність диспаритету цін. Доведено, що постійний аналіз внутрішніх можливостей, який має ґрунтуватися на контролюванні витрат операційної діяльності, є головним джерелом зростання прибутку, оскільки ціна на сільськогосподарську продукцію формується на ринку під впливом попиту та пропозиції, а тому товаровиробники аграрної галузі,

працюючи в умовах конкурентного середовища, не мають можливості впливати на її розмір.

Список використаних джерел:

1. Биба В.В. Чинники, що впливають на прибуток сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2016. №5. С. 24-30.
2. Кириленко К.О.Прибуток підприємства: дослідження теоретичних аспектів. Молодий вчений, 2017. № 11(51). С.182-185.
3. Онегіна В.М. Прибутки й інвестиції сільськогосподарських підприємств в Україні. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. №1(11). С.82-87.

***Ольга Кравченко**, д.е.н., доцент*
Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ

ОЦІНКА РИЗИКУ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах ринкової економіки будь-яка діяльність пов’язана з ризиками, що є наслідком невизначеності майбутнього, яка, по визначенню Б. де Фінетті, «існує в усі часи та при будь-яких обставинах…» [1]. Ситуація ускладнюється тим, що він має «багато обличь» («risk has many faces» [2] і у більшості випадків призводить до негативних фінансових наслідків.

Найбільший вплив такої невизначеності відбувається у фінансовій сфері, що пов’язано не тільки з прорахунками у менеджменті самих підприємств, а й з виникненням нових фінансових інструментів, які активно використовуються у виробничо-економічній та фінансовій діяльності. При цьому саме прорахунки у фінансовій діяльності як негативно впливають на фінансові результати підприємства, призводячи до втрат, так і можуть провокувати його банкрутство. Тому управління фінансовими ризиками отримує особливе значення в умовах нестабільної економіки, а основною задачею фінансового менеджменту стає виявлення та коректна оцінка впливу окремих ризиків на діяльність підприємства для адекватного реагування на них з метою нівелювання негативних наслідків.

Фінансові ризики є одними з найбільш складними в контексті виявлення та оцінки, що визначається їх основними характеристиками, а саме економічною природою, об’єктивністю прояву, імовірністю реалізації, невизначеністю наслідків, очікуваною «несприятливістю» наслідків, варіабельністю рівня, а також суб’єктивністю оцінки.

В контексті впливу на фінансові результати підприємства найбільшу загрозу має ризик неплатоспроможності, під яким розуміється імовірність того, що підприємство, яке використовує залучені кошти, не зможе своєчасно здійснювати платежі по існуючим зобов’язанням, строк сплати за якими вже настав. Значимість

цього ризику та його вплив на діяльність підприємства підкреслюється і його іншою назвою, а саме ризик банкротства.

Своєчасна ідентифікація та оцінка цього ризику часто для суб'єктів господарювання є складною проблемою через специфіку природи його виникнення. Цей ризик має двоїстий характер: з одного боку, він визначається поточним фінансовим станом підприємства, а з іншого боку, – імовірними перспективами його зміни.

Також існує проблема ототожнення понять «неплатоспроможність» та «банкрутство» або розгляд неплатоспроможності як складової банкрутства підприємства. Наслідком цього стала поява таких термінів як «скрите банкрутство» (зниження ринкової вартості підприємства), «явне банкрутство» (неспроможність підприємства своєчасно погашати боргові зобов'язання, що у загальному сенсі заміняє термін «неплатоспроможність») та «технічна неплатоспроможність» (будь-яка неспроможність підприємства здійснювати оплату за довгостроковими та короткостроковими зобов'язаннями, тобто будь-яка неплатоспроможність може бути названа «технічним банкрутством»).

Крім цього, неплатоспроможність може мати різну глибину і, як наслідок, різні наслідки та вплив на фінансовий стан підприємства. Так, для оцінки глибини неплатоспроможності пропонується використання часу для її ліквідації. Чим більшим є час, необхідний для погашення зобов'язань, тим більшою є глибина неплатоспроможності. За таким підходом виділяють п'ять ступенів неплатоспроможності, а саме ту, що тільки зароджується, (до 3-х місяців), прогресуючу (до 1 року), стійку (до 3 років), хронічну (до 5 років) та абсолютну (підприємство взагалі не спроможне відновити платоспроможність за скільки завгодно тривалий термін). Однак оцінити глибину платоспроможності достатньо важко, бо необхідно враховувати не тільки поточну ситуації з погашенням зобов'язань, специфіку виробничо-економічної діяльності підприємства, особливості генерування його грошових потоків, перш за все, вхідного, а й тенденції розвитку підприємства.

Управління ризиком неплатоспроможності ускладнюється тим, що він може проявитися та стрімко підсилитися раптово в результаті форс-мажорних ситуацій, наприклад пожежі, яка знищить основні виробничі потужності, банкрутства основних контрагентів, з якими працює підприємство, тощо. Тому ідентифікація ризику неплатоспроможності має здійснюватися за трьома напрямами:

1) об'єктивні (зовнішні) обставини, а саме соціально-політична нестабільність в державі, високий рівень інфляції, недосконала податкова політика, передкризовий або кризовий стан фінансово-кредитної системи, низький рівень впровадження досягнень науково-технічного прогресу, стрімкі зміни кон'юнктури ринку тощо;

2) суб'єктивні (внутрішні) причини, а саме (а) недоліки власного виробничого процесу (невеликий масштаб виробництва, стадія його життєвого циклу, низька ефективність); (б) управління оборотними активами (дефіцит оборотного капіталу, низька швидкість обертання оборотних активів і зобов'язань, створення наднормових запасів сировини та готової продукції); (в) положення на ринку (незадовільна ринкова кон'юнктура для підприємства, велика кількість конкурентів); (г) менеджмент (недостатня кваліфікація менеджерів підприємства, перш за все фінансових, низька якість інформаційного забезпечення, незадовільна платіжна дисципліна, неефективна кредитна політика);

3) галузеві особливості, тобто обставини, пов'язані із сферою діяльності підприємства та ситуацією в даній сфері на зовнішньому ринку.

Необхідність своєчасної ідентифікації ризику неплатоспроможності в умовах нестабільного середовища обумовлює обов'язковість постійного відстеження змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Тоді концептуальна схема управління платоспроможністю може бути представлена як послідовна реалізація таких етапів:

етап 1: організаційний (збирання первинної фінансової інформації про функціонування підприємства, а також моніторинг зовнішнього середовища);

етап 2: оцінювання (аналіз рівня фінансової стійкості підприємства, оцінка імовірності банкрутства і, за необхідністю, етапу кризи платоспроможності із визначенням факторів, які сприяють її поглибленню);

етап 3: управління (розробка комплексу заходів для покращення фінансового стану підприємства і нівелювання негативних проявів кризи).

Для оцінювання етапу розвитку кризи на підприємстві в науковій літературі пропонується використання показників, які характеризують зміни у капіталі підприємства, а саме: зниження вартості капіталу підприємства ($\Delta BV<0$, стратегічна криза; дуже низький рівень банкрутства, імовірність банкрутства 0-0,15), показника EVA (Economic Value Added) ($\Delta EVA<0$, структурна (тактична) криза; низький рівень банкрутства, імовірність банкрутства 0,15-0,30), рентабельності власного капіталу ($\Delta ROE <0$, оперативна криза; середній ризик банкрутства, імовірність банкрутства 0,30-0,45) [3]. Виділені типи кризи є наслідком кризи управління, яка, у свою чергу, перетворюється у фінансову.

Фінансова криза характеризується кризою ліквідності (показники ліквідності є меншими за нормативними для галузі, до якої відноситься підприємство, (середній рівень банкрутства, імовірність банкрутства 0,45-0,60); кризою неплатоспроможності (показники платоспроможності є меншими за нормативні і погіршуються у динаміці; високий рівень банкрутства, імовірність банкрутства 0,60-0,80); кризою неспроможності (фінансові показники є меншими за нормативні і погіршуються у динаміці; дуже високий рівень банкрутства,

імовірність банкрутства 0,80-1,00). Прямим наслідком кризи неспроможності є фінансово-правова криза, тобто власне банкрутство.

Результати оцінювання фінансового стану підприємства є основою для процесу розробки управлінських рішень щодо його фінансового оздоровлення. Стратегія подолання кризи неплатоспроможності має передбачати «формування картини бажаного стану» підприємства, яка має бути сформована в результаті проведення процедур фінансової санації, а також розробку напрямів, а також оцінку можливостей її отримання. Оскільки в умовах підвищеної нестабільності ринкового середовища це є дуже складною проблемою, тому розробку комплексу заходів щодо фінансового оздоровлення та оцінювання можливих результатів слід здійснювати не тільки шляхом реалізації загальновідомих процедур, а й шляхом використання сучасних методів дослідження майбутнього, наприклад, сценарного планування (розробки обмеженої кількості сценаріїв розвитку кризи для оцінки можливих наслідків для підприємства).

Таким чином, одним із основних завдань розвитку підприємств є забезпечення їхньої стійкої позиції у нестабільному ринковому середовищі і/або недопущення виникнення та поглиблення кризи неплатоспроможності. Це обумовлює необхідність удосконалення механізму діагностики ризику неплатоспроможності, що дозволить своєчасно виявляти симптоми кризи на підприємстві, оцінювати рівень фінансової стійкості та імовірність банкрутства. Це дозволить розробляти та своєчасно впроваджувати необхідні заходи для запобігання виникнення кризи, зменшення її негативних наслідків або недопущення розвитку.

Список використаних джерел:

1. Finetti B. de Theory of probability : a critical introductory treatment / Bruno de Finetti. – New York : John Wiley & Sons, 1974. – 375 p.
2. Krentz S.E. How to Evaluate Financial Risks / S.E. Krentz, Th.R. Miller, 2011. Available at: https://www.trusteemag.com/articles/468-how-to-evaluate-financial-risks.
3. Minussi J. Statistical modeling to predict corporate default for Brazilian companies in the context of Basel II using a new set of financial ratios / J. Minussi, D. Soopramainien, D. Worthington. – The Department of Management Science Lancaster University Management School, Lancaster LA1 4YX UK, 2007. – 34 p.

Ірина Маньківська, *студентка 4 курсу*
Олена Гвоздь, *студентка 4 курсу*
Анна Пилипенко, *студентка 4 курсу*
Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: Криворучко М., к.е.н., доцент

ГОСПОДАРСЬКА ОПЕРАЦІЯ ТА ПЕРВИННИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ВАЖЛИВІ ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік є одним з ключових напрямів управління, на основі даних якого внутрішні та зовнішні користувачі облікової інформації приймають управлінські рішення. Господарська операція як базовий елемент діяльності підприємства відіграє важливу роль в системі обліку і складання звітності. Розуміння суті господарської операції важливе як для науковців, так і практиків у галузі обліку. Поряд з розумінням суті господарської операції важливе місце в наукових дослідженнях посідає їх документальне оформлення, яка покликане підтверджувати факт господарської операції та надавати інформацію про останню. Перманентні зміни в умовах господарювання обумовлюють необхідність внесення змін в процес ідентифікації господарських операцій, що у свою чергу визначає необхідність дослідження зазначених змін.

Проблематика дослідження господарських операцій та їх документального забезпечення знайшла широке висвітлення в працях вітчизняних науковців. Враховуючи рамки пропонованого дослідження, доцільно зупинитися на декількох працях в даній галузі, які дозволили б виокремити ключові моменти в аналізі господарських операцій та їх документальному оформленні.

Так, Т. Маренич зазначає, що в господарській практиці виникають ситуації, які складно ідентифікувати в обліку [1]. На основі аналізу праць вітчизняних вчених дослідник доходить висновку щодо недостатнього висвітлення аналізу поняття господарської операції; натомість, проблематика документального забезпечення знаходить широке висвітлення.

Заслуговує на увагу твердження Т. Маренич про відсутність єдиного трактування господарської операції, хоча це поняття набуло широкого вжитку на початку ХХ ст. Також відсутня єдність в розумінні поняття «факт господарського життя», яке розглядається як альтернатива до поняття господарської операції.

Т. Маренич розглядає саме господарську операцію як первісну одиницю бухгалтерського спостереження, яка підтверджує факт господарського життя. Вчений пропонує власне визначення господарського процесу як сукупності однорідних операцій, спрямованих на виконання певного господарського завдання. Науковець окремо визначає явища та події, виходячи з участі підприємства в даних операціях господарської діяльності. Так, під явищем

Т. Маренич розуміє операції, які безпосередньо не відбуваються між підприємством та його контрагентами, а подія – це операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства.

Досліджуючи класифікацію господарських операцій, Т. Маренич виокремлює такі класифікаційні ознаки як вплив на грошове вираження господарських засобів і джерел їх утворення, структура, метод відображення в бухгалтерському обліку, контрагенти, види діяльності, зміст господарських операцій, результат впливу на баланс, законність здійснення, часовий аспект, регулярність здійснення, звітний період, джерела надходження, порядок відображення в системі бухгалтерських рахунків. Дана класифікація, на думку дослідника, покликана поглибленню розуміння господарської діяльності.

Досліджуючи документальне забезпечення обліку, І. Косата зазначає, що зміни, внесені до ключових законодавчих актів в сфері обліку і фінансової звітності, можуть суттєво вплинути на процес складання фінансової звітності [2]. Автор вказує на зміну формулювання визначення первинного документу, при якому аспект підтвердження господарської операції виключений. Таким чином, доказова функція первинного документу нівелюється. Іншою важливою зміною в порядку складання первинних документів є відсутність в переліку необхідних реквізитів місця складання документу. Заслуговує на увагу теза І. Косатої про те, що судова практика останніх років дозволяє дійти висновку про недостатність наявності правильно оформленого первинного документу з метою підтвердження здійснення діяльності підприємством – суди додатково вимагають підтвердження наявності відповідних виробничих приміщень, кваліфікованих працівників тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, можна висловити думку про те, що зміни в практиці господарювання обумовлюють зміни в трактуванні сутності господарської операції та в порядку їх документального оформлення. Серед вчених відсутній єдиний підхід до розуміння сутності господарської операції, можна також констатувати наявність різних підходів до класифікації господарських операцій. Зміни торкнулися також підходу до первинного документу, який втратив доказову функцію в процесі ідентифікації господарських операцій.

Список використаних джерел:

1. Маренич Т.Г. Господарська операція як первинна одиниця спостереження в бухгалтерському обліку // Бізнес Інформ. – 2017. - №3. – С. 331-335.
2. Косата І.А. Первинні документи як фундамент бухгалтерського обліку // Бізнес Інформ. – 2018. - №6. – С. 329-332.

***Вікторія Михайленко**, студентка 4 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Суханова А.В., к.е.н., доцент

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток підприємницької діяльності є однією з головних передумов формування та реалізації експортного потенціалу держави, її матеріального збагачення та зростання рівня життя населення. В умовах девальвації національної грошової одиниці та нових військово-політичних викликів, які постають перед вітчизняними суб'єктами господарювання, виникає необхідність детального дослідження показників активності підприємницької діяльності в Україні.

Одним із найвагоміших чинників економічного зростання держави являється розвиток підприємницької діяльності, що супроводжується збільшення кількості підприємств, які функціонують у різних галузях економіки. Зростання кількості суб'єктів господарювання спричиняє збільшення синергії у різних сферах економіки, покращення рівня життя через посилення конкуренції та пошуку нових ніш на вже освоєних ринках, що спричиняє зниження безробіття та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Крім цього, зростання кількості підприємств, які успішно здійснюють свою діяльність на внутрішньому ринку, стимулює збільшення обсягів експорту та вартості національної грошової одиниці. Тому виникає необхідність дослідження динаміки кількості підприємств в Україні, виявлення структурних та загальних тенденцій, а також формування прогнозних значень кількості суб'єктів господарювання, які функціонуватимуть у перспективі.

Вітчизняні науковці приділяють велику увагу дослідженню динаміки розвитку активності підприємницької діяльності. Відповідно до законодавства України підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва [1].

Динаміка кількості суб'єктів господарювання протягом 2013-2017 рр. є спадною, особливо активно стагнація економіки відчутна у сфері малого та середнього бізнесу. У табл. 1 представлено динаміку кількості підприємств великого, середнього та малого бізнесу [2].

Таблиця 1

Динаміка кількості підприємств в Україні протягом 2013-2017 рр.

	2013	2014	2015	2016	2017
Великі підприємства	659	497	423	383	399
Середні підприємства	18859	15906	15203	14832	14937
Малі підприємства	373809	324598	327814	291154	322920
Всього	393327	341001	343440	306369	338256

Джерело: складено автором за даними [2]

Як бачимо з табл. 1, динаміка кількості суб'єктів господарювання протягом аналізованого періоду з 2013 р. по 2017 р. є нестабільною. Кількість малих підприємств зменшилась на 39,45% або на 260 підпр., в той час, як кількість середніх підприємств зменшилась на 20,79 %, або на 3922 підпр. в абсолютному вираженні. Варто зазначити, що кількість великих підприємств також зменшилась на 13,62% або на 50889 підпр. в абсолютній величині. Таке різке зниження пояснюється нестабільність політичного середовища наносить відчутну шкоду економічному розвитку нашої країни. Підприємництво, особливо мале і середнє, у першу чергу, реагує на негативний вплив дестабілізаційних факторів. Така реакція найчастіше знаходить своє вираження у формі скорочення кількості підприємств приватного сектору, зниження обсягу виробництва та чисельності працюючих.

Не менш важливим показником діяльності підприємств є кількість зайнятих осіб на ньому. Як бачимо поряд із зменшенням самих підприємств відбувається різкий спад працюючих, при чому у великих підприємствах він є найбільший і складає 34,52%, що становить 882,8 тис. ос., а в малих найменший – 17%, в абсолютному вираженні 351,8 тис. ос.

Таблиця 2

Динаміка кількості зайнятих працівників на підприємствах в Україні протягом 2013-2017 рр.

	2013	2014	2015	2016	2017
Великі підприємства	2383,7	1915,1	1708,6	1586,6	1560,9
Сердні підприємства	3012,1	2696,5	2604,7	2622,8	2593,1
Малі підприємства	2010,7	1686,9	1576,4	1591,7	1658,9
Всього	7406,5	6298,5	5889,7	5801,1	5812,9

Джерело: складено автором за даними [2]

Незважаючи на зниження підприємницької активності протягом 2013-2017 рр., не у всіх галузях спостерігається зменшення кількості підприємств. Так, зростання кількості суб'єктів господарювання відбувається у сферах «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність», «Інформація та телекомунікації, а також «Операції з нерухомим майном». Також найбільшу частку серед видів економічної діяльності займає «Сільське, лісове та рибне

господарство» (50115 підпр.), «Промисловість» (42026 підпр.) та «Будівництво» (27468 підпр.).

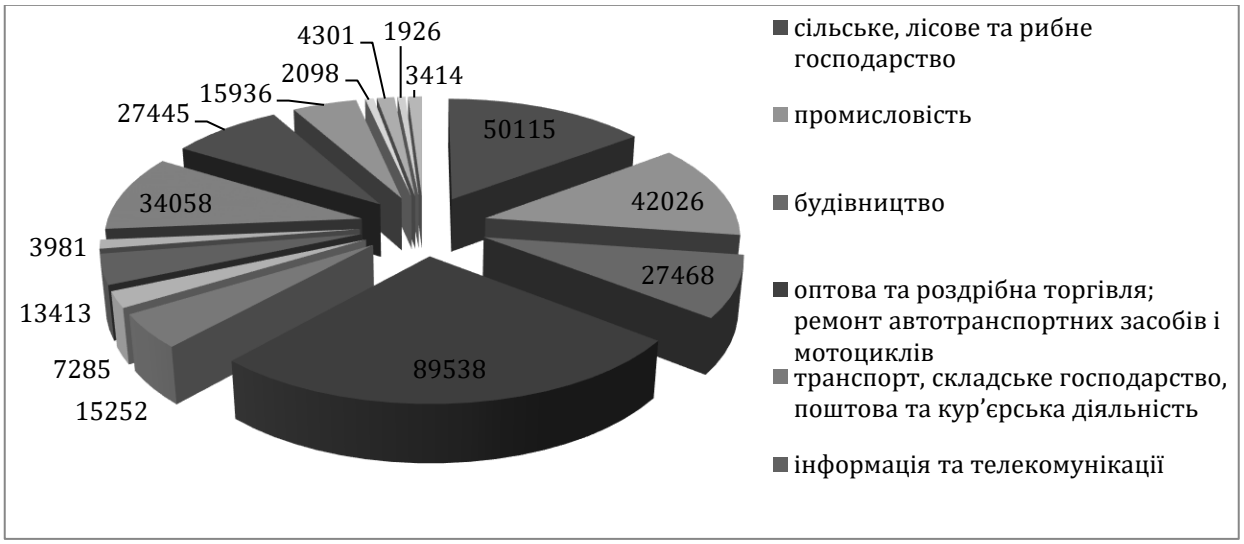

Рис 1. Частка підприємств в Україні у 2017 році в залежності від виду діяльності

Джерело: складено автором за даними [2]

Аналізуючи сучасний стан підприємств України, можна виділити основні проблеми які спостерігаються як на макрорівні, так і на мікрорівні. Деякі з них мають настільки глобальний характер, що для їх усунення потрібні кардинальні економічні реформи. Виділимо основні проблеми, що перешкоджають розвитку сучасного підприємництва в Україні:

– військові дії, які активно ведуться на території нашої держави, що призвели до погіршення підприємницького середовища;

– зниження інвестиційної привабливості економіки, що ставить під сумнів перспективи розвитку підприємництва в Україні;

– високі витрати часу на проходження офіційних процедур для започаткування підприємства;

– зростання рівня тінізації економіки;

– зниження платоспроможності населення, що негативно позначається у зниженні споживчого попиту;

– зростання кількості рейдерських захоплень підприємств;

– недосконала нормативно-правова база у сфері підприємницької діяльності;

– неефективна фінансово-кредитна політика розвитку підприємництва.

Незважаючи на низку проблем, що ускладнюють діяльність підприємств, для їх усунення урядом виконані вагомі дії, зокрема:

– упорядковано процедури проведення перевірок суб'єктів підприємництва органами, що здійснюють контроль, та зменшення їх кількості;

– спрощено механізми одержання дозвільних документів;

– проведено значну роботу з підготовки законодавчих актів у сфері дерегуляції підприємницької діяльності;

– створено Єдиний державний реєстр юридичних і фізичних осіб-підприємців, відомості якого відкриті й загальнодоступні, запроваджено електронну реєстрацію суб'єктів підприємництва;

– затверджено та реалізовано численні регіональні й місцеві програми розвитку малого й середнього підприємництва.

На сьогоднішній день рівень підприємницької діяльності в Україні залишається недостатнім, навіть з урахування численних дій у сфері поліпшення діяльності підприємницьких структур, і потребує подальшого покращення. В даній сфері існує багато проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектору.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2013 р. № 436-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua.
3. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь // Державний Комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – К., 2010. – 240 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dkrp.gov.ua/info/746.

***В'ячеслав Святогор**, здобувач*
кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ „Ужгородський національний університет", м. Ужгород,
Науковий керівник: Кампо Г.М, к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ У СФЕРІ ЇХ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для виявлення проблем здійснення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні підприємств промисловості у сфері їх фінансового забезпечення скористаємось SWOT-аналізом (табл.1), який дозволить сформулювати уявлення у вигляді логічно узгодженої схеми взаємодії факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу державного регулювання інноваційної діяльності в Україні підприємств промисловості у сфері їх фінансового забезпечення*

Сильні сторони (S)		**Можливості (O)**	
S-1	Наявність базових інститутів забезпечення безпеки і внутрішніх ресурсів у сфері інновацій	**O-1**	Можливість реалізації інноваційних проектів, що забезпечать зростання позицій України на міжнародній арені
S-2	Наявність значної кількості конкуруючих на внутрішньому та зовнішньому ринках суб'єктів господарювання	**O-2**	Можливість створення та реалізації інноваційної стратегії держави для переорієнтації підприємств на високотехнологічне виробництво
S-3	Наявність окремих елементів інноваційної інфраструктури та технологічних напрацювань у регіонах	**O-3**	Можливість розвитку нових індустрій і формування конкурентних ніш
S-4	Наявність сильної науково-технічної культури, традицій та накопиченого досвіду в області організації та проведення наукових досліджень і розробок	**O-4**	Можливість кооперації в традиційних і високотехнологічних секторах промисловості, участі у глобального ринку інжинірингових послуг
Слабкі сторони (W)		**Загрози (T)**	
W-1	Відсутність єдиного суб'єкта відповідальності у сфері інновацій	**T-1**	Зростання загроз екологічної, продовольчої і геополітичної безпеки у сучасних глобалізаційних процесах
W-2	Недостатність фінансового забезпечення на технологічну модернізацію промисловості	**T-2**	Загроза фінансово-економічних криз
W-3	Нерозвинена інноваційна інфраструктура та відсутність інституту координації процесів інноваційного розвитку	**T-3**	Загроза втрати конкурентних переваг і лідерських позицій по всім технологічним платформам
W-4	Низький рівень інноваційної активності бізнесу, переважання в більшості компаній неінноваційних способів створення конкурентних переваг	**T-4**	Посилення тенденцій протекціонізму в умовах фінансово-економічної кризи, одержавлення економіки і зниження стимулів для підприємницької діяльності

* Авторська розробка

Так, важливим для активізації інноваційної діяльності в Україні є досвід провідних країн-інноваторів у світі, а також окремих її країн-сусідів, що дозволить вдосконалити внутрішні напрямки державного регулювання.

У державному регулюванні інноваційної діяльності США розділяють заходи, спрямовані на великий і малий бізнес. Малий інноваційний бізнес розглядається як один з найважливіших двигунів інноваційного прогресу (табл. 2).

Таблиця 2

Напрямки активізації інноваційного підприємництва США*

Напрямок	Характеристика
Фінансування малих інноваційних підприємств	У США існують три державні програми, спрямовані на фінансування малих інноваційних підприємств: програма підтримки інноваційних досліджень малого бізнесу (the Small Business Innovation Research Program, SBIR) та програма з розповсюдження технологій малого бізнесу (the Small Business Technology Transfer Program, STTR), що забезпечують розвиток стратегічно важливих напрямів інноваційної діяльності на державному рівні. Ключовою особливістю є те, що в рамках програми SBIR уряд США надає державне фінансування молодим компаніям, в тому випадку якщо підприємець зміг залучити кошти приватних інвесторів в співвідношенні 2 : 1 або 3 : 1 (тобто дві або три частини капіталу повинні бути з приватних джерел); програма зі створення інвестиційних компаній для малого бізнесу (the Small Business Investment Company, SBIC), що передбачає стимулювання діяльності венчурних фондів.
Реакція на зміни в економічній ситуації	Пріоритети державної наукової та інноваційної політик США коректуються у відповідності зі змінами в економічній ситуації та характеризуються тим, що з 2009 році вони були інтегровані в інвестиційне середовище, що стимулювало відновлення після Світової економічної кризи.
Регіональний інноваційний розвиток	Прийняті програми із питань формування регіональних інноваційних кластерів, орієнтованих на посилення інноваційної системи в локалізованих і цільових промислових секторах.
Підтримка стартапів	Розроблена ініціатива «Стартап Америка» для стимулювання інноваційного підприємництва, що об'єднала представників промисловості, академічного, венчурного, консультативного товариств, а також експертів. Діяльність партнерства направлена на надання «молодим» інноваційним компаніям технологій, консультативних, інформаційних, освітніх та інших послуг на безоплатній основі для стимулювання розвитку бізнесу.
Пільгове оподаткування	Варто зазначити, що понад три десятиліття податкові пільги за видатками на НДДКР в США вводилися на певний термін, після закінчення якого переглядалися і продовжувалися Конгресом. Зазначимо, що 18 грудні 2015 року був прийнятий закон про захист громадян США від підвищення податків (Protecting Americans From Tax Hikes *Act,* PATH *Act*), який зробив податкові пільги за видатками на НДДКР постійними, а також розширив сферу застосування пільг. Крім цього, раніше інноваційні стартапи, що не генерували (або генерували в незначних обсягах) виручку, зазнавали труднощів з використанням податкових дослідних пільг. Відповідно до нового закону, компанії, річний виторг яких не перевищує 5 млн. дол., зможуть скористатися податковим дослідним кредитом для компенсації податку на заробітну плату їх співробітників в розмірі до 250 тис. дол. на рік протягом 5 років.

* Сформовано автором на основі систематизації за (Третьякова, & Шаркова, 2011; Министерство экономического развития Российской Федерации, 2016, підрозділ 2.6).

Державне регулювання інноваційної діяльності у Німеччині характеризується тим, що при Бундестазі сформована експертна комісія з досліджень та інновацій (Expertenkomission Forschung und Innovation, EFI) в компетенцію якої входить загальна експертна оцінка політики країни в сфері науки та інновацій. До складу EFI входять експерти, в т.ч. з інших країн (наприклад, Швейцарії та Франції), які узагальнюють і аналізують державну політику країни в сфері наукових досліджень та інновацій, а також готують рекомендації щодо подальшого її вдосконалення.

Міністерство економіки та енергетики Німеччини стимулює інновації в сфері МСП за допомогою реалізації Центральної інноваційної програми для МСП, а також через інші програми підтримки інноваційних проектів, консультацій, розвитку дослідницької інфраструктури, цифрового МСП. Так, напрямки активізаці інноваційного МСП у Німеччині представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Напрямки активізації інноваційного МСП у Німеччині*

Напрямок	Характеристика
Підтримки інноваційних проектів	Надання позичок банком розвитку KfW з коштів Європейської програми відновлення в частині інновацій. Надання коштів для участі в статутному капіталі: банком розвитку KfW з коштів Європейської програми відновлення в частині стартових фондів – діючим на ринку не більше 10 років малим високотехнологічним компаніям (за критеріями ЄС), без участі банку KfW в управлінні, але за умови наявності інвестора, який надає не тільки кошти, але і консультації по управлінню компанією. Максимальний розмір участі в капіталі – 5 млн. євро; Європейським інвестиційним фондом – венчурним фондам, які спеціалізуються на інвестиціях в німецькі високотехнологічні МСП (за критеріями ЄС), що знаходяться на стадіях становлення або розвитку.
Надання консультацій	Надання «інноваційних талонів» (Innovationsgutscheine) Федерального міністерства економіки та енергетики на: оплату 50 % витрат на консультації з підготовки та реалізації інновацій – компаніям з числом зайнятих не більше 100 чол. і річним оборотом або активами на кінець року не більше 20 млн. євро. Консультації надаються уповноваженими компаніями, оператор програми – «ЄвроНорм ГмбХ» (EuroNorm GmbH); оплату 50 % витрат на консультації щодо підвищення ресурсо- і матеріалоефективності МСП (за критеріями ЄС).
Розвиток дослідницької інфраструктури	Надання дотацій, що йдуть на фінансування передових галузевих і міжгалузевих розробок, націлених на використання МСП, а також субсидій, націлених на комерціалізацію результатів прикладних досліджень і на реалізацію результатів фундаментальних досліджень або на розвиток науково-технічної інфраструктури.

* Сформовано автором на основі систематизації за (Министерство экономического развития Российской Федерации, 2017, підрозділ 2.6).

Також важливим для України є інноваційний досвід сусідніх країн-учасників ЄС, який представлений у таблиці 4.

Таблиця 4

Напрямки активізації інноваційного розвитку сусідніх з Україною країн-учасників ЄС*

Напрямок	Характеристика
Фінансова підтримка інноваційного підприємництва	Надання субсидій, інвестицій, технологічного кредиту, дотацій на проведення НДДКР.
Розробка національної інноваційної стратегії	Передбачає розвиток інтелектуальної діяльності в регіонах, створення рівних можливостей і умов стабільного фінансування, підвищення інформованості громадськості про наявні знання і технології, а також сприяння в їх реалізації і застосуванні.
Перехід на концепцію «смарт промисловості» (Intelligent Industry)	Передбачає автоматизацію всіх процесів і етапів виробництва: цифрове проектування вироби, створення його віртуальної копії, спільна робота інженерів і дизайнерів в єдиному цифровому конструкторському бюро, віддалена настройка обладнання на заводі під технічні вимоги для випуску «розумного» продукту, автоматичне замовлення необхідних компонентів в потрібній кількості, контроль їх поставки, моніторинг готового продукту від складу на фабриці до магазину і до кінцевого клієнта.

* Сформовано автором на основі систематизації за (Министерство экономического развития Российской Федерации, 2017, підрозділ 2.6; Министерство экономического развития Российской Федерации, 2018, підрозділ 2.6; Министерство экономического развития Российской Федерации, 2018, підрозділ 2.6)

Тож, на основі проведеного SWOT-аналізу та вивчивши зарубіжний досвід щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств промисловості державою, виокремимо напрямки її покращення для України, а саме:

– розробка стратегії та відповідних державних програм, спрямованих на фінансування малих інноваційних підприємств та підтримку стартапів, формування регіональних інноваційних кластерів;
– зростання фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств промисловості державою;
– інтеграція пріоритетів державної наукової та інноваційної політики в інвестиційне середовище;
– перехід на концепцію «смарт промисловості»;
– запровадження податкового дослідного кредиту, податкових пільг на рівні держави та регіонів;
– надання консультацій МСП з підготовки та реалізації інновацій та питань підвищення їх ресурсо- і матеріалоефективності.

Список використаних джерел:

1. Третьякова, Е.В. & Шаркова А.В. (2011). Финансовая инфраструктура поддержки инновационного предпринимательства. Академия бюджета и казначейства Минфина России. Финансовый журнал, 3, 113-126.
2. Министерство экономического развития Российской Федерации. (2016). Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности США в 2015 году. Вашингтон: Министерство экономического развития Российской Федерации.
3. Министерство экономического развития Российской Федерации. (2017). Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Федеративной Республики Германия в 2016 году. Берлин: Министерство экономического развития Российской Федерации.
4. Министерство экономического развития Российской Федерации. (2017). Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Республики Польша в 2016 году. Варшава: Министерство экономического развития Российской Федерации.
5. Министерство экономического развития Российской Федерации. (2018). Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Венгрии в 2017 году. Будапешт: Министерство экономического развития Российской Федерации.
6. Министерство экономического развития Российской Федерации. (2018). Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Словацкой Республики в 2017 году. Братислава: Министерство экономического развития Российской Федерации.

***Роман Скочилов**, магістрант 2 курсу*
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця
Науковий керівник: Козлов В.П., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «45 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ МЕХАНІЧНИЙ ЗАВОД» М. ВІННИЦЯ)

Оцінка ефективності управління фінансовим потенціалом виступає як об'єктивна необхідність, тому що фінансовий потенціал становить основу економічного зростання підприємств. Недостатньо обґрунтована політика щодо використання фінансового потенціалу в значній мірі зменшує здатність до сталого розвитку та функціонування підприємства.

Питанню проблемної заборгованості банків присвячена велика кількість наукових праць та статей. Зокрема, теоретичні і практичні аспекти цієї проблеми висвітлено у роботах таких науковців, як Назаренко А.С., Брітченко І.Г, Юдін М.А., Стахно Н. Д., Коломієць А.Л., Давидова Л.В., Соколова Н.Н., Куліш Г.П., Чепка В.В.. Але, незважаючи на отримані наукові результати вчених, багато питань у цій сфері, залишаються не вирішеними.

Реальні умови функціонування підприємств визначають необхідність проведення аналізу їх фінансового потенціалу та його подальшої оцінки, яка дозволяє визначити особливості його діяльності, недоліки в роботі і причини їх виникнення, а також на підставі отриманих результатів виявити найбільш раціональні напрямки розподілу фінансових ресурсів, розробити конкретні рекомендації по оптимізації діяльності підприємств. [3]

Результати аналізу фінансового потенціалу підприємств дозволяють виявити його проблеми, що вимагають розробки заходів по їх ліквідації.

В системі аналізу найбільшого поширення набули наступні групи аналітичних фінансових показників: показники оцінки ліквідності, показники оцінки рентабельності капіталу, показники оцінки оборотності капіталу, показники капіталовіддачі, показники руху капіталу. [1]

З огляду на важливість об'єктивної та справедливої оцінки фінансового потенціалу підприємства, пропонується наступна методика визначення рівня ФПП:

1. Пропонується провести експрес-аналіз основних показників, що характеризують ліквідність, рентабельність капіталу, оборотність капіталу, капіталовіддача, рух капіталу підприємства.

Основні показники оцінки ліквідності:

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- Коефіцієнт проміжної ліквідності;
- Коефіцієнт поточної ліквідності;
- Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

Основні показники оцінки рентабельності:

- Коефіцієнт економічної рентабельності;
- Коефіцієнт рентабельності позикового капіталу;
- Коефіцієнт рентабельності оборотного капіталу;
- Коефіцієнт рентабельності всього основного капіталу;

Основні показники оцінки оборотності капіталу:

- Коефіцієнт оборотності всього капіталу, що використовується;
- Коефіцієнт оборотності позикового капіталу;
- Коефіцієнт оборотності власного капіталу;
- Коефіцієнт оборотності залученого банківського кредиту;
- Коефіцієнт оборотності залученого комерційного кредиту;

Основні показники оцінки капіталовіддачі:

- Коефіцієнт загальної капіталовіддачі;
- Коефіцієнт капіталовіддачі власного капіталу;
- Коефіцієнт капіталовіддачі операційного основного капіталу;

– Коефіцієнт капіталовіддачі оборотного капіталу;

Основні показники руху капіталу:

– Коефіцієнт надходження;
– Коефіцієнт вибуття.

2. Розрахунковий етап включає в себе розрахунок значень фінансових показників підприємства, на підставі яких проводиться розрахунок фінансового потенціалу підприємства.

На основі експертного методу визначені вагові значення показників управління фінансовим потенціалом підприємств. Вони склали: для ліквідності - 0,04, рентабельності - 0,05, оборотності - 0,07, капіталовіддачі - 0,02, руху капіталу - 0,02.

Звідси, формули розрахунку наведених показників приймають такий вигляд:

$$LK = 0{,}04(LK_a + LK_p + LK_t + LK_{dc}) \quad (1.1)$$

$$RN = 0{,}05(RN_e + RN_f + RN_{zc} + RN_{obc} + RN_{oc}) \quad (1.2)$$

$$OB = 0{,}07(OB_{ic} + OB_{zc} + OB_{sc} + OB_{bc} + OB_{cc}) \quad (1.3)$$

$$CO = 0{,}02(CO_o + CO_{sc} + CO_{oc} + CO_{ob}) \quad (1.4)$$

$$KD = 0{,}02(KD_p - KD_v) \quad (1.5)$$

Далі фінансовий потенціал підприємств (FP) визначається за формулою:

$$FP = \mathrm{LK} + \mathrm{RN} + \mathrm{OB} + \mathrm{CO} + \mathrm{KD}$$

В якості прикладу було обрано дослідження функціонування державного підприємства «45 Експериментальний механічний завод» м. Вінниця у період 2015-2017 рр. При цьому джерелами інформації про фінансовий потенціал ДП «45 ЕМЗ», є:

- Форма 1 «Звіт про фінансовий стан»;
- Форма 2 «Звіт про фінансові результати»;
- Форма 4 «Звіт про власний капітал» [2]

На підставі отриманих у табл. 1 значень інтегральних показників і подальшому розрахунку рівня управління фінансовим потенціалом ДП «45 ЕМЗ», числове вираження якого знизилося і склало 0,808, говорить про зниження рівня управління фінансовим потенціалом ДП «45 ЕМЗ».

Необхідно в майбутньому збалансувати значення показників кожної групи, так як вплив показників управління оборотністю капіталу настільки велике, що погіршення його значень може спричинити за собою серйозні негативні наслідки.

Таблиця 1

Значення інтегральних показників ДП «45 ЕМЗ» за 2015-2017 рр.

Назва групи коефіцієнтів	Позначення показників	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Показники управління ліквідністю суб'єкта господарювання	*LK*	0,095	0,085	0,063
Показники управління рентабельністю суб'єкта господарювання	*RN*	0,005	-0,005	0,005
Показники управління оборотністю капіталу суб'єкта господарювання	*OB*	1,838	1,153	0,578
Показники управління капіталовіддачею суб'єкта господарювання	*CO*	0,191	0,170	0,164
Показники управління рухом капіталу суб'єкта господарювання	*KD*	0,001	-0,001	-0,002
Фінансовий потенціал підприємства	***FP***	**2,129**	**1,402**	**0,808**

Таким чином, аналізуючи рівень управління фінансовим потенціалом ДП «45 ЕМЗ», можна визначити наступні необхідні заходи по його підтримці і підвищенню:

- альтернативний підхід до вибору аналізованих показників управління фінансовим потенціалом ДП «45 ЕМЗ»;
- визначення зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на структуру фінансових ресурсів ДП «45 ЕМЗ»;
- розробка і здійснення ефективного стратегічного моніторингу управління фінансовим потенціалом ДП «45 ЕМЗ»;
- здійснення планування фінансового потенціалу ДП «45 ЕМЗ» відповідно до його стадії життєвого циклу.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки / Г. П. Куліш, В. В. Чепка // Статистика України. - 2017. - № 1. - С. 29-33
2. Фінансова звітність ДП «45 Експериментальний механічний завод» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://45emp.com.ua/ua/main/finansova-zvitnist/
3. Юдін М.А. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства / М.А Юдін // Економіка промисловості. - 2012. - № 48 (5). - С. 47-52

***Олена Соболєва-Терещенко**, к. е. н., доцент*

***Марія Ванієва**, студентка 4 курсу*
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ВПЛИВ ОБЛІКУ ТА МОТИВАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Заробітна плата, з одного боку, виступає основним джерелом грошових доходів найманих працівників, а з іншого – певною часткою фінансових витрат підприємства та ефективним інструментом мотивації працівників до високопродуктивної праці. Важливою складовою управління оплатою праці є її ефективний аналітичний облік на підприємстві.

У сучасних умовах перетворення заробітної плати на основний інструмент формування доходів громадян та дієвий стимул підвищення якості та продуктивності праці першочергового значення набуває ступінь ефективного використання фінансів підприємства на оплату праці, оскільки раціональний аналітичний облік зарплати та його вдала організація стає визначальним фактором суспільного, зокрема економічного прогресу і, відповідно, однією з ключових проблем діяльності як держави [1, с. 12], так і кожного підприємства. У цьому зв'язку конче необхідно знайти найдосконаліші та економічно виправдані форми і системи оплати праці та правильно визначити фактори, що впливають на її раціональність, а також забезпечити правильне нарахування і вчасну виплату заробітної плати найманим працівникам [2, с. 3].

Джерелом інформації для управління фондом оплати праці є бухгалтерський облік, тому його удосконалення можна вважати стратегічним чинником оптимізації системи оплати праці та ефективного використання фінансів підприємства. Оскільки " якість інформації залежить від системи її збору, обробки, тому удосконалення самої методології обліку не вирішить усіх проблем " [3, с. 24]. Це свідчить про необхідність удосконалення організації аналітичного обліку заробітної плати як невід'ємної складової зростання ефективності облікової інформації.

Організація оплати праці справляє великий вплив на ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. До цих факторів, що впливають на ефективність праці та її оплати, можна віднести мотиваційні механізми. Важливу роль мотивації відіграють виплати, надбавки, доплати за досягнення конкретних кінцевих результатів роботи. Що стосується ефективності праці, то це співвідношення між результативністю праці та величиною фінансових витрат підприємства, що виражається в досягненні максимального ефекту за мінімальних затрат. Отже, збалансування цих чинників і є результатом ефективного обліку та організації оплати праці.

Розрахунки з оплати праці завжди були одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, що пояснюється складністю законодавчого механізму регулювання оплати праці в Україні, соціальною значущістю заробітної плати та комплексною перебудовою організації заробітної плати в сучасних умовах господарювання. Отже, реалізація завдань реформування системи бухгалтерського обліку та сучасні ринкові зміни діючої системи організації оплати праці потребують докорінних змін в методології обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві [4].

Одним з важливих питань реформування бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку. Відповідно до Плану рахунків, для обліку розрахунків оплати праці призначено рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Він включає три субрахунки:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

662 «Розрахунки з депонентами»;

663 « Розрахунки за іншими виплатами ».

Заборгованість підприємства по виплатах працівникам у випадку виплати зарплати готівкою через касу та неотримання її працівниками у визначений термін відображається по дебету субрахунків 661 « Розрахунки за заробітною платою » та кредиту субрахунку 662 «Розрахунки с депонентами». Проте сутність таких операцій на підприємствах застаріла, оскільки майже всі підприємства співпрацюють з банками в рамках зарплатних проектів та перераховують зарплату на банківські картки, а не депонують їх в касі.

Разом з тим, в рамках мотивації співробітників підприємства часто використовують системи мотивації та заохочень працівників при застосуванні систем лояльності [5, с. 328]. , що з точки зору ефективної організації оплати праці потребує деталізації аналітичного обліку подібних виплат. На нашу думку, діючу модель аналітичного обліку оплати праці слід упорядкувати й удосконалити. З цією метою пропонуємо ввести відповідні субрахунки до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

662 «Розрахунки за поточними виплатами»;

663 «Заробітна плата за окладами і тарифами»;

664 «Інші нарахування з оплати праці»;

665 «Премії та інші заохочувальні виплати»;

666 «Комісійні та агентські винагороди»;

667 «Розрахунки за виплатою відпускних»

668.«Виплати за невідпрацьований час»;

669 «Виплати при звільненні та після закінчення трудової діяльності ».

Роль і значення заробітної плати у суспільному та соціально-економічному розвитку країни зумовлюють необхідність удосконалення організації обліку як

основного джерела інформації, призначеного для управління системою оплати праці з метою її удосконалення. У підходах до пошуку шляхів удосконалення організації обліку заробітної плати слід виходити із її сутності як складної багаторівневої системи. Хаотичні, розрізнені заходи, спрямовані на оптимізацію окремих методів і способів обліку, не можуть забезпечити удосконалення усієї системи організації обліку загалом. Основною умовою ефективності заходів з її удосконалення є їх комплексний системний характер, що охоплює усі етапи облікового процесу та усі їх елементи, забезпечення їх взаємозв'язку та гармонізації.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 29.12.2014 р. №77-VIII "Про реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізацію фонду оплати праці"
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації Фонду оплати праці: Закон України від 28.12.2014 р. № 77 – VIII.
3. Прощина Т. Єдиний внесок – 2015: вивчаємо нововведення / Т. Прощина // Все про бухгалтерський облік: всеукраїнська професійна бухгалтерська газета. – 2015. – № 8. – с. 50-53.
4. Лістрова С. Нарахування ЄСВ у 2015 році: "покращення" не сталося / С. Лістрова // Інтерактивна бухгалтерія: газета. – 2015. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.interbuh. com.ua/ua/documents/ib/5256/55107.
5. Соболєва-Терещенко О.А., Жарнікова В. В. Особливості бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями в умовах застосування програм лояльності / О.А.Соболєва-Терещенко, В. В. Жарнікова // «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», 2017 Випуск 2(50).- С. 325–332.

Olena Sobolieva-Tereshchenko, *PhD in Economics, Associate Professor*
Nadiia Ivantsiv, *Bachelor Chair of Finance and Economics*
Borys Grinchenko Kyiv University

FINANCING OF SMALL BUSINESS IN UKRAINE: SOURCES AND PROBLEMS

Small enterprises are important active elements of the process of structural adjustment of the economy, affecting the creation of new jobs, the quantity and variety of filling of commodity markets. However, under the current sociopolitical and economic conditions, the problem of insufficient sources of financing for small businesses appears, which leads to inhibition of the overall development of small business in Ukraine. The problem of financial provision of any economic entity is an integral part of its management, since it touches upon such aspects as the financial condition of the enterprise; ensuring fulfillment of obligations to creditors; formation of financial resources for conducting all types of economic activity; cash inflows and

profitability. The main sources of financing for small businesses include the following (Fig.1) [1].

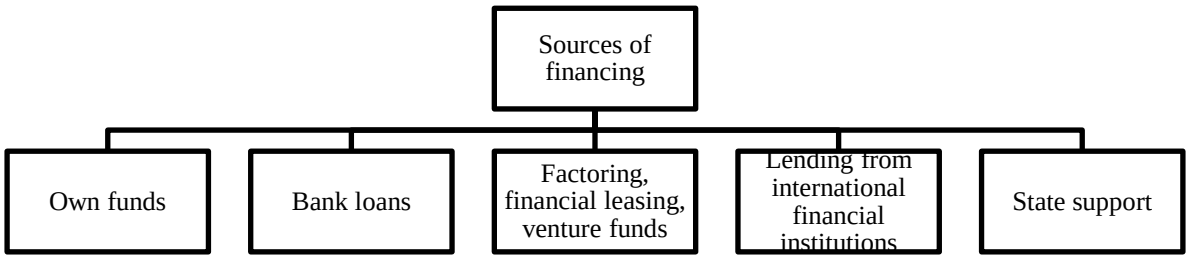

Fig. 1. Classification of the main sources of financing of small enterprises

Own funds as a source of financial resources of the enterprise are a set of monetary funds, tangible and intangible values that may be involved in entrepreneurial activities without specifying a time limit or legal constraints. Own sources of financial resources are the basis for starting and further activities of the enterprise [1].

Loans from commercial banks for small businesses are not always acceptable because of high interest rates on lending. It should be noted that most banks are reluctant to deal with small businesses, which is explained by the peculiarities of lending to small businesses:

- high costs for issuing a loan in the case of short-term lending, which does not allow to achieve the desired profitability of a loan transaction, as well as low profitability of small businesses, which does not override effective bank rates;
- opaque economic activity of enterprises, low tax culture, poor quality or lack of business plans, which in aggregate considerably complicates the assessment of creditworthiness;
- shortage or absence of liquidity of the loan from the enterprise.

As of the beginning of this year, 82 banks operated in Ukraine. According to the NBU, at the beginning of 2018 the loan portfolio of banks amounted to UAH 1042.80 billion, with the fact that at the beginning of 2017 - UAH 1 005.92 billion, and at the beginning of 2016 - UAH 1009.77 billion. Loans to business entities totaled UAH 864.412 billion, UAH 847.092 billion and UAH 830.632 billion respectively [4].

Consequently, there is a tendency to increase activity of business entities in using bank lending. It indicates an increase in the role of loans as a source of funding for small businesses.

However, there is also a negative side of attracting credit funds, which is that the conditions for obtaining and using credit resources by enterprises in Ukraine are complex and costly. Most domestic banks that provide loans to small businesses offer lending programs based on the time of such a company is on the market or the annual volume of sales of products, goods and services.

If a small company managed to fulfill the conditions for obtaining credit resources, it faces the following problem of high interest rates for virtually all types of loans (Table 1).

Of course, credit resources have a positive impact on the financial provision of business entities, but provided that each hryvnia brings an additional income higher than the cost of servicing them.

Table 1

Rating of the best conditions for lending to small and medium enterprises of Ukraine by domestic banks 2018, (%) [2]

Bank	Rate	One-time commission	Monthly commission	The first installment
Oschadbank	20,15	0,20	-	from 25
Ukreximbank	20,0	-	0	from 0
Pivdennyi	22,0	0,50	-	from 30
Tascombank	24,0	1,0	-	from 20
BTA Bank	26,0	1,0	-	from 0

An important alternative to bank lending is non-traditional sources of financing such as factoring, financial leasing, and venture capital funds. And if in Europe such methods of financing business activity are normal, in Ukraine they are used relatively rarely. This tendency is explained both by political and economic reasons. The obstacles to the development of non-traditional financing in Ukraine are the lack of specialists who could professionally serve potential users of such types of financing; lack of sufficient information on the specifics of non-traditional sources of funding, their advantages and disadvantages, mechanisms of engagement; lack of clear legislation on alternative sources of funding.

The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) remains the largest lender of small businesses in Ukraine. The EBRD SME lending program covers a wide range of financial products, such as loans to local banks for further lending to small businesses, trade guarantee operations, equity investments of banks and private equity funds, and loans to leasing companies [3].

The development of small business is a very important factor for the economy as a whole, therefore the state should play a significant role in its financing. State support for small businesses involves the provision of various subsidies, loans, the formation of public funds, the provision of tax rebates and benefits, etc.

A significant tax burden is also an important problem for small businesses. According to the “Doing Business” report in May 2018, Ukraine ranks 54th in terms of the tax burden on small businesses (Poland – 69th, the Russian Federation – 53rd, and Belarus – 99th) [5].

Today, the problem of tax burden formation in Ukraine is due to the discrepancy between the purpose of taxation and the purpose of entrepreneurial activity.

Unfortunately, the main purpose of the tax system is to fill the state budget, rather than regulating the development of entrepreneurship, which should be manifested both in stimulating certain types of activities and in the additional tax burden of others.

Consequently, as a result of the study, it was discovered that there are many problems in the financing of small businesses, the main of which are high interest rates on lending and difficult loan conditions, undeveloped scope of alternative sources of financing in Ukraine, such as leasing, factoring, venture funds , lack of awareness of entrepreneurs about existing funding programs, insufficient financial assistance from the state and high tax burden.

The solution of these problems requires a complex of measures, which should include:

- intensive cooperation between banking institutions and the state with international organizations and foundations operating in the field of promoting small and medium business development;
- increase of state compensations for small business interest rates on bank loans;
- stimulating banking and financial organizations to lend to small businesses by providing tax privileges;
- organization of mutual financing and guarantee institutions;
- implementation of measures to inform small business entities about the existence of credit programs and programs of international organizations;
- development of the legislative base on the structures of non-traditional financing of enterprises;
- reduction of tax burden of small enterprises, granting of tax privileges [6].

Finally, future research of sources of financing for small businesses should be conducted in other developed and emerging economies especially in Ukraine and neighboring countries [7], using the same methodology as in the current study.

References:

1. Buryak L.D. Financial resources of the enterprise // Finances of Ukraine 2000. -№9. - p.23-27.
2. Banking Services Rating - Available at: www.bankchart.com.ua
3. EBRD: Project Financing - Available at: http://www.ebrd.com/russian/pages/workingwithus/projects/products/loans.shtml#smaller
4. National Bank of Ukraine. Official online representation - Available at: www.bank.gov.ua
5. Report of the World Bank of Reconstruction and Development «Doing Business» - Available at: http://russian.doingbusiness.org/rankings
6. Turchak V.V. Current situation, problems and prospects of development Small Business in Ukraine / V.V. Turchak // Young Scientist. - 2013. - № 1. - P. 39-44.
7. Sobolieva-Tereshchenko O., Ivantsiv N. Comparative analysis of the payment cards market in Ukraine and neighboring countries to identify the potential for the innovative development of business. Management of innovative development the economic entities: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi/. – Przeworsk: Wydawnictwo i Drukarnia NOVA SANDEC, 2018. – Vol. 2. – P. 152-161

Сергій Ткаченко, *д. е. н., доцент*
Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка», м. Миколаїв

ВАГОМІСТЬ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ

Статистична теорія вказує, що до основних методів, крім експедиційного та самообчислення, відноситься також кореспондентський й, як різновид цього методу, експертний метод або метод експертних оцінок. Сутність його полягає у тому, що фахівці надають необхідні відомості статистичному органу про певні області виробничо-господарської діяльності. Так, скажімо, для визначення врожайності або ємності ринку чи попиту на певні товари можуть бути запрошені обізнані люди, які шляхом своїх оцінок і надають уявлення про економічні події, що відбуваються. При умілому використанні цього методу він може надати дуже цінний результат, якщо для статистичного органу не потрібно будь-яких конкретних звітних даних та можливо обмежитися, лише указівками на загальні тенденції, на загальні зміни, які відбуваються у національній економічній системі. Але декілька особливу роль експертний метод або метод оцінок займає при плануванні національної економічної системи, при складанні як річних контрольних цифр, так і циклічного та генерального планів. Статистична теорія не може бути використана при проектуванні генерального і циклічного плану, оскільки обмежуючись екстраполяцією на майбутнє, що базується на динамічних тенденціях минулого, не можна перебудувати національну економічну систему, наближаючи її до функціонально розвинутих ринкових відносин, так як у кращому випадку ми отримали б те ж саме минуле, але у виправленому та доповненому вигляді. Звідси виявляється необхідність використовувати такий прийом, який би не обмежувався простою статистичною екстраполяцією, заснованою на математичному методі і при якому екстраполяція піддалася б чисто економічним обґрунтуванням, які б довели, що тенденції, які намітилися не припинять своєї дії й надалі або їх дії в силу тих чи інших умов будуть змінюватися у певному напрямку. Роль технічного та економічного аналізу і оцінки набуває особливо серйозне значення із того моменту, як наша національна економічна система від відновлювального процесу переходить до реконструктивного періоду. Природно, що для цього останнього ледве будуть показові як динамічні, так й статистичні коефіцієнти, які були характерні для минулих років, але які можуть абсолютно припинити свою дію для наступного періоду, оскільки він характеризується уже іншими ознаками. Але, само собою зрозуміло, що зберігають своє значення ті динамічні показники та критерії оцінки економічної ефективності, які функціонально або корелятивно пов`язані з факторами впливу, точно нам відомими і піддаються кількісному обліку тощо.

Для того, щоб отримати хоча б наближене уявлення про подальші перспективи по окремим галузям національної економічної системи, промисловості, сільського господарства, плани як генеральний, так й циклічний на початку проектуються окремими фахівцями, які на основі урахування внутрішніх можливостей цих галузей виробляють перші позначки планів, інше.

Цей метод виступає особливо цінним при плануванні, оскільки він дозволяє при конструюванні планів ураховувати найрізноманітніші чинники, як економічного характеру, так у області техніки та організаційно-виробничих факторів. Не обмежуючись виключно статистичним методом, кожен експерт використовує необхідні дані із області техніки, тобто він робить аналіз того, який вплив можуть зробити на виробництво зміни обладнання силових установок, використання нових енергетичних ресурсів, зміна якості і видів сировини тощо. При цьому таке проектування експертом проводиться не тільки на підставі кращих зразків промисловості, які працюють у цій галузі в Україні, але також із урахуванням досягнень світової техніки. На ряду із урахуванням цих технічних особливостей кожен експерт виконує самостійний аналіз й чисто економічних факторів, що стикаються із даним виробництвом, тобто він проектує зміни, які відбудуться на наступний період у динаміці собівартості, продуктивності праці, намічає які відбудуться структурні зрушення та яка буде динаміка даної галузі у промисловості або національної економічної системі у залежності від тих змін, які відбудуться як у всій національній економічній системі у цілому, так і у суміжних галузях виробництва. Звичайно, на підставі цих попередніх первинних позначок, які будуть зроблені експертами, ще не можна буде робити будь-яких висновків, але вони є тим первинним матеріалом, із якого можна виходити при зведенні окремих галузей виробництва та ув`язці їх у цілісну систему по галузях виробництва, промисловостям і, нарешті, по промисловості, як галузі національної економічної системи у цілому. Вже перше зведення таких проектувань надає нам загальну картину розвитку національної економічної системи по усій країні. Користуючись нею, у первинні проекти по окремим галузям національної економічної системи ми вносимо необхідні поправки та виробляємо нове зведення цих окремих проектів у загальний перспективний план, що представляє таким чином друге наближення до цілісного й внутрішньо узгодженого вирішення проблеми тощо.

Закінчуючи промову про експертний елемент методу, хоча ми і відносимо його до теоретичного інструментарію галузі статистичної методології, необхідно, однак, указати, що головна роль тут належить, по суті, економіко-аналітичному методу, способу, який стикається із матеріальним змістом даних областей знання та не обмежується лише формально тільки статистичними прийомами обробки матеріалів й отримання яких би то ні було коефіцієнтів і ін.

Підводячи підсумки сказаного, ми бачимо, що статистичний метод має дуже важливе значення для планування. За допомогою цього методу ми встановлюємо певні типи економічних явищ, які лягають у основу, як характеристики сучасного стану національної економічної системи, так й конструювання планів на наступний період цієї концепції. Так ми обчислюємо врожайність, зростання населення, продуктивність праці та інше за допомогою зведених статистичних ознак. І статистична методологія дозволяє нам розкрити дійсність, реальність подій, що відбуваються, типи явищ, тобто ми широко використовуємо цей метод для опису явищ. Але цим не обмежується значення статистичного методу. Використовуючи принцип закону великих чисел, ми за допомогою певних статистичних прийомів здійснюємо обробку статистичних рядів та розкриваємо як загальні тенденції напрямків розвитку, так і ті коливання, які відбуваються у часі (циклічні, сезонні коливання). Таким чином, ми обмежуємося не тільки описом явищ, а й отримуємо можливість пояснювати ці явища, встановлюючи емпіричні закономірності – динамічні коефіцієнти, тобто отримуємо можливість стежити за змінами найрізноманітніших економічних процесів та знаходити темп зростання для окремих галузей і співвідношення у темпі, взаємну обумовленість й зв`язаність явищ. Крім того, як ми бачили, саме за допомогою статистичного елементу методу ми отримуємо безмежні можливості встановлення співвідношень між окремими елементами методу національної економічної системи, розуміння побудови соціальних інститутів,шляхом встановлення статистичних коефіцієнтів та інше.

Ірина Шалигіна, *к.е.н., доцент*
Вячеслав Воловик, *студент 2 м. курсу*
Сумський національний аграрний університет, м.Суми

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ НИМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ АПК

В сучасних умовах поступового виходу української економіки з кризового стану її падіння, усі суб’єкти господарювання незалежно від їх підпорядкованості, повинні більш реально та точно проводити оцінку своїх можливостей до ведення бізнесу. Тому для керівника кожного з них постає досить важливе питання щодо забезпечення саме ефективної діяльності та підвищення конкурентоспроможності. При цьому саме фінансовий потенціал підприємства постає значним фактором оперативного та стратегічного впливу на діяльність, майбутній його розвиток, конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість підприємства.

Тому на рис.1. визначено місце фінансового потенціалу в загальній системі потенціалу суб’єкта господарювання:

Рис.1.Фінансовий потенціал як основний елемент економічного потенціалу суб'єкта господарювання [1]

Сам фінансовий потенціал не може існувати окремо від економічного потенціалу, будучи його основним елементом, що функціонує разом із виробничим, організаційним та маркетинговим потенціалом суб'єкта господарювання. Він існує у певній системі і не є ізольованим різновидом потенціалу, і тому взаємодія всіх наявних у підприємства потенціалів може принести йому максимально позитивний ефект, тому що окремо кожний з них має своє призначення та виконує окрему стратегічну роль.

Кожний із інших видів потенціалів також має своє функціональне призначення і визначення. Наприклад, маркетинговий потенціал суб'єкта господарювання призначений забезпечувати високу його конкурентоспроможність. Виробничий потенціал дозволяє виробничій системі забезпечувати випуск продукції в тому обсязі щоб відповідати попиту. Організаційний механізм призначений здійснювати ефективну систему взаємодії між елементами загального потенціалу через систему управління.

В умовах сучасної економіки та ринку, коли достатньо важким для кожного суб'єкту господарювання є питання щодо ефективного прогнозування майбутніх результатів його діяльності, а особливо щодо мобільності наявних власних фінансових ресурсів. Вони повинні мати більшу можливість швидко змінювати напрям використання та становитися визначальним фактором для підтримання сталого розвитку підприємства. Для цього необхідно постійно оновлювати інформацію про фінансовий стан підприємства, тобто оцінювати його ФПП. Цей підхід дозволяє більш швидше реагувати на зміни як в зовнішньому середовищі так і у внутрішньому, а також коригувати діяльність підприємства.

Вважають, що методика оцінки фінансового потенціалу підприємства має бути більш спрощеною та дозволяти отримувати максимально якісну інформацію про його поточний стан. Було проведено дослідження даних методик, за результатами було виявлено, що найбільше відповідає сформованим принципам і цілям є методика оцінки фінансового потенціалу підприємства П. А. Фоміна та М. К. Старовойтова [2]. Однак дану методику необхідно поєднувати із оцінкою

ймовірності банкрутства підприємства за методикою Ліса. В наукових працях зустрічаються також поєднання і з моделлю Альтмана та Бівера.

Категорія «потенціал» за своєю суттю повинна відображати не тільки наявні, а й потенційні можливості підприємства, відповідно і показник ступеня використання потенціалу повинен відображати рівень досягнення максимально можливих фінансово-господарських показників суб'єкта господарювання. Тому, для визначення рівня використання фінансового потенціалу підприємств було б доречним використовувати інтегральний показник - коефіцієнт таксономії. Даний показник використовується для статистичної характеристики більшості об'єктів, тому його можна застосувати і для оцінки досягнутого рівня розвитку аграрних підприємств за рахунок використання його фінансового потенціалу. Найбільш ефективною, на наш погляд, є використання методики на основі розрахунку таксономічного показника, основоположником якого був В.Плюта [3].

Забезпечення збалансованого розвитку ПрАТ «Полтавське ХПП» Полтавської області через ФПП представлені на рис.2:

Рис.2 .Методи забезпечення збалансованого ФПП та розвитку аграрного підприємства

*джерело: власні пропозиції авторів

Для того щоб підприємство поступово переходило від поточного стану його фінансового потенціалу до планового (покращеного), необхідно удосконалити сам механізм управління подальшим його розвитком. Його можна представити як спеціалізований елемент всього механізму управління, що забезпечуватиме зміну сформованих етапів та елементів у всьому господарському механізмі. Так, збалансований розвиток як його ФПП так і самого підприємства має бути досягнення максимальної ефективності та доходності діяльності саме через міцність його фінансового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Бова В.А., Хринюк О.С. Значення та функції фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661

2. Фомин П.А., Старовойтов М.К Особенности оценки потенциала промышленных предприятий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml
3. Партин В.О., Задерецька Р.І., Граціян О.В. Формування фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=4754. 2016

Віктор Яловець, *студент 2м курсу*
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Скрипник Ю.В., к.е.н., доцент

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В Україні в умовах ринкової економіки від реформування аграрної галузі залежить ефективна підприємств агропромислового виробництва, господарська діяльність яких неможлива без використання основних і оборотних виробничих засобів. Сучасний стан аграрних підприємств супроводжується низкою складних економічних та фінансових проблем, однією з яких є гострий дефіцит фінансових ресурсів, внаслідок чого утворюється нестача власних засобів для фінансування всього виробничого циклу. Тому, необхідно провести комплексний аналіз існуючих джерел фінансування оборотних активів.

Від раціонального рішення даного питання залежить ефективне використання загального фонду оборотних активів, посилення значення кожного джерела фінансування в процесі розширеного відтворення, встановлення оптимального співвідношення між власними й залученими коштами.

Досліджуючи джерела фінансування оборотних активів на сільськогосподарських підприємствах, в-перш за все, необхідно з'ясувати сутність категорій «оборотні активи» та джерела фінансування». В сучасній економічній літературі існує велика кількість тлумачень даних категорії, що вказує на розбіжності в поглядах науковців на їх зміст.

Науковець І. О. Бланк розглядає оборотні активи як сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та повністю споживаються у процесі одного операційного (виробничо-комерційного) циклу[1].

Поняття «джерела фінансування» І. В. Новікова визначає як наявні та очікувані джерела одержання фінансових ресурсів, а також економічні суб'єкти, спроможні надати ці фінансові ресурси з метою здійснення поточної діяльності [2].

Найбільш розповсюдженими джерелами формування оборотних активів є: власний капітал підприємства; довгостроковий фінансовий кредит;

короткостроковий фінансовий кредит; товарний (комерційний) кредит; внутрішня кредиторська заборгованість підприємства та інші джерела фінансування[3].

Сезонність сільськогосподарського виробництва і пов'язаний з цим характер формування витрат і оборотних активів обумовлює необхідність використання залучених фінансових ресурсів, тому що більша частина оборотних активів підприємств аграрного сектора економіки знаходиться у виробничих запасах, дебіторській заборгованості, банківських та товарних кредитах і т. п.

Слав'юк Р.А. пропонує в окремих випадках для формування оборотних активів використовувати позапланові ресурси: перерозподілений прибуток; прострочені та пролонговані (відстрочені) кредити банку; прострочену кредиторську заборгованість перед постачальниками та іншими організаціями [4]. Проте використання зазначених джерел є доцільним лише за відсутності будь-якого іншого джерела фінансування та на нетривалій основі, наприклад, для термінового погашення заборгованості підприємства у разі несвоєчасного отримання коштів від покупців (прострочена дебіторська заборгованість).

Одним із завдань політики управління оборотним капіталом підприємства є визначення джерел, за рахунок яких фінансуються поточні активи. Під час кругообігу оборотного капіталу ці джерела, як правило, не розрізняються. Однак принципи різного режиму використання власних і позичених коштів для фінансування оборотних активів є вирішальними факторами, які впливають на ефективність використання цих активів і всього капіталу підприємства[5].

Питання про джерела фінансування оборотних активів важливе ще з однієї позиції. Для більшості підприємств властиві сезонні або циклічні коливання. Тому потреби підприємств в оборотному капіталі є нестабільними. Як правило, мінімальна потреба в оборотних активах покривається за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Але в силу цілого ряд причин (сезонність, інфляція, зростання обсягів виробництва тощо), у підприємств виникають тимчасові додаткові потреби в оборотному капіталі. Задовольнити ці потреби тільки за рахунок власних джерел досить складно і недоцільно. Виникає потреба у залученні позикових коштів, зокрема короткострокових банківських кредитів – це фінансування сезонних потреб підприємства, тимчасового збільшення товарно-матеріальних запасів чи тимчасового збільшення дебіторської заборгованості. Поряд з банківським кредитами, джерелами фінансування оборотних активів є також комерційні кредити інших підприємств (постачальників), які оформлені у вигляді позик, векселів, товарного кредиту і авансових платежів.

Тож коли виникла проблема із залученням обігових коштів, найліпшим виходом із ситуації є виявлення і використання резервів в оборотному капіталі власного підприємства, раціональне їх розміщення в активах підприємства.

Отже, можемо стверджувати, що останнім часом в нашій країні фінансова стійкость аграрних підприємств значно зменшується. В одночас посилюється їх

залежності від залучення позикових коштів. На нашу думку, найбільш сприятлива для аграрних підприємств вважається структура капіталу – 60% до 40%. Такого співвідношення можна досягнути шляхом збільшення прибутку, скороченням питомої ваги банківських кредитів та позик в структурі джерел формування активів, раціональне використання оборотних активів й прискорення їх оборотності.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О., Лігоненко Л. О., Гуляєва Н. М. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2011. - 344с.
2. Новікова І. В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово інвестиційне забезпечення розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук. Київ. - 2003.- 20 с.
3. Римарчук А.М. Фактори управління оборотними активами. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 7-8. - С. 11-18.
4. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. Київ: УБС НБУ; Знання, 2010.- 550 с.
5. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. № 13. С. 127–130.

СЕКЦІЯ 5
ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ганна Авакян, *студентка 6 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Радченко Н.Г., к.е.н., доцент

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «КРЕДОБАНК»

Розвиток банківського сектору є необхідною умовою нормального функціонування економіки будь-якої країни. Значення банків на фінансовому ринку визначається їхніми можливостями залучати тимчасово вільні кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси для задоволення фінансових потреб реального сектору економіки, тому виникає необхідність дослідження їх діяльності.

Питанням оцінки фінансово-економічного стану банківських установ присвячено наукові праці таких вітчизняних вчених, як: М. Д. Алексеєнко, А. М. Герасимович, Т. В. Кучеренко, І. М. Парасій-Вергуненко, В. В. Старченко.

Велику кількість проблемних питань, пов'язаних з оцінкою фінансово-економічного стану банків, було висвітлено у наукових працях багатьма вченими. Не зважаючи на це, проблема не втрачає актуальності, оскільки існуючі методичні підходи дуже різні та далеко не всі є ефективними і не дають змогу повністю оцінити фінансовий стан банку.

Метою роботи є оцінка фінансово-економічного стану діяльності ПАТ «Кредобанк» на основі розрахунку та порівняння основних показників діяльності банку, ефективності та ліквідності балансу за 2015 – 2017 роки.

Для початку розглянемо визначення банку, відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», банк – це юридична особа, які на підставі ліцензії Національного банку України має виняткове право здійснювати такі операції: залучати у вклади грошові кошти фізичних і юридичних осіб; розміщувати зазначені кошти від свого імені, на власних умовах та на власний ризик; відкривати і вести банківські рахунки фізичних та юридичних осіб [2].

ПАТ «Кредобанк» – це банк з найбільшою польською інвестицією у банківську установу України. Стратегічним акціонером є найбільший банк Польщі PKO Bank Polski SA та віднесений до групи «Банки іноземних банківських груп» за класифікацією Національного банку України [3].

Для надання детальної характеристики банку розпочнемо розгляд основних показників діяльності ПАТ «Кредобанк» за 2015 – 2017 роки в табл.1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності ПАТ «Кредобанк»

Показники	Роки			Відхилення	
	2015	2016	2017	+/ –	%
1. Обсяг активів, млн. грн.	8382,282	11085,0	14369,616	5987,334	171,43
2. Кредитний портфель, млн. грн.	4248,993	5678,957	7917,370	3668,371	186,34
3. Вартість цінних паперів, млн. грн.	2036,104	3148,727	3109,690	1073,586	152,73
4. Вартість основних засобів та нематеріальних активів, млн. грн.	516,592	629,240	833,511	316,919	161,35
5. Обсяг зобов'язань, млн. грн.	7677,085	10184,605	13071,253	5394,168	170,26
5.1. Вклади населення, млн. грн.	5646,866	8170,863	10892,632	5245,766	192,9
6. Обсяг власного капіталу, млн. грн.	705,197	900,395	1298,363	593,166	184,11
6.1. Статутний капітал, млн. грн.	1918,969	2248,969	2248,969	330,0	117,2

Розраховано автором за даними [3]

У 2017 році загальна кількість активів банку збільшилась на 5987,334 млн. грн. (71,43%), порівняно з 2015 роком. Питома вага кредитного портфелю в активах банку протягом аналізованого періоду знаходиться в межах 50–56% – це означає, що в ПАТ «Кредобанк» помірна кредитна політика. Також, у 2017 році відбулось збільшення обсягу зобов'язань на 5394,168 млн. грн. (на 70,26%), в основному, за рахунок збільшення коштів клієнтів на 5245,766 млн. грн. Власний капітал збільшився на 593,166 млн. грн., за рахунок збільшення статутного капіталу на 330,0 млн. грн. Отже, спостерігається загальна тенденція до збільшення всіх показників діяльності ПАТ «Кредобанк» за 2015 – 2017 роки.

Далі розглянемо та надамо оцінку показникам загальної дохідності активів та дохідності процентних активів, які дають змогу досить повно охарактеризувати діяльність ПАТ «Кредобанк» з погляду її ефективності за 2015 – 2017 роки у табл. 2.

Таблиця 2

Показники ефективності діяльності ПАТ «Кредобанк»

Показники	Оптимальне значення, %	Роки			Відхилення +/–
		2015	2016	2017	
1. Норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу (ROE)), %	не менше 15	-12,14	22,33	29,62	х
2. Рентабельність активів (ROA), %	не менше 1	-1,02	1,81	2,68	х
3. Чистий серед, %	не менше 1,25	15,2	17,61	15,17	-0,03
4. Чиста процентна маржа, %	не менше 4,5	6,69	7,8	7,49	0,8
5. Рівень іншого операційного доходу, %	–	0,16	0,12	0,22	0,06

Розраховано автором за даними [3]

Отже, за аналізований період показники ефективності діяльності ПАТ «Кредобанк» покращились. Про це свідчить збільшення норми прибутку на капітал, яка зросла до 29,62%, при нормі не менше 15% та зростання рентабельності активів до 2,68%, при нормі не менше 1%. Значення чистого спреду становить більше 15%, при нормі 1,25%. Взагалі, чистий спред розкриває рівень дохідності активів від процентних операцій. За 2015 – 2017 роки чиста процентна маржа має значення більше за оптимальне – 4,5%, це означає, що банк утворює чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи. Можна сказати, що ПАТ «Кредобанк» має позитивні показники діяльності, це свідчить про те, що діяльність банку є ефективною.

Розрахуємо основну групу коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість ПАТ «Кредобанк», проаналізуємо їх рівень, тенденції і зробимо висновок про рівень фінансової стійкості банку за 2015 – 2017 роки в табл. 3.

Таблиця 3

Коефіцієнти фінансової стійкості ПАТ «Кредобанк»

Показник	Оптимальне значення	Роки			Відхилення	
		2015	2016	2017	+/–	%
1. Коефіцієнт надійності	не менше 0,05	0,12	0,11	0,12	–	–
2. Коефіцієнт фінансового важеля	у межах 1:20	10,89	11,31	10,07	-0,82	92,47
3. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	не менше 0,1	0,084	0,081	0,09	0,006	107,1
4. Коефіцієнт захищеності власного капіталу	–	0,66	0,677	0,588	-0,07	89,09
5. Коефіцієнт захищеності дохідних активів	–	0,015	0,026	0,041	0,026	273,3

Розраховано автором за даними [3]

З наведених в табл. 3 даних видно, що коефіцієнт надійності знаходиться в межах 0,11–0,12 (при нормі не менше 0,05). Це означає що, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність. Коефіцієнт фінансового важеля при максимально допустимому співвідношенні 1:20, становить 1:10 і 1:11. Отже, можна сказати, що банк зменшує активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку. Щодо захищеності власного капіталу банку можна сказати, що вона має тенденцію до зростання, але в 2017 році зменшилась на 0,089. Коефіцієнт захищеності дохідних активів поступово зростає, отже, банк значно посилив захист дохідних активів власним капіталом.

Проаналізуємо коефіцієнти ліквідності банку, які дають можливість достатньо повно розкрити ліквідність балансу ПАТ «Кредобанк», в табл. 4.

Таблиця 4

Коефіцієнти ліквідності балансу ПАТ «Кредобанк»

Показник	Оптимальне значення	Роки			Відхилення	
		2015	2016	2017	+/–	%
1. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	не менше 0,2	0,252	0,169	0,213	-0,039	84,52
2. Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	не менше 1	1,092	1,088	1,099	0,007	100,64
3. Коефіцієнт відношення високоліквідних активів до РА	не менше 0,2	0,226	0,156	0,210	-0,016	92,82
4. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,7–0,8	0,820	0,867	0,844	0,024	102,93
5. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	–	0,752	0,694	0,727	-0,025	96,68

Розраховано автором за даними [3]

Як свідчать дані, наведені а табл. 4, банк забезпечував за аналізований період рівень миттєвої ліквідності та загальної ліквідності банку. Це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами. Коефіцієнт відношення високоліквідних активів до робочих активів перевищував нормативне значення, окрім 2016 року (0,156) – це виникло через зростання робочих активів і скорочення високоліквідних. Про підвищення забезпеченості дохідними активами всіх зобов'язань банку свідчить коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань. За нормативу в межах 0,7–0,8 він становить більше 0,8 за всі роки аналізу. Показником ресурсної ліквідності є коефіцієнт ліквідного співвідношення кредитів і залучених депозитів. Як бачимо, він поступово зростає 0,694 до 0,727. Це означає, що ризик ліквідного погашення основного обсягу зобов'язань перед клієнтом банку має тенденцію до зростання.

Згідно рейтингу Національного банку України станом на 01.07.2018р. ПАТ «Кредобанк» займає:

- за величиною активів – 18 місце;
- за обсягом кредитів наданих фізичним особам - 12 місце;
- за обсягом коштів фізичних осіб – 15 місце;
- за обсягом коштів юридичних осіб – 17 місце;
- за величиною статутного капіталу – 17 місце;
- за величиною прибутку – 11 місце.

Отже, після проведення розрахунків фінансово-економічних показників за 2015 –2017 роки можна сказати, що ПАТ «Кредобанк» є ефективним банком з позитивною тенденцією до збільшення цих показників.

Для забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах динамічного розвитку та відповідних змін основних показників його діяльності виникає необхідність проведення щоденного фінансового аналізу. При цьому

аналіз повинен забезпечувати вирішення питань поточного і прогнозування майбутнього стану фінансів банків [1].

Список використаних джерел:

1. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / В. В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 228 с.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua
3. Публічне акціонерне товариство «Кредобанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kredobank.com.ua

Олександр Бойко, *студент 5 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Радченко Н.Г., к.е.н., доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

Споживчий кредит набув значного поширення у промислово розвинутих країнах у першу чергу тому, що через використання даної технології фінансування різко збільшується місткість ринку стосовно цілої низки споживчих товарів та нерухомості[1]. Споживче кредитування популярне в усьому світі, але в кожній країні воно має свої особливості.

Так, у Польщі споживчий кредит врегульовано в Законі від 12.05.2011року «Про кредитування споживачів». Згідно з чинним законодавством споживчий кредит у Польщі може бути наданий фізичній особі в розмірі не більше ніж 255500 злотих або ж рівній вартості в іноземній валюті. У даний час споживчий кредит в Польщі є одним із найбільш популярних способів кредитування фізичних осіб, для отримання якого необхідно реалізувати найменшу кількість формальних вимог. Згідно Закону, споживчий кредит надається особам, які представляють кредитору всю необхідну інформацію для того, щоб кредитор мав можливість прийняти рішення, на яку саме суму потенційному позичальникові можна надати кредит. Важливо відзначити, що споживчий кредит в Польщі, на відміну від іпотечного кредиту, може бути витрачений позичальником на будь-які обрані ним цілі. Найголовніше, щоб споживчий кредит в Польщі не був витрачений з метою розвитку господарської, підприємницької діяльності позичальника[2].

У американців споживчий кредит іменується personal loan. Маються на увазі кошти, які позичальник бере на свої особисті потреби. Це може бути велика покупка або дороге лікування в клініці. Середня ставка - 6% річних. Конкретні умови залежать від таких факторів як: термін, сума, кредитна історія, заробітна плата здобувача[3]. У США існують спеціальні юридичні норми і правила, що регулюють використання споживчих кредитів. Кредитори не мають права здійснювати дискримінацію потенційних позичальників: за расовими, релігійними

ознаками, національністю, сімейним станом, статтю (якщо останні задовольняють основні критерії відносно кредитних ризиків). Однак кредит може отримати тільки громадянин даної країни. Аналіз кредитоспроможності клієнта передує укладенню з ним кредитного договору і дозволяє виявити фактори ризику, які здатні привести до непогашення виданого банком кредиту в обумовлений строк, і оцінити ймовірність своєчасного повернення кредиту. Визначення кредитоспроможності клієнта є невід'ємною частиною роботи банку по визначенню можливості надання кредиту. Аналіз кредитоспроможності клієнта дозволяє банку, своєчасно утрутившись у справи боржника, вберегти його від банкрутства, а при неможливості цього оперативно призупинити кредитування. Оцінка кредитоспроможності клієнта проводиться в кредитному відділі банку на основі інформації, яка характеризує здатність клієнта отримувати прибуток, який є достатнім для своєчасного погашення кредиту, наявність у позичальника майна, яке при необхідності може виступити забезпеченням даного кредиту і т.д. Крім того, працівник банку зобов'язаний аналізувати ринкову кон'юнктуру, тенденції її змін, ризики, які випробовують банк і його клієнт[1].

Щодо кредитного ринку у Німеччині, то він представлений наступними видами кредитування:

- іпотека;
- освітній кредит;
- споживчий кредит;
- кредити на охорону навколишнього середовища.

У Німеччині споживчі кредити складають 23 % ВВП [4]. Для отримання споживчого кредиту в Німеччині необхідно дотримуватися таких умов:

- позичальнику повинно бути не менше 18 років;
- постійне місце проживання;
- постійний дохід;
- розмір кредиту — від 2 500 до 50 000 тис. євро;
- термін кредиту — від 12 до 84 місяців;
- процентна ставка на даний момент становить від 9-12% річних.

Також споживчий кредит в Німеччині ще називають кредит з погашенням у розстрочку. Такий кредит підходить для будь-якої форми фінансування, наприклад, для придбання квартири або для поїздки у відпустку. Банку не потрібно приносити підтвердження, на що Ви витратили гроші. Сума кредиту буде перераховуватися на банківський рахунок. Щомісячні кредитні внески будуть списуватися також з цього рахунку[5].

Що стосується споживчого кредитування у Японії, то очікується зниження відсоткової ставки від 29,2% до 20%, але разом із тим суттєво зменшиться кількість осіб, що зможуть отримати кредит. Сума, яку може отримати той або інший клієнт, обмежуватиметься однією третиною його річного доходу, а до

введення цих змін раніше особа могла позичити стільки, скільки банки були готові були йому запропонувати. Клієнт, який хоче позичити більше на півмільйона єн у одного кредитора або в цілому мільйон єн з декількох джерел, повинен буде представити офіційні документи, які підтверджують його річний дохід. Кредитори повинні будуть реєструватися в спеціальному бюро кредитних історій, аби забезпечити їх відповідність новим правилам, а також для обміну інформацією про позичальників з іншими фірмами в цілях запобігання практиці використання клієнтами декількох кредиторів для обходу кредитних лімітів. Отже, у Японії посилено правила надання споживчих кредитів[6].

Розглянувши споживче кредитування зарубіжних країн можна сказати, що в цілому суттєвих різниць з кредитуванням в Україні небагато, умови майже всюди однакові. Але, відсоткові ставки за кредитами в Україні значно перевищують зарубіжні країні. Поряд з цим, рівень доходу українських громадян набагато нижчий. В Україні як кредитори, так і позичальники часто мають сумніви, щодо надання/залучення кредиту, тому що економіка знаходиться у великій кризі. Що стосується споживчого кредитування в США, то майже вся країна живе «у кредит», тому, що рівень їхнього доходу значний, а сама банківська система дуже розгалужена, відпрацьована і налагоджена, протягом багатьох десятиліть працює безвідмовно. Можна підсумувати, що не дивлячись на те, що за кордоном обсяг кредитних операцій по споживчому кредитуванню складає одну третину від загального обсягу наданих кредитів, розвиток споживчого кредитування в Україні дещо загальмувався в умовах кризи.

Тому, банківській системі України потрібно перейняти досвід зарубіжних країн, у першу чергу США, і звичайно понизити ставки на надання споживчих кредитів, так як в нашій країні вони є найбільш високими.

Список використаних джерел:

1. Досвід ринку споживчого кредитування в зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pravo.studio/kreditovanie/dosvid-rozvitku-spojivchogo-kredituvannya-45073.html
2. Споживчий кредит в Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurystvpolshi.pl/споживчий-кредит-в-польщі
3. Кредити в банках США ставки і відсотки за комерційними та споживчими позиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jak.magey.com.ua/articles/krediti-v-bankah-ssha-stavki-i-vidsotki-za.html
4. Кредитний ринок у Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studfiles.net/preview/5390828/page:3/
5. Отримання кредиту в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nimechchyna.com/otrimannya-kreditu-v-nimechchini-3-sposobi/
6. У Японії посилено правила надання споживчих кредитів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.finance.ua/ua/news/-/200899/u-yaponiyi-posyleno-pravyla-nadannya-spozhyvchyh-kredytiv.

***Сергій Васильченко**, студент 6 курсу*
Донецький національний університет ім. В. Стуса, м. Вінниця
Науковий керівник: Карпова Т.С., доцент

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ: ВПРОВАДЖЕННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сьогодні без банківських послуг вже неможливо собі уявити різні сфери життя. Управління своїми коштами, отримання зарплати, грошові перекази родичам за кордон – це лише крапля в морі зручних і затребуваних послуг, які надає своїм клієнтам онлайн-банкінг. У зв'язку зі зростаючими потребами споживачів, а також з підвищеними вимогами до якості сервісу, що надається, банки постійно працюють над створенням нових продуктів і послуг.

Експерти впевнені, що зараз в банківському секторі відбуваються зміни, які деякий час назад відбулися з музикою, подорожами чи магазинами електроніки, а саме – діджиталізація [1].

Термін «діджиталізація» походить від англійського «digitalization» і в перекладі означає «оцифровуванням», «цифровізація», або ж «приведення в цифрову форму». На думку К. О. Купріної та Д. Л. Хазанової, діджиталізація – це способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму. Дещо іншу позицію з цього питання займає О. В. Халапсіс, визначаючи діджиталізацію не як спосіб, а як пов’язаний із тенденцією приведення в електронний вигляд найрізноманітніших видів використовуваної людиною інформації процес, умовно названий дослідником «оцифровуванням буття».

Маючи на меті такі глобальні завдання, як заохочення клієнтів до користування дистанційними сервісами банку (Інтернет-банкінг, мобільний додаток CA Mobile), а також поширення діджитал культури серед усіх працівників Креді Агріколь Банку, в 2016 році було створено окремий підрозділ – Департамент розвитку цифрового бізнесу (ДРЦБ) [2].

Продовжуючи процес діджитал-перетворень у відділеннях, департамент розвитку цифрового бізнесу постійно розширює набір інструментів, за допомогою яких такі зміни відбуваються простіше та доступніше. Кожне відділення щомісячно отримує вичерпний звіт з усіма даними щодо користування його клієнтами інтернет-банкінгом та динамікою росту. А з липня 2017 року було запроваджено додатковий інструмент аналізу результатів діяльності відділень – щотижневий міні-звіт з показниками користування інтернет-банкінгом та мобільним додатком «CA MOBILE».

Вдосконалюючи можливості співробітників на відділеннях для анімації основних переваг інтернет- та мобільного банкінгу, діджитал-департамент анонсує новий інструмент продажу, що включає в себе:

– перелік переваг та функцій користування цифровими продуктами Креді Агріколь;

– відео-інструкції;

– демо-версію інтернет-банкінгу, щодо дозволяє наочно продемонструвати клієнту основні функції та переваги цифрових каналів [3].

Банк встановив 20 нових зон у більшості центральних відділень та у деяких відділеннях міста Києва. Так, зручним та швидким доступом до інтернет-банкінгу вдалося забезпечити клієнтів 90% всіх центральних дирекцій Креді Агріколь та ще сім відділень по всій Україні. Відтепер, понад 90 тис. клієнтів, з яких майже 11 тис affluent та 46 тис mass affluent, матимуть можливість користуватися інтернет-банкінгом під час візиту до банку, отримувати інформацію про нові продукти та послуги, а також залишити відгук про якість обслуговування.

Вже було анонсовано третю хвилю розміщення зон інтернет-банкінгу, яка буде комбінованою та складається як зі вже знайомих пристроїв ІБЗ, так і з компактних планшетів.

Особливості діджиталізації в Креді Агріколь Банк.

1) Діджиталізація підтримки продажів.

Інноваційний модуль підтримки продажів був дистанційно інтегрований на робочі станції всіх менеджерів галузі в мережі. Цей модуль дозволяє менеджерам пропонувати продукти своїм клієнтам та навчати їх цифровим службам у новому інтерактивному режимі. Дизайн інструмента збуту підходить всім ПК, таблеткам та зоні Інтернет-банкінгу в мережі та охоплює всі потреби, щоб оцифровувати спосіб просування банківських продуктів, а також посилити цифровий імідж CAU на ринку.

2) DCTV.

Окрім Digital Days (2-годинний набір лекцій, в яких розкриваються найактуальніші та найважливіші щоденні цифрові справи), Digital Community розпочав серію навчальних відеороликів на внутрішньому порталі CAU. Ці відео допоможуть працівникам легко зрозуміти різні новинки та поради, розширять цифрові знання та навички. Використовуючи такий дистанційний канал навчання, співробітники, які стежать за DCTV, можуть охопити всі 100%. цифрової спільноти.

3) Навчальний табір.

Завдяки швидкій зміні цифрового середовища, компанії повинні надавати співробітникам якісні тренінги, які забезпечать сучасні знання, навички та практичний досвід у обмежений час. З огляду на часові та бюджетні обмеження, найефективнішим тренінговим рішенням є навчальний табір.

Навчальний табір – це все, що стосується викладання певних навичок, інструментів або технологій протягом обмеженого проміжку часу в середовищі, вільному від відволікання. CAU має на меті забезпечити сильну цифрову освіту

для середнього керівництва. У 2017 році навчальний табір відвідало 20% керівників відділів.

4) Insight.

Вище керівництво компанії контролює прийняття рішень, які впливають на всіх співробітників компанії, впливаючи мотивацією персоналу. Представники Ради, які тісно взаємодіють з персоналом, більш імовірно, надихнуть працівників на нові досягнення. З цією метою Група цифрового співтовариства запускає серію технічних майстерень (з назвою "Insight") для членів Ради CAU з метою покращення цифрових знань та сприяння майбутнім ключовим змінам на фінансовому ринку, керованому діджиталізацією [4].

5) Casers.

Дивлячись у майбутнє, розробляючи та запускаючи будь-який проект чи діяльність, Креді Агріколь Україна сильно зосереджується на підтримці студентів, які безсумнівно є майбутнім України. Співпраця банку з учнями є безпрограшною комбінацією. Для банку така співпраця може принести свіжі ідеї, можливість знайти інформаційні та цифрові таланти та підвищити рівень поінформованості про бренд. Для студентів це можливість подати заявку на конкурс та отримати практичні знання, отримати стипендії та знайти перший досвід роботи [5].

6) Viber.

Креді Агріколь Банк продовжує рухатися в напрямку діджиталізації та розширювати електронні канали комунікації з клієнтами. Відтепер клієнти зможуть отримувати інформаційні повідомлення від банку за допомогою програми Viber. Можливості Viber дозволяють формувати повідомлення кирилицею більшої довжини, ніж SMS-повідомлення. Крім того, у повідомлення Viber можна додавати малюнки та посилання. Завдяки цьому клієнти зможуть отримувати інформацію від банку у більш наглядному та зрозумілому вигляді.

Якщо на момент відправлення повідомлення додаток Viber на пристрої отримувача буде відключений, повідомлення буде доставлене у вигляді SMS.

Наразі банк планує відправлення рекламних, акційних, привітальних та інших інформаційних повідомлень на регулярній основі.

Між Digital і відділеннями відбувається здорова конкуренція, але насправді вони взаємодоповнюючі. Так, ми бачимо, що на ринку є «100% онлайн-банки», але ж вони не можуть надати всю лінійку банківських продуктів і послуг. Потрібно розвивати ці два канали паралельно, і дивитися на те, що потрібно клієнтові, де і з якого питання він звертається: через сайт, web-банкінг, кол-центр або прийшов у відділення, щоб подивитися в очі співробітнику, сісти у переговорній і обговорити ті питання, які з чат-ботом не обговориш. До речі, один зі слоганів Credit Agricole Group – «100% human, 100% Digital». Співробітники Банку прагнуть надати клієнту всі можливості цифрового банкінгу, і при цьому залишити можливість живого людського спілкування. Представники менеджменту

переконані, що відділення не будуть порожніми, просто ті питання, з приводу яких клієнти приходитимуть у банк, будуть виникати не в режимі щоденних запитів, а раз на місяць-квартал [6].

Сьогодні діджиталізація (розвиток цифрових технологій) – це не тренд, а спосіб розвитку, прогресу та переходу на новий цивілізаційний етап. Суть діджиталізації – у застосуванні програмного забезпечення та ІТ-рішень, які зроблять проживання у містах комфортнішим, ведення бізнесу – легшим, та виведуть на якісно новий рівень взаємодію громади та влади.

Список використаних джерел:

1. Вахнюк С.В. Перспективи дистанційного обслуговування клієнтів в режимі реального часу для банків України // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. Т.8.- Суми: ВВП- «Мрія-1» ЛТД, 2016. – С.184-18
2. На шляху до "розумного суспільства": інформаційні технології як фактор суспільних перетворень в Україні. — К.: НІСД, 2016. — 25 с.
3. Новицький А. М. Електронний банкінг (організаційно-правове забезпечення) : монографія / А. М. Новицький, Г. О. Усатий, В. С. Цимбалюк. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2013. – 294 с.
4. Степаненко В. Дистанционные банковские услуги на украинском рынке // Сети и бизнес. – 2014. – №4(23). – С.98-104.
5. Чуб О. О. Розвиток Інтернет-банкінгу в глобальному середовищі / О. О. Чуб // Вісник Української академії банківської справи. – 2015. – № 1 (26). – С. 62–67.
6. Як виглядає Інтернет-банкінг по-українськи [Електронний ресурс]: http://ua.prostobank.ua/e_banking/statti/yak_viglyadae_internet_banking_po_ukrayinski

Карина Гогунська, *студентка 5 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Радченко Н.Г., к.е.н., доцент

ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Споживче кредитування відіграє значну роль не тільки у забезпеченні соціальних потреб населення, а й впливає на розвиток економіки країни в усіх сферах, починаючи від виробництва та реалізації товарів та послуг до функціонування окремих ланок фінансової системи, в тому числі й державного бюджету.

В Україні відносини з приводу споживчих кредитів регулюються Законом України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-19» [1]. Згідно зі ст.10 даного закону, до укладення договору про споживчий кредит кредитодавець зобов’язаний, використовуючи свої професійні можливості, оцінити кредитоспроможність споживача, враховуючи, зокрема, строк, на який надається споживчий кредит, суму кредиту, а за потреби - доходи споживача та мету отримання кредиту. У разі ненадання споживачем документів чи відомостей про

себе та свій фінансовий стан, що вимагаються законодавством або внутрішніми документами кредитодавця, кредитодавець має право відмовити такому споживачу в укладенні договору про споживчий кредит.

У 2016 році Національний банк України змінив підходи до оцінки кредитного ризику позичальників шляхом прийняття «Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351. Відповідно до зазначеного положення, визначення кредитного ризику за активами здійснюється з дотриманням таких принципів [2]:

1) переваги сутності здійснюваних банком активних операцій над їх формою;

2) своєчасності та повноти виявлення кредитного ризику;

3) адекватності оцінки розміру кредитного ризику;

4) застосування банком способів (методів) зниження кредитного ризику, що об'єктивно, з дотриманням принципу обережності, забезпечують його мінімізацію;

5) урахування власного досвіду банку під час оцінки кредитного ризику;

6) достатності та адекватності розроблених банком внутрішніх положень (правил, процедур, контролів), застосування яких забезпечує належну оцінку кредитного ризику за активними банківськими операціями і унеможливлює її викривлення.

Оцінка рівня кредитного ризику визначається із врахуванням коефіцієнта ймовірності дефолту боржника. Щоб визначити порядок значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – фізичної особи банку необхідно здійснити оцінку його фінансового стану на підставі кількісних та якісних показників (рис.1).

Рис. 1. Оцінка фінансового стану фізичної особи на підставі кількісних та якісних показників

розроблено автором на основі [2]

Банку для розрахунку кількісних показників потрібно ураховувати доходи, факт отримання яких протягом дії договору підтверджується достовірними документами, виданими третьою особою, також потрібно оцінити якісні показники на підставі достовірних документів, у тому числі відповідних копій документів, засвідчених у встановленому законодавством порядку.

Взагалі, оцінка фінансового стану боржника - фізичної особи, яка є суб'єктом господарювання, має здійснюватися з урахуванням аналізу фінансової звітності, що подається ним як суб'єктом господарювання за встановленими законодавством України формами. Аналіз фінансової звітності боржника - фізичної особи, має враховувати динаміку показників його діяльності щонайменше за останні 12 місяців поспіль, що передують даті оцінки кредитного ризику за кредитом. Питома вага кількісних показників у загальній оцінці фінансового стану боржника - фізособи має становити не менше ніж 70 відсотків.

Також банк визначає періодичність здійснення оцінки поточного фінансового стану боржника - фізичної особи самостійно з урахуванням стану обслуговування боргу, але не рідше ніж один раз на рік.

На підставі результатів оцінки фінансового стану фізичної особи, банк визначає клас боржника, відповідно до наведених характеристик, у тому числі з урахуванням фактору своєчасності сплати боргу. Характеристика класів боржника представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Клас боржника з урахуванням фактору своєчасності сплати боргу

Клас	Фінансовий стан	Сукупний розмір внесків на погашення боргу	Кількість днів прострочення	Характеристика коефіцієнтів поточної платоспроможності боржника – фізичної особи
1	високий	не перевищує 50% обсягу сукупного чистого доходу боржника-фізичної особи	не перевищує 7 днів	фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, перевищують їх оптимальні значення
2	добрий	не перевищує 60 відсотків обсягу сукупного чистого доходу боржника - фізособи	від 8 до 30 днів	фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, не нижчі, ніж їх оптимальні значення
3	задовільний	не перевищує 70 відсотків обсягу сукупного чистого доходу боржника - фізичної особи	від 31 до 60 днів	фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, не завжди відповідають оптимальним значенням
4	незадові-льний	не перевищує 80 відсотків обсягу сукупного чистого доходу боржника - фізичної особи	від 61 до 90 днів	фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, є несуттєво нижчими, ніж їх оптимальні значення
5	критичний	перевищує 80 відсотків обсягу сукупного чистого доходу боржника - фізичної особи	більше 90 днів	фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом, нижчі, ніж їх оптимальні значення

Розроблено автором на основі джерела [2]

Під час визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – фізичної особи банк в межах установленого діапазону ураховує також інші події та обставини, що можуть спричинити припинення виконання боржником своїх зобов'язань.

На наш погляд, такий підхід до оцінки кредитного ризику дозволить скоротити питому вагу непрацюючих кредитів та, відповідно, матиме позитивний вплив на банківську систему в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1734-19.
2. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16.

***Оксана Гуцаленко**, к.е.н., доцент*
***Дарина Стефанишина**, студентка 5 курсу*
ДВНЗ «Вінницький національний аграрний університет», м. Вінниця

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ ТА НОВИХ КАНАЛІВ ПРОДАЖУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Світова теорія і практика державного управління переконливо вказують на те, що найважливішою умовою розбудови сучасної конкурентоспроможної національної економіки є формування ефективної банківської системи як рушійної сили економічного розвитку та ринкових перетворень. Особливої актуальності зазначена проблема набула за останні роки, які відмітились фінансовими потрясіннями, глибокими змінами у банківській справі, численними нововведеннями в організації, формах обслуговування і методах управління банком.

Розв'язання проблем оптимізації функціонування ринку банківських послуг в Україні є одним із ключових напрямів у загальній системі заходів щодо ефективного реформування усіх економічних відносин на ринкових засадах і забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку нашої країни на тлі глобалізації господарських процесів, загострення конкуренції на різних видах міжнародних ринків, включаючи і фінансові, та інтеграції вітчизняної економіки у світове господарство.

Дослідженню питання розвитку банківських інновацій присвячені роботи таких науковців як: Ю. Киселевіч, С. Єгоричева, В. Ткачук, Я. Кривич, І. Балобанов, В. Викулов, О. Меренкова, , Н. Чиж, О. Мошенець, Д. Завадська. Інноваційну діяльність банків, як результат ринкової конкуренції та питання

важливості розвитку інноваційних процесів в Україні досліджували О. Сербина та В. Пономар.

Щоб бути конкурентоспроможними, банки не тільки проводять масштабні рекламні кампанії і розширюють продуктові лінійки, але і впроваджують нові ідеї в банківську сферу, в тому числі й досить нетривіальні, серед яких банкомати для неписьменних, безкоштовні екскурсії, кредити для моряків, акції для збільшення кількості розрахунків в торгово-сервісній мережі . Так, за кордоном багато банків давно і успішно впроваджують сервіс синтезу і розпізнавання мови. Так, якщо клієнт зателефонує в банк, то з ним буде говорити розумний робот, здатний оцінити, що ви сказали, і надати відповідь [2]. В Україні подібний сервіс в Альфа-Банку, де завдяки такому нововведенню поряд з уже наявною автоматизацією інформування клієнтів банк став обробляти більше 60 % викликів в режимі самообслуговування.

Експерти компанії NCR дійшли висновку, що близько половини населення не може вибратися з убогості, тому що не має можливості скористатися банківськими послугами – в силу своєї неписьменності або малоосвіченості. Саме тому були винайдені нові банкомати, які використовують біометричні дані людини. Такі банкомати «для неписьменних» вперше з'явилися в Мумбаї, а пізніше поширилися і в інших регіонах [4].

Надзвичайно динамічно і швидко у світі розвивається мобільний банкінг не відстаючи від розвитку операційних систем та програмного забезпечення мобільних телефонів. Найбільші банки світу активно використовують мобільний банкінг як для розвитку безготівкових платежів, так і для залучення клієнтів.

Так, французький банк Credit-Agricole розробив і запустив цілий магазин фінансових додатків, де сьогодні можна завантажити 18 додатків, серед яких соціальні відео-ігри, додаток для відображення інформації за рахунком і сервіс для слабозорих клієнтів. Завдяки відкритому API клієнти та розробники можуть створювати додатки спільно [1].

Третій за величиною польський банк mBank спільно з компанією Efigence створили інтернет-банк, інтегрований з Facebook. Платформа включає сервіс з управління особистими фінансами (від Meniga) і додаток для обміну знижками з друзями в соціальній мережі. Крім того, клієнти можуть скористатися віртуальним відео-офісом для віддаленого отримання всіх банківських послуг[1]. Надання консультації в режимі відео також тестувалась УкрСиббанком, клієнти, яким потрібна була допомога технічного характеру по інтернет банкінгу, потрібно було перейти за посиланням, що отримала на електронну адресу. При цьому дана технологія не увінчалась успіхом, у більшості потенційних користувачів це викликало відчуття дискомфорту і вони вибирали інший варіант. Наразі більшість банків України відправляють смс повідомлення на Viber, мають свою групу у

Facebook, там розміщують актуальні новини та відповідають на коментарі клієнтів.

Щодо сервісу з управління особистими фінансами, то її розробником є шведська компанія Meniga. На даний момент сервіс надається європейськими роздрібними банками у Швеції, Норвегії, Фінляндії, Німеччині, Польщі, Ісландії, ПАР, а також в Україні.

З унікальних можливостей: користувачі сервісу можуть звертатися в соціальні мережі або спільноти за порадою, чи варто витрачати гроші на покупку тієї чи іншої речі, також в там є можливість у вигляді діаграм переглядати витрати і вести так званий щоденник витрат. В інтернет банкінгу Укрсиббанку є можливість ставити обмеження, наприклад при покупках в певних магазинах і якщо клієнт все ж таки робить операцію, які сам і обмежив, йому на мобільний надходить смс з інформацією, що ліміт вичерпано, але при цьому операцію банк дозволяє. В інтернет банкінгу ПриватБанку можна купити квіти, одяг чи їжу.

Досить інноваційним в Україні є інтернет-банк Monobank він не має відділень, за рахунок чого вартість послуг менша, при цьому немає великого асортименту продуктів, як у звичайних банках. Всі послуги проводяться за допомогою мобільних додатків. Клієнтами можуть стати власники пристроїв Apple на iOS 10 і Android версії 4.4 і новіших. Відповіді на запитання користувачів надаються у месенджерах (Viber, Facebook, Telegram). Однією з особливостей банка є кешбек. Клієнт щомісяця обирає 2 категорії, від покупок з яких матиме кешбек, від 2 до 20 % [3].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що банки намагаються заповнити практично всі ніші ринку банківських послуг та залучити максимальну кількість клієнтів впроваджуючи інновації, які спрямовані на задоволення потреб клієнта, забезпечення чи збереження комфорту клієнта (інтернет та мобільний банкінг, електронний гаманець), забезпечення зручності отримання банківських послуг. Також варто відмітити поступове тяжіння до віртуалізації банківського бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Єгоричева С. Б. Банківські інновації : навч. посіб. / С. Б. Єгоричева. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
2. Завадська Д. В. Інновації в банківській системі / Д. В. Завадська, О. В. Яценко // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/1_106528.doc.htm
3. Сайт Монобанку – Режим доступу: https://www.monobank.ua/?lang=uk
4. Ткачук В. О. Інноваційна політика банків на ринку банківських послуг / В. О. Ткачук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 2. – С. 43-51.

***Вікторія Зелінська**, студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л. В., к.е.н., доцент

АНАЛІЗ РИНКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Іпотечне кредитування у країнах із ринковою економікою займає одне з найважливіших місць серед фінансових механізмів економічного стимулювання і стабільного розвитку економіки.

Для України розбудова іпотечного ринку є важливим і актуальним завданням на шляху до реформування економіки і створення адекватного сучасним вимогам фінансового ринку з відповідною структурою. Розвиток іпотечного ринку допоможе розв'язати економічні проблеми активізації та ефективного використання фінансових ресурсів, а також зможе відіграти важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої держави, оскільки, по-перше, є ефективним інструментом об'єднання фінансового ринку з ринком нерухомості, що сприяє капіталізації ресурсів; по-друге, сприяє розвитку ринку нерухомості, вирішенню житлової проблеми, підтримці соціальної стабільності.

Метою роботи є аналіз сучасного стану та розвитку іпотечного кредитування в Україні.

Ринок іпотечного кредитування – відіграє важливу роль в економіці країни, об'єднуючи в собі багато галузей та спрямувань, що прямо та опосередковано впливають на соціально-економічний стан країни та її фінансову ефективність. Іпотечний ринок має дуже багато класифікацій головна з них - це поділ на первинний та вторинний ринок іпотечного кредитування [3, с. 249].

Первинний іпотечний ринок – це сегмент іпотечного ринку, який охоплює економічні відносини, що виникають у процесі купівлі-продажу іпотечних заставних банками. Втім за заставною до банку-покупця на обслуговування переходить і позичальник, який основну суму кредиту та відсотки сплачує тепер банку-покупцю заставної. Купити заставну можуть лише такі кредитні установи, у яких достатня ліквідність. Нині обсяги операцій на первинному ринку незначні.

З появою на фінансовому ринку інвесторів виник вторинний іпотечний ринок. Він є тією часткою іпотечного ринку, яка охоплює економічні відносини між кредиторами, посередниками та інвесторами, що виникають у ході купівлі-продажу іпотечних облігацій, іпотечних сертифікатів та інших похідних інструментів. При цьому кредитор стає заставодавцем, а інвестор - заставодержателем. Якщо продаж іпотечних цінних паперів здійснюється безпосередньо інвестору, вторинний іпотечний ринок функціонує як одноріневий [5, с. 3].

Аналізуючи ринок іпотечного кредитування варто зазначити, що на ринку житла ціни стабілізувалися вперше за останні чотири роки. Пропозиція продовжує зростати, хоча є підстави очікувати її вповільнення. Іпотечне кредитування активізується, але його обсяги поки замалі й не впливають на попит. На ринку комерційної нерухомості попит зростає, а нова пропозиція стагнує.

Кредитування покупців житла суттєво пожвавилося у 2017 році, а особливо в І кварталі 2018 року. Драйвером зростання є партнерські програми банків із забудовниками, які пропонують пільгові ставки. Їхня частка в загальному обсязі нового кредитування збільшується. Нове кредитування зосереджене у вузькому колі банків, тож необхідно знімати юридичні перешкоди для повернення на ринок великих банків з іноземним капіталом. Банкам варто консервативніше оцінювати достатність доходів позичальників та ставитися до ризиків, пов'язаних із надлишком пропозиції житла, під час визначення параметрів запропонованих кредитних угод [2, с.72].

Протягом 2017 – 2018 років 15 із 24 опитаних банків надавали населенню кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості. За весь минулий рік вони видали нових кредитів на нерухомість на суму 1.48 млрд. грн. 23 (+62% р/р). У І кварталі 2018 року обсяг нових кредитів виріс у 3.9 рази р/р і становив 565 млн. грн., кількість укладених договорів зросла майже втричі.

Понад 80% обсягів нового кредитування припало всього на п'ять банків. Деякі з опитаних фінустанов надають кредити на придбання житла або як виняток для своїх клієнтів, або тільки співробітникам [2, с. 75].

У 2017 році і в І кварталі 2018 року купівля житла на вторинному ринку переважала за кількістю договорів і обсягом кредитування. Поступово зростають обсяги та кількість кредитів, виданих у рамках партнерських програм (з компенсацією банкові відсотків забудовником), хоча переважають кредити на стандартних умовах.

Найбільше кредитів видано в Києві – 1 428 договорів (51% від загальної кількості) у 2017 році, 487 (48%) – у І кварталі 2018 року. У трійку лідерів за кількістю кредитів увійшли східний регіон (Харківська, Полтавська, Сумська області) та центральний регіон (Київська, Черкаська області). Середній розмір наданого кредиту торік становив 531 тис. грн, у І кварталі 2018 року – 552 тис. грн. У І кварталі 2018 року 110 кредитів загальним обсягом 17 млн грн були на суму менше 200 тис., 603 кредити загальним обсягом 188 млн грн – на суму менше 500 тис. [4, с. 3- 4)].

Декларовані банками вимоги до першого внеску позичальника становлять від 20% вартості житла. Водночас фактичне середньозважене значення показника Loan-to-value (LTV) для кредитів, виданих у І кварталі 2018 року, становило 59% (-2 в.п. р/р). У структурі кредитних угод, укладених у 2017 році – І кварталі 2018 року, переважають кредити з LTV від 40 до 80% на момент видачі. Проте низка

банків надавала кредити з LTV понад 80%. Це ризиковано за поточної кон'юнктури ринку житла та високих відсоткових ставок [1, с. 75]. (див. рис. 1).

Якість кредитів, виданих у 2016 – 2017 роках опитаними банками, також небездоганна. Із них загалом 482 кредити визначені як дефолтні. Найбільше дефолтів серед кредитів на суму понад 1 млн грн, а також виданих з неналежною оцінкою доходів позичальника (відсутній підтверджений дохід, DSTI більше 70%). Досліджуючи розподіл кредитів за групами банків протягом 2016- І пол. 2018 рр. спостерігаємо, що найбільшу частку займають кредити видані державними банками, які займають 50% всього обсягу, іноземні банки - 18%, на приватні — 32 %.

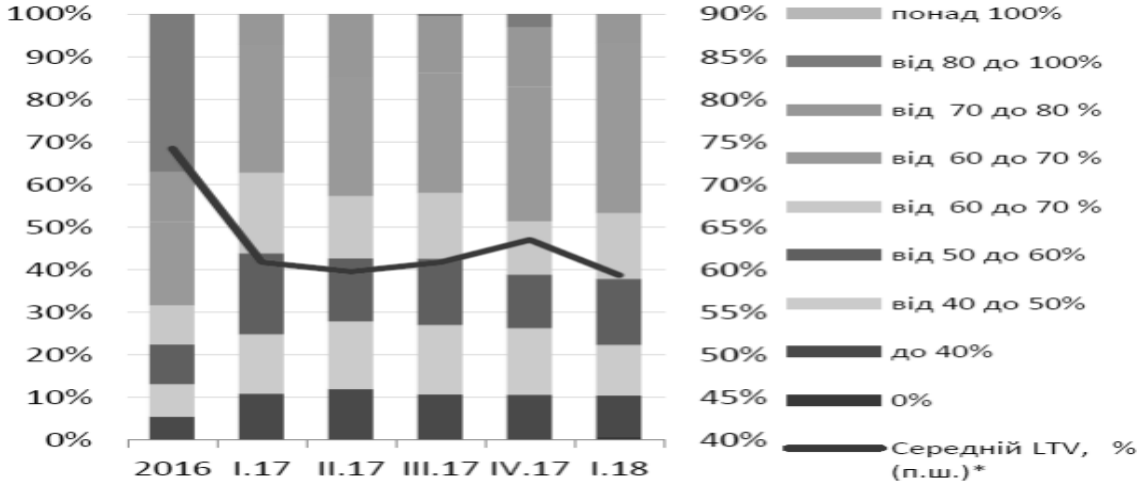

Рис. 1 Розподіл кредитів за LTV (Loan-to-value) станом на 2017-2018 рр.[2, с. 73]

При цьому, результати опитування показують, що кредитування житла продовжує зростати. У 2017 – І кварталі 2018 року опитані банки надали кредитів на купівлю, будівлю та реконструкцію житла на 2 млрд грн. Але цей обсяг є незначним порівняно з приростом усього роздрібного кредитування (обсяг кредитів фізичним особам у гривні зріс на 34 млрд грн). Видача менше 3 тис. кредитів на рік не може вплинути на ринок житлової нерухомості, якщо тільки в Києві щорічно на вторинному ринку житла укладається понад 30 тис. угод купівлі-продажу [2, с. 73].

Отже, банківське іпотечне кредитування має значний потенціал щодо забезпечення суттєвих якісних зрушень в економіці України. Саме тому, метою розбудови сучасної системи іпотечного кредитування в Україні, яка б відповідала прогресивним міжнародним нормам, є створення ефективних ринкових механізмів залучення довгострокових фінансових ресурсів в фінансово-кредитну сферу та забезпечення функціонування на цій основі ринку довгострокового іпотечного кредитування із застосуванням сучасної ринкової інфраструктури та фінансових

інструментів, що дозволить поступово знизити вартість іпотечних кредитів для населення та суб'єктів господарювання і збільшити строки кредитування.

Для того, щоб мати розвинутий ринок іпотеки, вітчизняні банки повинні збільшити обсяги кредитування хоча б в 3 рази. Кредитна активність банків упродовж досліджуваного періоду залишалась низькою, що пояснюється загальною фінансово-економічною кризою, стагнаційними процесами на ринку нерухомості, зниженням реальних доходів населення, високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та високою вартістю кредитних ресурсів. Для покращення ситуації держава повинна встановлювати загальні правила, забезпечуючи ефективність взаємодії всіх учасників ринку іпотечного кредитування.

Список використаних джерел:

1. Гребінська С. І., Огляд сучасного стану ринку іпотечного кредитування в Україні / С. І. Гребінська, О. П. Шмерко // Східна Європа: Економіка, бізнес та управління — Випуск 1 (12). - 2018. - с. 301-304.
2. Звіт про фінансову стабільність // Національний Банк України, червень 2018 р. - с. 76. - [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/32236491
3. Ішуніна А. Д. Методи оцінки забезпечення за іпотечними кредитами банку / Д. А. Ішуніна // Перспективи розвитку ринку фінансовох послуг: Київ. - 21-22 лютого 2017 р. – с. 249-251.
4. Опитування про умови банківського кредитування / Національний Банк України. - IV квартал 2018 (жовтень 2018). - с. 1-10 — [Електронний ресурс] — Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=20231434
5. Руда О. Л. Становлення іпотечного кредитування в Україні / О. Л. Руда // Ефективна економіка. - 2018 — №5. - с. 1- 6

***Ярослав Кікало**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чубарь О.Г, к.е.н., доцент

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Обрання вектору європейської інтеграції України як головного пріоритету зовнішньої та внутрішньої політики висуває підвищені вимоги щодо забезпечення стійкості та стабільності банківської системи, оскільки це є однією з найважливіших умов розвитку національної економіки будь-якої країни. Однак, в умовах посилення конкурентної боротьби, динамізму зовнішнього середовища, загострення економіко-політичних криз підвищується ризиковість банківської діяльності та невизначеність при прийнятті фінансових управлінських рішень, що й актуалізує необхідність більш детального дослідження різних аспектів процесу оцінки фінансової стабільності банків України [1].

Привабливість комерційного банку, з боку клієнтів, визначається його фінансовою стійкістю та вважається найважливішою визначальною характеристикою оцінки його конкурентоспроможності. З точки зору власників та менеджерів банку, фінансова стійкість – це запорука стабільного розвитку банку, яка вимагає здійснення багатоаспектної оцінки та аналізу.

Питанню дослідження фінансової стійкості банків присвячено численні публікації відомих фахівців у галузі банківської діяльності. Враховуючи напрацювання провідних українських і закордонних фахівців з аналізу та оцінки фінансової стійкості банків, слід констатувати, що визначення сутності дефініції «фінансова стійкість комерційного банку» не знайшло однозначного вирішення і потребує більш детального дослідження.

Передувати формулюванню сутності дефініції «фінансова стійкість» повинно розкриття етимології та сенсу категорії «стійкість». Математичний термін «стійкість», на сучасному етапі, безпосередньо залежать саме від сфери використання даного поняття. Список з описом поняття «стійкість» є досить довгий та різноманітний, але в нашому випадку, вважаємо за доцільне розглядати його лише з точки зору економічної категорії.

Економічне бачення даної категорії передбачає, що дефініція «стійкість» проявляє себе як деякий стан рівноваги економічного об’єкта, що відображає здатність дотримуватись визначених параметрів діяльності, функціонування та розвитку, не зважаючи на негативні дії факторів та чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

Все частіше українські вчені та практики використовують дефініції «стійкість» та «стабільність» як синоніми. Цьому передувало те, що переклад слова «stability» має декілька варіантів – стійкість, сталість, стабільність. Слід зауважити, що українські фахівці банківської сфери додають до цього переліку ще й категорію «надійність». Отже, в українській банківській практиці, та й не тільки, ототожнюють та/або розглядають дані категорії одну через іншу. Некоректно, як на нашу думку, ототожнювати ці поняття, вважаємо, що доцільно не лише їх розмежовувати, а й конкретно визначати взаємозв’язок між ними.

Фінансова стійкість - складова характеристика фінансової стабільності, його надійності, показниками якої, у свою чергу, є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість та ризик банку [3].

Отже, категорія «стійкість» є складовою частиною категорії «стабільність», яка в свою чергу містить в собі категорію «надійність». Якщо «стабільність» характеризує банківську установу з позиції сучасного й прогнозного розвитку, то категорія «стійкість» визначає саме внутрішній стан комерційного банку, який формується під впливом багатьох факторів: позицією на фінансово-кредитному ринку, залежністю від зовнішнього середовища, ефективністю фінансової діяльності тощо.

З даного переліку виходить, що стійкість банківського інституту можна розподілити на види: внутрішню, зовнішню і фінансову.

Позитивні, постійно зростаючі фінансові показники функціонування банківської установи є відбитком внутрішньої стійкості. На зовнішню стійкість банківської установи впливає оточення, в якому здійснює діяльність комерційний банк.

А найголовнішою, як на нашу думку, складовою частиною загальної стійкості комерційного банку є саме фінансова стійкість, яка є свідченням ефективної діяльності банку на постійній основі.

Фінансову стійкість банківської установи деякі вчені та практики банківської сфери пов'язують з розрахунком економічних показників надійності, платоспроможності та ліквідності. Інші ж ототожнюють фінансову стійкість з прибутковістю.

Проведене сутнісне дослідження категорії «фінансова стійкість комерційного банку» дозволяє виділити її основні ознаки. По-перше, це суспільно важлива категорія, оскільки всі члени суспільства зацікавлені в стійкому розвитку банківського сектору. По-друге, категорія «фінансова стійкість» - це не лише якісний показник банківської діяльності, а й кількісно вимірюваний.

Слід також зазначити, що нестабільність фінансового стану значної кількості вітчизняних банків є чи не основною загрозою економічній стабільності банківської системи України [2]. Стійкість функціонування банківської системи в цілому також відіграє велику роль як у відновленні національної економіки України, так і в створенні необхідних умов для забезпечення її зростання.

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова стійкість комерційного банку є важливою економічною категорією, яка характеризує стан ефективного функціонування банку попри наявність впливу різноманітних чинників та факторів.

Список використаних джерел:

1. Лесик В.О. Удосконалення процедури експрес-оцінки фінансової стабільності банків // Економіка та держава. - К., 2017. - 11. - С. 99-103.
2. Малахова О. Л. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення фінансової стійкості банківської системи України / О. Л. Малахова, С. В. Тетюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль, 2014. – Т. 16, № 1. – С. 275–284.
3. Смоляк В. А. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості банку / В. А. Смоляк, О. Л. Кузенко // Управління розвитком: Збірник наукових статей Харківського національного економічного університету. – 2011. – № 5 (102). – С. 45–46. 21.

***Марина Клішина**, студентка 5 курсу*
ДВНЗ «Університет державної фіскальної служби України», м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Актуальність теми полягає в тому, що банківська система віддзеркалює фінансово-економічний стан країни, яка першою реагує як на піднесення економіки, так і на її наближений спад. Надання банками повноцінних послуг і висока рентабельність банківських установ можливі тільки в умовах загальної фінансової стійкості економіки. Чим більша її стійкість, тим більш стабільна банківська система. У свою чергу банки можуть виступати причиною погіршення стану економіки.

Стабільність банківської системи – комплексна характеристика стану банківської системи, при якому реалізується її сутність і призначення в економічній системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами (спадом економіки, фінансовою кризою, трансформацією економіки тощо). Стабільність банківської системи характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування її структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу. [1]

Аналіз звітних даних по банківській системі в цілому та по окремих банках на основі відкритої статистичної звітності НБУ дає змогу визначити основні тенденції у банківській системі України протягом 2016-2017 рр..

По-перше, за підсумком 2017 року доходи банків України, у порівнянні з результатом минулого року, зменшилися на 6,53% і становили 178,23 млрд. грн. По-друге, витрати скоротилися на 42,1% – до 202,59 млрд. грн. Загалом, фінансовий результат діяльності БСУ за підсумком 2017 року був негативним та становив -24,36 млрд. грн. (-159,39 млрд. грн. за підсумком 2016 року) (табл.1). Від'ємний результат діяльності зумовлений в основному високими відрахуваннями в резерви 4 великими банками. За 2017 рік кількість банків, які показали негативний фінансовий результат скоротилася з 29 одиниць на початок року до 18 на кінець [2].

Таблиця 1

Основні показники результатів діяльності банківської системи України, млн. грн.

Показник	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.04. 2017	01.07. 2017	01.10. 2017	01.01. 2018
Чистий процентний дохід	49 051	54 086	39 066	44 169	11 571	24 050	37 770	53 075
Чистий комісійний дохід	20 999	23 387	22 568	24 180	6 622	13 710	21 480	27 467
Результат від торговельних операцій	3 304	15 511	21 490	8 243	4 367	4 518	5 181	7 331
ЧОД від основної діяльності	**73 354**	**92 984**	**83 124**	**76 592**	**22 560**	**42 278**	**64 431**	**87 873**
Чистий інший операційних дохід	-7 207	-5 486	-3 424	-1 315	-280	-1 550	-2 117	-4 093
Чистий операційний дохід	66 147	87 498	79 700	75 277	22 280	40 728	62 314	83 780
Інший дохід	5 566	5 064	4 577	5 674	580	1 091	1 674	2 418
Загальні адміністративні витрати	40 672	44 614	36 742	39 356	10 009	20 631	32 105	44 189
Відрахування в резерви	27 975	103297	114541	198310	6 331	20 033	26 214	48 676
Податок на прибуток	1 630	-2 383	-406	-418	703	1 511	2 408	3 293
Фінансовий результат поточного року	**1 436**	**-52 966**	**-66 600**	**-159386**	**5 086**	**-1 653**	**1 405**	**-24 360**
Коефіцієнт ефективності діяльності	138,43%	154,48 %	167,14 %	152,34 %	193,50 %	171,04%	167,09 %	158,01 %
Загальні адміністративні витрати/валовий дохід	24,0%	21,2%	18,4%	20,6%	22,1%	23,71%	24,4%	24,7%
ROA	0,12%	-4,07%	-5,46%	-12,60%	1,64%	-0,27%	0,15%	-1,94%
ROE	0,81%	-30,46%	-51,91%	-116,7%	15,2%	-2,33%	1,28%	-15,96%

Джерело: [2]

У 2017 році обсяги чистого операційного доходу від основної діяльності збільшилися на 11,3 млрд. грн. (+14,73%). Загальна сума ЧОД станом на 01.01.2018 р. склала 87,8 млрд. грн. (за підсумком 2016 р. – 75,6 млрд. грн.).

Збільшення доходів протягом 2017 року пов’язане в першу чергу зі зменшенням відрахувань в резерви, обсяг яких скоротився на 149,6 млрд. грн., та станом на 01.01.2018 р. відповідав 48,7 млрд. грн., а також зростанням чистого

процентного й чистого комісійного доходу. Високий показник відрахувань в резерви на 01.01.2017 р. пояснюється резервуванням кредитного портфеля Приватбанку після переходу у державну власність.

За підсумком 2017 р. 18 із 82 функціонуючих банків отримали збитки на загальну суму 40,28 млрд. грн. Інші банківські установи, що завершили звітний період з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 15,92 млрд. грн. Прибутку [2].

Найбільш збитковими за результатами 2017 р. стали державний ПРИВАТБАНК, а також 2 банки з російським капіталом: Промінвестбанк та ВТБ банк. На топ-3 найбільш збиткових банківських установ за підсумком 2017 р. припадало 86,2% загального обсягу збитку, отриманого БСУ.

Серед найбільш прибуткових за підсумком 2017 року були банки з іноземним капіталом: Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк та Креді Агріколь Банк (див. рис. 5.3 та 5.4). На топ-3 найбільш прибуткових банків за підсумком 2017 року припадало 44,2% загального обсягу прибутку, отриманого БСУ. Слід зауважити, що в топ-10 прибуткових банків входять 2 державних банки, проте їхні доходи є досить умовними, оскільки протягом 2017 року Ощадбанк і Укрексімбанк були докапіталізовані на загальну суму 14,7 млрд. грн. та 7,7 млрд. грн. Відповідно [2].

Таким чином, дані фінансової звітності банківської системи України протягом 2016 – 2017рр., можна зробити висновки, що стабільність банківської системи у загальному значенні слід розуміти як здатність протистояти перешкодам у її функціонуванні для того, щоб вона могла здійснювати роль фінансового посередника в економіці. Саме стабільність банківської системи є основою для прийняття раціональних рішень у сфері капіталовкладень та сприяє ефективній діяльності господарських суб'єктів. Оскільки стабільність банківської системи визначає стабільність економічного середовища, яке оточує банк, то досягти цієї якісної характеристики неможливо без забезпечення стійкості окремих банків.

Отже, подальші дії держави щодо підтримки стабільності банківської системи мають включати в себе наступні кроки:

1. Залучення у банківську систему додаткових пасивів, бажано довгострокових і у національній валюті. Найбільше потенційне джерело залучення пасивів – кошти населення поза банками, їх потенціал – у рази більший, ніж очікувані позики від міжнародних фінансових організацій. Одним із інструментів, що має стимулювати повернення коштів у банківську систему та поступове зростання банківських пасивів є підвищення гарантованої державою суми відшкодування вкладів фізичних осіб.
2. Пом'якшення вимог НБУ щодо обов'язкових витрат на формування страхових резервів під проблемні кредити для банків шляхом зниження норм

відрахувань для проблемної заборгованості категорій якості ІІІ, IV та V. Зокрема, для «субстандартних» кредитів – до рівня 10 % від суми наданих кредитів, «сумнівних» – до рівня 20 % від суми наданих кредитів; «безнадійних» – до рівня 50 % від суми наданих кредитів, що дасть змогу зменшити витрати абсолютної більшості банків та дозволить їм вийти на рівень беззбитковості. Впровадження даних заходів має сприяти забезпеченню стійкості банківської системи держави як ключового елементу макроекономічної стабільності у середньостроковій перспективі [3].

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: - http://www.bank.gov.ua
2. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rurik.com.ua
3. Вергелюк Ю.Ю. Теоретичні засади визначення якості фінансових послуг банківських установ України – Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2016. – Том 25. – № 2. – 167 с. – ISSN 1993-0259. – ISSN 2219-4649.

Лідія Клюско, *к.е.н., доцент*
Вікторія Матвійчук*, студентка 5 курсу*
Ольга Гринюк*, студентка 5 курсу*
Національний університет ДФС України, м. Ірпінь

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ГРОШОВО-КРЕДИТНОМУ РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Загальновідомо, що потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання будь-якої країни. Що стосується вітчизняних банківських установ, то вони проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних економічних трансформацій та економічних потрясінь. Швидка зміна умов функціонування, відкритість зовнішньому середовищу, схильність до внутрішніх перетворень спонукають діяльність банківських установ до постійного удосконалення. Оскільки, рівень розвитку економіки значною мірою залежить від стану банківської системи, то, необхідність здійснення діяльності банківських установ України має особливе значення в період розвитку фінансового і грошово-кредитного ринків.

В цілому, в економічній літературі сформовано основні організаційно-економічні умови, які визначають потребу системного здійснення і впорядкування банківської діяльності на грошово-кредитному ринку, і до них відносять такі [1, с. 504]:

1. Необхідність регулювання грошового обігу в країні у зв'язку з можливістю банків застосовувати емісійний механізм в ході здійснення своїх основних кредитно-розрахункових операцій з обслуговування суб'єктів ринку. Тільки за таких обставин створюється можливість для забезпечення господарського обороту країни оптимальною кількістю платіжних коштів, тому функціонування банків у межах системи є необхідною (хоч і недостатня) умовою стабільності грошового обігу як одного з основних факторів стабільного розвитку національної економіки загалом.

2. Необхідність організації платежів у господарстві, що пов'язано з опосередковуванням банками обігу переважної частини грошової маси. Можливості безперебійного функціонування суб’єктів господарювання усіх секторів економіки вирішальною мірою залежать від своєчасності й повноти розрахунків, що здійснюються банками.

3. Необхідність підтримання стабільного функціонування банків як гарантії збереження коштів клієнтів і забезпечення ефективного процесу кредитування економіки. Стійкість банків вважається одним із пріоритетів економічної політики держави, бо від цього вирішальною мірою залежать макроекономічна стабільність і економічне зростання в країні.

Будучи інституцією фінансового перерозподілу капіталу, банки пропонують клієнтам значну кількість різноманітних банківських продуктів та послуг. Проте є наявний визначений базовий перелік операцій, без яких банк не може функціонувати, зокрема кредитна діяльність. У структурі активних операцій банку найбільшу питому вагу займає саме кредитна діяльність, тому найбільша частина активів банку вкладається саме у кредитні операції [2, с. 95].

З огляду на це, необхідно зазначити те, що наданню коштів позичальникам у якості кредиту передує процес формування кредитних ресурсів. Тобто кредитна діяльність передбачає, з одного боку, формування кредитного ресурсу, а з іншого – його використання у процесі кредитування позичальників.

Отже, банківське кредитування здійснює свій вплив не лише на банки і їхніх позичальників, а й на суб’єктів, за рахунок коштів яких вони формують кредитні ресурси. Такий підхід зумовлює провідну роль кредитної діяльності і вимагає особливих умов її регулювання і захисту [3, с. 217].

Останнім часом на ринку банківських послуг змінились пріоритети: від кількісних показників банківського обслуговування до якісних характеристик банківських послуг. Це зумовлено конкуренцією всередині банківської системи, яка характеризується інтенсивним розвитком, тому реалізація діяльності банків вимагає постійного аналізу вимог клієнтів, оперативного реагування на зміни ринку банківських продуктів та послуг. Тобто вона стає орієнтованою на клієнтів [4, с. 282].

Підсумовуючи вищезазначене, очевидним стає той факт, що діяльність банківської системи потребує постійного вдосконалення. Задля вирішення таких завдань можна запропонувати наступний комплекс заходів: забезпечення прозорості діяльності банківських установ в Україні; підвищення стабільності умов функціонування банківських установ; вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності позичальників; стимулювання розвитку довгострокового кредитування; приведення у відповідність нормативів та стандартів діяльності банківських установ до світових вимог; створення сприятливих пільгових умов для кредитування малого та середнього бізнесу; посилення заходів щодо неповернення наданих кредитів; забезпечення диверсифікації банківських активів та ін. Вирішення вказаних завдань дозволить забезпечити належну фінансову стійкість банківської системи - з одного боку, а з іншого – сприятиме більш ефективному використанню кредитних ресурсів у виробничому секторі [5, с. 118].

Насамкінець необхідно зазначити, що в сучасних умовах ринкового механізму господарювання в країні значення стабільної і ефективної банківської системи суттєво зростає, і вона перетворюється на одну із найважливіших складових успішного розвитку економіки. Діяльність банківських установ є необхідним елементом для розвитку економіки та забезпечення стабільності держави, яка потребує постійного вдосконалення. Тому, сукупність розглянутих організаційно-економічних умов визначає необхідність формування банківської системи як цілісної і регульованої певним чином структури, яка охоплює усі банки країни, на відміну від інших суб'єктів економічних відносин, що діють у межах чинного законодавства на цілком самостійних засадах. Найбільш значнішим видом діяльності банків виступає саме кредитна, оскільки поряд з тим, що вона є найбільшим джерелом отримання їх доходів, забезпечує економіку необхідними для її розвитку фінансовими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
2. Доценко І. О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку / І. О. Доценко, В. В. Доценко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – № 12 (1) – С. 94-98.
3. Коваленко В. В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: наукове вид. / В. В. Коваленко. – Одеса : атлант, 2015. – С. 215-218.
4. Малахова О. Л. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення стійкості банківської системи України / О. Л. Малахова, С. В. Тетюк // Економічний аналіз. – 2014. – № 1 (том 16). – С. 275-284.
5. Няньчук Н. Сучасні тенденції розвитку кредитної діяльності банків України / Н. Няньчук // Екон. простір: зб. наук. праць. – №20/1.–Дніпропетровськ: ПДАБА,–2014.–С.116-121.

***Надія Ковач**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Заславська О.І., к.е.н.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» ТА ОЦІНКА ЙОГО РИЗИКУ

Діяльність комерційних банків пов'язана зі станом економіки країни, діяльністю людей і здійснюється в умовах коливань рівня попиту та пропозиції на банківські послуги, конкуренції, наявності різноманітних ризиків та багатьох інших факторів [3, с. 58]. Кожна операція банківської установи супроводжується ризиком, при цьому серед багатьох ризиків, з якими зіштовхується банк у процесі здійснення своєї діяльності, одним із основних є кредитний ризик.

Особливе місце серед банківських операцій займають кредитні, адже саме вони є найважливішим джерелом отримання прибутку для банківської установи та приносять банку більше 90% загального доходу. Відповідно кредитні операції становлять більшу частину банківського портфеля активних операцій та є цілісним об'єктом управління, який характеризується його специфічними особливостями [1, с. 58].

Портфельний кредитний ризик – середньозважена величина ризиків щодо всіх угод кредитного портфеля, де вагами виступають частки сум угод у загальній сумі кредитного портфеля [2, с. 42].

Дослідимо склад кредитного портфеля ПАТ «*Райффайзен Банк Аваль*» (рис. 1).

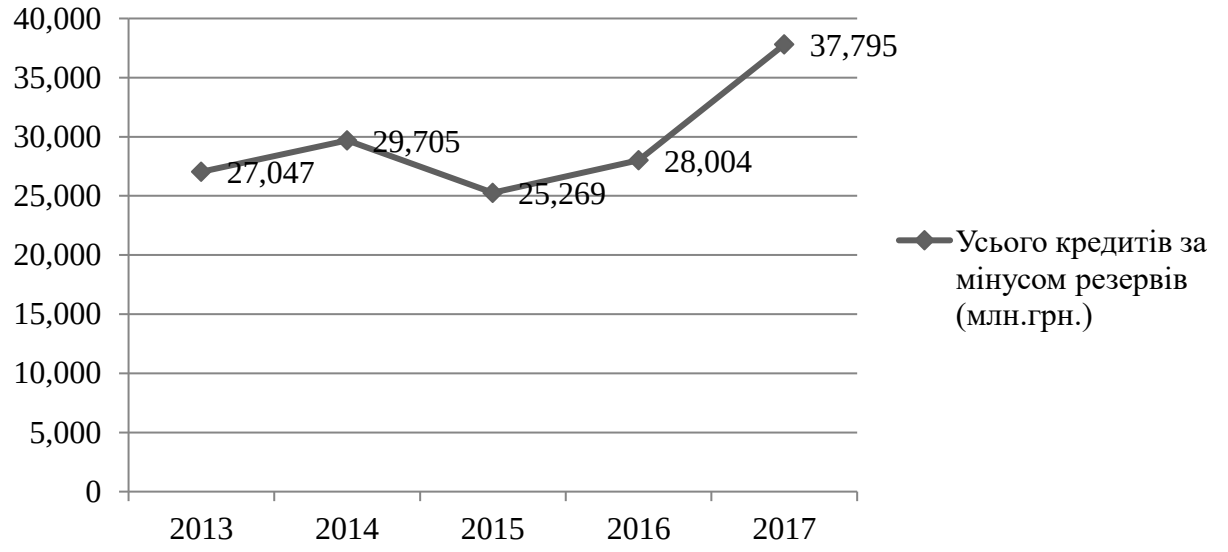

Рис. 1. Динаміка зміни обсягу кредитного портфеля ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» протягом 2013–2017 рр. [5]

Як свідчать дані рис. 1 протягом заданого періоду існувала неоднозначна тенденція щодо обсягів кредитування. Так, станом на 2013 р. обсяг виданих банком кредитів складав 27 047 млн. грн., на 2014 р. – 29 705 млн. грн., на 2015 р. – 25 269 млн. грн., на 2016 р. – 28 004 млн. грн., на 2017 – 37 795 млн. грн. В останні роки можна спостерігати тенденцію до зростання суми наданих кредитів, що у свою чергу свідчить про довіру населення до банківської установи та збільшення доходів громадян.

Тенденції, які спостерігалися у 2015–2017 рр., характеризувалися підвищенням обсягів кредитування досліджуваною банківською установою. Найбільше зростання обсягів кредитування спостерігалося у 2017 році, що у грошовому еквіваленті становило на 9 791 млн. грн. більше, ніж у 2016 році. Зниження обсягів кредитування у 2015 році можна пов'язати із напруженою ситуацією у суспільстві та економіці, політичним становищем та девальвацією національної валюти. Через це у відповідному році банк був змушений збільшити розміри резервів та перерахувати валютну позицію. Водночас операційний результат роботи банку був позитивним і становив 3,12 млрд. грн.

Кредити юридичним особам є ключовим джерелом банківського кредитування у ПАТ «*Райффайзен Банк Аваль*» (рис. 2).

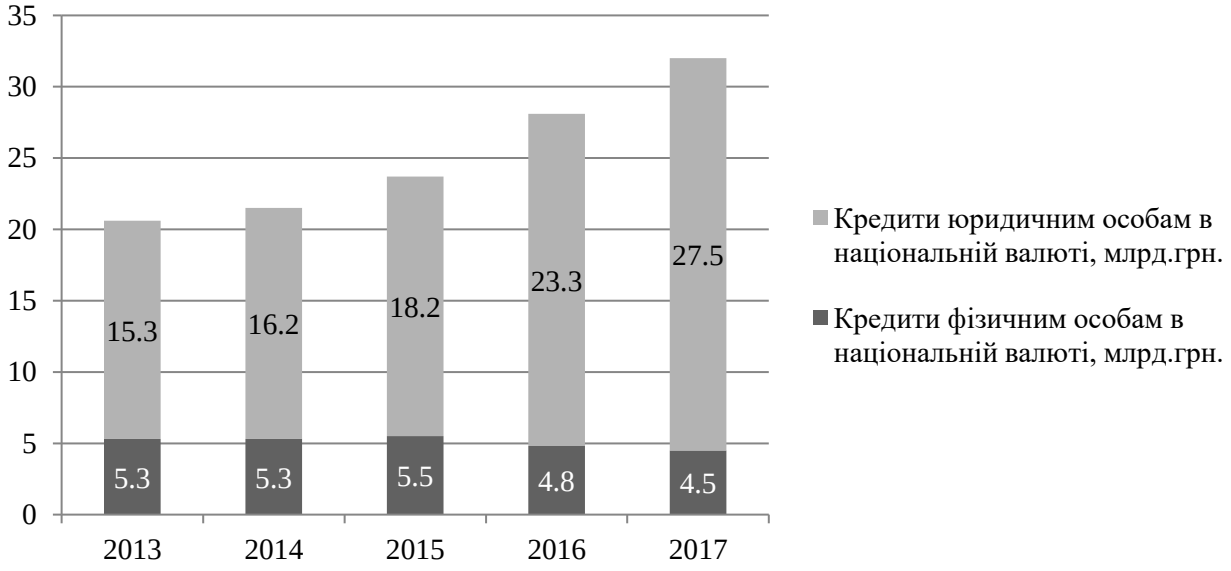

Рис. 2. Кредити, надані клієнтам у національній валюті у ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2013–2017 рр. [4]

Як свідчать дані на рис. 2 протягом досліджуваного періоду існувала чітка тенденція щодо підвищення обсягів надання кредитів юридичним особам у національній валюті. Так, за 2013–2017 рр. їх обсяг збільшився на 12,2 млрд. грн., що у відсотковому відношенні складає майже 80%. Відповідно найбільше зростання відбулось у 2016 році.

Станом на 31 грудня 2017 року банк мав концентрацію кредитів у розмірі 7 685,5 млн. грн., наданих десятьом найбільшим позичальникам або групам позичальників – 17,17% загального кредитного портфеля (2016 р.: 10 349,3 млн. грн., 19,11%). За цими кредитами було сформовано резерв у розмірі 548,5 млн. грн. (2016 р.: 6 586,8 млн. грн).

Кредити в ПАТ «*Райффайзен Банк Аваль*» надаються переважно підприємствам, які здійснюють свою діяльність в таких галузях: торгівля, сільське господарство та харчова промисловість, виробництво, нерухомість та будівництво, послуги, транспорт і зв'язок, інші галузі. Так, концентрація наданих кредитів клієнтам по напрямам кредитування представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Склад кредитів за напрямами кредитування ПАТ КБ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2014–2017 рр., у тис. грн. [4]

Напрям кредитування	2014	2015	2016	2017
Торгові підприємства	10 915 278	12 439 253	11 426 579	13 114 337
Сільське господарство та харчова промисловість	7 103 590	7 323 128	10 497 162	12 110 509
Фізичні особи	16 643 015	20 707 991	16 447 125	7 825 106
Виробництво	8 556 618	8 159 902	8 039 789	5 017 228
Нерухомість та будівництво	4 831 361	5 512 219	5 202 760	4 799 706
Послуги	1 852 586	1 710 747	1 490 034	855 774
Транспорт і звязок	701 964	786 918	693 729	583 658
Інші галузі	920 818	434 395	368 259	449 186
Всього	**51 525 230**	**57 074 553**	**54 165 437**	**44 755 504**

Кредитна політика банку, виходячи з даних аналізу галузевої структури наданих кредитів та з урахуванням механізму управління кредитним портфелем, має забезпечити більш рівномірний розподіл кредитних вкладень між галузями національної економіки, що приведе до підвищення диверсифікації кредитів та зниження кредитного ризику.

Розрахуємо значення значення ризику кредитного портфеля ПАТ «Райффайзен банк Аваль» у 2013–2017 рр. Для цього визначимо співвідношення суми резерву на покриття кредитного ризику для відповідних років до залишків кредитів і позик. Відповідно розрахований показник занесемо до табл. 2.

Таблиця 2

Ризик кредитного портфеля ПАТ «Райффайзен банк Аваль» (млн. грн.) [4]

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Розрахункова сума резерву на покриття кредитного ризику	8 849	-13 866	-30 056	-25 636	7 139
Залишки кредитів і позик	27 047	29 705	25 269	28 004	37 795
Ризик кредитного портфеля, %	32,71	-46,68	-118,8	-91,54	18,89

Згідно з даними табл. 2 у 2017 році ризик кредитного портфеля банку істотно зменшився і склав 18,89% – це найкращий показник за увесь аналізований період, що свідчить про активізацію кредитної політики банку та ефективний ризик-менеджмент.

Відповідно до проведеного дослідження можна підсумувати, що протягом аналізованого періоду банк функціонував доволі стабільно. Крім того, варто зауважити, що ситуація щодо ризиків, які бере на себе банк у процесі здійснення кредитування клієнтів є керованою. Проте, необхідно звернути увагу на неоптимальну організацію кредитного портфеля в контексті ризикованості за кредитними операціями та галузевою структурою.

Список використанних джерел:

1. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитний портфель» та аналіз його характеристик / С. Говоруха // Вісник Львівського університету. – 2012. – Вип. 39. – С. 125–127.
2. Карагодова О. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку / О. Карагодова, Л. Распутна // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С.40–42.
3. Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. Національний банк і грошово-кредитна політика: / Кол. авт.: А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук та ін. ; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М.Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.
4. Окрема фінансова звітність згідно з МСФЗ ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2013-2017 рр. // Офіційний сайт ПАТ «Райффайзен банк Аваль» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.aval.ua/about/bank_reports/.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minfin.com.ua/ua/company/aval/rating/?date=2018-03-07.

Каріна Коновалюк, *студентка 3 курсу*
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця
Науковий керівник: Карпова Т.С., к.е.н, доцент

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Вклади та депозити є основною складовою залучених коштів комерційних банків. Структура та обсяги банківських ресурсів формуються на основі тимчасово залучених вільних коштів фізичних та юридичних осіб, в наслідок чого гарантується ефективна діяльність банків. Для більшості банків основними кредиторами є фізичні особи, які формують як банківські ресурси, так і довіру до банку та банківської системи в цілому. Зарубіжні дослідження свідчать про те, що на відмінну від депозитів юридичних осіб, депозити фізичних осіб є найстійкішим ресурсом, за якими спостерігається значно менший рух коштів. Дані депозити значно відрізняються за розмірами та чисельністю, у порівнянні з депозитами юридичних осіб, які є великими за розмірами та їх кількість є менш чисельнішою. Разом з тим при будь-яких конфліктах у суспільстві депозити фізичних осіб є

найбільш вразливим продуктом банківського бізнесу, що створює загрозливу ситуацію як для банку, так і для банківської системи в цілому [1].

Операції з депозитами банку є предметом наукових досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних вчених таких як П. Роуз, І. Бланка, А.Мороза, О.В. Васюренко, Л.О. Примостки, А.М. Герасимовича, Н.П. Дребота, Н. А. Лунякова, Н.І. Волкової, В.В. Коваленко, О. Береславської, Р. Корнилюка, С. Науменкової, Є. Носової, А. Шкляра, Е. Шульца, які досліджували сутність депозитної діяльності банків, особливості депозитної політики, депозитні ризики, методологію здійснення депозитних операцій, шляхи підвищення ефективності управління депозитними операціями, зростання обсягу депозитних операцій, їх вплив на ресурсну базу банку, технологію проведення вкладних операцій з фізичними та юридичними особами [6].

Депозитний ринок є важливим елементом у структурі фінансового ринку. Відомо, що ефективна діяльність банку повною мірою залежить від обсягу ресурсів, якими він володіє. За умови недостатньої ресурсної бази комерційні банки не в змозі виконувати свої основні функції, а саме – кредитування поточних потреб фізичних та юридичних осіб. Саме депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку і слугують мірою довіри та визнання діяльності банку вкладниками. Депозитні операції - це договірні відносини банку з клієнтом. Депозитний договір засвідчує право банку управляти залученими коштами та право вкладників отримати в чітко визначений строк суму депозитного вкладу і відсотків за його користування. Депозит (із лат. – річ, віддана на збереження) – це економічні відносини щодо передачі коштів клієнта в тимчасове користування банку [3].

Після фінансової кризи банки України почали втрачати залучені кошти. У таких умовах банки потребують упровадження нової ефективної депозитної політики. Депозитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення грошових коштів вкладників та інших кредиторів і визначення найефективнішої комбінації її джерел. Мета депозитної політики полягає в досягненні максимального прибутку при всебічному задоволенні потреб клієнтів у депозитних послугах [, с. 167]. Якщо поглянути на стан депозитних ресурсів на початку 2017 р., то обсяг депозитів фізичних осіб в українських банках в національній валюті збільшився на 5%. Депозити населення у валюті, навпаки, зменшилися на 2,5%, порівняно з показниками кінця 2016 року. Сукупний портфель депозитів юридичних осіб в гривні також зріс на 5%. У валюті – майже не змінився.

Національний банк України розділяє банки на три групи:

- банки з державною часткою (у яких держава прямо або опосередковано володіє часткою більше 75% статутного капіталу банку). До таких банків відносять: Ощадбанк, Приватбанк.

- банки іноземних банківських груп (контрольні пакети акцій яких належать іноземним фінансово-банківським групам): Альфабанк, Райффайзен Банк Аваль.

- банки з приватним капіталом (в яких серед кінцевих власників істотної участі один або кілька приватних інвесторів, прямо і / або побічно володіють не менш ніж 50% статутного капіталу банку): ПУМБ, Таскомбанк.

На рисунку 1 розглянемо динаміку вкладів населення у банках за 2017 рік.

Таблиця 1

Динаміка вкладів населення у банках за 2017 рік

Назва банку	Депозити фізичних осіб				Депозити юридичних осіб			
	гривневі		валютні		гривневі		валютні	
	Зміна у %	Зміна у млн. грн	Зміна у %	Зміна у млн. грн	Зміна у %	Зміна у млн. грн	Зміна у %	Зміна у млн. грн
Ощадбанк	-1%	-440	4%	1211	35%	9863	-6%	-2881
Приватбанк	11%	7137	-6%	-4696	63%	9602	-7%	-1034
Альфа-Банк	-2%	-120,8	-1%	-83,44	-20%	-1653	5%	110,5
Райффайзен Банк Аваль	1%	131,2	2%	128	-2%	-388	15%	655,6
ПУМБ	1%	58,59	-4%	-348,6	11%	1267	-13%	-968
Таскомбанк	32%	464,9	27%	253,8	7%	187	30%	217,7

Розроблено автором на основі джерела [2]

Характеризуючи дані, наведені в таблиці 1, можна зробити висновок, що після націоналізації Приватбанку вклади фізичних та юридичних осіб в національній валюті значно зросли. Валютні депозити втратили свою актуальність у зв'язку із знецінення національної валюти. Так як ситуація із національною валютою не є стабільною, існує безліч ризиків втрати вкладених коштів на депозитні рахунки. Також однією з важливих причин зменшення вкладів на депозитні рахунки у валюті, є дуже низька відсоткова ставка.

На сучасному депозитному ринку спостерігається стрімке зниження ставок за валютними депозитами. З початку 2017 року серед 25 учасників ринку жоден банк не підвищив депозитних ставок, один зберіг наявні, тоді як решта знизили на 0,5-5 процентних пунктів, у середньому – на 2,5 п.п. Середня ставка за депозитами з можливістю розірвання опустилась нижче рівня 2011 року. Із банківського ринку масово зникають депозити з правом поповнення та можливістю дострокового розірвання. Схоже, депозитний ринок прямує у бік спрощення, за якого залишиться лише два види депозитів: строкові без права зняття та ощадні з вільним рухом коштів [7, 23].

НБУ сформував рейтинг банків України за депозитами фізичних та юридичних осіб станом на 1 липня 2017 року (таблиця 2).

Таблиця 2

Рейтинг банків за депозитами фізичних та юридичних осіб

№	Банк	Депозити фізичних осіб	Депозити юридичних осіб
1.	Приватбанк	159 561 569	39 875 434
2.	Ощадбанк	74 603 999	73 932 281
3.	Укрексимбанк	23 833 267	64 568 757
4.	Райффайзен Банк Аваль	18 342 288	29 214 610
5.	Альфа-Банк	17 642 822	13 573 756
6.	Укргазбанк	15 603 119	42 301 361
7.	Укрсоцбанк	15 315 647	19 071 553
8.	ПУМБ	14 341 302	18 460 769
9.	УкрСиббанк	11 849 687	22 096 360
10.	ОТП банк	9 142 769	18 294 697

Розроблено автором на основі джерела [5]

***** Зауваження: на даний момент Укрсоцбанк припинив свою діяльність та існує в складі Альфа-Банку.

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зробити висновок, що для клієнтів-фізичних осіб ПриватБанк пропонує вигідні умови з розміщення вільних коштів за депозитними програмами банку. Банк пропонує досить високі відсоткові ставки на ринку.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що ринок депозитних послуг є нестабільним. Гарантією успішного управління депозитними операціями є взаємовигідні відносини між банком і клієнтом, щоб збільшити депозитні залучення, банк повинен ретельно і постійно вивчати інтереси і запити вкладників. Попри нестабільність депозитного ринку, результати проведеного дослідження демонструють позитивну динаміку в організації депозитної діяльності українських банків. Обсяг депозитних ресурсів за останні роки збільшився, що свідчить про поступове відновлення довіри клієнтів-вкладників до банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Бартош О.М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення / О.М. Бартош // Збірник матеріалів міжнародної практичної конференції. – Черкаси , 2017
2. Бізнес Цензор [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://biz.censor.net.ua/resonance/3026108/nasklki_zrosli_vkladi_naselennya_v_bankah
3. Коваленко В.В. Депозитна діяльність банків України: реалії та розвиток на майбутнє / В.В. Коваленко //Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 834–837.
4. Науменкова, С. В. Підвищення доступності фінансових послуг: актуальні питання регуляторної практики / С. В. Науменкова // Фінанси України. – 2013. – №10. – С. 20-33.
5. Офіційний сайт Національного Банку України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/index.

6. Росола У.В. Оцінка сучасного стану депозитного ринку України. / У.В. Росола // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2018
7. Труш Г.В. Трансформація депозитної політики комерційних банків / Г.В. Труш // Збірник матеріалів міжнародної практичної Інтернет-конференції. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 166–168

***Михайло Кравченко**, студент 1-го курсу магістратури*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Чкан І.О., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЛІЗИНГУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Перед багатьма підприємствами виникає серйозна проблема пошуку варіантів фінансування розвитку виробництва, впровадження новітніх технологій, придбання сучасного устаткування. У ситуації, коли власних фінансових ресурсів недостатньо, лізинг є одним із найбільш доступних і ефективних способів фінансування розвитку бізнесу.

Лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів. Об’єктом лізингу може бути нерухоме і рухоме майно, призначене для використання як основні фонди, не заборонене законом до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг. Не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці) [1].

Для чіткого розуміння сутності, змісту та основних завдань лізингової діяльності необхідно дослідити принципи лізингових відносин. Основними з них є: платність (лізингоодержувачу надається основний засіб у користування за певну плату); терміновість (лізингодавець передає майно орендарю на визначений у договорі строк); окупність (передбачено покриття усіх витрат лізингодавця на купівлю обладнання та передачу його в користування); прибутковість (сторони лізингової угоди повинні отримати в результаті своєї діяльності прибуток); цільове призначення (лізингове майно повинне використовуватися з виробничою метою); розмежування функцій власника і користувача об‘єкта лізингу (право власності передбачає володіння, користування, розпорядження майном); пріоритет лізингодержувача (саме йому відводиться активна роль щодо ініціюванню лізингових відносин, пошуку необхідного обладнання та його виробника) [4].

Суб'єктами лізингу можуть бути: лізингодавець – юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу; лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця; продавець – фізична або юридична особа, в якої лізингодавець набуває річ, що в наступному буде передана як предмет лізингу лізингоодержувачу; інші юридичні або фізичні особи, які є сторонами багатостороннього договору [2].

У межах довготермінової оренди розрізняють два основних види лізингу – фінансовий та оперативний. Фінансовий лізинг – угода (договір), що передбачає виплату протягом терміну її дії встановленої суми лізингових платежів, які включають суму амортизації машин та обладнання, спроможної забезпечити фіксований прибуток. До оперативного лізингу належать усі угоди, термін дії яких менший за амортизаційний період майна, що передається у платне користування.

Основні переваги лізингу:

1. Лізинг дає можливість використання нових високих технологій без значних додаткових капіталовкладень.

2. Основною перевагою перед кредитуванням є нижчі вимоги по заставі.

3. Позитивним є також те, що лізингові платежі відносяться на собівартість продукції в повному обсязі, що знижує оподатковуваний прибуток.

4. Лізинг як активна форма кредитування посилює конкуренцію між банками та лізинговими компаніями, знижує вплив на позичковий відсоток, що стимулює приплив капіталів у виробничу сферу [3].

Лізинг є одним із факторів зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, покращення якості послуг, підвищення ефективності виробництва і як наслідок, зміцнення позицій на вітчизняному та світовому ринках. Його можна розглядати як різновид довгострокового кредиту, що надається в майновій формі і погашення якого здійснюється в розстрочку.

Основною проблемою становлення лізингу в Україні є нерозвинена інфраструктура ринку лізингу, яка повинна включати широку інформаційну систему, мережу страхових і консалтингових компаній, банківські та інші фінансові установи, маркетингові агентства, рекламу тощо.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15
2. Інформаційний портал Wikipedia [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org
3. Свідзінський Ю. Застосування фінансового лізингу для оновлення основних засобів середнього та малого бізнесу // Фондовий ринок. – 2007.
4. Снігір Л. Лізинг: як використати його переваги: посібник / Лідія Снігір. – К.: Центр комерц. права, 2011. – 127 с.

***Наталія Кузьменко**, студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н.,доцент

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ – УЧАСНИКІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ

Банківська система будь-якої держави відіграє важливу роль у функціонуванні та розвитку економіки країни, вона є її невід'ємною частиною. Банки, як суб'єкти грошово-кредитного ринку, виступають покупцями та продавцями грошових коштів, здійснюючи при цьому ряд важливих функцій, таких як: мобілізація тимчасово вільних коштів, кредитування, здійснення розрахунків.

В умовах сьогодення кількість банківських установ зменшується. За даними Національного Банку України станом на 01.01.2018 рік в Україні діє 82 банківські установи, з них 38 – банки з іноземним капіталом (рис.1).

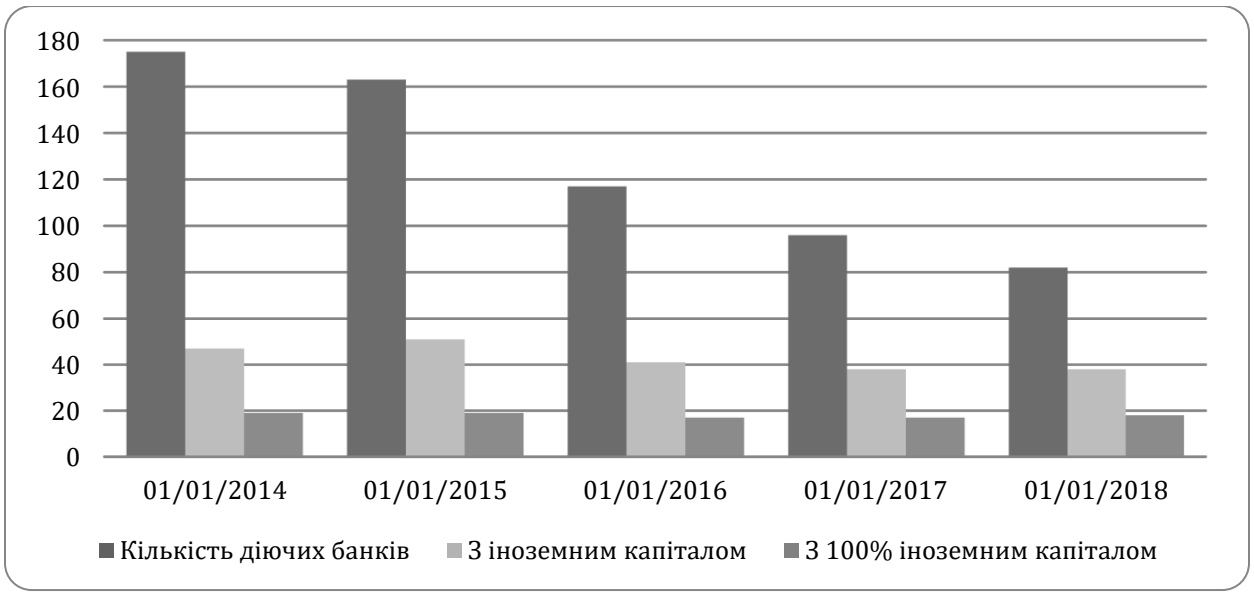

Рис. 1. Кількість банків України станом на 2014-2018 рр.

Джерело [4]

Тобто, з кожним роком банкам все важче пристосовуватися до швидкого перебігу подій, що відбуваються на різних ринках та в економіці в цілому. Неплатоспроможність та неліквідність банків вказує на те, що дані установи не можуть адекватно реагувати на економічні процеси, які відбуваються як на макрорівні, так і на макрорівні.

Загалом можна виділити наступні тенденції розвитку банківського сектору в Україні:

1. зменшення кількості банківських установ, у тому числі з іноземним капіталом;

2. зростання недовіри населення до діяльності банків;

3. тенденція до здешевлення кредитних ресурсів в Україні [5];

4. збільшення мінімального розміру статутного капіталу банків. Відповідно до цього Національним Банком України розроблено графік поступового приведення статутного капіталу у відповідність до вимог, а саме до розміру, не меншого, ніж:

300 мільйонів гривень – до 11 липня 2018 року;

400 мільйонів гривень – до 11 липня 2019 року;

450 мільйонів гривень – до 11 липня 2020 року;

500 мільйонів гривень – до 11 липня 2024 року [1].

Основною статтею доходів банків є процентні доходи [3], серед яких доходи від кредитування суб'єктів господарської діяльності займають домінуючу позицію. Але на сьогоднішній день підприємства не мають можливості взяти кредит в банку, адже процентні ставки майже не підйомні для даних суб'єктів економічних процесів в умовах кризи. Тому банківська сфера недоотримує коштів, за рахунок яких вона могла б функціонувати(табл.1).

Таблиця 1

Показники діяльності банків України

	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Активи банків, млн.грн	1278095	1316852	1 254 385	1 256 299	1 333 831
Пасиви банків, млн.грн.	1278095	1316852	1 254 385	1 256 299	1 333 831
Рентабельність активів, %	0,12	- 4,07	-5,46	-12,60	-1,93
Рентабельність капіталу, %	0,81	-30,46	-51,91	-116,74	-15,84

Джерело: створено автором на основі [4]

Як свідчать дані табл.1, обсяг активів та пасивів банків постійно коливається та станом на 01.01.2018р. він є найбільшим, тобто можна зробити висновок, що є тенденція до розвитку. Щодо рентабельності активів то можна сказати, що за останні роки банки не мають прибутку від своїх активів, така ж ситуація зберігається і в розрізі пасивів.

Однією з головних проблем розвитку банківської системи є низький рівень її конкурентоспроможності: українські банки не можуть конкурувати з іноземними банками, а тому з кожним роком кількість банків з іноземним капіталом зростає, і відповідно зростають їхні показники. Це свідчить про те, що в Україні немає суттєвих законодавчих перешкод для входження іноземного капіталу.

Підсумовуючи вище сказане можна сказати, що існує ряд факторів, які впливають на стан банківської системи в Україні, а саме:

- економічна криза та неплатоспроможність населення, яке є одним з основних джерел грошового обігу;
- політична ситуація в країні, яка значно впливає на тенденції розвитку банків через грошово-кредитну, податкову, зовнішньоекономічну та іншу політику;
- "дірки" нормативно-правового забезпечення у сфері банківської діяльності;
- дефіцит бюджету, не виконання державою своїх функцій в наслідок високого рівня тіньової економіки.

Враховуючи всі проблеми, з якими стикається банківський сектор України можна запропонувати наступні вектори розвитку банківської системи:

- розвиток та підтримка державою виробництва в країні, яке забезпечить зростання ВВП та зменшення рівня бідності за рахунок створення робочих місць. Це в свою чергу надасть можливість підприємствам отримати кредити в банках та ще більше розширити і модернізувати виробництво в країні.
- удосконалення нормативно-правової бази у банківській сфері, таким чином, щоб суть одного нормативно-правового акта не перекривала суть іншого;
- розробка гнучкої політики держави щодо оподаткування доходів, отриманих банками від інвестиційної діяльності. Відповідно у випадку зменшення податкового навантаження на банки, які здійснюють таку діяльність, інтерес до процесу розробки та реалізації різноманітних інвестиційних проектів, які можуть значно покращити життя країни в цілому, з боку банківських установ зросте;
- орієнтація банків на міжнародний напрямок, створення належних умов для виходу банків на міжнародні фінансові ринки. При виході банків на новий рівень вони зможуть як кредитувати, так і залучати депозити іноземних клієнтів.

Оскільки банки є учасниками грошово-кредитного ринку, який в свою чергу є складовою частиною фінансового ринку країни - сферою фінансової системи, то їх діяльність на пряму залежить від розвитку країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2017 року / Національне рейтингове агентство Рюрік - 2017 - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf
2. Вовчак Ольга, Андрейків Тетяна Банківська діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень / Всеукраїнська науково-практична конференція. – 2017. – С.- 138-141.- Режим доступу: http://sophus.at.ua/Conf_2017/Zb_LTEU_04_2017.pdf#page=138
3. Дема Д.І. Стан та перспективи розвитку банківської системи України / І. Дема, І.В. Абрамова // Облік і фінанси. - 2016. - № 1. - С. 83-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_1_13
4. Мінфін / Індекси - Кількість банків в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/01/2-8-2-2017-28.pdf

5. Черничко С. Ф. Банківський сектор економіки України: огляд основних тенденцій і перспектив розвитку / Науковий вісник Мукачівського державного університету - 2017. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/01/2-8-2-2017-28.pdf
6. Побоча К. П. Проблеми та перспективи розвитку банківського сектору фінансового ринку України / К. П. Побоча // Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України : зб. матер. міжн. наук.-практ. конф., 20-22 березня 2018 року / Держ. фіскальна служба України, Ун-т держ. фіскальної служби України, ННІ фінансів, банківської справи [та ін.]. – Ірпінь : УДФСУ, 2018 – С. 73–75.

Олена Ленкевич, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н, доцент

БАНКІВСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН

Банківський сектор є важливою складовою грошово-кредитного ринку України і фінансової системи, загалом. Пов'язано це з функціями, які виконують банки в економіці країни і значний вплив результатів їх роботи на економіку. Досить складно переоцінити їх важливість для підприємницького та державного сектору. Вони здійснюють перерозподіл грошових коштів між галузями економіки, спрощують проведення господарських операцій за рахунок покрашення обслуговування розрахунків між суб'єктами господарювання, але разом з тим вони є платниками податків та здійснюють перерахунок податків інших платників. Тобто банківська система створює зв'язки між різними ланками та суб'єктами економіки. Таким чином, при ефективній роботі банківської системи відбувається розвиток економіки, але у протилежному випадку негативні наслідки можуть мати суттєвий вплив на економіку, що свідчить про необхідність особливих умов регулювання. Саме тому питання банківського регулювання є досить актуальним.

Правова інфраструктура банківського регулювання в Україні має наступні складові:

1) загальні нормативно-правові акти, що пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності та діяльності фінансових посередників, а також спеціальні закони - Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» та ін.;

2) підзаконні нормативно-правові акти: постанови Верховної Ради України, Укази Президента України, постанови Кабінету міністрів України, державних комітетів, що стосуються банківської сфери, а також нормативно-правові акти Національного банку України;

3) локальні акти банків та небанківських фінансових установ: статут фінансової установи, положення про кредитування, розрахунково-касове обслуговування та ін. [3].

Однак, незважаючи на Закон України "Про загальнодержавну адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу", де банківське право визначено одним з основних направлень розвитку, на сьогодні дана галузь права є слабо розвиненою. Деякі науковці проводили дослідження у даному напрямку, але більшість притримуються традиційних поглядів і не виокремлюють банківське право у окрему галузь, а розглядають її у складі фінансового права. Теоретичні розробки в галузі банківського права не отримали свого нормативно-правового вираження у формі компіляції або кодифікації і, таким чином, в українському законодавстві немає єдиного законодавчого акту, наприклад, Банківського кодексу, що б регламентував діяльність саме банків. Тому на сьогодні банківські установи ми можемо визначити з боку фінансового права, розглядаючи їх як суб'єкт фінансового посередництва, або з боку податкового законодавства, як суб'єкт підприємницької діяльності.

Інституційна інфраструктура банківського регулювання визначається спеціальними законами, а саме, відповідно до статті 66 ЗУ «Про банки та банківську діяльність»: «Державне регулювання діяльності банків здійснюється Національним банком України у таких формах:

І. Адміністративне регулювання: реєстрація банків і ліцензування їх діяльності, встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків, застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру, нагляд за діяльністю банків, надання рекомендацій щодо діяльності банків;

ІІ. Індикативне регулювання: встановлення обов'язкових економічних нормативів, визначення норм обов'язкових резервів для банків, встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій, визначення процентної політики, рефінансування банків, кореспондентських відносин, управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції, операцій з цінними паперами на відкритому ринку, імпорту та експорту капіталу » [4].

Тобто, безпосередній нагляд, контроль та розробку положень щодо діяльності банків в Україні здійснює Національний банк України за допомогою адміністративних та індикативних методів. В основу адміністративного регулювання покладено використання засобів впливу переважно організаційно-владного характеру, індикативне регулювання - передбачає використання індикаторів фінансової сфери з метою регулювання грошового обігу та кредитування економіки [2].

Інструментарій індикативного регулювання можна поділити на прямі та опосередковані інструменти регулювання. До прямих відносяться встановлення

обов'язкових економічних нормативів, визначення норм обов'язкових резервів, встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій; непрямі: визначення відсоткової політики, рефінансування банків, організація кореспондентських відносин, управління золотовалютними резервами, операції з цінними паперами на відкритому ринку, регулювання імпорту та експорту капіталу [5].

Таблиця 1

Економічні нормативи НБУ та їх значення загалом по системі

Норматив	**Критерій**	**Значення по системі станом на 01.10.2018**
Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1)	500 млн. грн	122 538,1 млн. грн.
Достатності регулятивного капіталу (Н2)	Не менше 10%	15,73 %
Миттєва ліквідність (Н4)	Не менше 20%	70,03%
Поточна ліквідність (Н5)	Не менше 40%	102,12%
Короткострокова ліквідність (Н6)	Не менше 60%	95,54%
Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	Не більше 25%	20,06%
Великих кредитних ризиків (Н8)	Не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу	172,28
Максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н9)	Не більше 25%	12,04%
Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11)	Не більше 15%	0,0002%
Загальна сума інвестування (Н12)	Не більше 60%	0,16%

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Крім того, в цьому році НБУ буде запроваджено новий норматив для банків - коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що відповідає міжнародним підходам до визначення ліквідності та рекомендаціям Базельського комітету. Новий норматив протягом певного часу буде діяти паралельно з Н4,Н5,Н6. Разом з тим, на сьогодні в реформуванні банківського регулювання актуальним є питання відповідності міжнародним вимогам, оскільки світова банківська криза 2008 продемонструвала, що джерелом кризи можуть стати зовнішні ризики, що мають системний та циклічний характер. Саме тому, вдосконалення процесу банківського регулювання здійснюється з урахуванням рекомендацій Базельського комітету та необхідності реалізації макропруденційного регулювання.

Отже, основними спеціальними нормативно-правовими актами у галузі банківського права є Закони України "Про банки і банківську діяльність" та "Про

Національний банк України", відповідно до цих законів функцію регулювання та нагляду за банківською діяльністю покладено на Національний банк України, що здійснює адміністративне та індикативне регулювання за допомогою простих та опосередкованих методів та інструментів. Прикладом прямого регулювання можуть бути економічні нормативи НБУ, що стосуються капіталу банку, його ліквідності, рівня кредитного ризику та інвестування. На сьогодні ці показники загалом по банківській системі знаходяться в нормі і не перевищуються встановлених критеріїв. Але система банківського регулювання в Україні все-рівно потребує вдосконалення з метою попередження кризових явищ та підвищення рівня її захищеності від впливу зовнішніх факторів.

Список використаних джерел:

1. Значення економічних нормативів в цілому по системі банків України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
2. Коваленко В.В. Банківський нагляд: навчальний посібник. Суми: УАБС НБУ, 2007. 262 с.
3. Лаврик Г. В. Банківське право: навчально-методичний комплекс / Г. В. Лаврик, Г. В. Терела. – Полтава, 2016. – (ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ»).
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України [Електронний ресурс] // від 07.12.2000 №2121-III (зі змінами та доповненнями від 01.10.2018) – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14.
5. Щуревич О. І. Теоретико-методологічні основи банківського регулювання та нагляду в Україні [Електронний ресурс] / О. І. Щуревич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: 338-344.

***Богдан Мушинський**, аспірант*
Львівський торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Копилюк О.І., д.е.н., професор

МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У БАНКУ

Після фінансової кризи 2007/8 років, питання ризик менеджменту постало значно жорсткіше ніж було прийнято на практиці багатьма світовими банками. Завдяки кризі багато банків розпочали розвиток систем внутрішнього контролю, комплаєнсу та управління ризиками. Звичайно добровільної зміни політики управління та ведення бізнесу не довелося чекати, тому було впроваджено низку змін, основними з яких були Базель III [1] та Закон про реформування Уолл-стрит і захист споживачів Додда — Френка (“Акт Додда-Френка”) [2].

Дослідженням фінансових ризиків займалися такі спеціалісти та вчені як Nout Wellink, Jean-Claude Trichet, Frank J. Fabozzi, William Martin, Richard Apostolik, Barney Frank, Chris Dodd та багато інших.

Метою даної роботи є дослідження найкращих світових практик у питаннях управління фінансовими ризиками, визначення основних категорій та методів розрахунку фінансового ризику.

У фінансах, основною змінною є дохід який отримує інвестор зі своїх інвестованих коштів у певний вид активів. Інвестор, звичайно, зацікавлений у максимізації цього доходу та мінімізації невизначеностей (ризиків), щодо очікуваної вартості самого доходу [3]. Таким чином, фінансовий ризик – це можливість отримати неочікуваний або негативний результат після здійснення інвестицій. Фінансовий, на відміну від бізнес-ризику, визначається наявністю фінансових втрат для компанії.

Фінансовий ризик це один з найпріоритетніших видів ризику для банку. Його поділяють на кілька великих категорій/груп ризику, таких як:

- кредитний ризик;
- ринковий ризик;
- ризик ліквідності;
- операційний ризик;

Для управління кредитним ризиком використовують підходи визначені рекомендаціями Базельського комітету, Базель II. Банк повинен мати чітку політку кредитування та використовувати принципи диверсифікації кредитного портфелю, лімітування позик та створення резервів відшкодування за кредитними операціями. Створення резервів – це поки основний вид запобігання непередбачуваним кредитним втратам.

Для управління ринковим ризиком банки застосовують 2 підходи, формуючи резервний капітал під операції ринкового ризику: стандартизований та внутрішнього рейтингування.

Для управління ризиком ліквідності, згідно рекомендацій Базелю III, банки використовують 2 основні метрики: Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) та Чистий коефіцієнт стабільного фінансування (NSFR) [1].

Не останнім за сумою втрат для банку є операційний ризик. Під операційним ризиком ми розуміємо ризик непередбачуваних втрат для банку, спровокований порушенням роботи процесів, помилками працівників, шахрайством, зупинкою роботи систем, природніми катаклізмами і т.д. Він також включає юридичний ризик проте не включає репутаційний ризик, стратегічний, екологічний та інші.

Існує 3 методи розрахунку капіталу під операційний ризик: спрощений (BIA), стандартизований (STA) та прогресивний (AMA). Згідно статті 315 Положення щодо вимог капіталу, при спрощеному методі від банку вимагається виділити власний капітал під операційні ризики у сумі 15% від середнього доходу за 3 останні роки [4]. Даний підхід звичайно не враховує ні структури активів банку ні систему ризик менеджменту чи історію втрат від операційного ризику.

Тобто при такому підході 15% від доходу, що надзвичайно багато, повинно бути підкріплено власним капіталом організації. Для акціонерів такий підхід є неефективним використанням власних коштів.

Висновки дослідження. Для правильного розрахунку фінансових ризиків банки повинні, відповідно до міжнародних найкращих практик та регулятивних вимог Базельського комітету з питань банківського нагляду (BCBS), класифікувати свої активи. Після правильної класифікації необхідно запровадити відповідні системи управління кожним типом фінансових ризиків. Систем розрахунку є досить багато, що дозволяє банкам із різним розміром та ресурсами скористатися правильними та адекватними для себе техніками. Складність у впровадженні та підтримці таких систем управління є обернено пропорційна до ефективності використання капіталу банку, тобто чим складніший метод розрахунку ризику – тим менше капіталу доведеться відраховувати на нього.

Список використаних джерел:

1. Basel III: Finalising post-crisis reforms // Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf
2. Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act. 12 USC 5301 note// US 111th Congress, Public Law 111–203—July 21, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/pdf/PLAW-111publ203.pdf
3. Yannick Malevergne, Didier Sornette “Extreme Financial risks from dependence to risk management”// Springer Berlin Heidelberg. – 2006
4. Regulation (EU) No 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms// European Parliament and Council of 26 June 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0575

Олег Онопко, *студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Височанський В.Ю., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

На сьогодні участь небанківських фінансово-кредитних установ у наданні фінансових послуг залишається майже не помітним. Проте їх вагомий потенціал важко не відзначити та необхідно використати у майбутньому для забезпечення економічного зростання в країні.

Звернувшись до досвіду економічно розвинутих країн, можна пересвідчитись в тому, що при ефективному функціонуванні фінансових інститутів небанківського сектору досягається значний економічний ефект. Звісно, що на першому плані у спеціалістів, науковців, аналітиків та можновладців знаходяться проблеми саме банківських установ та питання пов’язані з пошуком

механізмів та заходів щодо зменшення кризових явищ саме в банківському секторі. І водночас інформація щодо становища інших фінансово-кредитних установ дещо оминається. Спираючись на інформацію та статистичні дані які наводить Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг слід відзначити, що небанківські фінансово-кредитні установи володіють значними активами які показують позитивну тенденцію до їх збільшення, а найбільша їх кількість зосереджується в страхових компаніях.

Окрім загальноекономічних та політичних чинників сповільнення розвитку на фінансово-кредитні установи в Україні негативний вплив спричиняють:

– недостатність фінансової грамотності у пересічного користувача небанківськими фінансовими послугами, що призвело до недооцінки ризиків та наслідків набуття додаткових фінансових зобов'язань. Це у свою чергу призвело до невиконанням взятих ними на себе фінансових зобов'язань.

– криза в банківському секторі прямо вплинула і на страхові компанії та пенсійні фонди, які розміщували кошти, сформовані ними для покриття майбутніх виплат своїм клієнтам, на депозитних рахунках в банках.

– до теперішнього часу нормативно-правова база регулювання фінансового ринку є досить суперечливою та неповністю сформованою.

Несформованість законодавства, пошук оптимального співвідношення контролю за дотриманням законодавства, регулювання фінансової стійкості, розроблення й контроль за виконанням вимог до обліку та звітності й інтегрованого (паралельного усіх небанківських фінансових установ) регулювання призводить до виникнення проблем в діяльності небанківських фінансово-кредитних установ.

Створення якісно нових фінансових умов функціонування фінансово-кредитних установ в умовах глобалізації світового фінансового господарства лише підкреслює важливість реформування державного регулювання вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг.

Дане питання в першу чергу постає перед Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Всі їх намагання зрештою повинні призвести до не кількісного, а якісного поліпшення контролю за небанківськими фінансово-кредитними установами, починаючи зі збирання, аналізу, узагальнення й розкриття звітності (включаючи вдосконалення інформаційних каналів); удосконалення методології аналізу і закінчуючи формуванням оптимального механізму оперативних перевірок небанківських фінансових установ і ефективної системи реагування на синдроми їх неплатоспроможності.

Все вище перераховане є без заперечливої підставою вдосконалення системи наглядових та контролюючих функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. До першочергових

завдань можна віднести чітке розмежування функціональних обов'язків та сфер впливу двох наглядово-регулюючих органів: 1. Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; 2. Національної комісієї з цінних паперів і фондового ринку.

Засоби, методи та механізми впливу та фінансово-кредитні установи повинні бути однорідними та збалансованими між цими двома органами, а головною передумовою при цьому має стати специфіки діяльності окремих груп цих установ.

При незначній активність усього сектору надання фінансових послуг неможливо заперечити вагому роль на ньому страхових компаній, а останнім часом і фінансових компанії та ломбардів. Можливо із-за реформування пенсійної сфери, недержавні пенсійні фонди в найближчий час матимуть змогу суттєво впливати на акумулювання та перерозподіл інвестиційного капіталу.

Всі ці передумови викликають надію, що у майбутньому буде ефективно розвиватись ринок небанківських фінансових послуг, який у свою чергу призведе до стимулювання росту економіки та приросту інвестицій, а також ефективності їх використання; забезпечення умов для розширеного відтворення заощаджень громадян; створення новітньої інфраструктури небанківських фінансових інститутів.

Підсумовуючи слід зауважити, що небанківський сектор фінансового ринку в цілому ще значно відстає від банківського як по загальному обсягу активів, так і по темпах їхнього зростання. Це є закономірним, оскільки банківський сектор фінансового ринку набагато раніше небанківського був забезпечений нормативно-правовою базою для своєї діяльності та має вищий рівень урегульованості.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua
2. Офіційний сайт Національної комісієї з цінних паперів і фондового ринку [Електронний ресурс] .- Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua/

***Наталія Паньків**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сембер С.В., к.е.н., доцент

ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ ТА НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ: ПРИЧИНИ ТА МОТИВИ

Світова практика показує, що діяльність добре розвинених фінансових посередників, постійне розширення та вдосконалення їхніх послуг сприяє підвищенню продуктивності економіки. Адже вони здійснюють широкомасштабне інвестування економіки за рахунок переміщення вільних

грошових коштів від суб'єктів економіки, які мають їх надлишок і не можуть ефективно їх використати до тих, хто має потребу в них. Сучасну економіку неможливо уявити без взаємодії банків та небанківських фінансово-кредитних установ, які допомагають потенційним учасникам трансакцій знайти одне одного та сприяють укладенню та реалізації угод. Інтеграція фінансових посередників полягає у розвитку процесів поступового об'єднання їх діяльності (від спільного продажу послуг до створення спеціалізованих фінансових установ), спрямованих на отримання економічного ефекту, що досягається в результаті взаємодії трудових, матеріальних та фінансових ресурсів [1].

Основною метою взаємодії банків та небанківських фінансово-кредитних установ є їх перетворення на структури, які є більш ефективними та керованими, а також посилення їхніх конкурентних позицій на ринку.

Вчені вважають, що причинами взаємодії фінансових посередників є такі:

— обмеженість ресурсів у одних учасників ринку та їх наявність у інших;
— потреба переливу капіталу з одного сектору в інший;
— потреба в отриманні додаткового доходу від здійснення суміжних операцій;
— наявність досвіду і технологічного оснащення у фінансових посередників для здійснення інвестицій та вигідного розміщення коштів;
— потреба економіки у взаємодії фінансових посередників;
— розвиток виробництва та товарно-грошових відносин, необхідність опосередковувати відтворювальний процес [3].

Фінансові мотиви взаємодії банків та небанківських фінансово-кредитних установ варто розглядати з точки зору чотирьох напрямів: ефект витрат, ефект доходів, інвестиційний та ризиковий аспекти.

Так, такий мотив як ефект витрат характеризується зниженням інформаційних і маркетингових витрат, скороченням витрат на утримання агентської мережі, скороченням витрат на етапи управління ризиками, зменшенням витрат за рахунок вертикальної інтеграції та економії на взаємодоповнюючих ресурсах та зниженням витрат за рахунок об'єднання штату працівників.

У свою чергу ефект доходів полягає у збільшенні комісійних та операційних доходів за рахунок розширення діяльності, поліпшенні маркетингу та посилення позиції на ринку, а також у підвищенні продуктивності банківської та небанківської діяльності.

Зміст інвестиційного аспекту взаємодії банків та небанківських фінансово-кредитних установ складає наступне: оптимізації оподаткування, зниження вартості капіталу, диверсифікації капіталу, підвищення ринкової капіталізації, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів та акумуляції значних за обсягами фінансових ресурсів.

І насамкінець, ризиковий аспект характеризується диверсифікацією фінансових ризиків, поєднанням технологій управління та оцінки ризиків, зростанням надійності усіх спільних фінансових операцій за стабільних умов функціонування банків і небанківських кредитних установ [2].

У цьому контексті варто наголосити, що модель інтегрованого фінансового посередництва несе в собі низку конкурентних переваг порівняно із звичайними фінансовими посередниками, а саме:

— більш широкий продуктовий ряд, адаптований до вимог клієнтів, що забезпечує зростання лояльності клієнтів;

— можливість створення інтегрованого продукту з урахуванням вимог клієнта;

— зростання обсягів продажу послуг через запровадження партнерських програм фінансового обслуговування і розширення клієнтської бази;

— оптимізація бізнес-процесів та адміністрування між банком та його партнерами, страховими компаніями, лізинговими компаніями, інвестиційними компаніями та іншими фінансовими інститутами;

— зниження рівня витрат завдяки зниженню собівартості трансакцій між партнерами шляхом економії адміністративних, управлінських, маркетингових і технологічних ресурсів, що призводить до здешевлення тарифної політики;

— створення інтегрованих інформаційних систем, що знижує ризик функціонування фінансових посередників;

— підвищення конкурентоспроможності завдяки ефекту об’єднання різних фінансових компаній;

— використання репутації найбільш успішних підрозділів для розвитку нових напрямів діяльності та конгломерату загалом, що суттєво підвищує ефективність маркетингових заходів;

— ефект охоплення завдяки значним розмірам фінансових конгломератів та можливості координації дій фінансових посередників [5].

Ефективність моделі інтегрованого високонвергентного посередництва підтверджується результатами досліджень, проведених Асоціацією американських банків. Так, у разі відкриття поточного рахунку та розміщення коштів на депозиті ймовірність утримання клієнта складає відповідно 50 % та 66 %. Але в разі поєднання цих послуг 90 % клієнтів, що скористалися послугами банку, стануть постійними, а в разі надання інтегрованого фінансового продукту, який складатиметься з відкриття поточного рахунку, розміщення коштів на депозитному рахунку та страхової послуги, ймовірність утримання клієнта складає 99 % [4].

Список використаних джерел:

1. Арутюнян Р. Р. Розвиток інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Р. Р. Арутюнян. — Одеса, 2007. — 22 с.

2. Багмет К. В. Банківсько-страхова інтеграція в забезпеченні розвитку фінансового сектора економіки: дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец 08. 00. 08 - гроші, фінанси і кредит : захист 08.06.2012 / К. В. Багмет; ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми, 2012. - 267 с.
3. Корнєєв В.В. Фінансові посередники як інститути розвитку: навч. посібник / В.В. Корнеєв. - К.: Основа. - 2007. – 192 с.
4. Лилик О. Я. Bancassurance та перспективи його розвитку в Україні / О. Я. Лилик // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 2. – С. 32–37.
5. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / І. О. Школьник. – Суми: ВВП «Мрія-1»; УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

Анастасія Полторак, *к.е.н., доцент кафедри,*
Олена Боднар, *асистент кафедри,*
Ганна Іваненко, *здобувач вищої освіти,*
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Банківська система являє собою комплекс окремих елементів, підпорядкований єдиній меті – забезпечення ефективного обігу фінансових ресурсів у державі. Від того наскільки банківська система відповідає сучасному фінансово-економічному простору та економічній політиці держави, наскільки раціонально вона організована, залежить ефективність руху фінансових ресурсів і, у свою чергу, рівень фінансової безпеки держави.

Проблемі уточнення економічної сутності, ролі та значення розвитку банківської системи України приділено увагу в фундаментальних працях вітчизняних та зарубіжних економістів. Так, багато питань прикладного та стратегічного змісту знайшли висвітлення в працях М. І. Гойхмана [1], С. В. Дідура, В. Д. Бігдаша [2], А. В. Бурковської, Т. І. Лункіної [3], І. О. Малиновської, В. А. Полозенка [5], Б. О. Ткалича [7] та інших авторів.

Відповідно до досліджень економічний розвиток суспільства в т. ч. зумовлений його історичним розвитком, а структура банківської системи як невід'ємна частина економічної системи є результатом історичного розвитку. Зауважимо, що банківська система ніколи не перебуває в статичному стані, навпаки, вона постійно розвивається паралельно розвитку економічних відносин у суспільстві.

Аналогічно побудові банківських систем високо розвинутих країн світу, Законом України «Про банки і банківську діяльність» [6] передбачено функціонування дворівневої банківської системи України, перший рівень якої представлений Національним банком України з центральним апаратом у Києві й територіальними обласними відділеннями, а також розрахунково-касовими

центрами в містах і районах, а другий – комерційними банками, відповідно, відносини між банками будуються у двох площинах: по вертикалі та по горизонталі.

Ми підтримуємо наукову позицію М. І. Савлука, А. М. Мороза та М. Ф. Пуховкіна, які вважають, що банківська система – свідомо сформована єдність банків із чітко визначеним місцем та системою взаємозв'язків окремих її ланок та елементів, яка має специфічні функції та виконує особливу роль в економіці [4].

Банківській системі в сучасному фінансово-економічному просторі притаманні певні характеристики (рис. 1), відсутність або суттєве порушення яких сприятиме зміні функціонування усієї системи. Так, зміна ієрархічності спричинить перерозподіл фінансових ресурсів між банками, трансформацію законодавчо-нормативної бази, стратегії регулятора та банків.

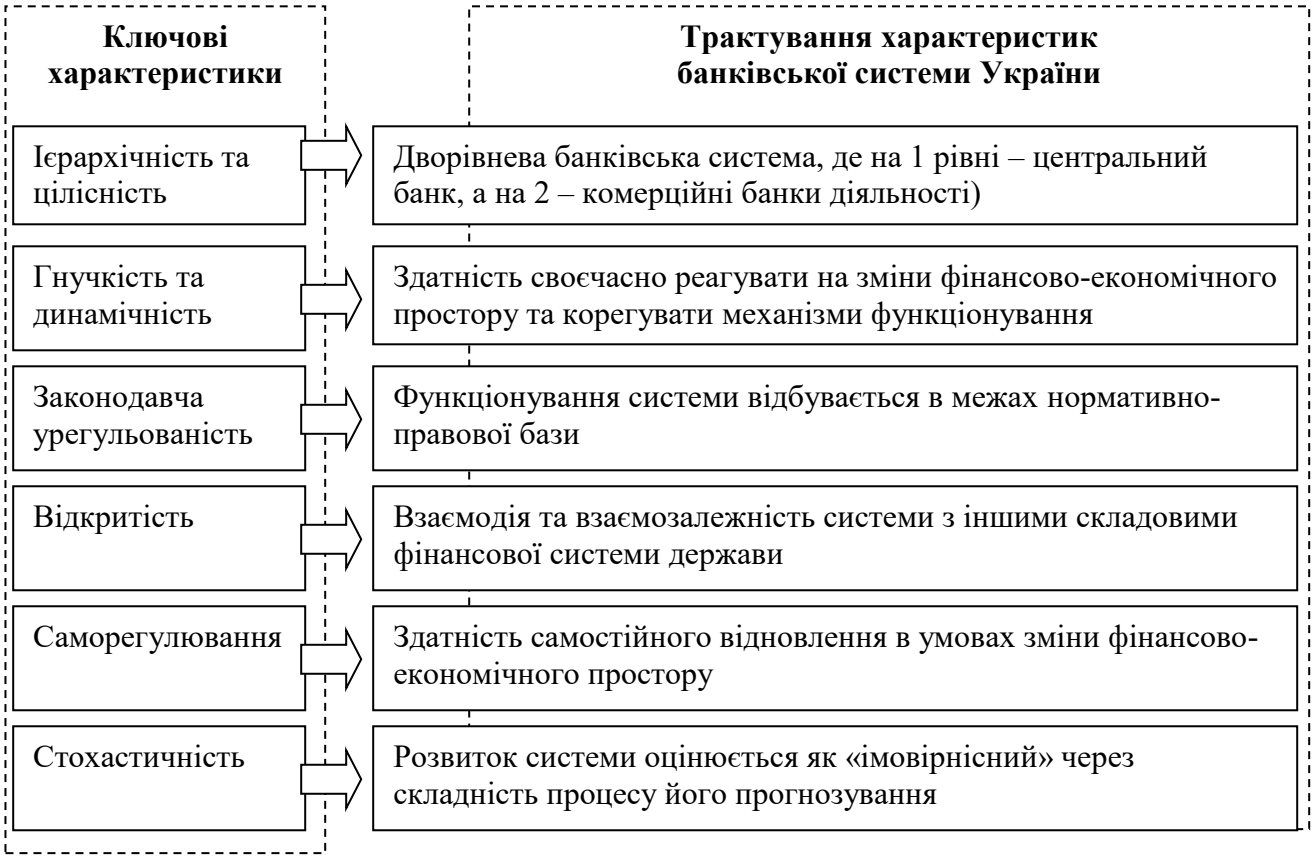

Рис. 1. Характеристики банківської системи України в сучасному фінансово-економічному просторі

Джерело: систематизовано авторами;

Так, дослідивши економічну сутність, роль і значення розвитку банківської системи України, з'ясовано, що банківська система – це один із найрозвинутіших та складних елементів господарського механізму, що функціонує та розвивається

відповідно до низки законодавчих і нормативних документів, реформування якого було розпочате раніше, ніж трансформацію інших секторів економіки. Найважливішим елементом банківської системи України є банки, які виконують такі ключові операції: акумулювання та надання у позичку коштів, а також здійснення розрахунків між економічними суб'єктами.

Банківська система України – це, з однієї сторони, основа її фінансової безпеки, а з іншої – одна з найуразливіших систем, в якій можуть виникати суттєві ризики у сфері фінансування тероризму та відмивання злочинних доходів, відповідно, розвиток банківської системи України в сучасному фінансово-економічному просторі є не тільки об'єктивною необхідністю сучасного динамічного світу, але й запорукою зміцнення фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Гойхман М. І. Вплив банківської системи України на структуру й розвиток національної економіки / М. І. Гойхман // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – Вип. 1. – С. 271-278.
2. Дідур С. В. Розвиток банківської системи та фінансових ринків України / С. В. Дідур, В. Д. Бігдаш // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип. 1. – С. 89-95.
3. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навчальний посібник / А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. – Миколаїв, 2012. – 201 с.
4. Гроші та кредит : підручник. – 3-тє вид., переробл. і доповн. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.
5. Полторак А. С. Оцінка індикаторів стану податкової безпеки України в системі її фінансової безпеки / А. С. Полторак, І. О. Малиновська, В. А. Полозенко // Modern Economics. – 2017. – № 1. – С. 38–44.
6. Про банки і банківську діяльність : закон України № 2121-ІІІ від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: https://goo.gl/ht7z2y.
7. Ткалич Б. О. Стан та розвиток банківської системи в Україні / Б. О. Ткалич // Управління розвитком. – 2014. – № 5. – С. 142-144.

Яна Попфалуші, *студентка 2 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В.Т., старший викладач

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Споживче кредитування є одним із найпоширеніших видів банківських операцій як у розвинених країнах світу, так і в Україні. Споживчий кредит відіграє надзвичайно важливу роль як у швидкому задоволенні постійно зростаючих потреб населення, так і в розвитку економіки загалом [3]. Споживче кредитування також є одним з найбільш динамічних напрямів розвитку банківського сектора, що пов'язано в першу чергу з потребою банків у прибуткових кредитних продуктах. Таким чином, споживче кредитування одночасно є одним з каталізаторів сектору роздрібної торгівлі та ефективного використання кредитного портфеля

банківського сектора [5].

Закон України, який набрав чинності 10.06.2017 р., на відміну від попереднього, вдосконалив вітчизняну сферу споживчого кредитування. Споживчий кредит – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [9].

Головними особливостями споживчого кредиту можна виділити наступні [1]:

- доступність кредиту;
- розмір відсоткової ставки;
- строки надання і погашення;
- здатність позичальника повернути кредит.

Слід зазначити, що споживче кредитування справляє як позитивний, так і негативний вплив на економіку. Воно сприяє задоволенню потреб населення у товарах і послугах, покращенню житлових та побутових умов життя, підвищенню життєвого рівня населення, встановленню соціальної справедливості, розвитку виробництва в цілому і, в тому числі товарів народного споживання, стимулюванню заощаджень населення, розширенню форм торгівлі, прискоренню оборотності коштів [8]. Незважаючи на позитивний вплив споживчого кредитування на розвиток економіки в цілому, слід відзначити, що цей вид кредиту має також і негативні сторони, до яких належать: сприяння інфляції, збільшення заборгованості за споживчими кредитами [4].

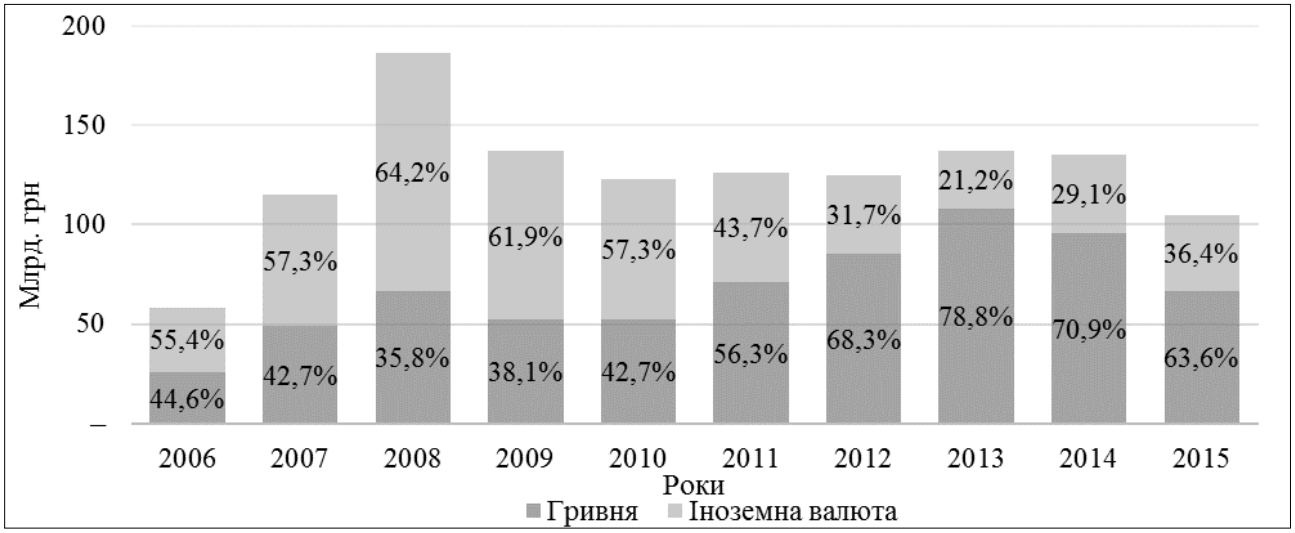

Рис. 1. Динаміка зміни обсягів виданих банківських споживчих кредитів в Україні в розрізі валют протягом 2006-2015 рр. (станом на кінець року) [6]

Якщо ж проаналізувати стан кредитування фізичних осіб вітчизняними банківськими установами протягом останніх років (рис. 1), то помітно, що воно

було досить нерівномірним. Обсяги наданих кредитів свого максимуму досягли у 2008 році, а вже з 2009 року почався спад банківського кредитування. Ситуація у сфері банківського споживчого кредитування на території України починала поступово відновлюватись протягом 2013 – 2014 роках. Проте у 2015 – 2016 роках в Україні знову спостерігається поступове зменшення обсягів банківського кредитного портфеля фізичних осіб [2]. Й до теперішнього часу в Україні обсяги споживчого кредитування скорочуються через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, які зумовлюють підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення, зниження довіри до банків.

Зменшення обсягу кредитування фізичних осіб, а також постійне зниження частки кредитів фізичним особам у загальних обсягах кредитування можна пояснити високою вартістю таких кредитів, про що свідчать дані Національного банку України стосовно середньозважених ставок за кредитами домашнім господарствам (рис. 2). Так з 2006 року по 2016 рік середні ставки за кредитами домашнім господарствам зросли з 15,2 % до 30,6 %, тобто середня ставка зросла на 15,4 %. Таке стрімке зростання вартості кредитів фізичним особам пояснюється їх ризикованістю [10, с. 160].

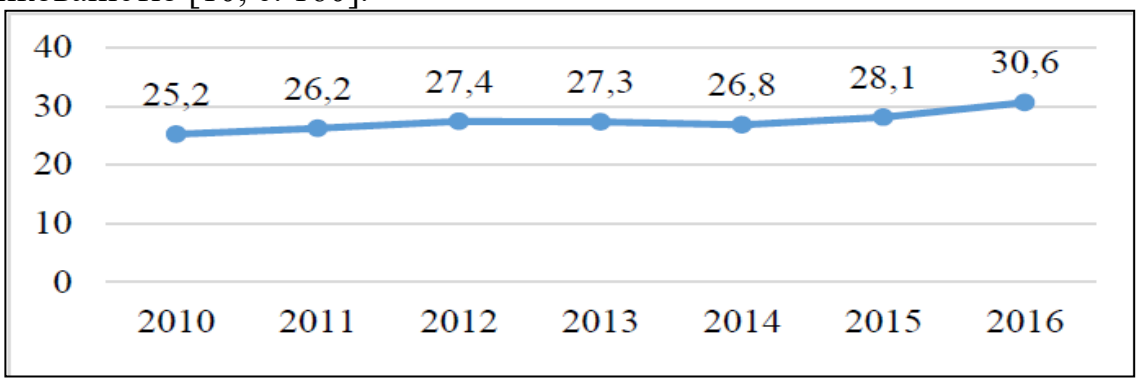

Рис. 2. Динаміка зміни вартості споживчих кредитів в Україні протягом 2010-2016 роках, % [6]

Таким чином, аналізуючи сучасні тенденції розвитку споживчого кредитування в Україні, можна прийти до висновку, що подальший його розвиток повинен бути спрямований на [3; 4; 6; 7; 10]: 1) здешевлення споживчих кредитів шляхом прив'язки відсоткової ставки за ними до облікової ставки НБУ; 2) запровадження комплексного підходу до оцінювання кредитоспроможності потенційних позичальників із застосуванням скоринг-системи, що спростить процедуру отримання споживчого кредиту; 3) забезпечення функціонування всеукраїнського бюро кредитних історій, у якому мають бути сконцентровані дані про усіх потенційних позичальників; 4) створення нових (вигідних для позичальника) умов кредитування; 5) для запобігання появі проблемної заборгованості банківським установам потрібно відмовитися від агресивної кредитної політики, а проводити традиційний вид кредитної політики при наданні

споживчих кредитів (це може бути детальна перевірка доходів позичальників, зокрема пропонувати різні види споживчих кредитів тим фізичним особам, у яких доходи значно перевищують ї х витрати та утворюються заощадження. Це сприятиме забезпеченню інтересів як банківських установ, так і позичальників-фізичних осіб у сучасних умовах фінансово-економічної кризи); 6) банківським установам необхідно вдосконалювати внутрішню нормативну базу з питань споживчого кредитування та ефективніше проводити роботу з позичальниками на всіх етапах організації кредитного процесу, зокрема щодо розробки та використання методики аналізу кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб. Реалізація визначених заходів дозволить створити сприятливі умови для розвитку сучасних форм кредитування фізичних осіб та мінімізувати ризики для операторів вітчизняного ринку споживчого кредитування.

Список використаних джерел:

1. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія. – Київ: Центр наук. дослідж. Нац. банку України; Знання. – 2015. – 504 с.
2. Банківські операції: Учб. посібник для вузів / Під ред.Ю.І. Коробова.–М.: Магістр,2016.– 446с.
3. Ватаманюк М. М. Проблеми кредитування фізичних осіб в Україні напередодні та у розпал економічної кризи / М. М. Ватаманюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.5. – С. 164–167.
4. Гордіца Т. М. Об’єктивні фактори кредитного ризику: сучасна теорія та практика в розрізі споживчого кредитування населення // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: Економічні науки: Збірник наукових праць. – 2016. – № 4(17). – С. 68–73.
5. Гроші та кредит: Підручник / За ред. проф. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 578 с.
6. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578.
7. Деякі аспекти правового регулювання споживчого кредитування в Україні. / А. Луценко // Економіка України. – 2008. – С. 37-41.
8. Охріменко О. Чи хочуть Українці брати кредити? // За метеріалами «УНІАН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wmg.lviv.ua.
9. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року №1734 VIII 4640 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19.
10. Чайковський Я.І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 156-163.

***Олександра Синиця**, студентка 4 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Коляда Т.А., к.е.н., с.н.с., доцент

СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В умовах становлення і розвитку фондового ринку України вагомого значення набуває питання підтримання його фінансової безпеки. При цьому фінансова безпека є основною підсистемою економічної безпеки, оскільки саме вона визначає стан фінансово-кредитної сфери країни, без якої економіка країни в сучасних умовах не може існувати. Таким чином, фінансова безпека є вирішальною і провідною складовою у системі економічної безпеки.

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі чинники:

– рівень фінансової незалежності;

– характер фінансово-кредитної політики, яку проводить держава;

– політичний клімат у країні;

– рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери.

Відповідно до Закону України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 № 964-IV, загрози національній безпеці – це наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України [1].

В методичних рекомендаціях щодо оцінки рівня економічної безпеки, серед складових фінансової безпеки держави важливе місце належить безпеці фондового ринку. Значущість фінансової безпеки фондового ринку полягає у необхідності формування внутрішнього імунітету та зовнішньої захищеності від дестабілізаційного впливу, конкурентоздатності на світових ринках і стійкості фінансового становища.

Дослідженням даної проблеми на сучасному етапі займається ряд українських вчених, серед них О. Барановський, В. Горбулінин, М.Єрмошенко, Б. Губський, Я. Жалило, Є. Марчук та інші. Однак поза увагою дослідження залишилися нові тенденції розвитку фондового ринку України та забезпечення його фінансової безпеки в умовах посткризового розвитку економіки.

Виявлення основних аспектів фінансової безпеки, що дасть можливість більш глибоко оцінити сучасний стан національної безпеки України, зокрема фондового ринку, та визначити шляхи її ефективного забезпечення. З цією метою необхідно більш ретельно проаналізувати саму проблему безпеки як форми, способу, потреби і умови існування, безпеку як усвідомлене явище, фсоціальні умови безпеки, діалектику розвитку і безпеки тощо.

Доведено, що в основі більшості світових фінансових криз лежать саме прогалини у нагляді за фінансовими установами та помилковий відхід держави від належного контролю за ринком фінансових послуг, що призвело до зростання неконтрольованих систематичних ризиків у фінансовій системі, які не були своєчасно визначені, та оцінені регуляторами відповідних фінансових ринків та усунені чи еліміновані [3, с.34].

Фондовий ринок є найактивнішою частиною фінансового ринку і регулюючим елементом економіки держави. Метою його функціонування є акумуляція фінансових ресурсів і забезпечення можливості їх перерозподілу шляхом здійснення учасниками ринку операцій з купівлі-продажу цінних паперів. Повноцінний фондовий ринок стимулює заощадження населення і господарюючих суб'єктів, впливає на стабілізацію фінансово-кредитної сфери, а при правильній організації може бути важливим фактором відновлення економічного зростання.

Що стосується України, то протягом останніх років вітчизняний фондовий ринок стрімко розвивається, незважаючи на низьку стартову позицію. Капіталізація фондових ринків зросла. Однак розвиток ринку досить нерівномірний – основні його сегменти залишаються на низькому рівні розвитку.

Сутність фінансової безпеки країни полягає у захисті державних інтересів фінансово-кредитної сфери держави від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Стосовно фінансової безпеки фондового ринку слід розрізняти фінансову безпеку емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, посередників, консультантів, інвестиційних фондів, банків, реєстраторів, депозитаріїв. Певною мірою безпека фондового ринку для покупців визначається наявністю на ньому пайових інвестиційних фондів, які дають змогу невеликим приватним інвесторам дістатися високодохідного ринку.

Значною проблемою у забезпеченні безпеки вітчизняного фондового ринку є те, що підприємства не мають дійсної ринкової вартості, їхня ціна сильно занижена. Недооцінка акцій, що дуже часто має місце в умовах України, відбувається значною мірою внаслідок їх відсутності у лістінгу на фондовому ринку, інформаційної замкненості та страху керівників багатьох підприємств перед інвестиційною інтервенцією.

Дотримання належної фінансової безпеки фондового ринку неможливе без збільшення і підвищення капіталізації всіх структур фондового ринку, поліпшення якості професійної діяльності на ньому, підвищення рівня компетентності фахівців на ринку цінних паперів, розвитку й посилення системи регулювання і нагляду за діяльністю професійних учасників цього ринку, створення системи збирання і розкриття інформації про професійних учасників ринку цінних паперів, підвищення конкурентоспроможності цінних паперів, а також підвищення конкурентоспроможності українських професійних учасників ринку цінних паперів у порівнянні з зарубіжними фінансовими інститутами [3].

В умовах становлення національного фондового ринку великого значення набуває необхідність безумовного підтримання його фінансової безпеки. Важливе практичне і методологічне значення для підтримки належного рівня фінансової безпеки фондового ринку має вироблення відповідних критеріальних вимог. В їх основу повинна бути покладена ідея розвитку повноцінного фондового ринку, який здатний забезпечувати реструктуризацію вітчизняної економіки, стимулювати вкладення заощаджень населення і підприємств у її розвиток і фінансову стабілізацію, є стійким до кон'юнктурних коливань на світовому фінансовому ринку, містить дієву систему захисту прав і майна усіх суб'єктів ринку.

Список використаних джерел:

1. Закону України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 № 964-IV від 21.06.2018
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 1983-VIII від 23.03.2017[Електронний ресурс].–2017.–Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480
3. Коляда Т.А., Прозоров Ю.В. Інституційні протиріччя фінансової системи та їх вплив на структурні деформації ринку фінансових послуг України в умовах світової економічної кризи / Т.А. Коляда, Ю.В. Прозоров // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Економіка. 2009. – № 115. – С. 33-35.
4. Обравит В. І. Економічна природа, функціональна сутність фондового ринку та його місце в структурі фінансового ринку/ В. І. Обравит. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – №23. – С. 97–100.

***Наталя Скрипка**, студентка 6 курсу*
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь
Науковий керівник: Радченко Н.Г., к.е.н., доцент

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

У процесі своєї діяльності суб'єкти господарювання постійно вступають у відносини з банківськими установами. Найбільш розповсюдженими банківськими продуктами та послугами є: розрахунково - касові операції, кредитні продукти, депозитні операції, лізинг, обмінно - валютні тощо. Враховуючи негативні тенденції, що мали місце у банківській системі України в останні роки (закриття банків, зниження ліквідності та платоспроможності), питання вибору стійкої банківської установи є вкрай актуальним. Отже, постає проблемне питання: Як правильно обрати банк, на які показники звертати увагу та де знайти інформацію про фінансовий стан банку?

Дослідженню теоретичних аспектів банківської діяльності на фінансовому ринку присвячено наукові праці Л. Алексеєнко, О. Вовчак, І. Лютого, С. Міщенко,

С. Науменкової, Л. Примостки та інших. Проте низка питань, пов'язаних із оцінкою основних проблем, тенденцій розвитку та напрямів удосконалення банківської діяльності в Україні, є ще недостатньо опрацьованими.

Метою дослідження є порівняння результатів діяльності банків та обґрунтування вибору банківської установи за допомогою порівняльного аналізу. Об'єктом аналізу є діяльність банківських установ - Кредобанку, Укрсиббанку та Укргазбанку за 2017 рік.

На наш погляд, під час вибору банківської установи для обслуговування, у першу чергу, необхідно звертати увагу на показники, які дають оцінку обсягам діяльності банку. Основні показники діяльності банків за 2017 рік показано в табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків за 2017 рік, млн. грн.

Показники	Кредобанк	Укрсиббанк	Укргазбанк	Кредобанк у % до Укрсиббанку	Кредобанк у % до Укргазбанку
Обсяг активів, млн. грн.	14369,62	46111,90	69213,28	31,16	20,76
Кредитний портфель, млн. грн.	7917,37	22221,40	20351,58	35,6	38,90
Вартість цінних паперів, млн. грн.	3109,69	3555,31	315,09	87,47	у 9,9 р
Вартість ОЗ та нематеріальних активів, млн. грн.	833,51	1365,56	1436,06	61,04	58,04
Обсяг зобов'язань, млн. грн.	13071,25	40540,40	63587,91	32,24	20,56
Обсяг власного капіталу, млн. грн.	1298,36	5571,50	5625,31	23,30	23,08

Джерело: [3,4,5]

Отже, враховуючи основні показники діяльності банків за 2017 рік, можна сказати, що за обсягом усіх активів лідером є Укргазбанк, далі йде Укрсиббанк і на останньому місці Кредобанк. Аналізуючи кредитний портфель в активах банку, можемо сказати, що Кредобанк та Укрсиббанк ведуть помірну кредитну політику. А в Укргазбанку кредитна політика характеризується консервативним типом, що спрямований на мінімізацію кредитного ризику. Мінімізація ризику розглядається як пріоритетна мета здійснення кредитної діяльності банку. Також в даних установах великими темпами зростає обсяг власного капіталу.

Під час оцінки діяльності банків застосовують різні методичні підходи: метод коефіцієнтного аналізу, інтегральний метод, метод економіко – математичного моделювання. Зупинимось на методі коефіцієнтного аналізу.

Найбільш цікавими для клієнтів банку є показники, які характеризують прибутковість банку. Основними з них є:

1) норма прибутку на капітал;
2) рентабельність активів;
3) рентабельність витрат;
4) чистий серед;
5) чиста процентна маржа;
6) рівень іншого операційного доходу.

Показники ефективності діяльності банків можна побачити в табл. 2.

Таблиця 2

Показники ефективності діяльності банків

Показники (оптимальні значення)	Кредобанк	Укрсиббанк	Укргазбанк
Норма прибутку на капітал (≥15%)	0,30	0,36	0,11
Рентабельність активів (≥1%)	2,68	0,03	0,01
Чистий серед (≥5%)	15,17	12,96	-3,94
Чиста процентна маржа (≥10%)	7,49	5,73	0,99

Джерело: [3,4,5]

Отже, показник рентабельності капіталу показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. капіталу, тобто характеризує економічну віддачу капіталу. Дані банки, крім Укргазбанку мають високий рівень рентабельності капіталу, який складає 30%, 36% та 11% відповідно в Кредобанку, Укрсиббанку та Укргазбанку. Тобто на 1 грн. капіталу припадало 30, 36 та 11 грн. прибутку відповідно. Показник прибутковості активів свідчить про ефективність роботи менеджерів банку та їх спроможність забезпечувати прибуткову діяльність. З аналізуючих банків тільки Кредобанк дотримується нормативного рівня і перевищує його. Показник чистого спреду в двох банках набагато вищий оптимального значення, це означає, що менеджери і співробітники забезпечують випереджаючі темпи зростання доходів відносно зростання витрат. Чиста процентна маржа показує, що в усіх банках не дуже ефективно здійснюється контроль за дохідними активами і дешевими ресурсами, адже цей показник є набагато нижчим оптимального значення.

Розрахунок показників, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку представлений в табл. 3.

Провівши розрахунок показників, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку, можна стверджувати, що за коефіцієнтом надійності Кредобанк та Укрсиббанк стійкі до кон'юнктурних змін на ринку.

Таблиця 3

Показники, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку

Показники (оптимальні значення)	Кредобанк	Укрсиббанк	Укргазбанк
Коефіцієнт надійності (0,08-0,1)	0,12	0,15	0,022
Коефіцієнт фінансового важеля (10-12)	10,07	7,27	11,31

Джерело: [3,4,5]

У Кредобанку та Укргазбанку коефіцієнт фінансового важеля, який розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку, входить в оптимальні значення.

Аналіз показників, що характеризують ліквідність балансу банку представлений в табл. 4.

Таблиця 4

Показники, що характеризують ліквідність балансу банку

Показники	Кредобанк	Укрсиббанк	Укргазбанк
Коефіцієнт миттєвої ліквідності (≥0,2)	0,213	0,053	0,061
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку (≥1)	1,099	1,137	1,018
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (1,3-1,5)	0,727	0,613	0,932

Джерело: [3,4,5]

Згідно даних таблиці, коефіцієнт миттєвої ліквідності відповідає нормі тільки в Кредобанку. Це означає, що в даній фінансовій установі високий рівень ліквідності, а отже і висока платоспроможність банку. Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку має по всім банкам оптимальне значення, що вказує на максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань наявним майном. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів у порівнянні з нормативним значенням набагато нижчий. Це говорить про те, що дані банківські установи більше залучають депозитів, ніж видають кредитів.

Отже, проведений нами коефіцієнтний аналіз показав на що саме необхідно обов'язково звертати увагу під час вибору банку для обслуговування. Виходячи з розрахунків, приведених в табл. 1 – 4, можна сказати, що найбільш надійним та ліквідним серед банків, які були проаналізовані є «Укрсиббанк» . Подальше успішне функціонування «Укрсиббанку» буде залежати від того, наскільки якісними будуть його послуги та продукти, наскільки повно задовольнятимуть вимоги клієнтів, особливо враховуючи цінову політику банківських установ на сучасному етапі.

Список використаних джерел:

1. Бугель Ю.В. Проблеми розвитку банківської системи в Україні / Ю.В. Бугель // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 9. – С. 623-626. http://globalnational.in.ua/archive/9-2016/127.pdf
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс].– Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 (у редакції рішення Правління Національного банку України від 16 січня 2017 року № 28). – Режим доступу: http://www.bank. gov.ua/doccatalog/document?id=18563297.
3. Фінансова звітність ПАТ «КРЕДОБАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kredobank.com.ua
4. Фінансова звітність АТ «УКРСІББАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/ua/
5. Фінансова звітність АБ «УКРГАЗБАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrgasbank.com/

Крістіна Твардовська, *студентка 3 курсу*
ВП НУБіПУ «Ірпінський економічний коледж», м. Ірпінь
Науковий керівник: Іванова С.М., викладач

МІСЦЕ АУТСОРСИНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Термін «аутсорсинг» запозичений з англійської мови («outsourcing») і дослівно перекладається як «використання чужих ресурсів». Іншими словами, аутсорсинг - це передача на договірній основі непрофільних функцій іншим організаціям, які спеціалізуються в конкретній галузі та володіють відповідним досвідом, знаннями, технічними засобами. Таким чином, аутсорсинг - це стратегія управління, яка дозволяє оптимізувати функціонування організації за рахунок зосередження діяльності на головному напрямку.

Аутсорсинг дозволяє банку сконцентруватися на своїх основних бізнес-процесах, не відволікаючись на другорядні, розвивати вузькоспеціалізований бізнес, концентруючи на ньому всі зусилля, не витрачати додаткові кошти на підтримку не першорядного, але особливо витратного напрямки.

Отже, аутсорсинг сприяє розвитку банківського бізнесу. З точки зору цілей і функцій касового підрозділу банку використання аутсорсингових схем дозволяє звільнити відповідні ресурси для підвищення якості організації роботи в таких напрямках, як розвиток мереж роздрібних точок продажів і мереж банкоматів, які багато в чому залежать від своєчасного і збалансованого забезпечення їх готівкою.

Для банківської системи аутсорсинг - поняття не нове. Традиційно послугами сторонніх організацій банки користуються для організації всіх видів перевезень готівки. Основні інкасаторські служби в Україні належать шести банкам: Ощадбанк, Райффайзен Банк Аваль, Приватбанк, Укрсоцбанк, Експрес-Банк, і Промінвестбанк, що мають розгалужену мережу по країні і повсюдно вже

багато років надають організаціям послуги на договірній основі, що по суті є аутсорсингом [3, с.85].

Крім того, з розвитком технічного забезпечення банківської діяльності та банківських технологій для кредитних організацій сторонні організації надають послуги з обслуговування техніки, клірингові та IT-послуги. Аутсорсинг цих напрямків міцно займає своє місце на ринку послуг.

В даний час банківська система України продовжує розвивати застосування аутсорсингових форм взаємодії, активно залучаючи сторонні організації для виконання окремих регулярних функцій, включаючи і такі, які раніше вважалися суто внутрішньою роботою банку. В даний час законодавчо-нормативна база дозволяє передавати на аутсорсинг не тільки забезпечення перевезень цінностей, технічне обслуговування засобів автоматизації управління і програмного забезпечення, а й обробку готівки, а також ряд інших касових операцій, що вносить істотну новизну в банківську діяльність. На сьогодні стало можливим організувати на легітимній основі комплексне касове й інкасаційне обслуговування мереж точок продажів, програмно-технічних комплексів і клієнтів одного комерційного банку (КБ) силами іншого КБ на міжбанківській основі [2, с.119].

Наявність у одного КБ в регіоні матеріально-технічної (ресурсної) бази і відпрацьованих технологій касової роботи із забезпечення роботи розгалуженої мережі внутрішніх структурних підрозділів, супроводу мережі банкоматів і перерахунку інкасованої виручки дозволяє організувати аутсорсингове касове обслуговування інших КБ на комерційній основі.

Використання аутсорсингу в системі готівкового звернення передбачає створення наступної форми взаємодії кредитних організацій.

Комерційний банк - аутсорсер (КБА), який має ресурсну базу в регіоні (місті), включаючи обладнання, приміщення для прийому, обробки та зберігання великих обсягів грошей і цінностей, кваліфікований персонал, високотехнологічну техніку, пропонує іншим КБ - клієнтам (КБК) організувати касове обслуговування їх банкоматів і внутрішніх структурних підрозділів, перерахунок клієнтської виручки на платній (договірній) основі.

Як КБА може виступати створений спільно кількома банками об'єднаний касовий центр.

Побудова бізнес-моделі касового обслуговування в формі аутсорсингу на базі міжбанківського центру обробки готівки забезпечить економію коштів для кожного КБК - користувача послуг такого центру.

Практика застосування аутсорсингу касових операцій одним з великих банків України в рамках оптимізації системи забезпечення готівкою мережі банкоматів підтвердила його доцільність та ефективність.

Процес забезпечення банкоматів готівкою при застосуванні аутсорсингової

схеми виглядає як замкнутий технологічний цикл. Максимальний ефект досягається, якщо касовий підрозділ і служба інкасації об'єднані за територіальним принципом. Як організаційне рішення, реалізація ефективного аутсорсингу в касовій роботі може мати кілька варіантів, різних за формою і змістом.

Так, наприклад, аутсорсеру можуть бути передані такі бізнес-процеси, пов'язані із забезпеченням готівкою об'єктів банку:

- обслуговування банкоматів банку (на договірній основі), завантаження їх готівкою, вивантаження і подальший перерахунок;
- забезпечення підкріплення готівкою внутрішніх структурних підрозділів банку-клієнта;
- прийом і перерахунок інкасованої виручки юридичних осіб клієнтів КБК.

Можна використовувати будь-який з пропонованих варіантів аутсорсингу за бажанням замовника при наявності можливостей аутсорсера. Найбільш просунута форма аутсорсингу передбачає комплексне обслуговування банку-замовника. В цьому випадку КБК займається безпосередньо операційним обслуговуванням клієнтів, а основну частину роботи з обслуговування готівково-грошового обороту передає банку-аутсорсеру.

Фактично в цьому випадку КБК залишає тільки фронт-офіс касового напрямки, а власний бек-офіс ліквідує, отримуючи (купуючи) послуги на аутсорсингової основі. Це найбільш перспективна і, як показує практика, найбільш ефективна форма аутсорсингу, що дозволяє не тільки використовувати зовнішні ресурси, але і досягти синергетичного ефекту.

Успішне використання аутсорсингу має передбачати дотримання ряду принципів, основні з яких полягають в наступному:

- забезпечення доцільності переведення на аутсорсинг окремих видів банківської діяльності на основі оцінки економічних переваг для обох сторін;
- організація постійного управління і контролю ділових відносин в рамках аутсорсингу;
- неприпустимість перекладання своїх проблем на партнера, визначення критеріїв оцінки ефективності спільної роботи з урахуванням вимог до якості сервісу;
- в контролі виконання умов договору аутсорсингу має брати участь вище керівництво банку-аутсорсера і банків-клієнтів, а виконання здійснюватися фахівцями вищого класу;
- в забезпечення гнучкості угод, які передбачають можливість змін як технології, так і в веденні бізнесу.

Аутсорсинг повинен передбачати належне юридичне супроводження, що забезпечує відповідність договорів аутсорсингу існуючої нормативно-законодавчої бази. Ефективність аутсорсингу для користувача (клієнта)

оцінюється на основі порівняння поточних витрат на виконання робіт власними силами і з використанням аутсорсингу. При наявності економії витрат використання аутсорсингу слід вважати ефективним. Аутсорсинг це елемент спеціалізації, а спеціалізація - елемент зростання продуктивності праці.

Великі банки України вже формують проекти стратегії розвитку касових операцій та інкасації, зокрема, створення центрів комплексного касового й інкасаційного обслуговування структурних підрозділів. Так, ПАТ «Ощадбанк» повинен бути орієнтований на консолідацію касових операцій за регіональним принципом, концентрацію касового обслуговування корпоративної клієнтури і структурних підрозділів банків, банкоматів, розуміючи необхідність організації спільного використання потужностей касових центрів в загальних інтересах [2,с.10].

Таким чином, перед банками України постає питання про організацію центрів обробки готівки для потреб декількох КБ. Такий центр може організовуватися «з нуля» або для цієї мети можуть бути використані можливості великого банку. Подальший розвиток співробітництва банків в області здійснення операцій з готівкою дозволить:

- підвищити рівень сервісу для клієнтів;
- забезпечити економію коштів за рахунок виключення дублювання операцій в банках;
- поліпшити координацію функцій операційних підрозділів, пов'язаних з рухом, обробкою і зберіганням готівки;
- оптимізувати готівково-грошові потоки.

При цьому важливим аспектом стає автоматизація обробки операцій з готівкою.

Список використаних джерел:

1. Манойленко О.В. Аутсорсинг як інструмент підвищення ефективності антикризового управління / О.В. Манойленко // Вісник МСУ. Серія: Економ. науки. — 2006. — Т. 9. — № 1. — С. 8—12.
2. Осадчук О.В. Аутсорсинг як технологія підвищення ефективності діяльності сучасних організацій / О.В. Осадчук, М.А. Йохна // Вісник ХНУ. Серія: Економ. науки. — 2010. — Т. 3. — № 3. — С. 119—122.
3. Филина Ф. Н. Аутсорсинг бизнес-процессов. Проблемы и решения. / Ф. Н. Филина – М. : ГроссМедиа. РОСБУХ, 2008. – 84 с.

***Анатолій Уваров**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сембер С.В., к.е.н., доцент

СВІТОВИЙ ДОСВІД ІННОВАЦІЙ РОЗДРІБНОГО БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Роздрібний банківський бізнес є одним із напрямів у індустрії фінансових послуг, джерелом залучення недорогої ліквідності й високої прибутковості за умови гнучкого управління з поправкою на ризик. Інновації роздрібного банківського бізнесу здебільшого визначаються сучасними тенденціями, які характерні для ринку фінансових продуктів і послуг. Висновки Європейської асоціації фінансового менеджменту і маркетингу (EFMA) засвідчують, що незважаючи на фінансову кризу, кількість банків, які вважають інновації важливим фактором зростання й ефективності, збільшується. При цьому 57 % банків мають чітку інноваційну стратегію, а 43 % прагнуть керуватись інноваційними підходами на внутрішньому ринку [3].

Серед світових банків уже визначилися лідери-новатори та їх послідовники. Інноваційність банків Центральної та Східної Європи пояснюється типовими причинами, серед яких:

–зацікавленість відносно молодого населення у використанні нових технологій (Туреччина – 44 % населення, Франція та Польща – 31 %, Україна – 28 %);

–залучення клієнтів на ринках, де спостерігається збільшення кількості і частки проникнення у фінансовий ринок банківських продуктів;

–прагнення до розширення присутності банківських продуктів на ринку за рахунок масштабу при їх мінімально можливій вартості, на що впливає поширення Інтернету (Франція – 51 %, Іспанія – 59 %, Польща – 44 %, Туреччина – 33 %, Україна – 23 %, Росія – 21 %) та мобільного зв'язку (Франція – 93 %, Іспанія – 112 %, Польща –109 %, Туреччина – 89 %, Україна – 121 %) [4].

Тенденції розвитку ринку депозитних продуктів можна простежити на таких інноваціях. Банк Каха Мадрид (Caja Madrid, Іспанія) впровадив депозит Баррілете Космiко (Barrilete Cosmico або Cosmic Kite), назва якого збігається із назвою банківської футбольної команди. У формі футбольної гри через веб-сайт, онлайн-відео та за допомогою радіо клієнтам розповідають про новий продукт, таким чином залучаючи футбольних фанів і прищеплюючи політику лояльності. Ця кампанія забезпечила залучення депозитів на 114 % від запланованого рівня [2].

Фінансові інститути Франції, зокрема банк Льо Креді Ліоне (Le Credit Lyonnais, LCL), запровадили на ринку перший гнучкий тариф, за яким клієнти мають змогу інтерактивно сформувати власні банківські продукти відповідно до

своїх реальних потреб, при цьому вони також мають змогу отримати консультацію онлайн або у відділенні банку та знижки до 20 % на комплекс продуктів і послуг. Такий підхід сприяє персоналізації, інтерактивності та ціновій прозорості банківських послуг [2].

Нагороду за інновації у каналах просування банківських продуктів у 2016 р., за версією журналу «Банківські нагороди» (The Banker Awards), отримали Вінко Ніксдорф (Wincor Nixdorf) і Барклейз (Barclays) за успішне впровадження нових сенсорних кіосків у своїх відділеннях по всій Великобританії. Ці кіоски розширили функціональність Інтернет-банкінгу, клієнти можуть використати їх для управління своїми рахунками, а також із метою переказу коштів [4].

Найкращу практику використання таких кіосків продемонстрував другий за розміром у Туреччині приватний банк Акбанк. Термінали самообслуговування цього банку автоматизують увесь процес взаємодії клієнта з програмним додатком щодо отримання кредиту, кредитної картки, візи, продовження терміну договору, страхової послуги тощо.

Інноваційні підходи у банківській діяльності здебільшого грунтуються на сучасних інформаційних та мобільних технологіях, нових інструментах у соціальних мережах. Так, за останні п’ятнадцять років інтернет-банкінг є найсуттєвішою інновацією. Разом із тим, аналітики впевнено стверджують, що Інтернет-банкінг уже не є альтернативним каналом, він є основним, що потребує особливої уваги.

Чимало банків запускають мобільний банкінг на різноманітних платформах, зокрема з функціональними додатками для отримання доступу до балансу рахунку, перегляду міні-виписок зі своїх мобільних телефонів, а також отримання смс-повідомлень щодо стану рахунку. Мобільний банкінг швидко поширюється завдяки широкому використанню мобільних пристроїв як платіжних терміналів. Завдяки інтересу до Інтернету і мобільних технологій також активізувалося запровадження інновацій у відділеннях банків, зокрема в онлайн-комунікаціях Щодо клієнта інновації орієнтовані на послуги з управління коштами (аналіз витрат, інструменти бюджетування) і соціальні Інтернет-мережі (соціальний банкінг). Так, віртуальний фінансовий радник Софі (Sophie) – найкраща інновація компанії СімпліФай ФайновейтСтартап (SimpliFi FinnovateStartup) 2009 р. У режимі он-лайн цей сервіс надає консультації щодо проведення операцій за пенсійними рахунками, щомісячних виплат за кредитами, страхування та планування інвестиції [1].

Зацікавленість банків у використанні соціальних Інтернет-мереж пов’язана з такими цілями:

–просування свого бренда (популяризація та підвищення його впізнаваності, підвищення відвідуваності сайта компанії та підтримка подій, побудова образу максимальної прозорості і довіри);

–скорочення витрат (моніторинг потенційних клієнтів перед видачею кредиту, таргетування цільових групп потенційних споживачів і окремих клієнтів для підвищення ефективності маркетингу);

–стимулювання інновацій (оперативний обмін інформацією між співробітниками банку у режимі он-лайн, інструктажі, навчання, передача досвіду, вирішення аналогічних завдань і подібних проблем, створення робочих груп супроводу проектів, використання даних зворотного зв'язку у режимі реального часу, аналіз відгуків про товари та послуги, тенденцій, вивчення думок і конкурентних переваг);

–збільшення доходів (пошук боржників і неплатників, пошук необхідного персоналу й експертів, використання «живих» маркетингових медіаканалів, виявлення задоволених клієнтів, що підтримують компанію).

Електронні канали відкрили нові можливості для поліпшення управління взаємодією з клієнтами, проте це спричинило чимало нових викликів. Однією з критичних проблем є якісне визначення цільового профілю клієнта, який використовує багато різних каналів взаємодії з банком у реальному часі. Для вирішення цього завдання чимало банків упроваджують CRM-системи, в основу яких закладено концепцію, спрямовану на побудову сталого бізнесу і розвиток бізнес-стратегії за клієнтоорієнтованим підходом. Вона передбачає повний наскрізний контроль усіх аспектів ділових відносин із клієнтом.

Список використаних джерел:

1. Кириленко С. Нові підходи у наданні роздрібних банківських послуг в умовах розвитку цифрових мобільних технологій: досвід іноземних банків. / С М Кириленко // Вісник Тернопільського національного економічногоуніверситету. – № 4. – 2016. – С. 62–70.
2. Кравчук В., Прем'єрова О. Ринок карткових платежів України: міжнародний досвід та національне регулювання / В. Кравчук, О. Прем'єрова // Аналітичний звіт. – К.: АДЕФ-Україна, 2012. – 60 с.
3. Кузнєцова А. Я. Світова та національна інноваційні системи: перспективи взаємодії та розвитку / А. Я. Кузнєцова, І. В. Жеребило //Вісник Тернопільського державного економічного університету. – Тернопіль, Економічна думка, 2010. – № 5–1. – С. 149–158.
4. Павленко Л. Д. Удосконалення ціноутворення на депозитні банківські продукти [Електронний ресурс] / Л. Д. Павленко // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 2 (6). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua.

***Олена Хамаріто**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Заславська О.І., к.е.н.

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»)

На сьогодні формування та управління кредитним портфелем є основою ефективного управління кредитним процесом. Кредитна політика є важливим інструментом досягнення визначених перед банком цілей та завдань, тому із зростанням частки проблемних кредитів у банках постає необхідність підвищувати якість кредитного портфеля, тобто максимальний рівень дохідності при допустимому рівні кредитного ризику і ліквідності балансу.

Кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком з метою одержання прибутку. Із точки зору структури банківського балансу, кредитний портфель являє собою складову активів банку з дохідністю та відповідним рівнем ризику [4]. Портфель банківських позичок схильний до всіх основних видів ризику, які супроводжують фінансову діяльність: ризику ліквідності, ризику процентних ставок, кредитному ризику. Визначимо, що кредитний портфель є не просто пасивно сформованим набором кредитних вимог банку, а результатом активних дій банку. Крім того, формування кредитного портфеля є одним з основних сегментів діяльності комерційного банку.

У період кризових явищ економіки особливо гостро постає питання аналізу кредитного портфеля комерційного банку. Об'єктом нашого дослідження обрано АТ «Ощадбанк». При аналізі висвітлюються сучасні проблеми та ефективні методи формування та управління кредитним портфелем.

При дослідженні було виявлено, що протягом 2015-2017 рр. спостерігалося підвищення обсягів кредитування АТ «Ощадбанк» (табл. 1), що є одним із факторів підвищення його прибутковості.

Таблиця 1

Динаміка та структура кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за суб'єктами кредитування протягом 2013–2017 рр. (млн. грн.)*

Назва статті	Показники									
	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
Кредити юр. осіб	49 420	94,7	67 715	96,4	62 516	95,5	63 283	95,6	70 657	94,84
Кредити фіз. осіб	2 759	5,3	2 521	3,6	2 910	4,5	2 911	4,4	3 844	5,2
Усього кредитів	52 180	100	70 236	100	65 462	100	66 194	100	74 501	100

**Джерело: складено на основі [1]*

У межах кредитування найбільший обсяг наданих позик припав на кредити, надані юридичним особам у 2017 році порівняно з початковим періодом на 21 237 млн. грн. (або на 43%), що також є позитивним для банку і показує ефективну діяльність по здійсненню кредитних операцій.

Зростання показників кредитування показує орієнтованість банку на кредитування малого та середнього бізнесу та підтримку різноманітних проектів розвитку країни. Так, у 2016 та 2017 роках спостерігається приріст наданих кредитів фізичним особам (на 11,7%), на що могла вплинути участь банку в урядовій програмі енергозбереження та покращення умов для кредитування населення.

На основі дослідження, можна визначити, що соціально-економічна криза особливо впливає на рівень кредитування населення, що у свою чергу впливає на їхню кредитоспроможність та обсяги банківського кредитування, а також на нестабільні коливання в сторону зменшення або збільшення частки кредитного портфеля в активах банків.

Результат аналізу сучасних тенденцій розвитку банківського кредитування показує, що проблеми формування та управління кредитним портфелем банку впливають на всіх суб'єктів економічних відносин. Значна частина проблемних кредитів призводить до сповільнення розвитку як банківського сектора, так і національної економіки загалом.

Для забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень при формуванні кредитних портфелів фахівці акцентують увагу на обов'язковому використанні методів, які б дали змогу вирішувати проблему максимізації майбутніх доходів за кредитними операціями при обмеженнях щодо рівня ризику та обсягу операцій.

Отже, для того, щоб банк підвищив ефективність формування та управління кредитним портфелем, потрібно реалізовувати такі заходи як:

- комплексна оцінка кредитоспроможності майбутніх позичальників;
- постійний моніторинг існуючих проблемних кредитів;
- своєчасне виявлення проблемних кредитів;
- розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями;
- належне забезпечення оперативною та вірогідною обліковою інформацією;
- удосконалення організації процесів банківського кредитування [3].

Проведене дослідження АТ «Ощадбанк» показало, що погіршення якості кредитного портфелю несе ризики для банку. Тому підтримка ефективного кредитування є надзвичайно важливим, адже від цього залежить стабільність банківської системи загалом.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». Фінансова звітність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oschadbank.ua/ua/about/reporting.

2. Семенюк Л.П., Сварковська О.В. Проблеми формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-212/financial-cash-flow-and-credit-212/1340.
3. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфелю банку /К.Р. Степаненко //Міжнародні економічні відносини та світове господарство – 2016р.–Вип.7 ч. 3–С.111-114.
4. Смоляк В. А., Степанов Д. О. Особливості визначення кредитного портфелю банку та діагностика його якості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/Economics/1_168127.doc.htm.

Богдана Хімій, *студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах сучасної економіки внутрішньо організована і потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання в Україні. Банківська система відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, адже вона безпосередньо пов’язана з усіма сферами господарства країни.

Однією з основних і найдавніших функцій банку є функція фінансового посередництва. Її суть полягає в тому, що банки залучають тимчасово вільний капітал економічних суб'єктів та перерозподіляють його в ті сфери, де спостерігається дефіцит капіталу, тим самим виступають посередниками між власниками тимчасово вільних коштів та тими, хто їх потребує. Така трансформація забезпечує ефективне функціонування економіки та темпи економічного зростання [5].

Провідне місце на ринку фінансових послуг займають саме банки. У середньому їхня частка у ВВП становить порядку 80%, у той час як небанківських фінансових установ – лише близько 11% [3].

В умовах національної економіки банківська система відіграє важливу роль, але на сучасному етапі вона перебуває у складному становищі. За останні кілька років на банківську систему України впливає не тільки рівень інфляції, але й політична та військова нестабільність.

Одним з найважливіших факторів, що змінює розвиток банківської системи України є дії НБУ. Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків. Протягом 5 років кількість діючих банків скоротилася на 93 і

станом на 1 січня 2018 року склала 83 одиниці. Зменшення кількості даних установ повинно зробити банківську систему більш прозорою, проте зниження учасників фінансового ринку може погіршити банківські продукти та знизити конкуренцію.

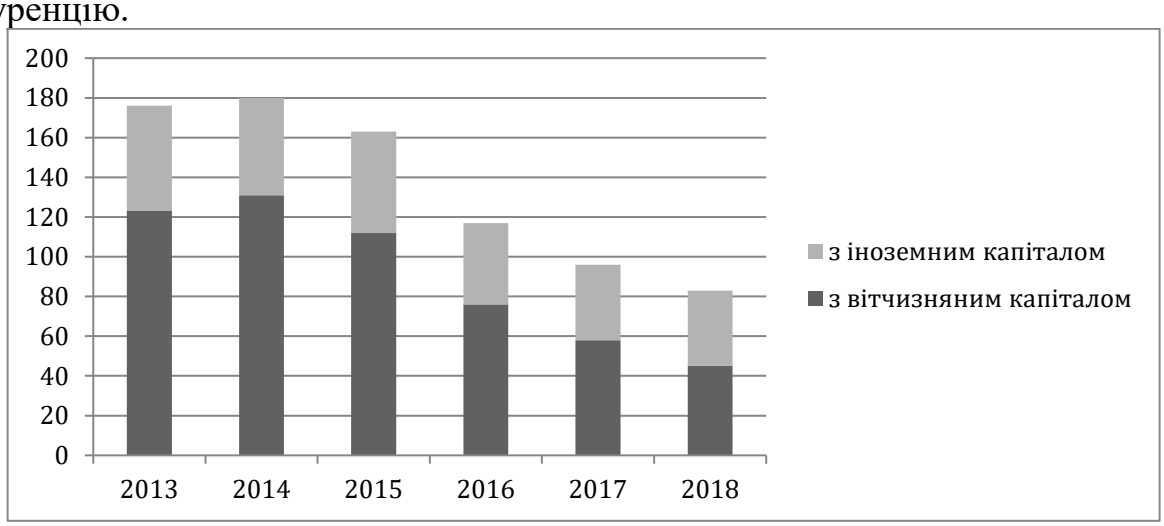

Рис. 1. Динаміка чисельності діючих банків України, в тому числі з іноземним капіталом, станом на 1 січня відповідного року [3]

Зростання іноземного банківського капіталу може залучати іноземні інвестиції в країну, що призведе до збільшення кредитування населення та гарантування вкладів. Крім того, залучення іноземного капіталу дозволить ввести в країні нові фінансові продукти й банківські технології. Це дозволить підвищити конкуренцію на ринку [1].

На рівень кредитування на початку 2015 року мала вплив внутрішньополітична криза та активна фаза війни на Сході України. Для порівняльного аналізу було обрано п’ять банків України: ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово- 151 інвестиційний банк», ПАТ «ОТП Банк». Станом на початок 2016р. відзначається зменшення частки кредитного портфеля в активах банків. Аналіз обсягів наданих кредитів юридичним та фізичним особам групою проаналізованих банків України за період з 2013 року по 2017 роки - на початок 2015 року сума наданих кредитів фізичним особам п’ятьма банками становила 50,04 млрд. грн., а на початок 2017 року вже зросла до 59,72 млрд. грн. Тобто, обсяг наданих кредитів за 2 років збільшився на 9,69 млрд. або на 19,36%. Аналогічна ситуація спостерігається за наданими кредитами юридичним особам. З січня 2014 року по січень 2017 року відбулося зростання наданих кредитів юридичним особам на 86,24 млрд. грн. або на 39,44% [4].

До найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

− зростання недовіри до банків;

− негативний вплив політичних процесів;
− суперечливість механізму рефінансування українських банків;
− девальвація національної грошової одиниці;
− подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
− погіршення якості кредитного портфеля банків;
− низький рівень ризик менеджменту банків.

Проблема зростання недовіри до банків є однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день. Її сутність полягає в тому, що збільшення недовіри населення до банків внаслідок негативного емоційного фону і скорочення обсягу вільних ресурсів у населення та підприємств призводить до відтоку депозитів, що у свою чергу дестабілізує діяльність банків, ускладнюючи процес видачі кредитів і розрахунків за своїми зобов'язаннями. Окрім цього, зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій у банківський сектор, результатом чого стане ускладнення процесу відновлення нормальної діяльності вітчизняних банків [2].

Отже, фінансово-кредитні посередники в сучасних економічних реаліях є важливими донорами бізнесу та забезпечуватимуть фінансову активізацію комерційних відносин. Потужна та правильно організована банківська система сприятиме активному розвитку економіки України, адже вона бере пряму участь у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, грає виключну роль у довгостроковому та споживчому кредитуванні, проектному фінансуванні, валютній політиці, забезпеченні комерційних та міжбанківських розрахунків, тощо.

Список використаних джерел:

1. Квактун О.О. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій у банківську систему України / О. О. Квактун // Економічний простір. – № 75. –2013. – С. 20–28.
2. Максімова М. В. Стан та проблеми в банківській системі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/14.pdf.
3. Основні показники діяльності банків України, статистичні дані [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?ar
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
5. Шараєвський Д. В. Ефективність діяльності банківської системи як запорука сталого економічного розвитку / Д. В. Шараєвський // Економіка та держава. - 2011. - №7. - С. 83-85. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_7_25

Валерія Хоренженко, *студентка 4 курсу*
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
Науковий керівник: Бурковська А. В., к. е. н., доцент

ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ

Важливим для України є вдосконалення активної діяльності на вітчизняному грошово-кредитному ринку. Спроможність останнього задовольняти суспільні потреби в позичкових коштах сприяє розвитку економіки країни, а також і стабільності фінансової системи.

Кредитний ринок - це складова частина фінансового ринку, де здійснюється рух позичкового капіталу (кредиту) між позичальниками і кредиторами на умовах повернення, цільового спрямування, платності і терміновості.

Для ефективного функціонування кредитного ринку необхідна стабільна економічна ситуація в країні, наявність розвиненої інфраструктури та ефективне державне регулювання, яке б забезпечило стабільність банківської системи. Розвинений кредитний ринок, який ефективно управляється державою, забезпечує оптимальний розподіл обмежених фінансових ресурсів серед галузей економіки та сприяє економічному зростанню країни.

Кредитування відноситься до активних операцій банківських установ. Прибутки від здійснення операцій з надання кредитів займають одне з провідних місць у структурі банківських доходів. Зазначимо, що банківський кредит відіграє значну роль у розвитку економіки країни і залежить від рівня розвитку економічних відносин. Лише в умовах ринкової економіки всі прояви ролі банківського кредиту розкриваються в повному обсязі [3].

Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [6]. Банківські операції поділяються на активні, пасивні й комісійні, що включають посередницькі операції. Активними операціями називають кредитні та інші вкладення банківських ресурсів, з метою їх найефективнішого використання.

Основними активними операціями, що здійснюють банківські установи є:

- кредитні операції, у яких формується кредитний портфель банківської установи;
- інвестиційні операції;

- касові і розрахункові операції, є однією з основних видів послуг, які надають банківські установи своїм клієнтам;
- інші активні операції, пов'язані зі створенням відповідної інфраструктури, які забезпечують успішне виконання всіх банківських операцій [2].

Кредитна операція як сукупність дій, спрямованих на забезпечення всіх етапів кредитного процесу, та її реалізація виступає основою кредитної діяльності банків. Наслідком провадження кредитної діяльності банківської установи є створення якісної кредитної послуги. З іншого боку, слід зауважити, що якість кредитної послуги банку значною мірою залежить від ефективності здійснюваної банком кредитної діяльності [4].

Аналіз кредитної діяльності банківських установ дає реальну та всебічну інформацію про стан кредитного ринку в Україні, його напрями розвитку та виділяє як позитивні так і негативні сторони. Саме тому, можна вчасно реагувати на тенденції у банківському секторі і своєчасно вирішувати проблеми кредитного ринку та розвитку економіки. Динаміка обсягів наданих кредитів банківськими установами України наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка обсягів наданих кредитів банківськими установами України, млн. грн.

Показник	Станом на:			2018 р. у порівнянні з 2016 р.	
	01.08.2016р.	01.08.2017р.	01.08.2018р.	(+/-), млн грн	%
Всього надано кредитів,	964 794	971 767	1 077 904	113 110	111,72
у т.ч.:					
кредити, що надані органам державної влади	2 388	1 293	1 830	-558	76,63
кредити, що надані суб'єктам господарювання	804 574	816 372	892 722	88 148	110,96
кредити, що надані фізичним особам	157 798	154 093	183 341	25 543	116,19
кредити, надані небанківським фінансовим установам	35	9	11	-24	31,43

Джерело: систематизовано та розраховано автором на основі [5].

Нами встановлено, що за досліджуваний період обсяги кредитів, що надані клієнтам збільшились на 113 110 млн грн, що у відносному значенні становить 11,72%. Такі зміни відбуваються за рахунок збільшення обсягів кредитів, що надані суб'єктам господарювання та фізичним особам на 10,96% та 16,19% відповідно. Також за рахунок зменшення обсягів наданих кредитів органам державної влади (на 23,37%) та небанківським фінансово-кредитним установам (на 68,57%).

Незважаючи на збільшення обсягів наданих кредитів у 2018 р., стан кредитного ринку продовжує залишатися складним. Невизначеність економіко-правового середовища в Україні, високі відсоткові ставки, девальвація гривні, політична нестабільність погіршують якість кредитних портфелів банківських установ і збільшують ризик неповернення до них кредитів.

Вважаємо, що необхідно вживати заходів для удосконалення кредитної політики банківських установ. Це забезпечить покращення функціонування фінансової сфери та відновлення темпів економічного зростання в Україні.

Одним з головних завдань, що постає перед керівництвом банківської установи є правильна розробка кредитної політики. При розробці кредитної політики слід визначити пріоритетні напрями кредитування, оптимізувати кредитний портфель банківської установи. Це дає змогу балансувати та стримувати ризик усього портфеля, контролювати ризик, притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позиковим інструментам, кредитам та умовам діяльності. Висока якість кредитного портфеля банківської установи означає формування такої його структури, яка забезпечувала б належний рівень його ліквідності та максимальний рівень дохідності банківської установи за мінімального рівня кредитного ризику [1].

З метою покращення здійснення кредитних операцій банківськими установами України вважаємо за необхідне:

- оптимізувати їх кредитні портфелі;
- посилити вимоги щодо правомірності та оперативності прийняття рішень по видачі кредитів і заходів по їх погашенню;
- удосконалити управління проблемними кредитами;
- налагодити ефективну систему кредитного моніторингу.

Отже, ефективне здійснення кредитних операцій відіграє досить важливу роль в функціонуванні банківської установи, що зумовлює необхідність реалізації усіх можливих заходів задля забезпечення ефективності організації, надання та повернення банківських кредитів.

Список використаних джерел:

1. Бурковська А. Наповнення кредитного портфеля Приватбанку/ Бурковська А., Малиновська І.// Вісник МНАУ. – 2017. С. 94–96.
2. Бурковська А. Стан розвитку активних операцій в банківській системі України / Бурковська А., Малиновська І. // Наукові праці. Економіка. – 2017. – Том 302. – Випуск 290. – С. 27–32.
3. Кузнєцова Л. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку реального сектора економіки України / Кузнєцова Л.// Економічний простір. – 2008. – С. 107–115.
4. Малахова О. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення фінансової стійкості банківської системи України/ Малахова О., Тетюк С.// Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 16. – № 1. – С. 275–284.
5. Основні показники діяльності банків України 2016-2018 рр. // Сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua – Назва з екрану.

6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року № 2121-III [Електронний ресурс] // Законодавство України – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws.

***Анна Черв'як**, аспірант*
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Науковий керівник: Онищенко В.О., д.е.н., професор

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Фінансові установи (юридичні особи, що відповідно до закону надають фінансові послуги) надзвичайно різноманітні (банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг).

Фінансові послуги є специфічним видом послуг. Їхнє надання супроводжується значними обсягами різноманітної інформації, що потребує використання якісного програмного забезпечення, новітніх технологій та технічного обладнання, що є запорукою надійної діяльності фінансових установ. Автоматизовані інформаційні системи дозволяють фінансовим установам працювати надзвичайно оперативно, сприяють підвищенню керованості ними та поліпшенню результатів їхньої діяльності.

Проте поряд з розвитком інформаційно-технологічного середовища зростає не лише різноманіття послуг та програм в інформаційному секторі, таке середовище становиться джерелом загроз діяльності фінансових установ.

При високих темпах розвитку інформаційних технологій всі операції з фінансовими активами прямо чи опосередковано пов'язані з інформаційними системами фінансової установи. Будь-яка інформація, що використовується при наданні фінансових послуг, має свою вартість, а тому й має бути надійно захищена. Сьогодні державою на законодавчому рівні у цьому напрямі зроблено певні кроки. Так, Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [2], Положенням «Про технічний захист інформації в Україні» [6] та Кримінальним кодексом України [4] передбачено адміністративну та кримінальну відповідальність за інформаційні злочини.

Чи не головною умовою захисту інформації, що використовується в діяльності фінансових установ, є комплексність. Комплексна система захисту інформації (КСЗІ) – це сукупність організаційних і інженерно-технічних заходів, які спрямовані на забезпечення захисту інформації від розголошення, витоку й несанкціонованого доступу [2].

Інформаційні технології, що використовуються в діяльності фінансових установ, постійно удосконалюються. Але одночасно удосконалюються інформаційні технології несанкціонованого доступу до їхньої комерційної

таємниці та конфіденційної інформації. Тому фінансові установи вимушені більше інвестувати у захист своєї інформації. Вони покладаються на автоматизацію, машинне навчання і штучний інтелект. Більшість установ використовують поведінкову аналітику, щоб виявити атаки і мінімізувати їхні наслідки [7].

На рис. 1 з використанням даних з [3] наведено системи захисту інформації, які забезпечують безпеку фінансової установи.

У фінансових установах існує два підходи до захисту інформації:

автономний: спрямований на захист конкретної дільниці або частини інформаційної системи, що, як правило, є найбільш вразливими або можуть бути джерелом зловживань;

комплексний: захищає інформаційну систему в цілому, всі її складові частини, приміщення, персонал тощо [5].

Умовою результативності комплексного захисту інформації фінансової установи є заходи з постійного моніторингу інформаційної системи, результати якого мають сприяти активізації захисних дій при безпосередньому вчиненні на неї протиправних дій.

Рис. 1. Види системного захисту інформації фінансової установи

*Розроблено на основі даних [6]

У фінансових установах, враховуючи достатньо серйозні наслідки несанкціонованого витоку інформації з обмеженим доступом, необхідно постійно здійснювати універсальний захист інформації: моніторинг системи, аналіз всіх авторизацій в систему установи, проведені операції, аналіз відхилених операцій (операцію дійсно здійснено та відмінено працівником фінансової установи, це був інформаційний злочин або це була перевірка швидкості реагування системи захисту).

Відповідно, при виявленні неправомірних дій в одній з ланок система захисту інформації фінансової установи має активуватися індивідуальний захист, який передбачає анулювання відповідних операцій, припинення роботи сервера з інформацією та блокування останніх даних, що надійшли.

Комплексна система захисту інформації має забезпечити безперебійний універсальний та індивідуальний захист, попереджувати несанкціоноване проникнення в інформаційний простір фінансової установи. За допомогою глобального аналізу здійснених атак можна простежити та спрогнозувати специфіку дії, на який сектор діяльності фінансової установи спрямований несанкціонований доступ. Отримані дані слугують підставою удосконалення методів захисту інформаційних систем фінансової установи.

Отже, інформаційні технології у сучасну цифрову епоху відіграють значну роль у діяльності фінансових установ. Інформаційні технології дозволяють перевірити інформацію на достовірність, зберігати її у системному забезпеченні установи чи хмарних інтернет-ресурсах, що є зручним у роботі з великими обсягами інформації. Але одночасно розвиток інформаційних технологій створює загрози діяльності фінансових установ. Саме тому без належного захисту та постійного інноваційного вдосконалення системи захисту інформації неможливо забезпечити стабільну діяльність фінансової установи.

Список використаних джерел:

1. Вінницький апеляційний адміністративний суд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vaas.gov.ua/news/zaxist-informacijnix-sistem-vazhlive-zavdannya-sogodennya/.
2. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80.
3. Козаченко І.П., Голубєв В.О. Загальні принципи захисту інформації в банківських автоматизованих системах / І.П. Козаченко, В.О. Голубєв // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bezpeka.com/ru/lib/spec/infsys/art92.html.
4. Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.
5. Методи захисту інформації в корпоративних ІС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2014/Tecnic/12_171491.doc.htm.
6. Положення «Про технічний захист інформації в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1229/99.

7. Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2418011-kilkist-hakerskih-atak-v-ukraini-za-rik-zrosla-vdesatero.html.

***Ольга Шпаковська**, студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
Науковий керівник: Діденко Л.В., к.е.н., доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Становлення та розвиток ринкових відносин визначає ряд першочергових стратегічних завдань діяльності вітчизняних банків, оскільки ефективно діюча банківська система є рушійною силою економічних перетворень, зі створенням та розвитком якої пов'язане і формування ринку банківських послуг.

Ринок банківських послуг - це специфічна сфера економічних відносин, функцією яких є балансування попиту і пропозиції на банківські продукти. Він є однією із важливих та невід'ємних складових сучасної ринкової економіки. Тому на сьогодні зростає інтерес до різних аспектів діяльності банків та методів управління ними. Банки поступово перетворилися на основні посередники у перерозподілі капіталів, у забезпеченні безперервності процесу економічного відтворення [3, С. 22].

Банківські послуги на фінансовому ринку відображають динаміку ділової активності учасників таких угод - банків та клієнтів. Відновлення кредитування та стимулювання попиту позичальників на кредитні продукти є важливими питаннями стабілізації банківської, кредитної та економічної системи країни. Станом на 01 жовтня 2018 р. ліцензію Національного банку України мали 81 банківських установ (у т. ч. 41 банк з іноземним капіталом). Динаміка зміни у банківській системі України протягом 2015 – 2017 рр. представлена на рис. 1., де ми бачимо, що до 2018р. загальна кількість банків лише скорочується, проте банки з іноземним капіталом мають тенденцію до збільшення.

Протягом 2015-2017 рр. спостерігається тенденція до зменшення кількість банківських установ як з частковим, так із іноземним капіталом. Починаючи з 2015 р. прийнято рішення щодо ліквідації комерційних банків, що зумовило скорочення їх кількості на 40%. Однією з вагомих причин визнання банків неплатоспроможними, крім порушення законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є недостатній рівень їх капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки.

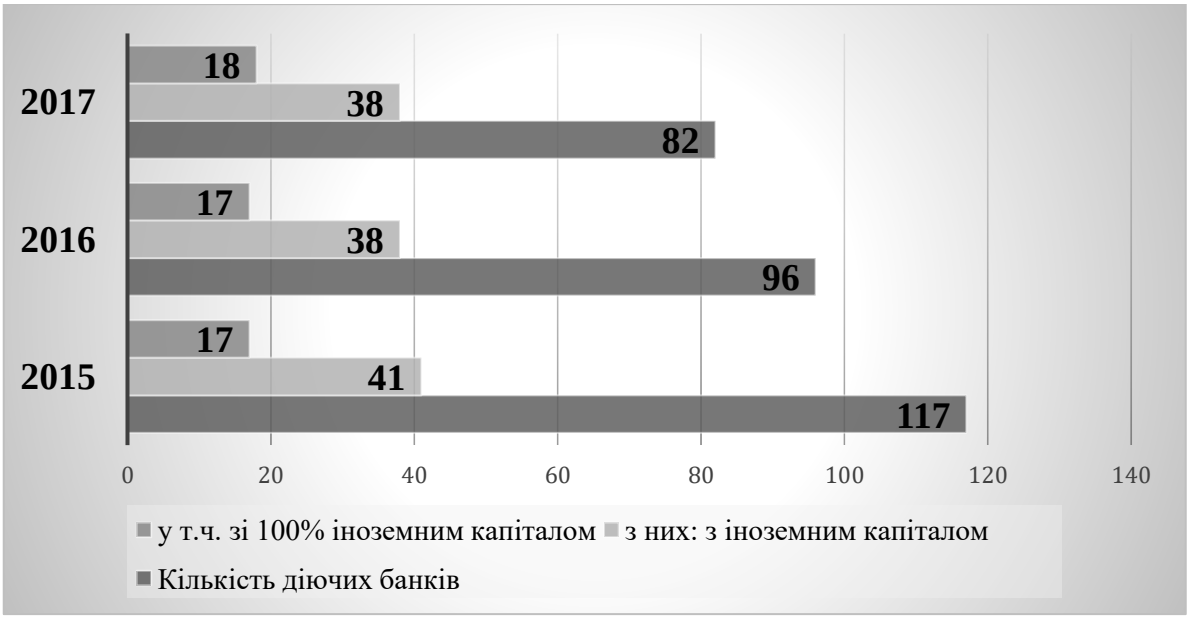

Рис.1.Динаміка зміни кількості банків України протягом 2015-2017 рр.

Джерело: складено автором за даними [2].

Реалізація банками фінансових стратегій відбувається за допомогою використання відповідних методів акумулювання ресурсів. Формування депозитних ресурсів є основою фінансової стратегії будь-якого банку, оскільки саме вони виступають джерелом здійснення банківських операцій. Крім залучення акціонерного капіталу, додатковим внутрішнім джерелом формування ресурсів є прибуток, отриманий в межах основної діяльності банку [3, С. 25].

Серед найбільш прибуткових за підсумком минулого року банків були виключно іноземні фінансові установи — Райффайзен Банк Аваль, УкрСиббанк, КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК, СІТІБАНК та ОТП Банк (рис. 2).

На основі аналізу показників функціонування ринку банківських послуг встановлено, що ринок банківських послуг за кількісними показниками переживає фазу згортання, уповільнення нарощування активів, нестабільність ресурсної бази зумовлює проблеми з кредитними та іншими активними операціями, якість найдохідніших активів, а саме кредитів.

В усьому світі інноваційні карткові продукти вже давно є життєвою необхідністю сучасного суб'єкта. У розвинених країнах настільки укорінилися безготівкові розрахунки, що головним при розробці нових продуктів та послуг для банків, підприємств сфери послуг, торгівлі є максимальна зручність клієнта при здійсненні безготівкових розрахунків.

В Україні банки також активно впроваджують інноваційні карткові продукти. Зокрема на основі мобільних пристроїв послуги віддаленого банкінгу дозволяють клієнтам управляти своїм рахунком без відвідування банку та здійснювати платежі різного характеру, наприклад, комунальні платежі, сплачувати штрафи, страховку, відправляти та отримувати міжнародні перекази,

отримувати готівку у банкоматах без наявності платіжної картки, надавати команди по управлінню рахунком у голосовому режимі, навіть фотографувати квитанції для оплати платежів та відсилати у банк для виконання їх банківськими службовцями та ін.

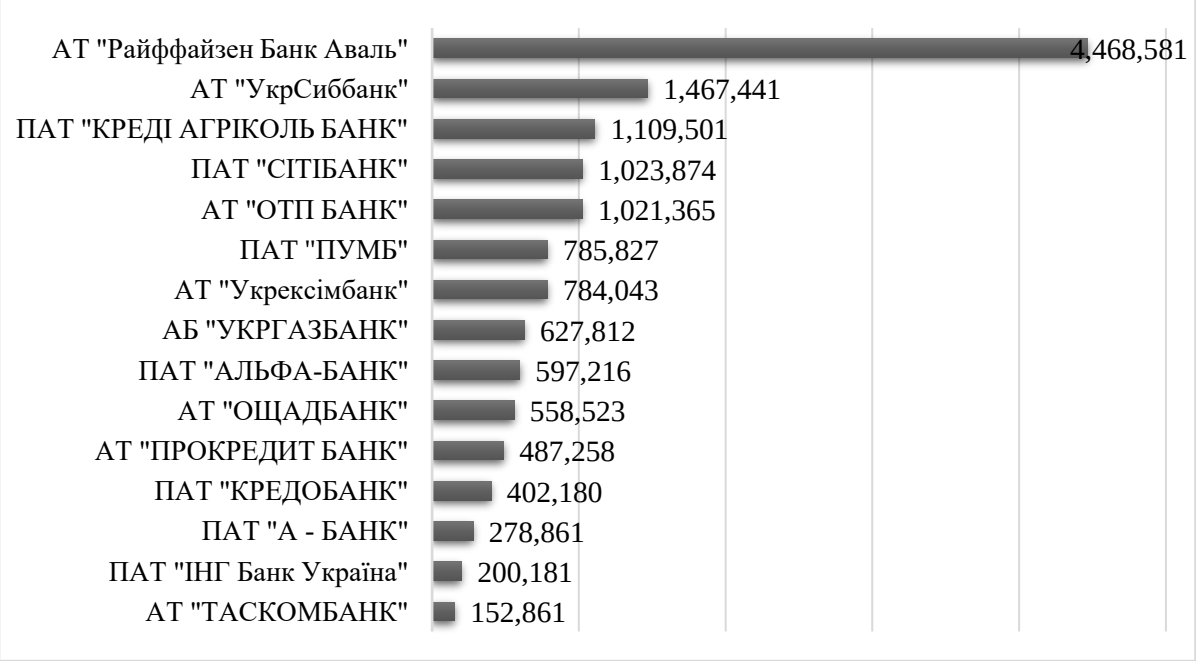

Рис. 2. Топ-15 прибуткових банків України за 2017 рік, тис. грн.

Джерело: складено автором за даними [2].

Справжньою новацією є впровадження безконтактних технологій, що в свою чергу призводить до збільшення зручності та швидкості обслуговування клієнтів у торгівельних мережах. Яскравим прикладом цього служить безконтактна технологія PayPass, яка дозволяє сплачувати покупки на невеликі суми без участі касира. Карта-стікер піднесена до зчитувального пристрою на касі чи терміналі дозволяє клієнту одразу списати кошти з рахунку. Такий вид послуг за кордоном уже досить успішно реалізується [1, С. 10].

Отже, у сучасних умовах розвиток банківського сектора економіки вимагає необхідність у створенні нових, нестандартних банківських продуктів, упровадження яких означає перехід на новий ступінь розвитку фінансових послуг. Саме фінансова інновація показує творчий підхід до оновлення банківських послуг та дає можливість для вирішення проблем банківської системи у кризовий період.

Список використаних джерел:

1. Варцаба, В. І. Грошовий ринок України у контексті трансформаційних процесів [Текст] / В. І. Варцаба, В. О. Огородник // Економіка та держава. – 2017. – № 10. – С. 9-12.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bank.gov.ua
3. Польова О. Л. Сучасні тенденції на ринку банківських послуг в Україні / О. Л. Польова, А. О. Кісик // Економіка та держава. – 2017. – № 10. – С. 22-27.

СЕКЦІЯ 6
РЕАЛІЗАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

***Ганна Ваш**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., доцент

МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ МИТНИЦІ ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

За всю свою історію Україна була активним учасником міжнародної торгівлі, наша держава мала розвинуті міжнародні зв'язки, а тому і не дивно, що питанню здійснення митних процедур приділено чимало уваги, а проблема правового регулювання є досить актуальною на сьогодні.

Митні процедури є поняттям всеохоплюючим, адже під даним терміном слід розуміти сукупність чималої кількості операцій, повязаних із здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, операцій щодо митного оформлення даних товарів і транспортних засобів, а також операцій по нарахуванню та стягненню податків і зборів за митне оформлення товарів та інших предметів, що передбачені законом [2].

Закарпатська митниця є уповноваженим органом виконавчої влади в галузі митної справи і станом на сьогоднішній день її інфраструкутра є цілком сформована. Даний структурний орган складається з керівництва, 5 управлінь, які в свою чергу діляться на відділи та сектори, а також до структури Закарпатської митниці ДФСУ входять територіальні органи – митні пости, яких налічується 11 і 19 пунктів пропуску.

На даний момент митниця є однією з установ, що вагомо поповнює державний бюджет. Ефективність функціонування Закарпатської митниці, разом з тим і результативність здійснення митних процедур засвідчує ще той факт, що за останні три роки Закарпатською митницею було перераховано до Держбюджету 10 155 018,5 тис. грн податків та зборів, а також виконання плану протягом цього ж періоду склало від 97,1% до 125,3%. За останні три роки спостерігається тенденція росту надходжень митних платежів, за період 2015 – 2017 рік приріст становив 1 637 539,3 тис. грн [5].

Щодо митного оформлення, то його основна мета - це засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, а також оформлення результатів даного контролю [1].

Протягом 2017 року було оформлено 26 610 митних декларацій в режимі імпорту та 61 848 МД в митному режимі експорту, а у 2018 році за перші три

квартали було оформлено 22 701 МД в режимі вільного обігу та 48 291 декларація в митному режимі експорту (табл.1).

Таблиця 1

Кількість оформлених МД в режимі експорту та імпорту на базі Закарпатської митниці ДФСУ*

Оформлено ВМД		**2017**	**2018**	**Разом**
Імпорт (випуск у вільний обіг)	І квартал	5 700	6 783	12 483
	І І квартал	6 733	7 815	14 548
	І І І квартал	6 900	8 103	15 003
	І V квартал	7 277	-	-
	Всього:	26 610	22 701 (+4 квартал)	49 311 (+4 квартал)
Експорт	І квартал	14 538	15 497	30 035
	І І квартал	15 794	16 585	32 379
	І І І квартал	15 834	16 209	32 043
	І V квартал	15 682	-	-
	Всього:	61 848	48 291 (+4 квартал)	110 139 (+4 квартал)

*побудовано на основі даних, отриманих за запитом до Закарпатської митниці

Окрім митного оформлення, ще однією важливою складовою механізму здійснення митних операцій є операції, що стосуються митного контролю та боротьби з митними правопорушеннями. Упродовж останнього року митницями було виявлено 23 235 порушень митних правил, вартість предметів порушень яких склала сума у 2 млрд грн, було передано до суду на розгляд 8 828 справ, а також були виявлені 1 122 факти переміщення через митний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, до правоохоронних органів направлено 1 613 звертань щодо виявлення ознак кримінальних правопорушень. Це свідчить про необхідність вдосконалення і оптимізації форм і методів здійснення митного контролю та нагляду за діяльністю учасників ЗЕД [5].

В першу чергу для забезпечення підвищення ефективності системи митного контролю і так само для спрощення митних процедур необхідно:

- опимізувати реалізацію митних ресурсів;
- витіснити місце бюрократизму в документообігу;
- зробити функціонування митних органів прозорим і відкритим;
- забезпечити достатньої ефективності митного контролю.

Основними напрямками удосконалення митних процедур на Закарпатській митниці є:

1.Перехід до застосуання єдиних стандартів у сфері митної справи, дотримання міжнародних норм і правил, що є обумовлені приєднанням України до Кіотської конвенції [3].

2.Введення уніфікованих технологій митного контролю та митного оформлення, уніфікованих форм звітності.

3.Оптимізація часу і покращення якості митного огляду товарів та транспортних засобів.

4.Покращення документального оформлення митних процедур.

5.Посилення контролю щодо незаконного переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

6.Втілення сучасних інформаційних технологій, провадження «електронного декларування» та розвитку систем електронного документообігу.

7.Створення власної митної лабораторії.

8.Дотримання простоти та відкритості при звертаннях до службових осіб митниці від фізичних і юридичних осіб.

9.Удосконалення форм і методів митного контролю.

Список використаних джерел:

1. Гребельник О. П. Митна справа: підручник / О. П. Гребельник – Київ: ЦУЛ, 2017.
2. Митний кодекс України [Електронний ресурс]-Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.
3. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (м. Кіото, 1973 р.).
4. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/.
5. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://sfs.gov.ua.
6. Офіційний сайт Інституту науково-дослідної політики ДФСУ [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/.

***Анастасія Істоміна**, студентка 5 курсу*
Національний університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Діденко Л.В.,к.е.н., доцент

СУЧАСНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Провідною тенденцією розвитку сучасної світової економіки сьогодні стали процеси інтернаціоналізації світового господарства, які не дозволяють жодній країні розвиватися ізольовано та змущують провідні держави світу об’єднатися в економічних союзах та угрупуваннях країн, які сприяють економічному розвитку країн-учасниць, захисту їх економічних інтересів на світовій арені, підвищенню рівня життя їх населення. Найбільш відомими економічними об’єднаннями є Європейський Союз, Євразійський економічний союз, Північноамериканська асоціація вільної торгівлі.

Становлення України як незалежної держави, її подальший розвиток потребує вдосконалення всіх складових державної політики, зокрема, це стосується митної політики, з якою значною мірою пов’язані незалежний статус нашої країни та визначення її місця і ролі в системі міжнародних відносин.

Прагнення України до повноправного членства в Європейському Союзі (далі – ЄС), обумовлює необхідність формування митної політики з дотриманням вимог світових організацій та впровадженням в країні світового досвіду митного регулювання. Саме цим, обумовлюється актуальність наукової розробки проблем митної політики.

Вагомий внесок у розвиток методології дослідження митної політики незалежної України в умовах глобалізації світової економіки зробили вітчизняні науковці І.Г.Бережнюк, А.А.Вірковська, А.Д.Войцещук, О.П.Гребельник, Д.В. Приймаченко, П.В. Пашко та ін.

Митну політику України визначає Верховна Рада України [5]. Основнимм законодавчими актами, прийнятими з метою реалізації митної політики в країні є Митний кодекс України та Закони України «Про Митний тариф України», «Про зовнішньоекономічну діяльність», які є базою подальшого розвитку митного законодавства.

На сьогодні актуальним є питання впливу інтеграційних процесів України до ЄС, що суттєво впливає на формування державної митної політики України та приведення митного законодавства до міжнародних стандартів. Початком проведення адаптації національного митного законодавства до законодавства ЄС можна вважати Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами та їхніми державами-членами і Україною від 1994 року, оскільки були визначені основні напрямки та пріоритетні сфери співробітництва [8].

Прийняття в 2012 році нового Митного кодексу України стало основою для спрямування митного законодавства до європейських зразків, так як положення кодексу повторюють норми актів, раніше прийнятих в ЄС. Митний кодекс України визначає державну митну політику, як систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [4].

Такий підхід вимагає системного розвитку фіскальних, економічних, регулятивних та охоронних функцій, що має відігравати значну роль у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності та забезпеченні привабливого інвестиційного середовища.

Сучасний етап реалізації митної політики України характеризується суттєвим зменшенням обсягів міжнародної торгівлі кризовими явищами в економіці країни. Так зовнішньоекономічний оборот у 2016 році знизився в 1,94 рази в порівнянні з 2012 роком. Лише у 2017 році відбулося пожвавлення обсягів міжнародної торгівлі, що дозволило збільшити на 20% показники 2016 року. Такий стан справ викликаний військовими діями на сході України, погіршенням

стосунків з Російською Федерацією, і як наслідок, переорієнтацією зовнішньої торгівлі на інші ринки, в тому числі у країни ЄС.

Поряд з цим, недосконаліть митного законодавства нашої держави є істотною перешкодою для створення гармонійної системи митних відносин між Україною та іншими країнами світу. Так, система митного регулювання знаходиться в стані безперервного реформування, багато питань, або взагалі не опрацьовані, або знаходяться у процесі становлення і розвитку.

Яскравим прикладом недалекоглядної політики уряду можна вважати реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів, запровадженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 479. В межах його реалізації працівники української поліції повинні цілодобово перебувати в зонах митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та в інших місцях митної території України, де органи Державної фіскальної служби України здійснюють митні процедури.

При цьому, позитивні наміри уряду із наповнення державного бюджету виявилися такими, що суперечать положенням Митного кодексу України, яким передбачено здійснення державної митної справи на основі виключних повноважень органів доходів і зборів України, без втручання в цей процес інших органів влади.

На думку членів Громадської ради при ДФС України, урядом створені умови для правового конфлікту, обумовленого нормами Митного кодексу та Закону України «Про національну поліцію», внаслідок чого «втрати й без того хиткого іміджу української держави як надійного транзитного й торговельного партнера від цього передбачити не важко» [9].

Ще одним негативним фактором є, наявність у суспільстві значної кількості соціальних груп, які мають свої політичні й економічні інтереси, що часом йдуть врозріз з державною політикою та інтересами. Усе це впливає на митну політику як невід'ємну частину зовнішніх та внутрішніх відносин держави. Наприклад, реорганізація української митної служби шляхом її приєднання до податкової служби призвела до негативних наслідків її перетворення на виключно фіскальний орган, головним завданням якого є максимальне поповнення державного бюджету. Внаслідок цього, митні органи, які в пріоритетному порядку мали б захищати економічну безпеку держави, об’єктивно зацікавлені лише у зростанні імпорту.

На фоні цього, питання із вдосконалення митного законодавства та максимального наближення його правових приписів до вимог ЄС постає особливо гостро. Так, положення угоди про Асоціацію з України з ЄС підписаної у 2014 році, вимагають впровадження низки заходів щодо створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Загалом, в митне законодавство України

повинно бути імплементовано 70-80% положень Митного кодексу ЄС. Крім того, Україна повинна виконати зобов'язання із приведення своїх стандартів у відповідність з технічними регламентами та системами стандартизації ЄС, що дасть змогу українським компаніям торгувати з європейцями на таких же умовах, як і бізнесу всередині ЄС [3].

З огляду на це, Україні доцільно скористатися досвідом країн Балтії, Польщі, Чехії та інших, які нещодавно приєдналися до ЄС та активно інтегрують власне митне законодавство до вимог міжнародного співтовариства. Уряди цих держав пішли шляхом поступового зменшення митних ставок відповідно до домовленостей, зосередившись при цьому на захисті вразливих галузей своїх економік.

Важливим кроком до розвитку ефективної митної політики нашої держави є здобуття нею авторитету цінного і надійного партнера в системі світового співробітництва, яке вимагає ефективної логістики, чітких та зрозумілих правил торгівлі та митної політики, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Сучасні реалії вимагають переосмислення ролі та значення митної політики і до основних факторів, які позитивно вплинуть на її розвиток і удосконалення варто віднести наступні:

– наукове обґрунтування створення ефективної системи митних органів України з урахуванням світової практики діяльності митних служб;

– створення чіткої та прозорої управлінської вертикалі організації процесом митного контролю та митного оформлення;

– узгодження інтересів підприємців та уряду під час побудови митної політики.

Поряд з цим, економічні інтеграційні процеси між Україною і ЄС повинні відбуватися на умовах взаємодії їх митних органів із узгодження митних тарифів, систем опису і кодування товарів, створення загальної системи управління, яка буде запроваджувати митні правила, норми і процедури регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Однак, слід пам'ятати, що однією з основних функцій митної політики держави є захист національних інтересів, і будь-які дії повинні здійснюватися лише з урахуванням цього чинника.

Саме такий підхід дозволить підприємствам нашої країни діяти на європейських ринках в умовах рівної конкуренції, розширяти масштаби діяльності, збільшувати інвестиції та зменшити витрати за рахунок досягнення оптимальних розмірів виробництва.

Список використаних джерел:

1. Бережнюк І. Г. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення / І.Г.Бережнюк, О. П. Гребельник, І. Г. Калєтнік та ін.; за ред.. П. В. Пашка./ Монографія. — К.: Знання, 2012. — 238с

2. Вірковська А. А. Сучасні тенденції спільної зовнішньоторговельної політики ЄС у контексті захисту митного простору/ А. А. Вірковська, А. Д. Войцещук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ «ОА», 2017. – № 6 (34). – С. 35-41.
3. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі: Збірка/ Міністерство закордонних справ України, Представництво Європейського Союзу в Україні, Міністерство економічного розвитку та торгівлі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. – [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.- Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17
5. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII – [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.- Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/959-12
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII – [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.- Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19
7. Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів: постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 479 – [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.- Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2018-%D0%BF
8. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994р. -[Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
9. Шодо експериментального проекту у сфері митної справи: Відозва Громадської ради при Державній фіскальній службі України.- [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ambu.org.ua/node/2682

Світлана Йолич, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М. д.е.н., професор

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ ТОВАРІВ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з основних складових державного регулювання зовнішньо-економічної діяльності є митна політика. В Україні державну політику у сфері державної митної справи реалізує Державна фіскальна служба України (ДФС).

Серед інших завдань держави з питань митної справи актуальним є поліпшення митного оформлення товарів. Згідно з ст. 36 Митного кодексу України метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення

статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів [2].

Експортний потенціал України продовжує зростати, тому митне оформлення товарів є актуальним питанням сьогодення. Всі товари, транспортні засоби, а також інші предмети, які переміщуються через митний кордон України, підлягають митному оформленню.

У першому кварталі 2018 року обсяг товарів українського виробництва, реалізованих на зовнішні ринки, становив 14,7 млрд. дол., що на 17% більше, ніж у 2017 році [4]. Це засвідчує, що українські виробники мають великі можливості для розширення бізнесу, адже для реалізації товарів відкриті різні куточки світу.

Основним торговельним партнером України залишається Європейський Союз. Серед країн, які показали найбільше зростання експорту українських товарів у 2017 році – Індія, Росія, Туреччина, Іран, Єгипет, США. Слід також зазначити, що 5 грудня 2017 року був підписаний План дій КНР-Україна з реалізації ініціативи спільної побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI ст.». За словами заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі України - Торгового представника України Наталії Микольської, реалізація ініціативи важлива для належного місця України у глобальному ланцюгу руху товарів «Схід-Захід». Це сприятиме повноцінному використанню потенціалу китайсько-української торгівлі, зростанню експорту до Азійського регіону, а також на ринки третіх країн.

Через складність законодавчої бази, специфіку роботи митних служб та постійні зміни нормативних актів митне оформлення пов'язане з низкою ризиків, які можна мінімізувати або повністю попередити [1].

Однією з головних проблем для підприємців, які займаються міжнародною торгівлею виступають постійні зміни законів і нормативних актів, які регулюють митне оформлення, дуже часто змінюються вимоги до проходження різних експертиз (санітарної, фітосанітарної, епідеміологічної, ветеринарної, радіологічної та ін.), з'являються нові довідки, підготувати які за короткий період дуже складно. Доцільним в цій ситуації є включення в даний процес учасників зовнішньоекономічної діяльності, підприємств транспорту і зв'язку, інших правоохоронних органів, органів виконавчої влади суб'єктів країни. Особлива роль тут належить митним брокерам, митним перевізникам, власникам складів тимчасового зберігання і митних складів.

Ще одна проблема, яка стосується не тільки української митниці – це дуже повільна робота. Навіть якщо документи оформлені згідно з усіма вимогами, необхідні внески сплачено, товар перевірений і очікує оформлення, процес може затягнутися. Причиною такого явища є занадто велике завантаження пункту пропуску, тому першочерговим завданням організації митного контролю є розгортання мережі митниць та їхніх структурних підрозділів, наближених до

учасників зовнішньоекономічних зв'язків, місць найінтенсивнішої зовнішньоекономічної діяльності, з метою скорочення часу переміщення через митний кордон товарів і перетину його фізичними особами.

Ще одним з пріоритетних напрямів вдосконалення митного контролю є спрощення митних процедур та скорочення часу митного оформлення, що веде за собою збільшення обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами.

На сьогодні митні органи роблять все для того, щоб створити митний контроль адекватним і достатнім одночасно. Усе робиться згідно з рекомендаціями Європейської економічної комісії із спрощення процедур міжнародної торгівлі. Прагнення до розвитку торгівлі і вимоги контролю не повинні протистояти один одному [3, с. 27].

На нашу думку, покращення процесу митного контролю на сучасному етапі полягає у вдосконаленні організації проходження механізму митного контролю через:

–скорочення термінів і підвищенні якості огляду товарів і транспортних засобів;

–скорочення термінів сплати митних платежів;

–вдосконалення документального оформлення митних процедур;

–зменшення витрат на здійснення контролю;

–вдосконалення контролю для значного зменшення незаконного переміщення товарів і транспортних засобів.

Деякі спроби подолати вище зазначені проблеми вже були зроблені. Так, Розпорядженням Кабінету Міністрів від 27.12.2017 року схвалено Стратегію розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року. Її мета – визначити шляхи розвитку та вдосконалити діючі в Україні системи управління митними ризиками з урахуванням міжнародного законодавства та кращої міжнародної практики. Реалізація Стратегії сприятиме подальшій автоматизації процесів аналізу та оцінки ризиків, зменшенню впливу людського фактору на прийняття управлінських рішень під час митного контролю тощо.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів від 22.11.2017 р. №878 внесено зміни до постанови від 25.05.2016 р. №364 «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю», якими запроваджується з 1 лютого 2018 року обов'язковість використання підприємствами і державними органами інформаційної системи «єдине вікно». Змінами передбачено розширення сфери дії Порядку інформаційного обміну між органами доходів і зборів, іншими державними органами та підприємствами за принципом «єдиного вікна» з використанням електронних засобів передачі інформації на всі митні режими,

зменшення кількості сканованих документів, що подаються підприємствами в інформаційну систему, зменшення часу, протягом якого контролюючими органами може бути призначено огляд товарів та час для прийняття рішення при експорті товарів тощо.

Проте, дані заходи ще далекі до вичерпних і тому тут потрібно і надалі вдосконалювати процедури митного оформлення товарів, які відповідали б вимогам, які існують на сьогодні в світовій економіці. Тому подальше вдосконалення існуючих процедур митного оформлення товарів і вантажів є неминучим і потребує вжиття невідкладних заходів з боку як митних органів, Державної фіскальної служби України, так і Уряду.

Список використаних джерел:

1. Економічна правда. Право на експорт: як уникнути сюрпризів на українському кордоні. – [Електронний ресурс]. https://www.epravda.com.ua/columns/2017/06/12/625910/
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Редакція станом на 01.01.2013)// zakon.rada.gov.ua/go/4495-17
3. Митний контроль та оформлення // Дебет-Кредит (укр.). – 2009. – № 52. –С. 19-29.
4. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.– [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA

Каріна Кирпань, *студентка 3 курсу*
Яна Лисенко, *студентка 3 курсу*
Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: Криворучко М., к.е.н., доцент

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПРОБЛЕМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах відкритості економіки зовнішньоекономічна діяльність відіграє важливу роль. Лібералізація міжнародної торгівлі як складний процес має неоднозначний характер: пом’якшення бар’єрів для іноземних товаровиробників, з однієї сторони, має наслідком зростання різноманітності продукції та кількості товаровиробників, що дозволяє вітчизняному покупцю обирати товар як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва; з іншої сторони, створення вільних умов для вітчизняних та іноземних виробників може мати негативний вплив на розвиток вітчизняних підприємств та рівень зайнятості.

Аналіз стану та проблем зовнішньоекономічної діяльності покликаний окреслити проблеми зовнішньої торгівлі в Україні. Опрацювання даної проблематики вітчизняними науковцями дозволяє виокремити ключові негативні тенденції в зовнішньоекономічній діяльності, розуміння яких допоможе в процесі розробки рекомендацій в галузі зовнішньої торгівлі.

Багатогранність та комплексний характер проблематики зовнішньоекономічної діяльності обумовлює необхідність зосередження на окремих аспектах досліджуваної теми. Так, оцінюючи проблеми зовнішньоекономічної діяльності в Україні, В. Гордополов [1] серед конкурентних переваг вітчизняних підприємств зазначає стрімку девальвацію гривні та дешеву робочу силу. Разом з тим, на думку автора, зазначені «переваги експортерів» негативно впливають на соціально-економічний розвиток країни в цілому.

Серед основних негативних тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі В. Гордополов вважає:

1) зменшення динаміки експорту й імпорту товарів, а також скорочення зовнішньоторговельного обороту;

2) імпортозалежність галузей економіки країни та слабкий рівень вітчизняних підприємств-експортерів.

Досліджуючи вплив транспарентності зовнішньоторговельної політики на інтеграцію України у світове господарство, В. Яковченко розкрив методи, які дозволяють проаналізувати зміни у динаміці зовнішньої торгівлі, її прозорості та відкритості [2].

На думку дослідника, в Україні на сьогоднішній час спостерігаються негативні тенденції в забезпеченні митного адміністрування, а також зниження рівня сприятливих умов для здійснення торгівельний операцій. За показником індексу залучення в міжнародну торгівлю (розраховується за даними Всесвітнього економічного форуму), наша держава опустилася з 84 місця (зі 134 країн світу) у 2014 р. на 95 місце (зі 136 країн) за підсумками 2016 р.

Порівнюючи витрати та час, необхідні для здійснення експортно-імпортних операцій, В. Яковченко доходить висновку, що більш затратним є оформлення документів, ніж проходження митного контролю. Непродуктивні витрати, з якими зіштовхуються експортери внаслідок дії незадовільної податкової системи, нестабільного законодавства, бюрократичного втручання, низької якості послуг та корупції в митних органах, мають назву транзакційних витрат міжнародної торгівлі.

В рамках аналізу накладних витрат у міжнародній торгівлі, В. Яковченко характеризує зв’язок між ціною експорту та імпорту таким чином, що ціна імпорту складається з ціни експорту з додаванням обсягу ввізного мита та накладних витрат міжнародної торгівлі – тобто, імпортер бере на себе всі ризики і витрати.

Використання в якості методологічної основи моделі загальної рівноваги, побудованої в рамках проекту GTAP (Global Trade Analysis), дозволило В. Яковченку здійснити кількісну оцінку ефекту від скорочення транзакційних витрат на динаміку розвитку макроекономічних показників України.

Аналізуючи структуру питомої ваги накладних витрат у вартості продукції українського імпорту, автор зазначає, що велика питома вага накладних витрат характерна для такої продукції як овочі, фрукти, горіхи; вироби з каменю, гіпсу, цементу; вироби з деревини; рослинні жири та олії, молоко і молочна продукція. Стосовно засобів наземного транспорту, механічних обладнань і електронних машин – для цих видів продукції характерна низька питома вага накладних витрат.

Досліджуючи вплив одностороннього зменшення Україною накладних витрат на вітчизняний ВВП в рамках моделювання GTAP, В. Яковченко зазначає, що навіть при односторонньому скороченні Україною накладних витрат на свій імпорт спостерігатиметься зростання ВВП приблизно на 0,122%.

Таким чином, узагальнення вищенаведеного дозволяє дійти висновку, що серед важливих проблем зовнішньоекономічної діяльності в Україні можна виокремити ресурсоорієнтований характер економіки та значний рівень транзакційних витрат у зовнішній торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Гордополов В.Ю. Оцінка стану організації та методики бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств // Бізнес Інформ. – 2018. - №2. – С. 215-22.
2. Яковченко В.С. Вплив транспарентності зовнішньоторговельної політики на інтеграцію України у світове господарство // Бізнес Інформ. – 2018. - №2. – С. 52-58.

***Марія Крицька**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чубарь О.Г., к.е.н., доцент

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Чинником успішного позиціонування України на світовому ринку та отримання переваг від процесів глобалізації та інтеграції є вдале проведення митної політики як основи для ефективної зовнішньоекономічної діяльності.

На сучасному етапі розвитку зовнішньоторговельна діяльність України яскраво демонструє залежність як від об'єктивних чинників формування експортного потенціалу держави, так і від чинників неекономічного характеру, насамперед, геополітичних. Зі вступом до СОТ Україна отримала додаткові важелі щодо усунення торгівельних бар'єрів для національних виробників, зорієнтованих на зовнішні ринки.

У табл. 1 наведено дані щодо обсягів експорту та імпорту України за період з 2013 по 2017 роки.

Аналіз вартісного обсягу операцій зовнішньої торгівлі дає змогу виявити тенденції щодо поступового скорочення обсягів експорту та імпорту у 2013-2016 роках.

Таблиця 1

Динаміка обсягів експорту та імпорту товарів та послуг в Україні у 2013-2017 рр., у млн. дол. США [2]

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг експорту у грошовому виразі	63 312,0	53 901,7	38 127,1	36 361,7	43 264,7
Обсяг імпорту у грошовому виразі	76 963,9	54 428,7	37 516,4	39 249,8	49 607,1
Сальдо	–13 651,9	–527,0	610,7	–2 888,1	–6 342,4

Позитивне сальдо спостерігалося тільки за підсумками 2015 року – 610,7 млн. дол. США, на відміну від попередніх та наступних періодів. Це свідчить про переважання обсягів купівлі товарів та послуг із зовнішніх ринків над їхнім продажем за кордон. Причинами суттєвого зменшення імпорту в останні чотири роки у порівнянні із 2013 роком є зниження купівельної спроможності населення України, скорочення потреби у високотехнологічному імпорті, викликані девальваційними процесами, посиленням протекціоністських заходів, загостренням військових конфліктів на територіях промислового виробництва. Серед причин скорочення експорту за аналогічний період слід назвати зниження світових цін на сировинні товари, несприятливу кон'юнктуру світового ринку, зміну пріоритетів щодо партнерства у зовнішній торгівлі, скорочення обсягів співпраці з історично та географічно пріоритетними імпортерами, посилення вимог зовнішніх ринків щодо якості вітчизняної продукції, посилення валютного контролю за імпортними операціями [3].

Варто зауважити, що за даними на кінець 2017 року обсяги експорту та імпорту суттєво перевищують показники попереднього звітного періоду: на 6 903 млн. дол. США та 10 357,3 млн. дол. США відповідно. Це пояснюється тим, що у 2017 році економічні відносини України, зокрема з країнами Європи, продовжували поглиблюватися. Їх позиція як основних торговельних партнерів нашої держави значною мірою зміцнилася за рахунок експорту. Так, експорт до країн Європи зростав найвищими темпами серед найбільших за обсягами українського експорту регіонів (частка в експорті України до країн ЄС склала 36 %). У структурі експорту до країн Європи продовжували переважати сировинні товари – зернові, олійні, метали та руди. Однак тривало поступове зростання експорту нішевих товарів та готових виробів, зокрема серед продовольчих товарів, продукції машинобудування, промислових виробів. Європа також є лідером за імпортом товарів в Україну, її частка у загальному імпорті у 2017 році збільшилася до 41 %. Так, країни Європи забезпечують майже половину загального імпорту продукції машинобудування. Стимулюють зростання імпорту і збереження високого попиту з боку аграріїв на сільськогосподарську техніку, інсектициди та добрива, а також пожвавлення споживчого попиту на легкові

автомобілі. Попри позитивні зрушення зберігається дефіцит торгівлі товарами України з іншими країнами через високу частку в імпорті товарів з високою доданою вартістю. Крім того опанування нових ринків українськими експортерами стримується тривалим та капіталомістким процесом приведення української продукції до європейських стандартів [4].

Загалом експерти наголошують, що попри позитивні зрушення сучасна митна політика України, яка в свою чергу впливає на ведення зовнішньоекономічної діяльності, має певні негаразди. До них варто віднести такі:

– значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщуються через контрабанду;

– правопорушення у сфері інтелектуальної власності;

– невідповідність митного контролю сучасним стандартам пропускної спроможності;

– корупційні процеси в митний органах;

– великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств [1].

Реалізації митної політики в Україні протягом останніх років призвела до зниження рівня захисту національного товаровиробника на міжнародному рівні та скорочення рівня експорту вітчизняної продукції та збільшення обсягу імпортованих товарів і послуг. Саме тому, на нашу думку, першочерговим та необхідним є перегляд митних ставок і тарифів, які враховували б інтереси національного товаровиробника, а також удосконалення митного регулювання та контролю, сприяння розвитку інтеграційних процесів і міжнародного співробітництва, удосконалення митної інфраструктури та інформаційно-технічного забезпечення, зміцнення кадрового потенціалу та посилення антикорупційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Єдинак В.Ю. Вплив митної політики на зовнішньоекономічну діяльність підприємств / В. Ю. Єдинак, Н. М. Плєшкова, С. П. Ніжніченко // Ефективна економіка. – № 11, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3581
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. П’янкова О.В. Зовнішня торгівля України: проблематика структурних змін та пріоритетів / О.В. П’янкова, О.С. Ралко // Економіка і суспільство. – 2016 – № 5. – С. 65-71
4. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Європи / Департамент монетарної політики та економічного аналізу НБУ // 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69463442.

Леонід Кулик-Куліченко, *студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М., д.е.н., професор

ЕКОНОМІЧНІ БАЗИСИ НЕОБХІДНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

Сучасний механізм регулювання зовнішньої торгівлі є комплексом взаємодоповнюючих тарифних та нетарифних заходів, які постійно змінюються під впливом розвитку виробничих сил та інтересів виробників і споживачів, механізмів їх міжнародно-правового та національного регулювання. Для підтримання національного ринку на міжнародній арені держава при регулюванні зовнішньої торгівлі все більше уваги приділяє використанню нетарифних методів.

Вагомий внесок у розробку та вивчення нетарифного регулювання у зовнішньоторговельній політиці держави внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І.Бураковський, О.Гребельник, І.Дюмулен, В.Ідрісова, О.Киреєв, А.Кредісов, С.Осика, А.Філіпенко та ін. Як в Україні, так і світі комплексного загальновизнаного формулювання визначення поняття “нетарифне регулювання” та єдиної класифікації інструментів нетарифного регулювання немає. Теоретичні питання нетарифного регулювання відображені в роботах багатьох вітчизняних науковців та практиків, серед яких О.Гребельник, О.Кіян, Л.Пісьмаченко, М.Стеблянко та ін., а питання класифікації інструментів (методів, заходів) нетарифного регулювання розглядалися у працях В. Романенко, Ю. Солодковського, М.Шульги, Н.Щербатюк та ін.[3], а класифікаційні переліки заходів нетарифного регулювання розроблені міжнародними організаціями (Секретаріат ГАТТ/СОТ, Конференція ООН з торгівлі та розвитку – ЮНКТАД, Міжнародна торгова палата, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Всесвітня митна організація тощо). На сучасному етапі розвитку нашої держави система нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) вивчена та розроблена недостатньо як на економічному, так і на правовому рівні, а отже, потребує більш детального аналізу.

Незважаючи на достатню увагу науковців до визначення сутності нетарифних методів регулювання ЗЕД, на сьогоднішній день відсутній єдиний підхід їх трактування. Так, наприклад, в українському законодавстві немає чіткого визначення поняття нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Ряд економістів, такі як І.І. Дюмулен, Т.М. Циганкова та інші вважають нетарифні заходи одним з основних інструментів політики протекціонізму, серед яких виділяють два типи: неопротекціонізм і прихований протекціонізм. Неопротекціонізм – це обмеження на міжнародну торгівлю, що вводять країни на

доповнення до традиційних (тарифних) форм обмеження небажаного імпорту товарів, до яких належать заходи додаткового тиску на експортера товарів/послуг у дану країну.

Застосування прихованого протекціонізму доречно тоді, коли важко відокремити заходи внутрішньої політики від протекціонізму, тобто національні і зарубіжні суб'єкти господарської діяльності ставляться в однакову ситуацію, але внаслідок різного рівня економічного розвитку країн, різниці в конкурентоспроможності товарів зарубіжними партнерами ці заходи сприймаються як протекціоністські.[5].

О.В. Іванов наголошує, що в ході досліджень можна зробити висновок про чутливість використання інструментів нетарифного регулювання, оскільки неефективне їх використання, або наявність тіньових відносин у цій сфері може спричинити суперечки з іншими країнами, або негативно вплинути на конкурентоздатність продукції вітчизняного виробництва та безпеку життєдіяльності споживачів (у разі тіньових відносин під час надання дозволів на імпорт або сертифікатів походження товарів) [2].

Як вказує Ю.М. Солодковський, в сучасних умовах розвитку світової економіки активізація нетарифного протекціонізму в першу чергу спричинена глобальними мотивами, до яких можна віднести значне зниження рівня тарифних ставок, обмеження, що накладаються міждержавними угодами, щодо подальшої лібералізації міжнародної торгівлі, глобальну економічну кризу 2000-х років, яка спровокувала збільшення кількості випадків застосування нетарифних заходів та загострення міжнародної конкуренції між країнами.

Лібералізація міжнародної торгівлі в рамках СОТ призвела до скорочення середнього рівня митних тарифів в розвинутих країнах близько до 4%, в той час цей показник в країнах, що розвиваються складає 13%. На глобальному рівні це спричинило здійснення безмитного імпорту понад половини всього обсягу світової торгівлі. Таким чином, значне зниження тарифних обмежень в рамках СОТ спричинило більш інтенсивне використання країнами нетарифних методів регулювання для захисту інтересів національних товаровиробників [4].

Вивчаючи проблеми нетарифного регулювання міжнародної торгівлі, вчені-економісти В.Є. Новицький та М.І. Дідківський звертаються у своїх працях до законодавчої площини тих країн, які використовують конкретні види нетарифних обмежень та висвітлюють чинники недостатньої їх ефективності, звертаючи увагу на існуючі проблеми в період практичного їх застосування [1].

Виходячи з вище наведеного, можна дійти висновку, що в сучасних умовах здійснення зовнішньоторгівельної діяльності застосування методів нетарифного регулювання ЗЕД країнами є необхідним для забезпечення захисту національного товаровиробника, однак, часто рішення про використання таких заходів є

політично вмотивованим та спрямоване на здійснення економічного тиску на інші країни з метою отримання торгівельних преференцій.

Список використаних джерел:

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / М.І. Дідківський. – К.: Знання, 2006. – С. 3.
2. Іванов О.В. Протидія тонізації у сфері нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України / О.В. Іванов // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_2/tom2/125.pdf
3. Олефіренко В.В. Нетарифні методи міжнародної торгівлі: сутність та класифікація / В.В. Олефіренко // Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2009. - №5. - С.15.
4. Солодковський Ю.М. Нетарифний протекціонізм на сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі / Ю.М. Солодковський, В.В. Олефіренко // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua /soc_gum/en_oif/2011_8_4/25.pdf
5. Циганкова Т.М. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: монографія / Т.М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 78.

***Оксана Медвідь**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М. М. д. е. н., доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

Формування ефективно функціонуючої економічної системи країни потребує всебічного підходу розвитку як внутрішньої, так і зовнішньої економічної діяльності. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність впливає на розвиток провідних галузей економіки, ціноутворення, рівень життя та добробуту населення, а також відіграє суттєву роль при формуванні грошових надходжень до бюджету країни та сприяє отриманню прибутків національними виробниками.

В Україні застосовуються різноманітні інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності, проте основними з них є митні платежі. Митні платежі виконують безліч завдань, серед яких є: створення сприятливих умов для приєднання України до міжнародного економічного простору, захист економіки від суттєвого впливу іноземного конкурента, забезпечення оптимального співвідношення експорту та імпорту та забезпечення об'єктивних умов для утворення матеріальної основи функціонування суспільства. І саме тому, митні платежі потребують професійного та комплексного адміністрування.

Аналізу адміністрування митних платежів, а також можливим напрямам і шляхам їх покращення приділяється значна увага з боку науковців і практиків, зокрема: О. П. Гребельник, Є. В. Додін, П. В. Пашко, В. П. Мартинюк, Л. О. Батанова, В. М. Мельник, Т.Д. Ліпіхіна та інші.

На жаль у Митному кодексі не виначено дефініції «адміністрування митних платежів», що ускладнює процес при здійсненні відповідних повноважень митними органами. Вперше у законодавчому акті термін «адміністрування податків, зборів» було застосовано у Податковому кодексі України.

Адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [3].

Для виконання перелічених завдань з питань адміністрування податків у структурі Державної фіскальної служби функціонує Департамент адміністрування митних платежів. До основних функцій даного департаменту відносять:

– організація та контроль за своєчасністю сплати митних платежів;

– застосування передбачених законом заходів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– організація контролю за правильністю визначення митної вартості товарів на підставі загальноприйнятої міжнародної практики, а також за правильністю визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України;

– верифікація сертифікатів і декларацій про походження товару з України;

– підготовка пропозицій щодо удосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабміну, розробка проектів законів України, нормативно-правових актів міністерств та розробку проектів наказів Міністерства фінансів, щодо затвердження порядків, інструкцій, положень, форм розрахунків, звітів, декларацій, інших документів з питань, що належать до компетенції ДФС;

– організація ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

– організація контролю за отриманням та цільовим використанням гуманітарної допомоги;

– взаємодія та здійснення обміну інформацією з державними органами іноземних держав згідно з міжнародними договорами України [2].

Як бачимо, важливими складовими адміністрування митних платежів є: оцінка митної вартості, митна експертиза, контроль за правельністю визначення країни походження товару та ідентифікація коду при переміщенні товарів і інших предметів через митний кордон. І саме з цими складовими пов'язані найбільш актуальні проблеми несплати митних платежів у повному обсязі.

Проблемними аспектами адміністрування митних платежів є:

– перевірка органами митного спрямування ДФС правильності визначення декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів (у тому числі правильності обрання методу визначення митної вартості). Оскільки, саме завдяки правильному обчисленню бази оподатковування ввезених товарів досягається оптимальний розмір надходжень від стягнення митних платежів у державний бюджет, а недооцінювання митної вартості призводить до ухилення від сплати податків суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [4];

– неправельність встановлення країни походження товару та ідентифікація коду при переміщенні товарів та інших предметів через митний кордон. Адже, якщо підроблено сертифікат про країну походження товарів або недостовірна класифікація товарів, то неправильно визначається митна вартість товарів і відповідно зменшується обсяг нарахованих та сплачених митних платежів [1, с.174];

– неефективне методичне забезпечення лабораторних досліджень при здійсненні митної експертизи;

– корупція працівників, зловживання службовим становищем, недостатній рівень кваліфікації працівників митних установ;

– тінізація зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток тіньового сектора економіки призводить до втрати митних надходжень до бюджету, формує негативний міжнародний імідж про державу, не сприяє налагодженню торговельно-економічних стосунків вітчизняних підприємст з іноземними.

Таким чином, в Україні існує велика кількість проблем в адмініструванні митних платежів, які є запущеними. Тому для зростання обсягу митних надходжень до державного бюджету України потрібно перейняти досвід країн-учасниць Європейського Союзу, упровадити ефективні методи протидії корупції, не допускати заниження митної вартості, а саме створити єдині та прозорі правила та методології визначення митної вартості, руйнувати схеми імпорту товару з порушенням законодавства України, розвивати систему пост-митного аудиту, та створити сприятливе середовище для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Величко К. Ю. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.: навчальний посібник /К. Ю.Величко, В.О.Козуб, Л.Л.Носач та ін.– Харків: Вид-во "Форт", 2017– 222 с.;
2. Митний кодекс України (від 13 березня 2012 року № 4495–VI). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/mk/rozdil-9/glava42/;
3. Податковий кодекс № 1989-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 17,. – [Електронний ресурс]. – rada.gov.ua;
4. Федотов О. П. Оновлена концепція контролю правильності визначення митної вартості товарів, які ввозяться (імпортуються) на митну територію України / О. П. Федотов. // Теорія і практика правознавства. – 2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_20;

Вікторія Микулянець, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівни: Чакій О.І., к.е.н

ДИНАМІКА І СТРУКТУРА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки України проведення ефективної митної політики є одним із основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності з огляду на важливість інтеграції у світовий торговельний простір [1].

За умов транзитивної економіки зовнішні джерела податкових надходжень до бюджету країни перспективніші, ніж внутрішні. За такої ситуації роль митниці як фіскального органу посилюється, тобто домінуючою функцією стає не регулятивна чи правова, а економічна -податкова, тобто оцінка показників функціонування системи митно -тарифного регулювання та їх впливу на подальший розвиток зовнішньоекономічних відносин. Вагомим показником цього є митні надходження.

Від того на скільки ефективно ведеться митна політика й обґрунтовано використовується потенціал митних платежів залежить надходження до Державного бюджету України.

Як зазначено в Податковому кодексі України, митні платежі – це податки, що справляються під час переміщення, або у зв'язку із переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [8]. Митні збори до 2008 року також входили до складу митних платежів, але у результаті вступу до СОТ були відмінені, що спростовує взаємний доступ на ринки, тобто призводить до зниження торгівельних бар'єрів. Головне завдання СОТ – сприяти безперешкодній міжнародній торгівлі. Розвинені країни, за ініціативою яких створена СОТ, вважають, що саме економічна свобода в міжнародній торгівлі сприяє економічному зростанню і підвищенню економічного добробуту людей [9].

Таблиця 1

Надходження митних платежів до ДБУ (млрд. грн)

Роки	Акцизний податок	Ввізне мито	Вивізне мито	ПДВ	Єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України	Плата за виконання митних формальностей митними органами поза місцем їх розташування	Всього
2013	7,129	13,343	0,078	96,541	0,180	0,039	117,260
2014	14,578	12,388	0,22	107,287	0,208	0,038	135,388
2015	22,756	39,881	0,419	138,764	0,272	0,051	202,3
2016	32,938	20,001	0,369	181,453	0,349	0,065	235,3
2017	29,7	22,6	0,644	250,5	0,431	0,069	303,644

Джерело: складено на основі статистичних даних Державної фіскальної служби України [7]

Проаналізувавши надходження митних платежів до Державного бюджету України можемо зазначити, що вони стрімко зростають. В 2013 році сума митних платежів становила 117,26 млрд. грн, що на 186,384 млрд. грн менше ніж в 2017 році.

Щодо акцизного податку спостерігаємо стрімке зростання протягом 2013 – 2016 рр. (на 25,809 млрд. грн) та незначне зменшення в порівнянні з 2017 роком (на 3, 228 млрд. грн).

ПДВ складав 80 – 90% щорічних надходжень платежів до ДБУ, тобто на всі інші податки припадає всього 10 – 20%. Звідси можемо зробити висновки , що всі митні платежі, окрім ПДВ, несуть не фіскальне навантаження, а регулятивний, контролюючий та захисний потенціал.

Якщо аналізувати темпи приросту надходжень, то особливий «стрибок» зафіксовано у 2015 році завдяки вжиттю ефективних заходів, спрямованих на здійснення належної організації митного контролю, ефективної протидії митним правопорушенням, забезпечення повноти оподаткування товарів, достовірності декларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, посилення роботи з контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, класифікації країни походження.

У цілому показники надходжень зросли в 2017 році порівняно з 2016 на 22,5% , або 68,344 млрд. грн. Приріст надходження забезпечено з: ввізного мита на 11,5%, або 2,559 млрд. грн; вивізного мита на 42,7 %, або 0,275 млрд. грн; ПДВ на 27,6% або 69,05 млрд. грн; єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України на 19%, або 0,082 млрд. грн; плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів на 5,8 %, або 0,004 млрд. грн.

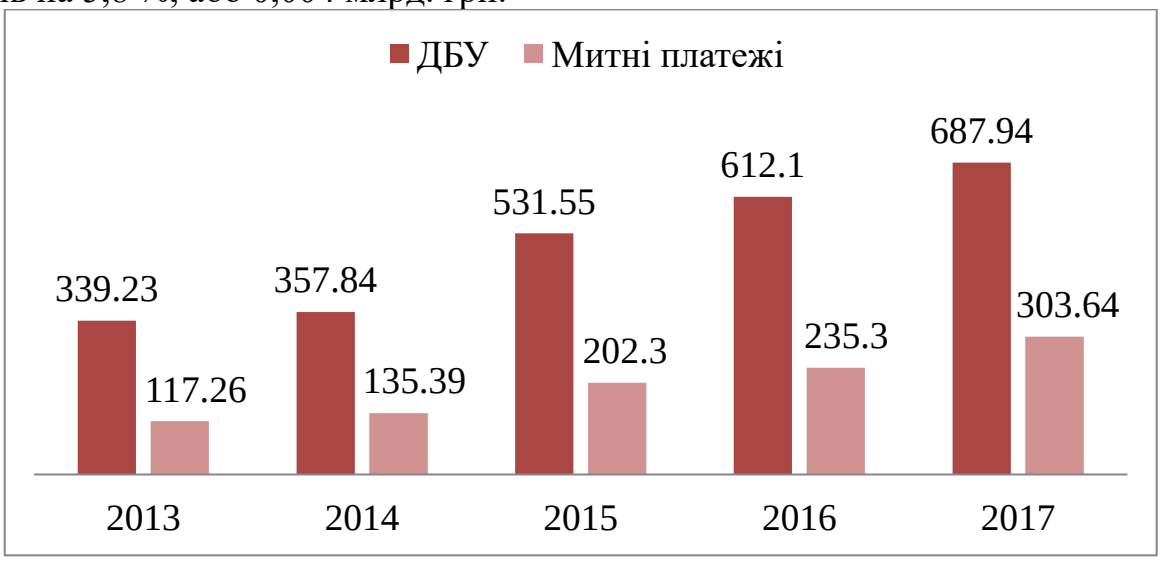

Рис. 1. Частка митних платежів у Державному бюджеті України, млрд. грн.
Джерело: розраховано автором на основі даних [2 - 6]

На рис. 1 вказано загальні надходження до державного бюджету та частка з них митних платежів. Як свідчать дані, найбільша частка митних платежів у ДБУ припадає на 2017 рік – близько 44,14%, в 2013 році вони становили 34,6%, в 2014 – 37,8%, в 2015 - 38,1%, в 2016 – 38,4%. Спостерігається тенденція зростання надходження від митних платежів до ДБУ.

Проаналізувавши стан, динаміку і структуру митних платежів в Україні, слід відмітити вагому роль вітчизняних митних органів та митної системи в цілому у забезпеченні надходжень до Державного бюджету України. Протягом всього досліджуваного періоду найбільша частка в митних платежах припадає на ПДВ, що підтверджує його фіскальну зорієнтованість.

Список використаних джерел:

1. Білецький А.А. Фіскальний та регулюючий потенціал функціонування митної служби України в умовах відкритої економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / А.А. Білецький. – Ірпінь, 2010. – 22 с.
2. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2013 рік. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Bulet_vykonan_DBU_2013.pdf
3. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2014 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16740923/ Buleten_vykon_budg_ 2014.pdf
4. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2015 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/ document/16741935/Visnovok_2015.pdf
5. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2016 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу:195.78.68.18/minfin/ file/link/404609/file/Budget%20of%20Ukraine%202016.zip
6. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2017 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16745880/Bulet_vykon_ DBU_2017.pdf
7. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2015 рік[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf
8. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755–17
9. Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://economics.studio/finansistam/svitova-organizatsiyatorgivli-49740.html

***Наталія Повханич**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М. , д.е.н.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЮЧОГО ПРОЦЕСУ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Захист економічних інтересів України, запобігання незаконному ввезенню товарів, втратам Державного бюджету України в процесі зовнішньоекономічних операцій є головним завданням митних органів, яке зумовлює пошук нових і вдосконалення існуючих засобів та форм проведення митного контролю.

Актуальність теми зумовлена, з одного боку, тим, що митний контроль є малодослідженим видом державного контролю, а з іншого – необхідністю його розвитку і вдосконалення у процесі утвердження України як європейської демократичної держави, і великим загальнодержавним значенням податків, надходження яких при ввезенні товарів на митну територію України контролюють та забезпечують митні органи. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання особливостей проведення митного контролю та шляхів його вдосконалення розглядалися в публікаціях таких авторів як Л.К. Воронова, С.Д. Герчаківський, О.А. Гончарук, О.Б. Дем'янюк, Н.М. Єсипчук, А.І. Крисоватий, Д.С. Олійник, В.П. Пашко, Н.В. Пігарєва та ін. Проте, формування ефективних підходів в напрямку вдосконалення процедур митного контролю потребує врахування сучасних прийомів та використання комплексних заходів з урахуванням оновлень чинного законодавства в митній сфері.

На сьогоднішній день Державною фіскальною службою України здійснюються ефективні кроки на шляху наближення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів. Україною підписано безліч міжнародних двосторонніх та багатосторонніх договорів з метою реформування вітчизняного законодавства.

Одним із важливих кроків вдосконалення митного законодавства в Україні стало прийняття нової редакції Митного кодексу України, який вступив в дію з 01.06.2012 р. Документ спрямований на приведення митного законодавства України у відповідність до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове ввезення, а також імплементацію у національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації та реформування митної служби України.

Не менш важливим кроком у спрощенні взаємовідносин між суб'єктами ЗЕД та ДФС України є сформований конкретний список документів та відомостей, необхідних до подання для митного контролю. Згідно чинної редакції МКУ нововведенням є такі форми як направлення запитів до іноземних органів для підтвердження автентичності документів та документальні перевірки дотримання вимог митного законодавства України (так званий пост-аудит). Це розширює повноваження посадових осіб митних органів щодо здійснення контрольної діяльності [3].

Ще одним шляхом вдосконалення процедур митного контролю є спрощення процедур, необхідних для митного оформлення. Скорочення переліку документів, необхідних для митного контролю, означає можливість виведення їх за межі митного оформлення. Результатом таких дій повинно стати прискорення митних процедур, зокрема, у пунктах пропуску на митному кордоні, зменшення затримок і простоїв товарів, що прискорить процес наповнення державного бюджету.

Серед інших форм митного контролю слід виділити особистий огляд, як його виняткова форма, проводиться за письмовим рішенням керівника або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через її територію. Слід відмітити, що згідно чинного законодавства, не існує уточнення достатніх підстав для прийняття рішення про необхідність проведення особистого огляду, що може стати причиною спірних моментів.

Необхідно зазначити, що при здійсненні митного контролю важливе значення має те, в якому митному режимі перебувають транспортні засоби, товари та інші предмети. Дотримуючись своїх міжнародних зобов'язань, Україна має виконувати митні формальності в такому обсязі, який сприяв би розвитку міжнародних економічних, соціальних, фінансових, цивільних, науково-технічних та культурних відносин, унеможливлював контрабанду зброї, наркотиків, психотропних речовин, а також забезпечував дотримання екологічних, санітарно-гігієнічних та інших норм [1, с. 270].

З досвіду митних систем у розвинених країнах можна стверджувати, що дієвим чинником вирішення вітчизняних проблем в сфері митного контролю є перенесення поглибленого митного контролю на етап "після випуску товарів", що дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю і відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур [2].

Проведення митного контролю після завершення митного оформлення є найбільш перспективним напрямом поліпшення роботи митних органів. Поширеним зараз є твердження, що митниця при виконанні своїх функцій буде спиратися на два головних принципи у діяльності: пост-аудит та оцінку ризику.

Отже, з вище відміченого можна зробити узагальнення, що основними напрямками вдосконалення процедур митного контролю є повномасштабне впровадження процедур спрощеного митного контролю, розвиток системи митного пост-аудиту, формування ефективних моделей управління митними ризиками, вдосконалення діяльності вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів та першочергово потрібно виділити підстави, що можуть бути достатніми для прийняття рішення про про ведення особистого огляду особи.

Список використаних джерел:

1. Мельник М.В. Митний контроль та митне оформлення при застосуванні митних режимів / М. В. Мельник // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2011. - Вип. 7. - С. 269-273.
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8HI4Uks80msh8.

3. Митний Кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17

***Дар`я Синьоока**, студентка 3 курсу*
Запорізький національний університет, м.Запоріжжя
Науковий керівник: Венгерська Н.С., к.е.н., доцент

УКРАЇНСЬКИЙ МИТНИЙ АУДИТ - НАБЛИЖЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ ТА СТАНДАРТІВ

В умовах сьогодення залишається актуальною потреба захисту внутрішніх ринків України від незаконного ввезення товарів, що спричиняє збільшення втрат державного бюджету. Одним із напрямків вирішення цієї проблеми є забезпечення повноти та своєчасності перерахування митних зборів і платежів під час ввезення таких товарів за допомогою митного контролю за зовнішньоекономічними операціями, складовою якого є пост-аудит.

Митний аудит - це форма митного контролю, яка здійснюється митними адміністраціями для перевірки правильності та достовірності даних, указаних у митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом [1, с. 317].

Розгляду питань формування системи митного аудиту в Україні як найперспективнішого напрямку митного контролю в Україні та його ролі у забезпеченні економічної безпеки держави, присвячено праці відомих вчених та практиків, таких як І.Г. Бережнюк, О.П. Борисеню, О.М. Вакульчик, А.О. Відєнов, В.Ю. Єдинак, Л.М. Івашова, Д.С. Олійник, П.В. Палію, С.П. Цибулько та інші.

Митний пост-аудит є однією з форм митного контролю. Існує певна класифікація митного контролю. Так, в залежності від часу здійснення митного контролю виокремлюють такі його види: попередній, поточний та наступний [2].

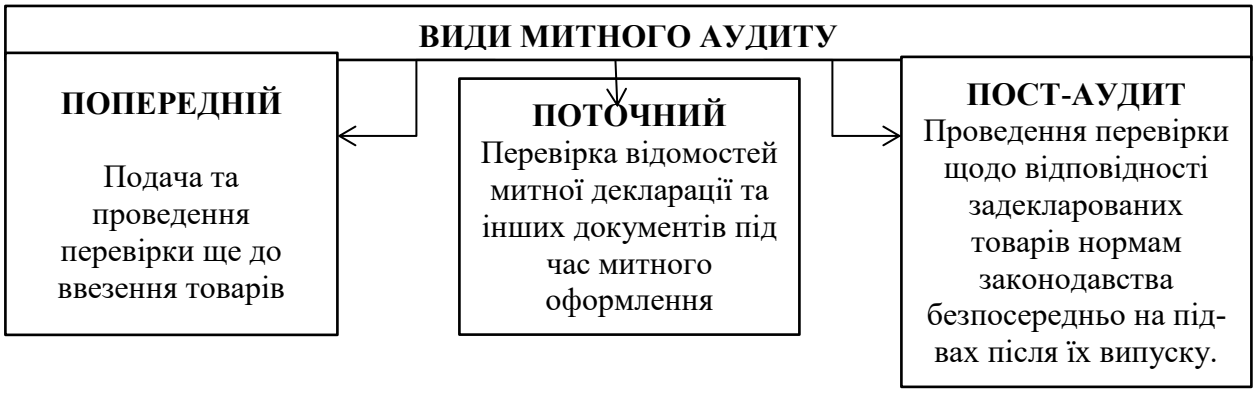

Рис. 1. Класифікація митного аудиту

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і є проблеми в його застосуванні, рішенням яких буде приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС. Крім того, ринок аудиторських послуг в Україні потребує впровадження європейської системи контролю якості послуг, що дозволить аудиторам гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями і якісніше надавати професійні послуги. Відсутність якісної системи аудиту заважає розвитку українського фондового ринку і ринку капіталу. На рішення проблем також впливає збільшення конкурентів на ринку аудиторських послуг, тобто кількість аудиторів збільшується, тому треба мати високу обізнаність в цій сфері, щоб мати постійних клієнтів, які були б задоволені роботою аудитора. Розвитку аудиту в Україні на цей час властиві риси того, що переважно підтверджує, оскільки найбільша питома вага робіт зводиться саме до оцінки і підтвердження міри обгрунтованості інформації в системі обліку і фінансової звітності підприємств-замовників.

До основних напрямів змін в професійному аудиті можна віднести [3]:

1. Підвищення рівня професійної компетентності аудиторів.
2. Організацію контролю якості аудиторських робіт і послуг.
3. Удосконалення правового поля аудиту.
4. Забезпечення реальної професійної незалежності аудитора. З урахуванням вищевикладених напрямків розвитку аудиту і спираючись на світову практику, аудиторська діяльність в Україні вийде на новий етап удосконалення.

Метою здійснення митного пост-аудиту є контроль за дотриманням митного законодавства усіма суб’єктами митних правовідносин при переміщенні товарів через митний кордон України. Проте, результативність та ефективність митного постаудиту прямо залежить від теоретичних розробок та якісної нормативно-правової бази щодо порядку організації та здійснення митного аудиту.

Пост-аудит спрямований на захист економічних інтересів держави та запобігання контрабанді, але через недосконаліть українського законодавства, а також досвіду працівників у цій сфері його ефективність значно знижується. Оскільки, в Україні така форма контролю є новою та потребує розвитку і наближення до міжнародних стандартів, вважаємо за необхідне подальше удосконалення законодавчої бази та методичного забезпечення проведення пост-аудиту суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності митними органами України.

Список використаних джерел:

1. Полищук А. В., Таможенный контроль: на пути к международным стандартам: монографія /, Пашко П. В., Самсонов Е. Б. и др. - О.: «Пласке» - 2009 - 476 с.
2. Травина А.А., Таможенное право: учебник / отв. ред. А.Ф. Ноздрачев; Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации.-М.:Волтере Клувер-2007-688с.
3. Формування системи митного аудиту в Україні: монографія / за заг. ред. О. М. Вакульчик. – Хмельницький -2014 - 207 с.

***Олена Соболєва-Терещенко**, к. е. н., доцент*
***Зоряна Криковлюк**, студентка 4 курсу*
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ВІКНА» В РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Передумови розвитку, діюча практика та реалізація митної політики кожної держави мають суттєвий вплив на трансформацію національних економік в умовах глобалізації економіки. В умовах Євроінтеграції основними напрямками митної справи України є захист інтересів держави, контроль за додержанням прав, боротьба з контрабандою, модернізація митних органів, і водночас створення сприятливих умов для виходу країни на інтернаціональну арену шляхом участі у міжнародних організаціях, поглибленням транскордонного співробітництва та адаптації українського законодавства до європейських стандартів [1].

Таким чином, впровадження електронного декларування товарів, робіт та послуг в Україні, відкриває широкий спектр можливостей для застосування електронного документообігу з метою прискорення взаємодії митних органів держави та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), розвитку міжнародного співробітництва та зменшення тіньового сектору в зовнішній торгівлі. З метою їх реалізації 17.09.2008 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України №1236-р була схвалена Концепція створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» та план заходів з її реалізації [2] і тому вже 5 жовтня 2006 року Україна приєдналась до Міжнародної Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [3].

Наступним вагомим кроком до покращення функціональної здатності Української митниці стало ухвалення урядом рішення про обов'язкове використання принципу «єдиного вікна». «Єдине вікно» – єдина електронна система обміну даними, яка дозволяє різним службам контролю та митницям в автоматичному режимі обмінюватись інформацією про вантаж, який проходить через кордон України та про результати його державного контролю [4].

Принцип «єдиного вікна» започаткували в Україні з 1 серпня 2016 року на добровільних засадах. З 1 лютого 2018 року запроваджено обов'язковість використання підприємствами і державними органами інформаційної системи «єдине вікно». За період з 1 лютого по 18 березня 2018 року на українських митницях через «єдине вікно» оформлено 87,1 % митних декларацій по експорту. За даними Міністерства фінансів розподіл всієї кількості митних декларацій за принципом «Єдиного вікна» становить: при імпорті – більше 118 тис. (76,8%); при експорті – близько 77 тис. (87,1%); при транзиті – більше 4 тис. (15,5%). Загалом, за вищезазначений період 74,1% митних декларацій було оформлено тільки за принципом «єдиного вікна» (198 860 митних декларацій) [5].

Таблиця 1

Застосування «Єдиного вікна» в Україні 01.02.2018 - 06.0.2018

Напрямок переміщення	Кількість митних декларацій						
	загальна	«єдине вікно»	%	паперові	%	«єдине вікно» і паперові	%
Імпорт	328 666	262 006	79,7	52 458	16,0	14 202	4,3
Експорт	180 016	157 570	87,5	21 304	11,8	1 142	0,6
Транзит	48 890	9 774	20,0	38 812	79,4	304	0,6
Разом	557 572	429 350	77,0	112 574	20,2	15 648	2,8

Проте, є ряд недоліків, які перешкоджають ефективному використанню «єдиного вікна», основним з них – фактичне зростання часу на проходження контролю. «Єдине вікно» не гарантує скорочення термінів отримання дозвільної документації, ніж це є при паперовій подачі документів безпосередньо відповідному інспектору.

Адже, виходячи з положень абзацу першого статті 19 Постанови Кабінету Міністрів України №364 від 25 травня 2016 р., уповноважена посадова особа протягом 4-х робочих годин з моменту отримання через WEB інтерфейс електронного повідомлення і сканованих документів приймає рішення про завершення контролю, відмову, огляд тощо. Термін в 4 години задовгий, тому що, подаючи заявку фізично, на отримання дозволів за старою схемою поза «єдиним вікном», підприємство має можливість отримати їх протягом 2-3 годин, включно з оглядом товару.

Наступною причиною незацікавленості в «єдиному вікні» є довгий термін проведення огляду товарів. Адже, виходячи з положень Постанови КМУ №364 «…огляд товарів не може бути призначений пізніше, ніж протягом 24 робочих годин від часу, запропонованого підприємством». Як наслідок, підприємство може опинитися в ситуації, коли огляд може бути призначений аж на 3-й робочий день після подання електронного повідомлення. Такий тривалий термін не може бути прийнятним, оскільки, подаючи фізично заявку на отримання дозволів по старій схемі поза «єдиним вікном», підприємство має можливість отримати їх протягом 2-3 годин.

Іншою проблемою є вимога фізичного подання оригіналів паперових документів для проходження контролю. Подання паперових оригіналів документів йде в розріз з основним принципом «єдиного вікна», що обмін інформацією здійснюється із застосуванням інформаційно-телекомунікаційної системи. Вимогу документів працівники управління фіто-санітарної служби Держпродспоживслужби обґрунтовують пунктом 24 Постанови Кабінету Міністрів України №364 від 25 травня 2016 року «Оригінали документів, необхідні для здійснення згідно із законодавством відповідного виду державного контролю, пред’являються та/або передаються підприємством контролюючому

органові під час проведення огляду товарів чи відбору зразків на вимогу відповідного контролюючого органу». Однак, керуючись даною нормою, як і раніше від суб'єкта ЗЕД вимагаються всі документи, і така вимога пояснюється необхідністю ведення обліку у внутрішній електронній обліковій системі служби на зразок «1С» [6].

Також треба взяти до уваги, що останніми роками митні податки і збори становлять до 40% прибуткової частини державного бюджету України. З одного боку, це доволі високий показник, а з іншого – не дуже, тому що показує досвід адміністративно-правового регулювання митної справи в ЄС, використання митно-тарифного регулювання з метою поповнення державного бюджету вступає в суперечність з метою оптимізації і підвищення ефективності зовнішньої торгівлі й усього національного господарства. Як показує досвід ЄС, збільшення надходження сум митних платежів досягається не за рахунок підвищення ставок митного збору, а шляхом їх розумного пониження, що дає можливість значно збільшити товарообіг зовнішньої торгівлі, збільшивши цим і обсяг митних платежів.

Отже, однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускної здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту та зміцнення цих тенденцій вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлило такі проблеми митного контролю як суттєві витрати часу на проведення митних процедур та застарілі механізми.

Тому, наступним елементом митної реформи, що проводиться в Україні, повинно стати створення принципово нової системи митного регулювання зовнішньоторговельних зв'язків з іншими країнами за умови, що всі вище перераховані перешкоди будуть усунуті, а переваги від її використання переважать всі наявні недоліки.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна конвенція про спрощення й гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.08р. № 1236-р «Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-р.
3. Сучасні тенденції розвитку митної справи в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] // матеріали наук.-практ. круглого столу, 6 грудня 2016 р. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1259/1/1194_IR.pdf
4. Уряд схвалив рішення про обов'язкове використання принципу «єдиного вікна» в українських митницях з 1 лютого 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250443668

5. Статистика застосування «Єдиного вікна» на митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/news/view/iedyne-vikno-na-mytnytsi-operatsii-za-period-z--po-?category=derzhavna-fiskalna-sluzhba-ukraini-organi&subcategory=mitnicja
6. Прес-конференція на тему впровадження «Єдиного вікна» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.galtrans-logistics.com

***Іван Фурик**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., професор

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Митна діяльність визначає характер зовнішньоекономічних відносин, адже через встановлення мита та інших податків держава встановлює засади для підтримання національного виробника, захищає від іноземної конкуренції.

Важливу роль у становленні та розвитку митної діяльності будь-якої держави займає міжнародний досвід. Доцільним для України в процесі формування її митної політики та використання інструментів тарифного та нетарифного регулювання є використання досвіду розвинених країн та країн, які мають спільні з Україною державні кордони, але в той же час більш успішні щодо темпів економічного зростання.

Митне регулювання експортно-імпортних операцій більшості розвинутих країн світу відповідає порадам міжнародних організацій. Основна маса високорозвинених країн та країн з перехідною економікою на різних етапах свого розвитку застосовували схожу зовнішньоекономічну політику, суть якої полягала у стимулюванні експорту готової продукції, обмеженні вивозу сировини та заохочення імпорту комплектуючих для розвитку власної промисловості.

Так, у США використовується модель заохочення іноземного капіталу шляхом заборони на експортне мито. В Індонезії імпортер може звільнятись від сплати мита, в разі наявності у експортера плану експорту, із зазначеними імпортними матеріалами, таке звільнення надається у вигляді ліцензії і є інструментом заохочення експорту [3, с.602]

Досить цікавим в плані побудови митної політики є досвід Японії. Так в Японії було прийнято закон «Про валютний обмін та зовнішню торгівлю», який сприяв захисту національних стратегічних галузей, а саме в аграрній сфері. Формування активного учасника міжнародної торгівлі для Японії починалось із закритої системи зовнішньоторговельних зв'язків. Головними чинниками, які посприяли такому перетворенню є диверсифікація ставок митного тарифу, застосування тарифних ескалацій (підвищення рівня митних ставок на товари в залежності від ступеня їх обробки). Така політика застосовується для підтримання власного виробника і створення стимулів для імпорту[2].

Не дивлячись на позитивний досвід побудови митної політики таких високорозвинених країн як США та Японія, для України більш доцільно буде використання досвіду країн ЄС (оскільки Україна вибрала курс на вступ до альянсу). Особливу увагу слід звернути на досвід країн Центральної та Східної Європи, які відносно недавно вступили до ЄС і стан економіки яких був подібний до економічного стану України (Польща, Словаччина, Угорщина Словенія).

Загалом митну політику Польщі можна охарактеризувати сполученням «поміркований протекціонізм». На початку 90-х років ХХ ст. Польщею було встановлено високі ставки мита на продукцію промислового виробництва та сільського господарства для забезпечення підтримки власного товаровиробника. З тих пір, як Польща увійшла до ЄС, вона не може самостійно встановлювати митні тарифи, крім того, значна частка від зібраних митних зборів направляється до бюджету ЄС. В цілому можна зазначити, що, на відміну від українського законодавства, норми митного законодавства Польщі та порядок застосування інструментів митно-тарифного регулювання дуже наближені до вимог та норм Європейського Союзу, незважаючи на те, що кількість нормативно-правових актів, що потребувала гармонізації у країнах Центральної та Східної Європи, складала до 1,5 тисячі.

Митна політика Словаччини подібна до митної політики решти країн – нових членів Євросоюзу: протекціонізм у 90-х роках ХХ ст. і стрімка лібералізація ринку надалі. Проте країна застосовувала такий неординарний метод тарифного регулювання, як імпортна надбавка. Надбавку було введено додатково до ставок мита у 1999 р. у розмірі 7% з метою захисту національного товаровиробника та скасовано через неефективність та індиферентність на початку 2001 року. Зі вступом до ЄС Словаччина різко зменшила свої імпортні тарифи і сьогодні з середньозваженою ставкою мита 1% є однією з найбільш ліберальних для імпорту країн у світі.

В Угорщині, аналогічно до Польщі, митно-тарифна політика здійснюється за нормами ЄС, а митне оформлення – на основі Єдиного адміністративного документа, що застосовується у країнах ЄС. Митна політика Угорщини характеризується перехідним станом від політики захисту національної економіки від імпортної експансії до лібералізації торговельної політики під тиском СОТ, намаганням уникнути різкого зниження митних ставок та зберегти елементи державної підтримки сільського господарства та інших вразливих галузей економіки [1].

Для того щоб Україні інтегруватися до Європейського Союзу, слід аналогічно до країн Центральної Європи, які вже пройшли цей шлях, вносити зміни у національне законодавство та використовувати лише ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України. В першу чергу потрібно

змінити саме відношення до митної справи, розглядати її не лише з точки зору наповнювача бюджету, а і використовувати методи нетарифного регулювання. За таких умов митна політика України забезпечить належний захист економічних інтересів держави та ефективне виконання митними органами покладених на них функцій.

Список використаних джерел:

1. Бліхар М.М. Реформування митно-тарифної політики України з використанням досвіду країн ЦСЄ в контексті вступу до СОТ // Зовнішня торгівля: Право та економіка. - № 2 (37). – 2008. – С 56 – 60.
2. Вербицкий С.І. Япония в поисках новой роли в мировой политике. / С. Вербицкий. – РАН, Ин-т востоковедения. – М.: Наука, 1992. – 271 с.
3. Гребельник О.П. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
4. Новікова К.І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/57999.doc.htm

***Кароліна Шпонько**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М., д.е.н., доцент

МИТНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Митна політика нерозривно пов’язана з порядком переміщення товарів та транспортних засобів через державний кордон, оскільки вона, виходячи з конкретних цілей і завдань, що стоять перед нашою державою, визначає головні цілі і функції діяльності митних органів. До того ж, митна політика визначає роль митних органів конкретної держави в міжнародному співробітництві щодо вирішення деяких глобальних завдань, які постають перед світовим співтовариством. Серед таких проблем треба відмітити підтримання міжнародної безпеки, а саме, контроль та боротьба з незаконним переміщенням зброї, радіоактивних і токсичних речовин та так званих «критичних технологій», підтримання міжнародних економічних санкцій, підтримання екологічної безпеки та боротьба з міжнародною злочинністю, в першу чергу, з контрабандою наркотичних засобів [3, с.25].

Необхідно відмітити, що окремі питання митної політики досліджувалися багатьма вченими, серед яких, зокрема, можна виділити роботи І. Г. Бережнюка, І. М. Карамбовича, С. В. Ківалова, Б. А. Кормича, В. П. Науменка, П. В. Пашка, В. А. Русскова та інших науковців.

На сьогоднішній день сучасна митна політика держави є недосконалою про що свідчать такі факти:

- складність процесу проходження митного кордону;

- значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщуються з приховуванням інформації від митних органів або шляхом контрабанди. За оцінками експертів Інституту соціально-економічної трансформації (ICET) прямі збитки державного бюджету України від контрабанди та порушень митних правил становлять від 25 до 70 млрд грн і є другими після офшорних схем за розміром прямих збитків для державного бюджету. Непрямими збитками від контрабанди є викривлення конкурентного середовища, коли собівартість товару, що виробляється в Україні істотно вища за ціну імпортного товару, який ввозиться без сплати або із суттєвим заниженням відповідних податків, мита та митних платежів [2];
- велика кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності;
- корупція в митних органах. Впродовж січня-жовтня 2018 року за фактами вчинення посадовими особами органів доходів і зборів корупційних та інших злочинів у сфері службової діяльності, органами досудового розслідування розпочато 295 кримінальних проваджень, з них 228 – за матеріалами підрозділів внутрішньої безпеки [1];
- невідповідність митного контролю сучасним стандартам пропускної спроможності;
- великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Для усунення недоліків митної політики необхідно провести відповідні реформи, які повинні бути направлені на:

1. Підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів, що дасть змогу перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації й спрощення митних процедур, та процедури спільного транзиту, а також допоможе здійснити поетапне наближення митного законодавства митних процедур, які застосовуються в Україні, до країн Євросоюзу.
2. Створення максимально сприятливого середовища для учасників зовнішньоекономічної діяльності з метою активізації здійснення ними експортно-імпортних операцій.
3. Підвищення ефективності виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі.
4. Стабілізація ситуації в країні. Гостра політична ситуація, поглиблення протистояння дуже негативно впливає на економічну активність, створює напруженість в економіці, особливо в митній сфері, тому треба як найшвидше припинити політичне протистояння та стабілізувати ситуацію як політичну, так і економічну.

5. Контроль за контрабандою, який повинен базуватися на системі вибіркових перевірок, що здійснюються мобільними групами, на системі всебічної оцінки пасажирів для визначення осіб групи ризику, використанні розвідувальних мереж, а також співробітництво з різними правоохоронними органами, координація дій різних митних адміністрацій.

6. Забезпечення функціонування механізмів кредитування і страхування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів.

7. Сприяння заходам щодо інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації.

8. Удосконалення інформації та комп'ютеризації у сфері митної діяльності, яке повинне здійснюватися на основі високопродуктивних систем і єдиних стандартів обміну даними.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що митна справа в Україні потребує подальшого розвитку і вдосконалення, однак позитивним є те, що вже деякі заходи втілюються, але цього недостатньо. Потрібно підвищувати рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів, а також підвищувати рівень захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів.

Список використаних джерел:

1. Відомості про результати роботи підрозділів ГУВБ за січень-жовтень 2018 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу:: http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/inshainformatsiya-pro/319459.html
2. Контрабанда: зупинити чи очолити? [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://dt.ua/business/kontrabanda-zupiniti-chi-ocholiti-282428_.html
3. Кормич Б. А. Державно-правовий механізм митної політики України: монографія / Б. А. Кормич – Одеса: Астронринт, 2011. – 180 с.

СЕКЦІЯ 7
ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ

***Юлія Глушач**, ст.викладач*
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, м. Харків

ІНСТИТУТ РЕЙТИНГУВАННЯ В ОЦІНОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Система оцінки в глобальному економічному просторі базується на швидкому аналізі значних обсягів інформації, що часто призводить до помилкових рішень, прийнятих на основі евристик. В умовах інформаційної недосконалості важливим інструментом серед ринкових сигналів стає рейтинг, як комплексна оцінка стану суб'єкту господарської діяльності.

Рейтинги, як інструмент систематизації даних, що віддзеркалює положення та перспективи розвитку об'єкту дослідження, стають все більш популярними. Рейтингові оцінки конкурентоспроможності національних економік, бізнес-клімату, рівня економічної свободи, розвитку людського потенціалу та інших характеристик все частіше використовують для визначення можливостей інтеграції країн в міжнародний економічний простір.

Наукові дослідження в сфері рейтингування у більшості стосуються питань методології та інтерпретації рейтингової оцінки. Відсутні усвідомлення «рейтингу» як закономірної властивості цифрової економіки, як важливого інструменту в механізмі господарських трансформацій, який здатен в умовах інформаційного перевантаження та асиметрії унормувати процес консолідації значних обсягів інформації, зменшити невизначеність в умовах розвитку цифрової економіки; не вистачає системної характеристики функцій рейтингу в процесі сучасної господарської діяльності; майже не приділяється увага важливості рейтингової оцінки для самого об'єкту рейтингування, як одного з першочергових орієнтирів для вибору шляхів його господарських трансформацій.

Розкриття змісту рейтингування, визначення функцій рейтингу дасть можливість обґрунтувати рейтинг в умовах цифрової економіки як інститут господарської системи.

Розвиток цифрової економіки характеризується стрімким нагромадженням різноманітної інформації, постійним зростанням її обсягів, швидкості, інтенсивності та масштабів комуніціювання, що отримало назву «інформаційний вибух» (1975 р.), який триває і надалі (обсяги інформації у світі збільшуються щорічно на 30%, а в середньому на людину створюється $2{,}5 \cdot 10^8$ байт). Дослідження компаній Seagate та IDC доводять, що за дев'ять років обсяг цифрових даних у світі зросте в десятки разів - з 16 Збайт у 2016 році до 163 Збайт у 2025 р., причому близько 20% всієї інформації в глобальній інфосфері

гратимуть критично важливу роль в повсякденному житті і буде отримуватися в режимі реального часу [2]. Лавиноподібно зростає кількість інтерактивних взаємодій (рис.1)

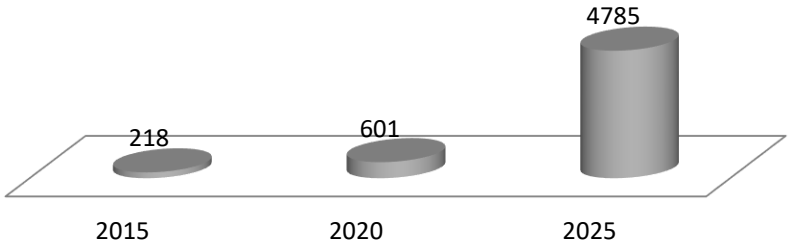

Рис.1. Кількість інтерактивних взаємодій на душу населення в день (2020, 2025 прогноз) (

Складено авторами за [2]

Феномен інформаційного вибуху спричинив шок і в масовій свідомості, і в експертній спільноті [3]. Індивід, відчуваючи свою неспроможність повноцінно і ефективно обробити, проаналізувати та інтерпретувати інформацію, намагається її фільтрувати або шляхом відмови від інформації з певних джерел, або шляхом орієнтації на думку експертів у даній сфері.

Асиметричність розподілу в зовнішньому і внутрішньому середовищі не тільки самої інформації, але й труднощі в її пошуку, створенні, відновленні й використанні, унеможливлює спроможність споживача зробити вибір і може стати об’єктом свідомих і несвідомих маніпуляцій.

Збільшення попиту на якісну, консолідовану на різних рівнях функціонування господарюючих суб’єктів інформацію, потребує її удосконалення, формування відповідних професійних правил і їх закріплення формальним чином, тобто процесу складання рейтингу.

Затребуваною стала професійна діяльність з рейтингування виробничої, фінансово-економічної, маркетингової, кадрової та інших видів діяльності досліджуваного об'єкта та виведення на цій основі рейтингу, який у максимально компактній формі відображає справжній стан об'єкта.

Відповідаючи критеріям загального визнання, зрозумілості, об’єктивності і достовірності, рейтинг стає тим інтегрованим показником, який в максимально згорнутому вигляді комплексно оцінює стан господарської системи.

Нині дуже зросла суспільна значимість рейтингів, що відображається в емоційності реакції на їхні зміни. Зниження рейтингу найчастіше сприймається як свідчення виникнення проблем і вимагає заходів щодо виправлення ситуації. Рейтинги можуть виступати в якості важливого орієнтиру, подразника, емоційного стимулу.

Основними етапами складання рейтингу є:

– постановка завдання (визначення мети і об’єкту рейтингування);

– визначення найважливіших параметрів об’єкта та відносної їх значимості (використовується експертна оцінка, опитування цільової аудиторії);

– збір матеріалу для дослідження (отримані статистичні факти і відомості в процесі формалізації перетворюються на дані, які ще не є інформацією для прийняття рішень);

– обробка даних (здійснюється за певними правилами і під конкретну мету; використовується метод порівняння з аналогічними даними інших об’єктів або за інший проміжок часу - в динаміці);

– оприлюднення інформації (представлення рейтингу здійснюється в різний спосіб: офіційне - з розкриттям методики його складання та оцінки за кожним параметром; наведення тільки рейтингової позиції та числових показників за кожним параметром; наведення тільки верхньої частини рейтингу без вказівок конкретних місць об’єктів рейтингування).

Аналіз процесу побудови рейтингу дозволив здійснити їх класифікацію (табл.1)

Таблиця 1

Класифікація рейтингів за критеріями методологічної побудови [1]

№	Ознака класифікації	Типи рейтингу
1	За способом формування рейтингу	односпискові; категоріальні
2	За кількістю рейтингових факторів	однофакторні; багатофакторні
3	За методом отримання інформації	аналітичні; експертні; гібрідні
4	За інструментом отримання інформації	дистанційні; інсайдерські (очні)
5	За використаними даними	оперативні; кумулятивні
6	За способом отримання вагових коефіцієнтів	нормативні; аналітичні; рівновагові; евристичні
7	За способом агрегування показників	адитивні; мультиплікативні
8	За розвитком методології дослідження	статичні; динамічні
9	За видом отриманої оцінки	кількісні; порядкові; рангові
10	За кількістю випусків рейтингового продукту	періодичні; неперіодичні

Більш ніж столітня історія існування рейтингів довела їхню ефективність як консолідуючого інструменту, що здатний аналізувати та узагальнювати величезні обсяги інформації в різних сферах господарювання. Постійне збільшення попиту на рейтинги, як інструменту подолання наслідків інформаційних прогалин на всіх рівнях функціонування сучасного господарства, перетворює рейтинг на важливий інститут в оціночній діяльності господарських трансформацій.

Рейтинг в процесі господарської діяльності виконує певні функції: аналітичну, яка виявляється в консолідації значної кількості інформації щодо певного об’єкту і дозволяє визначити результат його господарської діяльності; сигнальну (отримана користувачем інформації рейтингова оцінка є сигналом

щодо результативності функціонування об'єкту) і граундувальну (отриманий сигнал є основою для прийняття господарських рішень щодо об'єкту рейтингування).

Існує закономірна послідовність у виконанні рейтингом основних функцій - першою має бути аналітична функція, результат якої надає сигнал користувачу рейтингової інформації щодо стану об'єкту рейтингування. Якщо первісною стає сигнальна функція або рейтинговий результат задається до початку процесу рейтингування, то спотворюється аналітична функція та провокуються маніпуляції в процесі рейтингового дослідження.

Таким чином, рейтинг, як результат унормованого процесу консолідації значних обсягів інформації, набуває здатності впливати на вибір акторів в здійсненні господарських перетворень, тим сильніше, чим більше їх поширення, створюючи ілюзію достовірності та надійності, і стає значущим інститутом в оціночній діяльності трансформаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Балацкий Е.В. Глобальные рейтинги университетов: проблема манипулирования /Е.В. Балацкий, Н.А. Екимова //Журнал Новой экономической ассоциации 2012. – № 1 (13). – С. 126-146
2. Data Age 2025: The Evolution of Data to Life-Critical. Don't Focus on Big Data; Focus on the Data That's Big [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://www.seagate.com/www-content/our-story/trends/files/Seagate-WP-DataAge2025-March-2017.pdf
3. Игнатов В. Социология информационного общества, 2017 НГТУ, [Электронный ресурс] – Режим доступа:http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=477

***Олександр Домнін**, магістрант 2 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Огородник О.В., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ НЕРУХОМОСТІ

Світова економічна думка представляє класичну теорію оцінки, яка базується на трьох основних поняттях: вартість, ціна і витрати.

Перше поняття цієї теоретичної частини характеризує гроші або грошовий еквівалент, який покупець готовий обміняти на якийсь предмет чи об'єкт, або міра того, скільки покупець буде готовий заплатити за вартість, що оцінюється. Але, щоб об'єкт мав цінність та вартість, він повинен мати корисність і обмежений характер пропозицій при наявності можливих платоспроможних покупців.

Друга частина – ціна відображає історичний факт, тобто скільки було витрачено на купівлю похожих предметів або об'єктів у минулих операціях і який використовується для визначення ціни, яку запрошує покупець.

Третя основна складова теорії оцінки являють собою міру витрат, що необхідні для відтворення предметів або об'єктів, які схожі на порівняні. Тим самим витрати можуть бути більше або менше вартості на дату оцінки.

Окремі науковці приділяють увагу на тому, що при проведенні оцінки слід визначати не тільки витрати, необхідні для відтворення об'єкту нерухомості, а й оцінювати вартість майбутніх вигод, основаних на володінні цією нерухомістю, що є основною умовою визначення ринкової вартості об'єкту. Якщо поняття купівлі – продажу відрізняються від типових ринкових, то для визначення ринкової вартості приймають поправки на ці умови.

Федотов М.А. виділяє два види вартості нерухомості: вартість у використанні і вартість обміну.

Вартість у використанні найчастіше, на думку автора, є об'єктивною і відображає наміри власника, орендаря, які не пов'язані із купівлею – продажем об'єкту, здачею у суборенду та іншими подібними діями. [1]. Вартість у використанні заснована на ефективності використання нерухомості у формі доходу, корисності або зручностей і буде наближатися до ринкової вартості по мірі збільшення кількості покупців, які бажають і можуть придбати нерухомість для подібних цілей. До вартості у використанні можуть бути віднесені:

1.Інвестиційна вартість (вартість для окремої конкретної особи, а ні вартості на ринку);

2.Балансова (вартість об'єкту нерухомості, розрахована з урахуванням результатів останньої переоцінки і зменшення на суму нарахованого зносу, а також вартості знов придбаних і побудованих об'єктів за звітний період);

3.Вартість для оподаткування.

Тим самим вартість обміну має об'єктивний характер і служить проведенню операцій з нерухомістю на ринку: купівлі, продажу, передачі під залог, здачі в оренду тощо.

І для прийняття конкретних управлінських рішень щодо операцій з нерухомістю необхідно визначити оціночну вартість об'єкту. При цьому слід враховувати, що вартість нерухомості підвладна впливу значної кількості різноманітних факторів, основними з яких є: попит і пропозиція аналогічних об'єктів; теперішній і майбутній прибуток, що створює даний об'єкт нерухомості; витрати на створення подібних об'єктів; економічна кон'юнктура, стан податкового законодавства і політико-правової ситуації в країні; стан оточуючого середовища. Відповідно у проведенні оцінки зацікавлені як власники і менеджери організації, так й зовнішні його партнери по бізнесу, починаючи із державних структур і закінчуючи приватними особами [3].

Також намагаючись реалізувати свої інтереси, сторони, зацікавлені у проведенні оціночних робіт тим самим визначають цілі такої оцінки. Зокрема, оцінка нерухомості може проводитися з метою:

1.підвищення ефективності управління організацією;

2.купівлі – продажу цінних паперів організації на фондовому ринку, безпосередньо самої організації або її частини;

3.встановлення частки одного із власників у випадку розриву договору або з інших причин;

4.реконструкції організації, її ліквідації, злиття, розрахунків з акціонерами тощо.

Щодо цього окрім означених цілей нерідко оцінку нерухомості здійснюють для розробки плану розвитку організації, оцінки майбутніх доходів, отримання кредиту під залог, страхування, передачі в оренду або вкладання у якості внеску в уставний фонд [2].

Сам процес оцінки об'єктів нерухомості можна розподілити на шість етапів:

- визначення завдання та укладення договору на оцінку об'єкта;
- план оцінки;
- збір і підтвердження інформації;
- вибір підходу до оцінки об'єктів нерухомості;
- узгодження результатів, отриманих за допомогою різних підходів;
- звіт про результати оцінки нерухомості.

Фундаментальними для оцінки нерухомості є поняття "первинний" та "вторинний" ринок. Під "первинним" ринком розуміють механізм купівлі–продажу, наприклад, міської нерухомості, пов'язаний із зміною форми власності (викуп), під "вторинним" – без її зміни (очевидно, держава сама собі не продає, а передає).

Також головним фактором становлення первинного ринку є викуп об'єктів нерухомості трудовими колективами, що працюють на цих об'єктах, а також конкурентні способи продажу – аукціони, конкурси і, як наслідок, поява вторинного ринку, де нерухомість продається без втручання з боку держави [2].

Тим самим на ринку нерухомості в процесі купівлі-продажу виявляється низка закономірностей, властивих періоду становлення ринку.

Також при цьому виявляються серйозні розбіжності між оціночною вартістю об'єктів, які продаються у процесі викупу трудовими колективами, і вартістю муніципальних нежитлових приміщень, оцінюваних для перерахунку орендної плати.

Щодо цього в основі визначення вартості нерухомості лежить оцінка прав власності, що виникають у процесі придбання і володіння нерухомістю. У принципі оцінюються всі елементи права власності: право користування, розпорядження, володіння, відчуження і, як наслідок, право на безпеку, спадкування, безстроковість.

Суттєва проблема розбіжностей в оцінці прав власності при викупі і розрахунку орендної плати полягає в різних видах вартості нерухомості[4].

Тим самим проблемою виступає існуюча сьогодні в Україні законодавча база приватизації яка обмежує і права покупця, і продавця. Права продавця обмежені необхідністю продажу цього приміщення насамперед конкретним покупцям. А права покупця обмежені монопольним становищем продавця. Це призводить до формування так названої "вартості для конкретного інвестора"[5].

Коротко підсумуючи вищевикладене можливо дати відповідь що в на заході в порівнянні з Україною послуги з експертної оцінки досить високо оплачувані. І в цьому немає нічого поганого. Українські підприємці повинні зрозуміти, що отримання корисної і конкретної інформації про стан власного виробництва, бізнесу, а також практичних рекомендацій (інвестиційних і доінвестиційних проектів, бізнес-планів), виконаних на високому фаховому рівні, потребує певних фінансових вкладень.

Список використаних джерел:

1. Федотова М.А. Оцінка нерухомості та бізнесу/М.А. Федотова, А.Уткін.-М.КМОС,2000
2. Друри К. Введення в управлінський и виробничий облік: Пер. с англ./ К. Друри. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1994;
3. Велдайцев С.В. Оцінка бізнеса и управління вартістю підприємства / С.В. Велдайцев. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002;
4. Постанова КМУ України за № 1442 від 28.10.2004 р. «Про затвердження національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна» // Сб. нормативних документів. - Харків: Конус, 2005. - С. 218 - 222.
5. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу: монографія // В. А. Дерій, І. Д. Голяш, М. Т. Щирба, С. І. Саченко, І. В. Спільник, О. М. Загородна, Я. І. Костецький, В. З. Семанюк, В. М. Серединська, Р. В. Ціщик, Л. П. Матійчук, та інші. - Тернопіль: Крок, 2016. - 362 с.

Ольга Заславська, *к.е.н.*
Микола Біланин*, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПАТ «ОЩАДБАНК» НА ОСНОВІ МОДЕЛІ БЛЕКА-ШОУЛЗА

Серед математичних моделей, які дають змогу максимально точно оцінити вартість такої фінансової установи як банк найбільш поширеною і точною є модель Блека-Шоулза. Ця модель особливо актуальна для оцінки вартості компаній, величини активів і зобов'язань яких можна порівняти і які постійно змінюються.

Ринкова вартість комерційного банку з використанням моделі Блека-Шоулза розраховується за формулою [2]:

$$P = S \cdot N(d_1) - X \cdot e^{-r_f \cdot t} \cdot N(d_2) \quad (1)$$

де Р – ринкова вартість банку;

S – ринкова вартість активів;
X – вартість зобов'язань;
rt – безризикова відсоткова ставка за період t;
t – дюрація боргу;
N(d1), N(d2) – кумулятивні стандартні нормальні (або гаусівські) щільності розподілу ймовірності;

$$d_1 = \left[\ln(\frac{S}{X}) + (R_t + \frac{\sigma^2}{2}) \cdot t \right] / \sigma \cdot \sqrt{t} \quad (2)$$

$$d_2 = d_1 - \sqrt{\sigma^2 \cdot t} \quad (3)$$

σ – волатильність або середньоквадратичне відхилення вартості акцій банків аналогів за період t.

Безризикова ставка — це ставка за інвестиціями з мінімальним рівнем ризику (наприклад, казначейські векселі, державні облігації). Для розрахунку приймено її на рівні облікової ставки НБУ станом на початок 2018 року.

Показник волатильності є одним з найважливіших елементів моделі і розраховується як стандартне відхилення вартості акцій на організованому ринку, але подібна методика може бути застосована для одиничних банків, які працюють на вітчизняному ринку. Оскільки, по-перше, акції не всіх комерційних банків обертаються на фондовому ринку, а, по-друге, переважна кількість біржових угод із акціями комерційних банків мають «технічний» характер. Тому з метою розрахунку приймемо стандартне значення цього коефіцієнта на рівні 0,25.

Дюрація боргу являє собою показник, який значною мірою впливає на визначення ринкової вартості комерційного банку. Можливі три варіанти визначення показника дюрації: розрахувати дюрацію як оборотність заборгованості у днях; розрахувати дюрацію як середньозважену величину залежно від термінів погашення зобов'язань та їх частки у сукупному обсязі зобов'язань; прийняти дюрацію рівною одиниці. Прийнято, що середня дюрація боргу у банках складає 4-5 місяців.

Вартість активів та зобов'язань банку розраховується, виходячи із даних фінансової звітності [2].

Значення вищезазначених показників для оцінки вартості ПАТ «Ощадбанк» за методом Блека-Шоулза подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок вартості ПАТ «Ощадбанк» на основі моделі Блека-Шоулза (станом на початок 2018 року)*

Параметри		Значення
S	Вартість активів (млн. грн.)	233 842,5
X	Вартість зобов'язань (млн. грн.)	202 590,87
t	Дюрація боргу (у роках)	0,4
rt	Безризикова відсоткова ставка за період t (%)	14,5
σ	Стандартне значення волатильності	0,25
d1	Кумулятивні стандартні нормальні щільності розподілу ймовірності	1,39016
d2		1,23204
N(d1)	Функції нормального розподілення	0,9177
N(d2)		0,8907

**Джерело: розраховано авторами на основі [1]*

Розрахунок кумулятивних стандартних нормальних щільностей розподілу ймовірності здійснювався таким чином:

$$d1 = \left[\ln \frac{233842.5}{202590.87} + (0.145 + \frac{0.25^2}{2} * 0.4 \right] / 0.25 * \sqrt{0.4} = 1.39016$$

$$d2 = 1{,}39016 - 0.25 * \sqrt{0.4} = 1.23204$$

Значення функцій нормального розподілення визначено на основі даних, наведених у відповідних таблицях нормально розподілу. Так, відповідно до них та отриманих вище результатів N(d1) становить 0,9177, а N(d2) – 0,8907.

Виходячи з наведених обчислень, отримуємо

$$P = 233842.5 * 0.9177 - 202590.87 * e^{-0.145*0.4} * 0.8907 = 44317.82$$

Отже, вартість ПАТ «Ощадбанк» за моделлю Блека-Шоулза станом на 01.01.2018 р. складає 44 317,82 млн. грн. Зауважимо, що за даними фінансової звітності обсяг власного капіталу банку на зазначену дату склав 49 724,98 млн. грн. Тож результат є цілком адекватним поточному стану банку з урахуванням реалій ринкового середовища.

Відмінність результатів розрахунків за моделлю Блека-Шоулза порівняно з оцінками за іншими підходами обумовлено тим, що традиційні підходи до оцінки не враховують гнучкість бізнесу і можливість прийняття різних управлінських рішень у відповідь на зміни зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ПАТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. oschadbank.ua.
2. Рутгайзер В. М., Будницкий А. Е. Оценка рыночной стоимости коммерческого банка: Метод. разработ. – М.: Маросейка, 2007. – 224 с.

Олександра Ковач, *студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., доцент

АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ НА РИНКУ КОМЕРЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ ТА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сьогоднішній день абсолютно точно можна говорити про те, що ринок комерційної нерухомості України насичений пропозиціями самого різного рівня. Однак, особливість полягає в тому, що далеко не на всі існуючі пропозиції є попит, деякі варіанти залишаються практично поза увагою потенційних покупців та/або орендарів.

Зокрема, до такої категорії «незатребуваної» комерційної нерухомості можна віднести офісні та торгівельні приміщення. При цьому, не можна говорити про те, що збільшується відсоток будівництва великих і середніх бізнес-центрів. Кількість офісних та торгівельних приміщень зростає з тієї простої причини, що збільшується житловий фонд, перші поверхи яких використовуються в якості нежитлових приміщень. Результатом цієї ситуації стає перенасичення комерційними приміщеннями ринку нерухомості. Дещо по-іншому склалася ситуація з комерційними приміщеннями класу «В», оскільки попит на них можна назвати досить стабільним, що зумовлено відносно невисокою орендною платою з розрахунку за квадратний метр площі. Комерційна нерухомість більш високого класу не може похвалитися таким же досягненням, оскільки далеко не всі компанії можуть дозволити собі розкіш орендувати та/або придбати комерційну нерухомість за високою ціною. В результаті, пропозиція помітно перевищує попит.

Проаналізувавши дані найбільшого на ринку нерухомості України порталу безкоштовних оголошень та аналітичного центру DOM.RIA можна стверджувати, що станом на 01.10.2018 року продаються та здаються в оренду більше 11 000 об'єктів комерційної нерухомості. 67% з усіх представлених пропозицій - нерухомість, яку можна купити, тоді як 33% - нерухомість, що здається в оренду. Основна маса об'єктів комерційної нерухомості, представлених на DOM.RIA, це приміщення вільного призначення - 37% від загальної кількості пропозицій. Торгові площі та виробничі приміщення також займають суттєву долю від усіх пропозицій — 16% та 12% відповідно [2].

Ситуація з пропозиціями оренди дещо схожа. В трійку найпопулярніших видів комерційної нерухомості увійшли приміщення вільного призначення - 39%, торгові площі - 30% та складські приміщення - 10% від загальної кількості пропозицій [2].

Для купівлі українці найбільше розглядали приміщення вільного призначення - 33% від усіх пошуків. Другу сходинку займають торгові площі - 24%. А третю сходинку посіли виробничі приміщення. 12% від загальної кількості пошуків припадає саме на цю категорію (рис.1) [2].

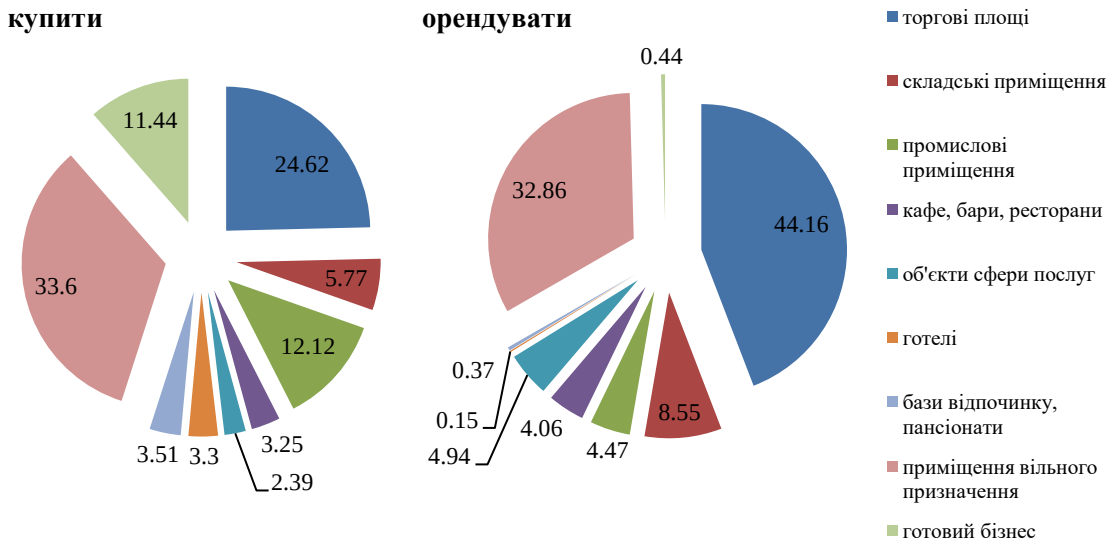

Рис. 1. Типи комерційної нерухомості які мають попит в Україні, станом на 01.10.2018р.*

** Джерело: сформовано за даними [2]*

Що ж стосується оренди комерційної нерухомості, то найбільше на DOM.RIA в оренду шукали торгові площі. 44% переглядів припало на цей тип комерційної нерухомості. 32% переглядів отримали приміщення вільного призначення. З невеликим відривом, до трійки найпопулярніших для оренди типів комерційної нерухомості потрапили складські приміщення. Вони зібрали всього 8,5% переглядів на DOM.RIA [2].

Якщо розглянути ситуацію з комерційною нерухомістю в Закарпатській області, то можна стверджувати, що вона дещо відрізняється від загальноукраїнських тенденцій.

Станом на 01.10.2018 року в Закарпатській області продаються та здаються в оренду 347 об’єктів комерційної нерухомості. 80,1% з усіх представлених пропозицій - нерухомість, яку можна купити, тоді як 19,9% - нерухомість, що здається в оренду. Основна маса об’єктів комерційної нерухомості, представлених на DOM.RIA, це приміщення вільного призначення - 34,3% від загальної кількості пропозицій. Торгові площі та кафе, бари, ресторани також займають суттєву долю від усіх пропозицій - 25,9% та 11,8% відповідно [1].

Для продажу закарпатці найбільше пропонують приміщення вільного призначення - 28% від усіх продажів. Другу сходинку займають торгові площі -

23%. А третю сходинку посіли готовий бізнес та кафе, бари, ресторани по 12% від загальної кількості продажів припадає саме на цю категорію (рис. 2) [1].

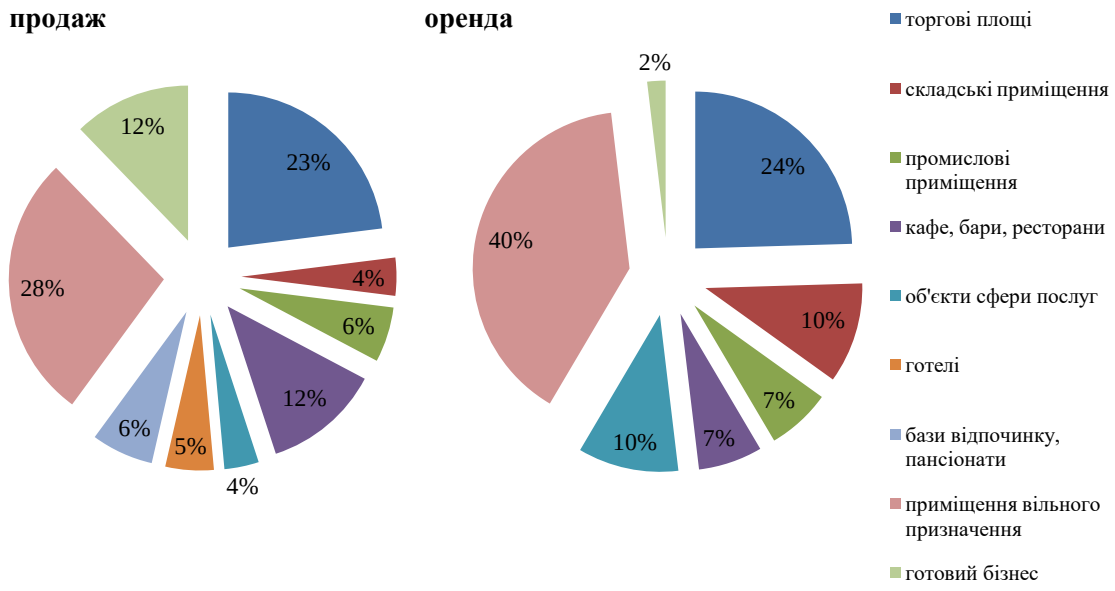

Рис. 2. Типи комерційної нерухомості які мають пропозицію в Закарпатській області, станом на 01.10.2018р.*

* *Джерело: сформовано за даними [1]*

Що ж стосується оренди комерційної нерухомості, то найбільше на DOM.RIA в оренду пропонують приміщення вільного призначення - 40% припало на цей тип комерційної нерухомості. 24% оренди це торгові площі. З великим відривом, до трійки найпопулярніших для оренди типів комерційної нерухомості потрапили складські приміщення та об'єкти сфери послуг.

Географія розподілу об'єктів продажу/оренди комерційної нерухомості по території Закарпатської області свідчить, що найбільша їх кількість зосереджена саме в Ужгородському районі (77%).

Проаналізувавши оголошення які наявні на порталі безкоштовних оголошень DOM.RIA можна стверджувати, що найдорожчою пропозицією комерційної нерухомості в Закарпатській області є торгові площі в Тячеві, вартість яких складає 4200000 $ за 6 тис. м., однак в розрахунку на 1м^2 найбільшою є вартість готового бізнесу який знаходиться в м. Ужгород (1м^2=7500$).

В середньому вартість 1м^2 комерційного приміщення складає 872$. Розрахувавши середньому вартість 1м^2 за типами комерційних приміщень, отримали наступні дані: об'єкти сфери послуг – 1760$; готовий бізнес – 1350$; торгові приміщення – 1300$; кафе, бари, ресторани – 1100$; готелі, гостинці –

660$; приміщення вільного призначення – 625$; бази відпочинку – 370$; складські приміщення – 240$; виробниче приміщення – 160$.

Підсумовуючи, можна прийти до наступних висновків, що серед актуальних трендів, які впливають на ринок можна визначити розширення призначення і функціональності об'єктів нерухомості в сторону багатофункціональності.

У той же час ринок комерційної нерухомості України в цілому та в Закарпатті особливо характеризується дуже низьким попитом у зв'язку з низьким рівнем купівельної спроможності населення.

Передумов для значного пожвавлення ринку житлової нерухомості і зростання цін в найближчі роки, немає. Так, пропозиція в кілька разів перевищує попит, у населення немає значних фінансових заощаджень, а інструменти кредитування залишаються недоступними через високі відсоткові ставки.

Список використаних джерел:

1. Безкоштовні оголошеня [Електронний ресурс] // DOM.RIA – сайт, де продається і здається в оренду перевірена нерухомість по всій Україні.. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://dom.ria.com.
2. Комерційна нерухомість: що має попит на українському ринку Источник: https://dom.ria.com/uk/news/kommercheskaya-nedvizhimost-chto-polzuetsya-sprosom-na-ukrainskom-ryn-192368.html © DOM.RIA.com™ [Електронний ресурс] // Портал безкоштовних оголошень та аналітичний центр DOM.RIA. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://dom.ria.com/uk/news/kommercheskaya-nedvizhimost-chto-polzuetsya-sprosom-na-ukrainskom-ryn-192368.html.

***Валерія Огородник**, к.е.н., доцент*
***Степан Богнат**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Чинною в України нормативно-правовою базою для оцінки вартості підприємства передбачені три підходи: дохідний, порівняльний, витратний. Однак, застосування витратного підходу для оцінки вартості функціонуючого підприємства, можливо в разі «..коли його ринкова вартість визначається поточною вартістю ймовірного результату ліквідації». Таким чином, для оцінки вартості функціонуючого підприємства основними є дохідний і порівняльний підходи.

Відомо, дохідний підхід базується на проведення оціночних процедур, які засновані на перенесені очікуваного майбутнього чистого грошового потоку в поточну вартість з урахуванням ризиків. Для виконання оцінки вартості підприємства зі застосуванням даного методичного підходу необхідна інформація про прогнозні значення чистих грошових потоків і ставки дисконтування.

Такий підхід, в першу чергу, орієнтований на внутрішні чинники підприємства, на основі яких розраховується величина грошового потоку і ризиків.

Порівняльний підхід, у свою чергу, орієнтований на думку ринку про діяльність підприємства і сектора ринку в цілому. Вартість, в цьому випадку, формується на основі аналізу ринкової вартості й результатів діяльності підприємств, подібних до об'єкта оцінки. При цьому, до таких підприємств висувається ряд вимог: належність об'єктів оцінки до одного сектору ринку, подібні обсяг, асортимент і номенклатура продукції, що випускається, ринки збуту, структура активів і інше. Процедура оцінки будується на припущенні, що співвідношення ціни й фінансових показників у подібних підприємств однакові. Відповідно, визначивши це співвідношення і фінансові показники для подібних підприємств, представляється можливим розрахувати вартість підприємства.

Фактична ціна купівлі-продажу може відрізнятися від значення вартості, отриманого з використання оціночних процедур. Ця відмінність пояснюється ринковою неефективністю і показує помилки щодо вартості даного підприємства. Так перевищення внутрішньої вартості над вартістю визначеної ринком означає, що підприємство «недооцінене» ринком і слід прогнозувати підвищення його вартості в майбутньому. Протилежна ситуація виникає, коли внутрішня вартість нижче, ніж вартість визначена ринком. Це свідчить, що підприємство «переоцінене» і надалі прогнозується зниження його вартості.

Відмінності в значенні вартості отриманої за допомогою оціночних процедур та вартістю визначеної ринком пояснюється ринковою неефективністю. Отже, недостатньо вивченим як з теоретичної точки зору, так і практичної є питання пояснення різниці в цінах, отриманих при розрахунку з використанням різних оціночних процедур: порівняльного і дохідного підходів. На нашу думку, різні значення вартості можуть свідчити з одного боку, про невірно проведену оцінку одним з методів, так і відбиває різні точки зору на ефективність ринку, з іншого.

Проведення оцінки з використанням дохідного підходу передбачається, що ринок допускає неточності, які можуть охоплювати як певний сектор, так і весь ринок. Розрахункове значення внутрішньої вартості може відрізнятися від значення визначеного ринком внаслідок невірного сприйняття ними, конкретного підприємства, або всього сектора в цілому.

Порівняльний підхід, у свою чергу, передбачає наявність відхилень в оцінці конкретного підприємства, в той самий час визначення середньої ціни для сектора ринку є точним. Відмінність значень вартостей формується тільки очікуваннями щодо конкретного підприємства, а не сектора ринку в цілому.

Таким чином, можна зробити висновок, що відмінності між внутрішньою вартістю і визначеною ринком відносяться тільки до конкретного підприємства, а не їх сукупності.

Список використаних джерел

1. Коупленд Т., Коллер Т., Муррин Д. Стоимость компаний: оценка и управление. – М.: Олимп-Бизнес,2009. – 554 с.
2. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технологіх. – Х.: Фактор, 2007. – 224 с.
3. Національний стандарт № 3 "Оцінка цілісних майнових комплексів",постанова КМУ від 29 листопада 2006 р. № 1655.

***Валерія Огородник**, к.е.н., доцент*
***Святослав Кам'янка**, студент 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород

РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оціночна діяльність – відносно молода та дуже перспективна галузь сфери послуг, яка знаходиться на стику економіки та юриспруденції. Майже вся термінологія, що використовується в оціночній діяльності була запозичена з різноманітних регіональних та міжнародних методик та стандартів. Це і спричинює появу низки спірних та досі неврегулюваних питань, які час від часу виникають як на законодавчому так і науковому рівнях, викликав тим самим певні дискусії та полеміки.

Дефеніція «оцінка» (appraisal, valuation - для різних видів майна в США, valuation - в Європі) немає єдиного визначення, а сутність даного поняття залежить від контексту, в якому вона використовується. В деяких аспектах «оцінка» розуміється як діяльність, в інших як процес, а подекуди як і кінцевий результат.

Термін «оцінювати» (appraise) має кілька різних значень залежно від контексту, в якому він використовується. За словником Вебстера (Webster's New World Dictionary) [6]:

1) визначати ціну чого-небудь, встановлювати вартість чого-небудь;

2) оцінювати кількість чого-небудь;

3) виносити судження про якість або цінності чого-небудь.

Другий використовуваний термін - valuation - прямо перекладається як «визначення вартості» або «вартісне оцінювання», «оцінка вартості».

«Попереду всієї планети» за рівнем розвитку оціночної діяльності є США, де існує ліцензування оцінювачів нерухомості. Там широко розвинена законодавча база, а регулювання оціночної діяльності здійснюється державним органом. Крім того, крім ліцензування, існують досить жорсткі вимоги до кваліфікації оцінювача, що свідчить про підтримку високого рівня

професіоналізму в цій сфері [3]. Також одним з найбільш регульованих у світі традиційно вважається ринок оціночних послуг в Німеччині [7, 1].

В більшості розвинених зарубіжних країнах у сфері оціночної діяльності застосовується модель саморегулювання з мінімальним втручанням держави.

Так, в ряді країн з розвиненою ринковою економікою, таких як Великобританія, Китай, Канада, Швеція, Норвегія відсутній контроль з боку держави. Тут оціночна діяльність не врегульована строго законом і в основному регулюється саморегулювання за допомогою професійних співтовариств оцінювачів. До країн з частковим втручання держави в регулювання оціночної діяльності відносяться Італія і Японія.

На останньому місці за рівнем регулювання оціночної діяльності стоять Таїланд, Італія, Швеція і Норвегія. Практично у всіх цих країнах існують свої професійні національні стандарти оцінки, які не є законодавчо затвердженими і носять лише рекомендаційний характер [8].

Сьогодні у всьому світі налічується велика кількість міжнародних стандартів оцінки, і найвідоміші - IVSC [2], Red Book [4], USPAP [5](стандарти оцінки США) та інші. Кожен з них застосовується більше ніж в одній країні. Також існує величезна кількість національних (державних) стандартів оцінки, що застосовуються тільки в одній країні, наприклад в Аргентині. Найчастіше в таких випадках мова йде про малорозвиненою системі оцінки в даній країні.

У сучасній Україні оціночна діяльність зародилася в 1991-1992 роках, що було пов'язано з переходом економіки країни на ринкові умови.

На початкових етапах оцінювачами були «ентузіасти», які здійснювали оціночну діяльність за умов відсутності будь-якої нормативно-правової основи та законодавчої бази. Прискоренню розвитку та вдосконаленню професії оцінювач в Україні багато надав початок «малої приватизації», яка в свою чергу, на законодавчому рівні вимагала кваліфікаційної оцінки будь-якого типу нерухомості. І лише з часом, підчас приватизації великих державних підприємств, з'явилася нагальна потреба в експертній оцінці не лише окремої нерухомості, а діючих підприємств.

На сьогоднішньому етапі регулювання оціночної діяльності в Україні на державному не лише у законодавчому забезпечені оціночної діяльності, а й розвитку інфраструктури оцінки майна та власності в Україні. Не менш важливим аспектом є запровадження в сферу оцінки міжнародних норм і правил та створення умов для «здорової» конкуренції в даній галузі. Органом державної влади, що здійснює державне регулювання оціночної діяльності в Україні є Фонд державного майна. Разом з тим, Кабінет Міністрів України в питаннях оціночної діяльності здійснює повноваження, визначені Конституцією України, Законом України « Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та іншими нормативно – правовими актами. Суспільне регулювання

оціночної діяльності в Україні здійснюється самогерулівними організаціями оцінювачів. Створення і порядок діяльності таких організацій регулюється законодавством про об'єднання громадян з урахуванням особливостей, встановлених Законом.

Список використаних джерел:

1. Fitzer T. Valuation in an international country (Germany) [Electronic resource] // Gazarian Real Estate Center. – 2011. – October 27. – Mode of access: http://www.gazarian.info/2011/10/valuation-in-germany.html
2. International Valuation Standards Council. Annual Report. 2012-2013 [Electronic resource] // IVSC. – 2013. – Mode of access: https://www.ivsc.org/files/file/download/id/543
3. Real estate appraisal [Electronic resource] // Wikipedia. – Mode of access: http://en.wikipedia.org/wiki/Real_estate_appraisal
4. Royal Institution of Chartered Surveyors [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.rics.org.
5. The Uniform Standards of Professional Appraisal Practice [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.appraisalfoundation.org.
6. Webster's New World Medical Dictionary, 3rd Edition, Wiley Publishing, Inc.; (May, 2008) 480 pages.
7. Верхозина А.В; Федотова М.А. Сравнительный анализ международного и российского законодательства в области оценочной деятельности. – М.: Интерреклама, 2003. – 368 с. – С. 9-18; 21–35.
8. Касьяненко Т. Г. Сравнительное исследование уровня развития оценочной деятельности в России и за рубежом [Електронний ресурс] / Т. Г. Касьяненко, К. А. Бакалова, Д. П. Сергеева // «Российское предпринимательство» – Режим доступу до ресурсу: https://creativeconomy.ru/lib/35032.

***Валерія Огородник**, к.е.н., доцент*
***Мар'яна Тоні**, студентка 2-го курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ТЕНДЕНЦІЇ І ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО РИНКУ ЖИТЛА

Нерухоме майно за будь-яких обставин, в будь-якій країні, незалежно ні від суспільного устрою та правової системи, ні від економічної та політичної ситуації, займає особливе місце в відносинах між людьми. Нерухоме майно, яке найчастіше називають нерухомістю, може розглядатись з різних позицій і як об'єкт власності, і як товар, і як актив, і особливо в останні часи, і як об'єкт інвестування. Поняття «нерухомість» включене в поняття «ринок нерухомості», під яким розуміють систему фінансово-економічних відносин, що виникають під час операцій з об'єктами нерухомості, у межах якої формується попит, пропозиція та ціна на цій об'єкт [4]. Ринок житлової нерухомості виступаючи як певна система взаємовідносин між фізичними і юридичними особами забезпечує обмін прав на нерухомість та відіграє важливу роль для економіки країни і суспільства в цілому

оскільки: сприяє вирішенню однієї з найбільш актуальних потреб людини – потреби у житлі, має безпосереднє відношення до фінансових інвестицій, впливає на формування складної ринкової структури країни тощо [1]. Первинний ринок - це економічна ситуація, коли нерухомість як товар вперше надходить на ринок [2].

В останні роки, ринок житлової нерухомості, в більшості своїй, перетворився на перетворився на ринок капіталізації прибутків власників капіталів. Це і спричинило ріст пропозиції квартир на первинному ринку.

Найпопулярнішим в Україні, для покупців, які потребують житла, залишається найдоступніше за ціною майно. І, звичайно ж, найбільш привабливим для них є об'єкти з оптимальним співвідношенням розташування, ціни та якісних характеристик.

Переважно це квартири невеликої площі: однокімнатні – до 40-45 м^2, двокімнатні – 55-65 м^2 м в комплексах економ- і комфорт-класу. Як правило, зазначені об’єкти розпродуються ще на різних етапах його будівництва. Проте, велика кількість будинку, що приймаються в експлуатацію, свідчить і про стабільну пропозицію всіх класів нерухомості – від «економ» до «еліт». Житлова нерухомість «еліт» класу є не настільки затребувано, але на це є об’єктивні причини - складна економічна ситуація.

За словами експертів, найчисленніша група покупців житла – це люди віком 25-35 років. Слід зазначити, що дана група покупців, з роком в рік, стає все більш практичнішою і вибагливішого. Найбільш гостро, на даному етапі, при виборі житла, постає питання вартості майбутніх комунальних послуг та якості будівельних матеріалів. Зважаючи на комунальні тарифи, які постійно зростають, велику увагу приділяють енергоефективності будинку.

Есперти також відзначають певну стабільність на ринку житлової нерухомості: стабільність цін та акційних пропозицій. Загалом, стабільність цін обумовлена відносною стабільністю гривні по відношенню до долара, оскільки валютні коливання все ще є досить вагомим аргументом для забудовників при формуванні цін. Забудовники демонструють також «стабільність» акційних пропозицій, в тому числі знижок від заявлених у прайсах цифр.

Так, практично всі забудовники надають знижки на рівні 5-10% при 100% оплаті за квартиру. В окремих випадках знижки можуть досягати і 15-25%. Є дисконтні пропозиції 10-12,5% навіть при одноразовій оплаті половини вартості квартири. Інший варіант «знижки» – це «націнка» при покупці квартири в так звану «безпроцентну розстрочку». Відсотки не нараховуються, але вартість квадратного метра одразу виростає – на ті ж 10-20% [3].

Через зниження чисельності платоспроможного населення змінюється і бюджет покупки, на що в свою чергу відреагували забудовники запропонувавши старт-квартири – квартири з екстремально малими площами – від 19 м^2.

Також, для стимулювання попиту забудовники використовували інструмент, який вже підтвердив свою ефективність при продажі квадратних метрів в актуальних умовах – розстрочку. Типові для ринку умови розстрочки: 30-50% 1-й внесок, решта – рівними частинами до закінчення будівництва. У деяких об'єктах перший внесок знижено до 20%. Зазвичай розстрочку дають до планового закінчення будівництва. У низці об'єктів розстрочка надавалася на 2-3 роки, в поодиноких випадках - до 7 років. За даними забудовників, розстрочкою користується приблизно половина покупців квартир у новобудовах [3].

Враховуючи вищеописане вважаємо, що активізація ринку житла може стати реальністю завдяки іпотечному кредитуванню, що наразі існує лише «на папері».

Список використаних джерел:

1. Ажаман І. А. Стан та тенденції розвитку ринку житлової нерухомості Одещини [Електронний ресурс] / І. А. Ажаман, Д. О. Сливка // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/3.pdf.
2. Манн Р.В. Особливості діагностування стану і перспектив розвитку ринку нерухомості / Р.В. Манн // Економіка та держава : наук.-практ. журнал. – 2011.
3. Первинний ринок житла у 2017 році: мінімалізм, стабільність, енергоефективність [Електронний ресурс] // 100realty.ua Столична нерухомість. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://100realty.ua/uk/articles/pervinnii-rinok-zitla-u-2017-roci-minimalizm-stabilnist-energoefektivnist.
4. Ринок нерухомості: Навч. Посібник / А. М. Асаул, В. І. Павлов, І. І. Пилипенко, Н. В. Павліха, І. В. Кривов'язюк. — видання друге. — К. : Кондор, 2006. — 336 с.

***Владимир Саенко**, Dr. hab., prof. nadzw.*
Высшая школа управления и администрации в Ополе, г. Ополе (Польша)

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЧЕСКОЙ ПЕРЕСТРОЙКИ МЫШЛЕНИЯ В ОБЛАСТИ ОЦЕНОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В процессах подготовки профессиональных кадров для осуществления оценочной деятельности в Украине, народное хозяйство которой находится на переходных этапах утверждения, требуется переосмысление теоретических основ формирования научно-обоснованных подходов к ведению расчетов в динамически изменяющейся экономической ситуации. Связано это с тем, что современные экономические системы представляют собой усложненные, часто гибридные, органические формы взаимодействующих между собой субъектов производственной, хозяйственной и сервисной деятельности. Методики расчета устаревают, ибо методическая их основа не поспевает за изменениями – слишком быстро замещаются и технологии производства, и выпускаемые изделия и продукты, и рыночная стоимость средств производства, а за этим и любого

другого имущества и оборудования обеспечивающего характера. Фиксируется такое еще и по той причине, что многие формы не только сменяются по своей структуре, но и наполняются процессами бизнеса, предпринимательства и трансформации экономики, которые имеют свободу к действию. Технология устранения противоречий требует извлечения недостатков, порожденных потребностью в перенаправлении способов учета, статей и действий на включение в расчет стоимостных закономерностей развития большинства событий, в перестройке методических подходов к учету постоянно меняющихся по своей полезности факторов. Кроме названного, ряд учитываемых позиций остается неизменным по-прежнему, несмотря даже на то обстоятельство, что нужда в их изменении назрела, ибо они не ориентированы на достижение социально положительных целей. Например, таких из них, какими признаны творчество или конкретность объективного результата. С такой, достаточно нестойкой позиции, субъекты деятельности должны выходить на рынок со своим продуктом, товаром или услугой, и сохранять их качества, что должны быть сертифицированы и регламентированы по стандартным параметрам и свойствам. Искомый конгломерат качеств, параметров и свойств изделий и услуг проходит экспертизу и утверждается сначала в государстве и, чтобы выйти на мировой уровень, согласовывается в международных советах и сообществах. Если их число ограничивается искусственно, то тогда сроки пребывания под прессом спроса зависят от интереса и потребности сектора, обеспечивающего ресурс пользования.

Это означает, что любая совокупность хозяйственных отношений, складывающаяся по поводу производства, находится в зависимости от поведения нескольких организационно-управленческих структур. Этих структур в государстве четыре и они следующие: 1) регуляторная практика государства, 2) толерантность производителя, 3) гибкость конкурентов и, наконец, 4) запросы массового потребителя, рассчитывающего на долгосрочное использование изделия. И эти структуры, несмотря на то, что они научились из всех общественно-экономических процессов извлекать свою долю дохода, каждая по своему выступает тормозом прогресса. Есть и еще иной ряд недостатков, продиктованный транзитивностью рынка.

Чтобы двигаться в разборе схем взаимодействия, требуется заняться отсоединением методических основ движения воспроизводственных процессов от устаревших, советских, вариантов трактовки их сущности и наполнения методик расчета, которые в той или иной мере продолжают отстаиваться апологетами современной экономической мысли в Украине. Собственно методики расчета есть, например [1-2, 4, 9] и др., но они не приближают осмысленное восприятие экономического явления. По этой причине обращается внимание на внесение изменений и в обучение специалистов и в сфере общественного производства [6], и в сфере обслуживания [7], и в сфере становления теоретического мировоззрения

специалистов [8]. Кроме того, затруднения вызываются не только выборочной подготовкой специалистов, но и прорехами в теоретической проработанности проблемы.

Критическому анализу подвергается мотив восприятия оценочной деятельности в области воспроизводства стоимости и богатства, которая в повседневности искомой практики в большинстве вариантов исключается из конечного протокола. Советские экономисты, к примеру [3], достаточно широко вели проработку теоретических основ взаимодействия, завершающихся образованием стоимости. Они понимали абсурдность ведения хозяйства по затратному принципу, на котором была построена марксистская экономическая теория. Постиндустриальный период экономического развития общества представляет собой по своей сути отказ и от трудовой теории стоимости, и от марксовой политической экономии. Затратный принцип, представляющий собой измерение результатов производств через объем их продукции, а за этим и через величину затрат, блокирует технический прогресс, закрывает путь для естественно воспринимаемого научно-технического прогресса. На это обстоятельство указывают причины прироста богатства. Доказанным является положение, из-за чего увеличивается богатство человечества. Оно возрастает вовсе не потому, что действует экстенсивный фактор производства, а по той причине, что человек в производстве использует все новые и новые силы природы, все новые и новые виды материальных процессов. В совокупности материальных процессов труд человека – это лишь один из их ресурсов (или факторов) и его роль в общественном производстве непременно сокращается [См.: 5, т.46, ч.11, с. 223-224]. Осталось и чисто теоретическим провозглашением существование зависимости пропорциональности прироста богатства относительно прироста производственных затрат, ибо богатство имеет тенденцию к росту даже в условиях, когда затраты труда не растут и даже падают, когда энергия всего комплекса материальных процессов, используемых в производстве, тоже не растет, а падает. Качественный скачек эффективности обеспечивается единственным способом – переходом к новой форме (или сущности) технологии. Тогда, матрицы количественных соотношений могут измениться, и не обязательно в лучшую сторону. Сохраняется только направление (или канва) поиска: *новая технология должна привести к уменьшению затрат (или к сохранению их неизменности) в то время как богатство должно непременно возрасти.* В качестве примера служат факты сокращения из года в год продолжительности рабочего дня в промышленности или синергетические достижения Гонконга, Люксембурга, Кореи или Японии. То есть, из этого следует, что происходит такое движение к высокой эффективности в тех государствах, где давно специалисты отказались от реализации принципа *«неизменная технология обеспечивает прирост богатства, пропорциональный приросту затрат».*

Существует и иная опасность, которая связана с «избыточной прибавочной стоимостью» и к легализации которой экономика Украины приближается широкими шагами. Возникает две проблемы, а именно:

1) проблема активизации действия постулата о «переносе стоимости», когда «цены всех товаров должны складываться из цен других товаров, которые реально были истрачены при их производстве». Пояснение: экономический результат присвоения (или прирост богатства) предпринимателя зависит не от нового «уровня текущих затрат», а от «продажной цены», которую он вопреки закону стоимости не снижает до нового уровня затрат;

2) проблема включения в системное действие экономического механизма «избыточной прибавочной стоимости», когда «богатство воспринимается как сохраненное (или сэкономленное) при производстве одной единицы продукции благодаря переходу на новую технологию». Пояснение: предприниматель, вопреки техническому прогрессу, продолжает пользоваться преимуществами «добавочной стоимости», превращающейся в его «добавочную прибыль» на условии «избыточности цены» – этой меры превышения стоимости.

Сама по себе активизация метода переноса стоимости и названного экономического механизма не позволяет выйти на «сопоставимость» затрат на выработку единицы продукции из-за разнообразия технологий производства. Это усугубляет работу экспертов в переходных экономиках, ибо сопоставление включенных в расчет вариантов оказывается делом невозможным.

Список использованных источников:

1. Андрианов Ю. В. Оценка автотранспортных средств / Ю. В. Андрианов. – М. : МФПА, 2010. – 114 с.
2. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.
3. Илюшин В. А. Стоимость и богатство (Программа создания системы социалистического хозяйства) / В. А. Илюшин. – Луганск : ЛЦНТИ, 1992. – 128 с.
4. Кухарская О. Б. Оценка прав на объекты интеллектуальной собственности. Метод освобождения от роялти / О. Б. Кухарская, А. А. Подлипская, А.Н.Чуркин. – К.:АртЭкономи, 2015. – 244 с.
5. Маркс К. Сочинения /К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд., 39-ти тт. – М. : Политиздат, 1978.
6. Саенко В. Г. Кадровая политика на предприятии и значение кадров / В. Г. Саенко, С. И. Панасейко // Економіка та держава. – 2016(7). – С. 47 – 51.
7. Саенко В. Г. Переориентация расчетов финансирования среды сервисной деятельности на синтетические характеристики / В. Г. Саенко, Г. В. Саенко // Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин : виклики глобалізації та регіональні аспекти : Зб. матер. II Всеукраїн. наук.-практ. конф. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. – С. 249 – 252.
8. Саенко В. Г. Эвристический механизм вхождения сервисного бизнеса в рынок Украины / В. Г. Саенко // Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин:

виклики глобалізації та регіональні аспекти : зб. матер. конф. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. – С. 224 – 227.
9. Смирницкий Г. Б. Оценка бизнеса: основы, инструментарий, практика / Г. Б. Смирницкий, А. Н. Чиркин. – К. : Арт Экономи, 2013. – 312 с.

Олександр Самош, *студент 1 курсу*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В.Т., старший викладач

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні в умовах становлення нової української держави багато уваги приділяється різним економічним проблемам, однією з яких є вдосконалення та шляхи підвищення рівня оціночної діяльності. Адже зростання вітчизняного ринку оцінних послуг вже сьогодні об'єктивно обумовлює необхідність більш фундаментальної розробки і вдосконалення наукових основ оцінки майна та майнових прав відповідно до міжнародних досвіду та стандартів оцінки. На ефективне функціонування оціночної діяльності домінантний вплив має розробка та постійне вдосконалення законодавчої, правової, нормативної баз оціночної діяльності, які регулюють взаємовідносини учасників процесу оцінки.

Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», що був прийнятий у 2001 році й регулює відносини, пов'язані зі здійсненням оціночної діяльності, став ключовим переломним моментом в практичній роботі фахівців, що займаються оціночною діяльністю в нашій країні. Так, відповідно до цього закону [1], оцінка майна, майнових прав – це процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності.

Будь-яка власність має бути оцінена. Процес оцінювання являє собою експертизу під час якої складається висновок, де встановлюють грошову вартість описаного майна. Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [1] зазначено, що професійна оціночна діяльність – це діяльність оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, визнаних такими відповідно до положень цього Закону, яка полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні проведення оцінки майна, розгляді та підготовці висновків щодо вартості майна. Безперечною заслугою даного законодавчого акту стало визначення положень про методичне регулювання оцінки майна, випадків і обмежень його проведення, набуття права на заняття оціночною діяльністю, а також про державне регулювання оціночної діяльності. Фактично цей закон визнав необхідність розвитку оціночної діяльності як

інституту, що підлягає регулюванню. Але разом з тим самого регулювання необхідною мірою він не забезпечує.

Розглядаючи сучасний стан забезпеченості оціночної діяльності системою стандартів, слід зазначити, що є певний позитивний досвід по розробці та практичному застосуванню національних стандартів оцінки майна, що відповідають міжнародним вимогам. Це Національні стандарти оцінки майна (НС № 1 – 4), затверджені постановами Кабінету Міністрів України з 2003 по 2007 рр. [2; 3]. Однак, нажаль, введені національні стандарти не охоплюють усіх спектрів оціночної діяльності та не забезпечують вимог Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Отже, щодо нормативно-правового аспекту оціночної діяльності в Україні, можна сказати, що тут є доцільним розширення переліку стандартів по операціям з майном. Виходячи з вищевикладеного, можна констатувати ще недосконалу нормативно-правову базу, що регулює діяльність незалежних експертів-оцінювачів.

Окрім того, надзвичайно важливим напрямом у вдосконаленні оціночної діяльності є відкриття і підготовка фахівців нового напрямку для України через бакалаврат, магістратуру та аспірантуру відповідних ВНЗ, тобто професійних оцінювачів, які володіють сучасними методами оцінки відповідно до міжнародних вимог. В той же час особливу увагу необхідно приділяти питанням перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з урахуванням їх адаптації до сучасних місцевих умов, закордонним, професійним стандартам оцінки та розробки методичних матеріалів, що забезпечують наукову основу оціночної діяльності [5].

Іншим важливим напрямом вдосконалення оціночної діяльності є розробка і видання навчальної, наукової та методичної літератури на державній мові для кваліфікованої підготовки фахівців. При розробці методичного забезпечення робіт з визначення ринкової вартості майнових і немайнових прав різними способами велика увага має бути приділена методичним питанням оцінки вартості за видами власності. Тобто потрібні методичні вказівки по виконанню розрахунків з оцінки майна за видами власності, за методами розрахунків. Також необхідні розробки по загальновизнаній методології розрахунку поправок до вартості об’єктів-аналогів, методиках вибору критерію підбору порівнянних факторів, практичного використання статистичних методів обробки й аналізу вибіркових даних, аналізу отриманої вартості [4; 5].

Поштовхом для вдосконалення оціночної діяльності за міжнародним прикладом буде систематизування та приведення до єдиного стандартизованого порядку і подальшого використання баз даних як обґрунтованої інформації. Інформаційна база оцінки – основа процесу оцінки ринкової вартості майна. У даний час є ряд структур державних і недержавних, які займаються збором даних по операціях купівлі-продажу об’єктів власності. У цих даних неповні відомості.

Вони розрізнені по відомствах і типах. Крім того, ускладнено офіційне отримання інформації з відповідних організацій про об'єкти власності, їх власників і дієздатність громадян, що беруть участь в даних угодах [4; 5].

Також слід згадати й той факт, що питання автоматизації оціночної діяльності в Україні не отримують достатнього висвітлення в літературі з оцінки вартості. Глибоко не опрацьовані такі питання, як автоматизація чи типова структура робочого місця оцінювача. Часто відчувається брак програмних засобів, які забезпечують оцінку майна, а також окремих видів бізнесу в цілому. При цьому важливою і першочерговою умовою має бути те, що всі програмні продукти повинні бути ліцензійними [4].

Підсумовуючи все проаналізоване, можна відмітити, що вдосконалення і підвищення рівня ефективності оціночної діяльності в нашій країні має проводитися у таких напрямках [5]:

– розвиток і вдосконалення законодавчо-правової та нормативно-довідкової бази ринку оцінних послуг;

– комплексна комп'ютеризація процесів оціночної діяльності;

– підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців, розробка та видання науково-методичної та навчальної літератури з оціночної діяльності;

– систематизація та створення бази даних оціночної діяльності;

– організація науково-практичних семінарів, конференцій, нарад з актуальних проблем оціночної діяльності для вдосконалення цього процесу в Україні відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001р. № 2658-14 // Відомості Верховної Ради України. – 2001.– № 47. – 252 с.
2. Постанова КМУ України від 10.09.2003 р. № 1440 «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» // Зб. нормативних документів. – Харків : Конус, 2005. – С. 210–218.
3. Постанова КМУ України за № 1442 від 28.10.2004 р. «Про затвердження національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна» // Зб. нормативних документів. – Харків : Конус, 2005. – С. 218–222.
4. Воротіна Л. І. Оцінка майна в Україні: монографія. Т. 1. Нерухоме майно / Л. І. Воротіна, В.Є. Воротін, В. Г. Лісняк, В. М. Поліщук. – К. : Вид. Європ.університету, 2005. – 216 с.
5. Єфремова Л. В., Єфремов С. Л. Проблеми вдосконалення методики та організації проведення оцінки майна// Бізнес Інформ. – 2013. – №1. – С.250-251.

***Каріна Телепанич**, студентка 2 курсу магістратури*
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник:Огородник В.О., к.е.н., доцент

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВАРТІСТЬ КОРИСТУВАННЯ ОБ'ЄКТАМИ НЕРУХОМОСТІ

Необхідність оцінки нерухомості з'являється у зв'язку з дією різноманітних причин, зокрема правових, економічно-фінансових, суспільних, випадкових.

Ціна об'єкта нерухомості - це сума грошей, яку запропонували чи сплатили за об'єкт . Ціна яку визначили, може розбігатися від вартості, яка була висунута для об'єкта іншими особами, фінансових чинників, мотивів чи особливих майнових прав певного покупця або продавця.

Ціна об'єкта може значно різнитися з ринковою вартістю. Ця розбіжність, залежить від переліку таких основних факторів наприклад: наявність аналогів або стабільності ринку товару.

Вартість - це грошовий еквівалент власності об'єкта.

Загалом вартість об'єктів нерухомості на сам перед залежить від різних факторів. Основні з них є такі чинники [2]:

1. Об'єктивні чинники. Вони визначають вартість конкретних договорів між суб'єктами.

2. Психологічні чинники:
   - масова реклама;
   - інфляційні прогнози;
   - симпатії;

3. Фізичні чинники:

- розташування об'єкта нерухомості - престижність району, відстань від центру міста, ступінь розвитку інфраструктури району і транспортного сполучення;
- архітектурні чинники — залежно від подальшого використання будинку вартість його збільшуватиметься або зменшуватиметься;
- фізичний стан об'єкта нерухомості;
- комунальні послуги;
- недоліки об'єкта (поверх, погане розташування вікон, погане планування);
- сейсмічні та екологічні чинники.

4. Чинники, що впливають на швидкість продажу нерухомості:
   - аналогічні пропозиції на ринку;
   - район;
   - характер договору («прямий» або «зустрічний» продаж);
   - законність об'єкта.

Є такі основні фактори, які впливають на попит та пропозицію, купівлю чи продаж об'єкта нерухомості:

Перші і самі основні - це економічні фактори до них відносяться: рівень доходів населення, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, доступність фінансових ресурсів в країні, рівень ставок орендної плати нерухомості, вартість будівельно-монтажних послуг і будівельних матеріалів, тарифи на комунальні послуги;

Другі - це соціальні фактори такі як зменшення чи збільшення чисельності населення, щільності населення на території, освітній рівень населення;

Треті - це адміністративні фактори такі як ставка податків і зборів, регіональні обмеження та інші;

Об'єкти нерухомості є фінансовими активами, тому що створюється працею людини і вкладеннями капіталу у нерухомість [1]. Отримання та розвиток нерухомості супроводжує за собою високі витрати і досить таки часто виникає необхідністю залучення позикових коштів. Тому ринок нерухомості відноситься до фінансового ринку держави.

Загалом існує тісний взаємозв'язок між фінансовим ринком та ринком нерухомості: він проявляється при зростанні інвестування у нерухомість які тим самим оживляють ринок нерухомості, а при падінні вкладень – пригнічує. Економічна нестабільність в Україні погано впливає як на українських так і на іноземних кредиторів та інвесторів. Для зростання фінансування інвестицій в нерухомість необхідно створити хороші умови для процвітання ринку нерухомості, державна підтримка інвесторів та економічна стабільність держави.

Список використаних джерел:

1. Бурханова Н. М.Экономика недвижимости. Шпаргалки / Н. М. Бурханова – М. : Издательство «Эксмо», 2008. – 32 с
2. Карпенко П. Ю. Містобудівні чинники, що впливають на вартість комерційної (офісної) нерухомості / П. Ю. Карпенко // Містобудування та територіальне планування. - 2009. - Вип. 35. - С. 173-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2009_35_28
3. Національний стандарт № 2 "Оцінка нерухомого майна", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.nau.ua/

Наукове видання

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
19 листопада 2018 р.
м. Ужгород

Відповідальний за випуск: Варцаба В.І., д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів і банківської справи
економічного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Матеріали подані в авторській редакції